هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

١١١

سالّی/ ٢٠١٩ – بەرگی سەدو یازدە

چاپی یەکەم/ سالّی ٢٠٢١

پێڕیست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە دەسپێك خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – شەممە ٢٠١٩/٩/١ ل ٥

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (١) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – شەممە ٢٠١٩/٩/٢٥ ل ٢٩

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٢) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە ٢٠١٩/٩/٢٩ `ل١١٩

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٣) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە ٢٠١٩/٩/٢٩ `ل١١٩

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٤) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٩/١٠/٥ `ل١٥٥

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٥) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٩/١٠/٢٣ `ل١٨١

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٦) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٩/١٠/٣٠ `ل١٩٩

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٧) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٩/١١/١٣ ل٣٣٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٨) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٩/١٢/٤ ل٣٧٧

بەرێز د.ڕێواز فائق حسن /سەرۆكی پەرلەمان:

بەلێ سەرۆكی لیژنەی كاروباری كۆمەڵایەتی ڕەئیتان.

بەرێز رومیو حزیران نیسان هەكاری:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڵێ ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسن /سەرۆكی پەرلەمان:

كەواتە ئەو پرۆژەیاسایە ئاراستەی بەرێزان لە لیژنەی كاروباری كۆمەڵایەتیش دەكرێ، بەڵام دابەشكردنی ئەو ماددانەی كە پەیوەندی بە هەر لیژنەیەكەوە هەیە ئەوە لە دەسەڵاتی دەستەی سەرۆكایەتییە، واتا كۆی پرۆژەكە ناچێتە لای هەموو لیژنەكان، كۆی پرۆژەكە دەچێتە لای لیژنەی كاروباری یاسایی، بەڵام لیژنەكانی تر هەر یەكەیان بە گوێرەی پەیوەندی بە ماددەكانی یاساكەوە، چاپتەرەكانی یاساكە دەچێتە لایان زۆر سوپاس، بەلێ كاك د.ڕێبوار نوقتەی نیزامی بەسەر چاو.

بەرێز د.ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بە زەروری دەزانم ئەم پێشنیازە یاسایە واتا ماددە هۆشبەرەكان ئاراستەی لیژنەی بازرگانیش بكرێ لەبەر ئەوەی كە ئەمە بازرگانی پێوە دەكرێ خاڵە سنوورییەكان لە خاڵە سنوورییەكانەوە بازرگانی پێوە دەكرێ، بۆیە ئەو ماددانەی كە پێوەستن بەو بڕگانەی پەیوەستن بە بازرگانی ئەوانیش قسەی لەسەر بكەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموون كاك هێڤیدار، دوای ئەوە ملا ویسی، دوای ئەوە كاك كاوە.

بەرێز هێڤیدار احمد سلیمان:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا كە یاساكە پەسەندكرا، ئی زێدەرۆیی تەواو لێرە پەسەندكرا و كەوتە بواری جێبەجێكردن، یان بۆ سەرۆكی هەرێم دەنێرن جارێكی تر پەسەند دەكرێتن، سوپاس بۆ ئەم ڕوونكردنەوەیە.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسن /سەرۆكی پەرلەمان:

بڕیاری پەرلەمان یەكلاكەرەوەیە، بەڵام ئێمە جارێكی تر دەینێرین بۆ سەرۆكی هەرێم، جەنابیان تەنها واژووی دەكات و دەینێرێتەوە بۆ حكومەت، حكومەت دەینێرێ بۆ وەزارەتی عەدل بۆ نەشركردن، بەڵام جارێكی تر تێبینی و ڕەتكردنەوە، ئەوە بڕیاری ئەوە یەكلاكەرەوە بوو بەلێ فەرموون.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەو یاسایە لەبەر ئەوەی یاسایەکی زۆر گرنگە یاسای مادده هۆشبەرەکان ئاراستەی لیژنەی ئەوقافیش بکرێ،چونکە مامۆستایانی ئاینیش بە دڵنیایەوە ڕۆڵێکی دیاریان دەبێ لە وشیارکردنەوەی کۆمەڵگا زۆر سوپاس .

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن /سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاوە.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەرکی پەرلەمانی کوردستان لە پاڵ یاسادانان چاودێری کردنی دەسەڵاتی جێبەجێکردن و دادوەرییە بۆ جێبەجێکردنی یاساکان، یەعنی ناکرێ پەرلەمانی کوردستان بەس یاسا دەربکات و لایەنی جێبەجێکار کە حکومەتە، یاخود دەسەڵاتی دادوەرییە جێبەجێی نەکات، ئێمە کۆمەڵێك یاسامان هەیە کە لە ساڵانی ڕابردوو دەرچوونە، تا ئێستا جێبەجێنەکراون و هیچ بڕگەیەك یاخود هیچ بەندێکی ئەو یاسایانە جێبەجێ نەکراون، بۆ نموونە یاسای پێدانی زانیاری، تا ئێستا دەسەڵاتی دادوەرییە یاخود حکومەت دەسەڵاتی تەنفیزیە جێبەجێی نەکردووە، یاسای ئەنجومەنی گشتی ڕاژە کە لە بە یاسای ژمارە (٧)ی ساڵی (٢٠١١) ناسراوە، تا ئێستا ئەو ئەنجومەنە دروست نەکراوە و ئەم یاسایە جێبەجێ نەکراوە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان گرنگترین یاسا بەلای ئێمەوە یاسای سندوقی کوردستان بۆ داهاتەکانی بۆ داهاتی نەوتی و گازییەکان ئەمە ئەم یاسایە زۆر زۆر گرنگە جێبەجێبکرێ، لەبەر ئەوەی لە ئێستادا سەدان پرسیار لەسەر ناڕوونی داهاتی نەوت هەیە لە هەرێمی کوردستان و تا ئێستا ئێمە نازانین داهاتی نەوت چەندە و چۆن سەرف دەکرێ و بۆ کوێ دەچێت، بۆیە داواکارین ئێوە وەك سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان لە ڕێگەی خۆتانەوە داوا لە حوکومەتی هەرێمی کوردستانەوە بکەن بە زووترین کات ئەم سندوقە دروستبکات و ئەو ئەنجومەنەی کە ئەو سندوقە بەڕێوە دەبات دروستی بکات بۆ ئەوەی خەڵکی کوردستان بۆ نوێنەرانی خەڵکی کوردستان کە پەرلەمانی کوردستان نوێنەرانی کوردستانە بزانن داهاتی نەوت چەندەو چۆنەو بۆ کوێ دەچێ وچۆن سەرف دەکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەڕێز کاك کاوە ئەگەر جەنابتان سەیری پەیڕەوی ناوخۆ بکەن، یەکێك لەو حاڵەتانەی کە ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان بۆیی هەیە پرسیارو تەنانەت پرساندنیش ئاراستەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بکا یاسا بەرکارەکان جێبەجێ نەکا، لەبەر ئەوە ئەوە ئەرکی ئەندامانی پەرلەمانە کە لە شێوەی پرسیارو پرساندن، سەبارەت بە هۆکاری جێبەجێنەکردنی ئەو یاسایانەی کە لە هەرێمی کوردستان ئێستا بەرکارن قسەی خۆیانیان هەبێ

و پرسیار ئاراسته بکەن، له راستیا ئەوه ئەرکی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان نییه هەرچەنده ئێمه خۆمان بۆ هەندێك حاڵەت کردوومانه، وەکو ئەندامی پەرلەمان، بەڵام داواتان لێ دەکەین خۆتان ئەرکەکەی خۆتان جێبەجێ بکەن به گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، لەبەر ئەوەی یەکێك لەو حاڵەتانەی که حەقت هەیه داوا بکەی له پرسیار بکەی و تەنانەت پرساندن بکەی، ئەوەیه یاسایەکی بەرکار جێبەجێ نەکرێ، جەنابتان دەتوانن ئەو دەسەڵاتەی خۆتان که پەیرەو پێیداون بەکاری بهێنن.

بەڕێز کاوه عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من کردوومەو و پرسیاریشم ئاراستەی حکومەت کردووه لەسەر دروستکردنی ئەو سندووقه و تا ئێستا وەڵام نەدراوەتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بچۆ بۆ مەرحەلەی دوای ئەوه دوای ئەوەی پرۆسەی چاودێری فەرموون کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەت وەکو خۆتان ئاگادارن یەکێك له کێشه گەورەکان له دنیادا ئێستا هەبونی بازاری رەشە که زۆربەی ئەوشتانەی که تێیدا ئاڵوگۆری پێدەکرێت، کۆمەڵێك مەوادی خەتەرن هەبوونی ماددە هۆشبەرەکان یەکێك لەوانەیە، بۆیه من پێشنیاز دەکەم وەك و برای بەڕێزم کاك ڕێبوار ئاماژەی پێکرد پرۆژە یاسای ماددەی هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکان له هەرێمی کوردستان و خێرا ئاراستەی لیژنەی پیشەسازی و بازرگانی بکرێ بەو پێیەی بەشێکی بازرگانی ئیشی رەشی گەورەیە و کارەساتێکی زۆر گەورەیە، پێویستە ئەم لیژنەیە بۆچونی خۆی دەرببڕێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێوە خۆتان ئەزانن ئێمە ئەزمونێکمان هەیە هەتاوەکو پرۆژەیاساو پێشنیازە یاسا ئاراستەی ژمارەیەکی زۆری لیژنەکانی پەرلەمان بکرێ، پرۆسەی نووسینی راپۆرت تەئخیتر دەبێ درەنگتر رێك دەکەون، ئێستا ئێمە ئەو پرۆژەیەمان ئاراستەی چوار لیژنە کردووە، ئەگەر ئاراستەی لیژنەی پێنجەمیشی بکەین و دابەشی ماددەکان بکەین بەسەر ئەم پێنج لیژنەیە، ئایە پێتان وانییە پرۆسەکە زۆر زیاتر دوا دەکەوێ؟ بەراستی هەتاوەکو ژمارەی لیژنەکان زیاتربێ پرۆسەکە تەئخیتر دەبێ ئاراستەی جەنابیشتان دەکەین، هەرچەندە بازرگانی کردن به ماددەی هۆشبەرەکان بازرگانییەکی مەشروع نییە، رێپێدراو نییە، لیژنەکەی جەنابتان لیژنەیەکی تایبەته به موتابەعەکردنی پرۆسەی بازرگانی کردن به شێوازی رەوا، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم پرۆژە یاسایە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە هاتووە، ئێمە پێمان وایە دەبێ سیفەتی بە پەلەی بدرێتێ، بۆ ئەوەی بتوانین لەم وەرزە تەشریعیە دەری بچوێنین مادام

هەرێمی کوردستان - عێراق

پەرلەمانی

کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١١٢

سالّی/ ٢٠١٩ – بەرگی سەدو دوازدە

چاپی یەکەم/ سالّی ٢٠٢٢

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژماره (٩) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن –شەممە ٢٠١٩/١٢/١٠ ل ٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژماره (١٠) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠١٩/١٢/١٦ ل ١١٧
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژماره (١١) ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠١٩/١٢/١٨ ل٢٢٧
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژماره (١٢) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠١٩/١٢/٢٤ ل ٣٧٣

پیرۆزبایی لە گەلی کوردستان دەکەین بە بۆنەی دەرچوونی ئەم یاسایە زۆر سوپاس، دەچینە سەر برگەی سێیەمی بەرنامەی کار.
بەڕێزان دەستەی سەرۆکایەتی لیژنەکانی کاروباری یاسایی و کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکیکردن لە مافی مرۆڤ کاروباری تەندروستی و ژینگە و لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێییەکان، بە لایەنی کەم لە هەر لیژنەیێك دوو کەس....
بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەست بە جێبەجێکردنی برگەی سێیەمی بەرنامەی کار دەکەین، کاك (جەلال)، فەرمووون.

بەڕێزجلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك دەزانرێ بابەتی مادده هۆشبەرەکان کارتێکرە ئەقلییەکان بابەتێکی هەستیارە، بابەتێکە خگورەی بۆ ناو کۆمەڵگا هەیە، پێشنیار دەکەین وەکو لیژنەی تایبەتمەند وە لیژنەی یاسایی ئەم بابەتە لە پەخشی راستەوخۆ پەخش نەکرێ، بۆ ئەوەی زیان و ئاسەواری خراپی نەبێت بۆ نێو کۆمەڵگا سوپاس بۆ بەڕێزتان.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن /سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان داواکاریەك هەیە بۆ ئەوەی کۆبوونەوەی تایبەت بە ئەم موناقەشەکردنی پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان –عیراق بکرێتە نهێنی، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەو کۆبونەوەیە بکرێتە نهێنی با دەنگ بدات؟ پەخشی راستەوخۆ بوەستێ بۆ ئەوەی لە پرۆتۆکۆڵدا وەڵام و مناقەشەکان بمێنێتەوە بەلێ، زۆر زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٢) ئەندامی پەرلەمان پەخشی راستەوخۆی ئەم کۆبوونەوەیە رادەوەستێ، بەڵام لە ئەنصات تۆمار دەکرێ و گفتوگۆکان تۆمار دەکرێت، ئێستاش بە گەرمی بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کارووباری پەرلەمان دەکەین کە لە کۆبوونەوەکەمان ئامادەیە، ببورن درەنگ زانیمان و وەزیری تەندروستیش بڕیارە بێت فەرمووون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەت راپۆرتی لیژنە لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە مافی مرۆڤ و لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگەو مافی مرۆڤ، لیژنەی ناوخۆی و ئاسایش و ئەنجومەنەخۆجێییەکان بە ئامادده بوونی دکتۆرە ڤالا فرید ابراهیم وەزیری هەرێمی کوردستان بۆ کاروباری پەرلەمان رۆژی پێنج شەمە رێکەوتی (١٢-١٢-٢٠١٩) کاتژمێر (١٠)و نیو کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدا بە مەبەستی نووسینی راپۆرتی هاوبەش، سەبارەت بە خوێندنەوەی دووەم تایبەت بە پێشنیازی یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان لە

هەرێمی کوردستان –عیراق کە لەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان –عیراق وە پێشکەشکراوە دوای خوێندنەوەی یەکەم یەکەمی لە دانیشتنی ژمارە (٨)ی یاسایی رۆژی چوارشەممە رێکەوتی (٤-١٢-٢٠١٩) رەوانەی لیژنەکان کراوە دوای گفتوگۆکردن و تاوتوێکردن لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان لەبەر ئەوەی زۆر زۆرە ماددەکانی مادده مادده دەیخوێنینەوە دەیخەینە موناقەشەوە، یەعنی ئێستا بە تەنها لە عینوانەوە فەرموون، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان بە گوێرەی ماددەی (٨٧) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان بڕگەی یەکەم لە خوێندنەوەی دووەما ئەبێ بە خوێندنەوەی دەقی پڕۆژە، یان پێشنیازەکە دەست پێ بکا دواتر راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەن دەخرێتە روو واتا ئەگەر ئەم دەقە وەکو خۆی جێبەجێ بکەین، ئێستا دەبێ کۆی یاساکە کۆی پرۆژە یاساکە لە حوکمەتەوە هاتووە، بەرێزان لیژنەی تایبەتمەندو لیژنەی یاسایی بیخوێنەوە دواتریش مادده بە مادده ئەوەی کە خۆیان رێکیان خستۆتەوە بیخوێنەوە و دوای خوێندنەوەی هەردووکیان ئێمە بڕیاربدەین کامیان بکەین بە بنەمای گفتوگۆ، ئێوە بەرێزتان پرۆژە یاساکەتان پێشتر لەبەر دەست بووە و راپۆرتی لیژنەی یاسایش لە رۆژی شەممەوە دەزانم شەمە دەوام نەبوە لە رۆژی شەممەوە لە ناو سندوقەکانتانە ئەگەر پێتان باشبێ راستەوخۆ ئێستا بێ ئەوەی ئەو کارە بکەین دەزانین کارێکە لە رووی پەیڕەوە دەبێ وەکو خۆی جێبە جێ بکەین، بەڵام وەختێکی زۆر زۆر دەبات رەنگە دوو سەعات زیاتر بخایەنێت ئەگەر پێتان ئاسایە ئێمە یەکسەر ئەیخەینە دەنگدان، چونکە گۆرانکارییەکی ئەوتۆ لە نێوان راپۆرتەکەی لیژنەی یاسایی و خودی پرۆژە یاساکە کە لەلایەن حوکمەتەوە هاتوە نەکراوە، بۆ ئەوەی یەکێکیان بکەینە بنەمای گفتوگۆ و ئەوکات رێگە بە بەرێزان بدەین مادده مادده بیخوێنەوە، بۆ ئەوەی گفتوگۆی لەبارەوە بکەین، ئەگەر هیچ کەسێك ئیعترازی لەسەر ئەمە نییە ئێمە ئەو پرۆسەیە بەو شێوەیە بەرێوە دەبەین، بەلێ بەرێزان ئێستا راپۆرتەکە لەگەڵ دەقی پرۆژە یاساکە کە چەند رۆژێکە لەلاتانە هەردووکی لەبەر دەستی بەرێزتانە دەیخەینە دەنگدان کامیان بکەین بە بنەمای گفتوگۆکردن، بفەرموون ئەو بەرێزانەی کە لەگەڵ ئەوەن دەقی یاساکە پرۆژە یاساکە ببورن بخرێتە دەنگدان با دەنگ بدەن؟ ئەو بەرێزانەتان کە لەگەڵ ئەوەن کە راپۆرتی لیژنە هاوبەشەکان بخرێتە گفتوگۆ با دەنگ بدەن؟ بەرێزان زۆر سوپاس (٦٦) ئەندامی بەرێزی پەرلەمانی کوردستان لەگەڵ ئەوەیە کە راپۆرتەکە بکرێتە بنەمای گفتووگۆکردن فەرموون. کاك بژار وابزانم نوقتە نیزامیەك هەیە کاك دکتۆر ریبوار فەرمون.

بەرێز د.رێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نوقتە نیزامیەکەم لەسەر ماددەی (٧٧) پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان کە ئاماژەی بە شێوەکانی تەشریع دەکات، یان یاسا دانان دیارە هەموومان پێداگیرین و موکرین لەسەر ئەوەی کە پێویستە یاسایەك هەبێ بۆ ماددە هۆشبەرەکان و ئەو ماددانەی کە پێی دەڵێن کارتێکارە عەقلییەکان و قوربانییەکانی ئەم یاسایە، بەڵام لە هەمانکاتیشدا پرسیارەکە ئەوەیە کە ئەم پرۆژە یاسایە کە هاتووە پێم وایە یاسای ژمارە (٥٠)ی ساڵی (٢٠١٧)یە، بەڵام بە نوسخە کوردییەکەی، بۆیە پرسیارەکە ئەوەیە؟ داوای تەوزیحیش لە ئێوەی بەرێزیش دەکەم کە ئایا ئەمە بە عینوانی ئینفاز هاتووە بۆ یاسا یاسایەکی فیدراڵی، یان ئەمە پرۆژەیەکی خۆیە لەبەر ئەوەی کە خۆتان ئەزانن بە پێی ماددە (٧٧).

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەبێ نوقتەی پەیرەوی یەك نوقتە بێ.

بەرێز د.رێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ماددەی (٧٧) ئێستا ئێمە نازانین ئەم پرۆژەیە یاسایە پرۆژە یاسایەکی خۆمانە؟ یان دەقی یاسای ژمارە (٥٠)ی ساڵی (٢٠١٧)ی یاسای فیدراڵییە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ئەمە پرۆژەیاسایەکی پێشکەشکراوە لە لایەن حوکومەتی هەرێمی کوردستان کوردستانیە بەرکارکردنی یاسا فیدرالیەکە نییە، بەڵام هەندێك یاسا هەن لە عیراق و هەر وڵاتێکی تر مصر و رەنگە لە ئوردن و رەنگە لە قەتەرو رەنگە لە زۆربەی وڵات هەندە تەخەصوسین هەند پسپۆری تێدا بەکار هێندراوە لە هەر شوێنێکبێ ماددەکانی لە یەك دەچن، رەنگە تەنها لە هەندێك سیاغاتا فەرقی هەبێ، لەبەر ئەوە بە دەست خۆشییەوە ئەگەر راستەوخۆ ئەوەی فیدرالیش بێت و کرابێ بە کوردی بە هەندێك دەستکاریەوەو دامەزراوەکانی دەوڵەتی فیدراڵی حکومەتی فیدراڵی کرابن بە دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان جێبەجێکردنی بڕیارێکە کە ئێمە بۆخۆمان داومانە لەوەی بوونیەکی تەشریعی کوردستانی بۆخۆمان دروست بکەین، وەهێندەی دەکرێ ئێمە لە پرۆسەی بەرکارکردنی یاسا فیدراڵییەکان دوربکەوینەوە و بریاری ئەنجومەنی وەزیرانیشە و بەربەنای ئەو بڕیارەی خۆیان ئەو پرۆژەیان بۆ ئێمە ناردووە و بڕیاری ئێمەشە لە پەرلەمانی کوردستان کە دەمانەوێ بەو ئاراستەیە کار بکەین، فەرموو کاك بژار ناو نیشانی پرۆژە یاساکەمان بۆ بخوێنەوەو بۆ ئەوەی بخەینە گفتووگۆ.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان –عیراق.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان چ بەڕێزێك دەیەوێت لەسەر ناونیشانی پرۆژە یاساکە قسە بکات؟ بەرایزان (کاك مەم، حسیبە خان، د.گەلاوێژ، نەجات خان، لیزا خان) کاك مەم فەرموون.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی کارتێکارە عەقلییەکان لە پێناسەکانا هاتووە لە حەوتەمیشا و، پێم وایە مەرج نییە ئەوەی لە پێناسەکانا هاتووە هەموویان لە ناو نیشانا زەق بکرێتەوە، پێشنیازی من ئەوەیە ناونیشانەکە بەم شێوەیە بێت بە تەنیا پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەکان لە هەرێمی کوردستان – عراق زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چونکە مادده هۆشبەرەکان تەنها کاریگەری لەسەر عەقلی مرۆڤەوە نییە، بگرە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەر هەم جەستەو هەم لەسەر مێشکی مرۆڤەوە هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم عینوانەکەی بگۆردرێت یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلی و جەستەییەکان لە هەرێمی کوردستان –عیراق.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن /سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز د.گلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی ناونیشانی پرۆژە یاساکە تەعبیر لە ناوەرۆکی یاساکە بکا، پێم باشە وشەی بەرنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکانی، یەعنی ببێتە پرۆژە یاسای بەرنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان –عیراق.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خەدیجە خان فەرموو.

بەرێز خدیجە عمر طە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی منیش پێم وایە کە لێرەدا پێویستە کە ووشەی بەرنگاربوونەوە زیاد بکەین، پرۆژە یاسای بەرنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان، لەبەر ئەوەی کە دەمانەوێت بەو پرۆژەیە رووبەرووی پرسەکی مەترسیدار ببینەوە کە ئەوەش، بۆیە پێویستە ئەو بەرنگاربوونەوەیەش زیاد بکرێ، بۆیە پشتگیری لە دکتۆرە گلاویژ دەکەم.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیزا خان فەرموو.

بەرێز لیزا فلك الدین صابر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا نوقتە نیزامیەکم هەیە، جەنابتان باستان لەوە کرد کە ئەم پرۆژەیە ئی حکومەتەو لە حکومەتەوە هاتوە، بەڵام بە پێی پەیرەوی ناوخۆ هەر پرۆژەیەك کە لە حکومەتەوە بێ بە پرۆژە یاسا ناو دەبرێت، بەڵام لێرە بە پێشنیازە یاسا ناوبراوە لای ئێمە وایە پێشنیازە یاسای مادده هۆشبەرەکان....

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە راپۆرت راستە دروستە.

بەرێز لیزا فلك الدین صابر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە وەك نوقتە نیزامی خاڵێکی تریش پێشنیاز دەکەم کە ئەگەر بێت و ئێمە بەم شێوەیە پێشنیازی یاسای مادده هۆشبەرەکان، یاخود پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەکان بەم شێوەیە دەنگی لەسەر بدەین ئەوە یاسایەك دەر دێنین بۆ مادده هۆشبەرەکان، پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیە ناونیشانەکەی هەبێت بەرەنگاربوونەوەی خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان – عیراق.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئومێد فەرموو.

بەرێز ئومید عبدالرحمن حسن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من لەلایەن هەر چوار خاتون حسیبە خان گەلاویژ خان و خدیجە خان و لیزا خان کران، دەکرێ ووشەی بەرەنگاربوونەوە یان دژ وەستانبوونەوە زیاد بکرێ، چونکە ئەوە ناکرێ

یاسا دەربکەین بۆ بەکارهێنان، یان یاسایەك کە هیچ بەرنگاربوونەوە یا وەستانەوەی تیا نەبێتن، تەنها بە ناوی یاسای مادده هۆشبەرەکان بێت زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان قسەیەکتان نییە؟ لێرە نییە! چۆتە دەرەوە نایبینم بەراستی سوپاس ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە مەبەست لەم دەستەواژەو زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە.

١-هەرێم هەرێمی کوردستان – عیراق.

٢-وەزارەت وەزارەتی تەندروستی لە هەرێم.

٣-وەزیر وەزیری تەندروستی لە هەرێم.

٤-سەندیکای دەرمانسازان سەندیکای دەرمانسازان لە هەرێم.

٥-سەندیکای پزیشکان سەندیکای پزیشکان لە هەرێم.

٦-مادده هۆشبەرەکان هەر ماددەیەکی سروشتی یان پێکهێنراو لەو ماددانەی لە خشتەکانی یەکەم و دووەم سێیەم و چوارەمی هاوپێچی ئەم یاسایەدا هاتوون.

٧-کارتێکارە عەقلیەکان هەر ماددەیەکی سروشتی یان پێکهێنراو لەو ماددانەی لە خشتەکانی پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەمی هاو پێچی ئەم یاسایە دا هاتوون.

٨-پێشینە کیمیایەکان ئەو توخوم یان پێکهاتە کیمیایانەی دەچنە ناو دروستکردنی دەرمانی پزیشکی خاوەن کاریگەری دەرونی ئەوانەی وردەکاریەکانی لە هەردوو خشتەی نۆیەم و دەیەمی ئەم یاسایە دا هاتوون.

٩-بازرگانی پێکردن بەرهەم هێنان و دروستکردن دەرهێنان و گرتنە بەردەست بوون پێشکەشکردن و خستنەروو بۆ فرۆشتن و پێدان و دابەشکردن و کرین و فرۆشتن و رادەستکردن بە هەر سیفەتێك بێت دەڵالی کردن ناردن و پێدا رۆیشتن بە ترانزێت و گواستنەوەو هاوردەکردن و هەناردەکردن و نێوەندگیری کردن لە نێوان دوو لایەن یەکێك لەو پرۆسانە لەم بڕگەیا باسکراون.

١٠-بازرگانی ناڕەوا چاندنی مادده هۆشبەرەکان یان بازرگانی کردن پێیان یان بازرگانی پێ کردن بە کارتێکارە عەقلیەکان یان پێشینە کیمیاییەکان بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

١١-هاوردەکردن هێنانی مادده هۆشەرەکان و کار تێکارە عەقلیەکان و پێشینە کیمیایەکان بۆ ناو هەرێمی کوردستان –عیراق.

١٢-هەناردەكردن بردنە دەرەوەی یان گواستنەوەی ماددەهۆشبەرەكان و كار تێكارە عەقلییەكان و پێشینە كیمیاییەكان لە هەرێمی كوردستان –عیراق بۆ دەرەوەی هەرێم لە ناوەوەی عیراق یان بۆ وڵاتانی دیكە بە رێگەی پێدا رۆیشتن ترانزێت دەستەواژەی هەناردەكردن دووبارە هەناردەكردنیش دەگرێتەوە مەگەر بەڵگینەیەك قەرینە هەبێت لەسەر پێچەوانەكەی.

١٣-دەست پێداگرتن و بەردەست بوون دەست دانان لەسەر مادده هۆشبەرەكان و كار تێكارە عەقلییەكان و پێشینە كیمیاییەكان بە هەر سیفەتێك بێت و بۆ هەر مەبەستێك بێ.

١٤-دروستكردن گشت ئەو پرۆسانەی ماددەی هۆشبەرەكان یان كار تێكارە عەقلییەكان و پێشینە كیمیایەكانیان پێ دەست دەكەوێت ئەمەش فلتەر كردن و گۆرینی مادده هۆشبەرەكان یان كار تێكارە عەقلییەكان لە شێوەیەك بۆ شێوەیەكی دیكە دەگرێتەوە و پرۆسەی گۆرین بریتییە لە گۆرین و بنەچەی ماددەكە لە شێوەی یەكەمی دروستكردنی لە شێوەی دووەمی.

١٥-بەرهەم هێنان جیاكردنەوەی مادده هۆشبەرەكان یان كارتێكارە عەقلییەكان و پێشینە كیمیاییەكان لە بنەجەی روەكی خۆیان.

١٦-گیراوە هەر تێكەڵەیەكی رەق یان شل یان گازی ماددەیەكی هۆشبەر لە خۆ بگرێ بە پێی ئەوەی لە خشتە هاوپێچەكان یاسا لە ماددەی یەك و دوو و سێ باسكراوە.

١٧-روەكی هۆشبەری هەمواركراو لە روی جیناتەوە ئەو رووەكە خۆرسكانەی لەرووی جیناتەوە دەستكاری هەموار دەكرێن بە مەبەستی دەستكەوتنی مادده هۆشبەرەكان لێیان.

١٨-پزیشك پزیشكی مۆڵەتدارو بە پێی یاسای سەندیكای پزیشكانی بەركار بەلای كەم بروانامەی بە كالۆریۆسی لە پزیشكی لە زانكۆیەكی عێراقی یان ئەوەی هاوتایەتی بە دەستی هێنابێت.

١٩-دەرمانساز دەرمانسازی مۆڵەتدراو بە پێی یاسای سەندیكای دەرمانسازانی بەركار كە بەلای كەم بروانامەی بە كالۆریۆسی لە دەرمانسازی لە زانكۆیەكی عیراقی یان ئەوەی هاوتایە بە دەستی هێنابێ.

٢٠-رادەستكردنی چاودێری كراو رێگە دان بە تێپەربونی بواری نارەوا یان گومان لێكراو لە مادده هۆشبەرەكان یان كار تێكارە عەقلییەكان یان پێشینە كیمیاییەكان بە ناو خاكی دەوڵەت بەرەو دەوڵەتێكی دیكە بە ئاگاداری دەسەڵاتە تایبەتمەندەكانی لە ژێر چاودێریان بە مەبەستی زانینی كۆتا شوێنی مەبەستی ئەم بارەو بەدوا گێران لە تاوانەكەو ئاشكراكردنی ناسنامەی ئەنجامدەران و ئەو كەسانەی دەستیان هەیە لە لەو كارەو دەستگیر كردنیان.

٢١-لیژنەی باڵا لیژنەی باڵای بەرەنگاربونەوەی مادده هۆشبەرەكان و كار تێكارە عەقلییەكان پێكهێنراو بە پێی حوكمەكانی ئەم یاسایە لە هەرێمدا.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر بەرێزێك دەیەوێت گفتوگۆبكات سەبارەت بە ماددەی یەكەمی پرۆژە یاساكە با بفەرموێت با دەست بەرز بكاتەوە؟

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامان ئەم پەرلەمانتارە بەڕێزانە داوایان کردوە گفتووگۆ بکەن لەسەر ئەو ماددەی کە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندییەوە (کاك دیاری، د.اسماعیل، کاك کاروان، ئاشنا خان، کاك مەم، کاك سیروان، کاك زانا، خەدیجە خان، گولیزار خان، د.شێرکۆ، سەرچنار خان) کەسی تر هەی؟ ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە شێوەیەکی گشتی لە رووی زمانەوانیەوە کێشەی زۆر زۆری تیایە نازانم ئەگەر قەراربێت لەمەو دوا پسپۆرەکانی زمان پێداچونەوەی پێدا بکەن، بۆیە ئێمە لە قاعەی پەرلەماندا ئەوەندە تەرکیز نەکەینە سەر گۆڕینی وشەکان ئەوکاتە لەوە دەچێ مناقەشەکانی ناو پەرلەمانیش ئەوەندە درێژە نەکێشێت، ئەوەندە تەرکیزەشی لەسەرمان هەبوو لەسەر گۆڕینی وشەکان لابچێ بۆیە بە شێوەیەکی گشتی من باسی ئەو وشانە ئەوانە ناکەم ئەگەر بڕیارە لە ئایندەدا پسپۆرەکانی زمان پێداچونەوەی پێبکەن، بەڵام ئەگەر نا بەراستی هەندێك وشەی تیایە کە پێویستە لەسەری بوەستین، چونکە ماناکان بە تەواوەتی گۆڕاون هەرچەندە من زۆر بە سەریعی ئاماژە بە هەندێك ووشە دەکەم، بەڵام لە رووی ناوەرۆکەوە تێبینیم هەیە لەسەر بڕگەی نۆیەم و بڕگەی دەیەم، لە بڕگەی نۆیەم و لە بڕگەی دەیەم دانەیەکیان لە بڕگەی نۆیەم نووسراوە بازرگانی پێکردن، دەیەمیش نووسراوە بازرگانی ناڕەوا، ئێمە کە باسی بازرگانی دەکەین بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمان باسی بازرگانی دەکەین بە ماددەی هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و ئەو ماددانەی کە تەئسیر لە سەر با بڵێین تەئسیری ماددەی هۆشبەریان هەیە لەسەر بەکار هێنەرەکانیان، بۆیە بازرگانی پێکردنی بازرگانی نارەوایە، ئیتر پێویست ناکا ئێمە بێین باسی ئەوە بکەین کە بازرگانی ئەمەیە بازرگانی پێکردن نارەوایە، یەك تێبینی تر لەسەر ووشەیەکە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان دەست دانان، نازانم مەبەست لە دەست دانان چییە؟ و بڕگەی شانزەهەمی ئەلێ گیراوە شت کە گیراوە بوو یا هەر ماددەیەك کە گیراوەبوو، یەعنی ماددەیەکی شل دروست دەکات، بەس ئەم هەر دەلێ تێکەڵەیەکی رەق کە گیراوەبوو رەقەکە نازانم چ مانایەکی دەدات ئەوە چاك بکرێ سوپاستان دەکەم.

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (٨) من پێم باشە کە باس لەو تۆخم و یان پێکهاتە کیمیاییانە دەکات دێڕێکی بۆ زیاد بکرێ، وەکو ئێستا باسی دەکەم ئەگەر لە داهاتووشدا هەر ماددەیەکی تر دۆزرایەوە، چونکە ئێمە

دەزانـین لە مـادە بـێ هۆشـبەراکانە دروسـتکردنی ئەم شـتە بەردەوام دەبـێ، یەعنـی ئێسـتا لە کۆلۆمبیـا مەسـەلەن میسـا پیسـامین دەدۆزنەوە ئەو کـاتە لەو ماددەیـا نەمـاوە یەکـێ بەکـاری ئەهێنێ، یاساکانی ئەمە یەکە وەك بڕگەی (٨) ئەگەر پێتان باش بـوو بە نوسـین دەتـان دەمـێ، لە بڕگەی (٩) دا کۆتا دێر ئەڵێ هاوردەکردن و هەناردەکردنی نێوەنـدگیری لە نێـوان دوو لایەن، مـن پـێم باشـە بنوسـرێت دوو لایەن و هەروەهـا زیـاتریش یەعنـی ئەگەر دوو کەس بـوون مـاددەکە ئەیانگرێتەوە، ئەگەر چوارکەس بوون نایان گرێتەوە،زیـاتری بـۆ بکـرێ، بـڕگەی (١٣) وەکـو ئاشـنا خان ئیشارەتی پێدا.

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

یەك دەقەو (٣٧) سانیە نەك (٣٠) سانیە سوپاس فەرموو کاك زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە پێناسەکانەوە دەسـت پـێ دەکەم لە بـڕگەی (٦)م مـاددە هۆشـبەرەکان پێناسـە کـراوە و لە بڕگەی (٧)م دا کارتێکارە عەقلیەکان من دەمەوێت ئاماژە بەوە بکەم کە ئەگەر بە پێـی تەعریفـی مەوادی موخەدەبێ لە روانـگە زانسـتیەکەیەوە ئـێمە دوو تەعریفمـان هەیە، بـۆ بەرچـاو روونـی یەکیان ئەو تەعریفەیە کە بە پێی پەیمان نامەکانی نەتەوە یەکگرتووەکـان دەیکـا کە پێکـدێت لە مەوادی موخەدرەی تەبیعی و نسف سناعی و سناعی وە ئەوەی (who) دەیکـات تەوزیـع دەبێـت بەسەر سێ تەعریفی ئەساسی، یەکیـان مەواد مـوخەدر تەبیعیە وە یەکیـان سـناعیە و یەکێکـی دیکەیان کە لە (٢٠١٩)دا (who) رایگەیاند مەوادی موخەدیرەکان ئیدمانە پێی دەوترێـت مەوادی رەقەمی دیجیتەڵن، ئەوانەی ئەلعابەکـان ئەوانەی هیتفـۆنە هەنـدێك لەو بابەتـانەی خسـتویانەتە ناو ئەو تەعریفەیە، بۆیە وا باشترە ئەم پێناسەیە رێك بخرێتەوە، ئێمە ئایە ئیعتماد دەکەینە سەر تەعریفی نەتەوە یەکگرتووەکـانی یـان (who) و لە هەرسـێ خشـتەدا بەرێـز سـەرۆکی پەرلەمـان ئەوە زەرورە باسـی بـکەم ببـورە لە کۆبـونەوەی لیـژنەدا باسـمانکردبوو پێشـتر، بەڵام دیـارە لە کۆبوونەوەی هاوبەشی دەستەی سەرۆکایەتی لیژنەکـان تەزبیـت نەکـراوە، بـۆیە مەجبـور بـووم لێرەدا باسی بکەم، خشتەکان وەکو پێویست نیـیە، مـن داوادەکەم پێـداچوونەوە بە خشـتەکاندا بکـرێ، چـونکە کە ئامـاژە بە خشـتەی یەکەم و دووەم و سـێیەم و چـوارەم دەکـرێ کە تـێکەڵاوی تێدایە لە بەینی هەردوو تەعریفدا زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شێرکۆ.

بەڕێز د.شیرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خـوای گەورەو مهرەبـان تێبینیەکـانم بەعزێکـی وردەکـاری لـوغەویە زۆر بە ئاسـانی تـێ ئەپەرێ، ئەوەی تری ناوەرۆکی بڕگەکانا ماددەی (١) بڕگەی (٩)م ئەڵێ بازرگانی کردن را ئەپەرێنێ

و لەویا گرتنەوە وەی تیا نییە، بەڵام لە ئەخیرا کە ئەڵێ نێوان دوو لایەن یەکێك لەو پرۆسانەو دوو لایەنەکە بکەین بە لایەنەکان، چونکە جەند لایەنێك ئەگرێتەوە تێبینیەکی تر کە لە بڕگەی (١٢)م کە ئەلێ بۆ دەرەوەی هەرێم ناوەوەی عێراق بێت ئەبێتێکی نوقستانە، ئینجا تەوزیحێك داوا ئەکەم لە لیژنەی بەرێز کە دەستەواژەی هەناردەکردن دووبارە بە هەناردەکردنیش دەگرێتەوە، مەگەر بەڵگینەیەك قەرینە هەبێت لەسەر پێچەوانەکەی ئەم دێرەمان تەوزیحی بۆ بدەن، چونکە وازح نییە پێچەوانەکەی بڕگەی (١٤)م گشت ئەو پرۆسانە دەگرێتەوە کە ئەو دەگرێتەوە نوقسانە بڕگەی (١٧)م ئەویش هەر زمانەوانییە کە دەڵێ جیناتی دەسکاری و هەموارکردنەکەی تیا نییە لە زانکۆکانا لە بڕگەی (١٨)م زانکۆکانی هەرێمی تیا بێت نەك هەر عیراق، چونکە بەعزە زانکۆ لە هەرێم هەیەو لە عیراق پەسەند نەکراوە لەبەر ئەوە موعتەمەدە لە هەرێم، بۆیە هەرێمی تێبکەین لە بڕگەی (١٩)م ئاخیر هەر بە هەمان شێوە مەوزوعی زانکۆکانی هەرێمی مەوجودبێ.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس تەنها پێشی ئەوەی دەرفەت بدەم تەنها داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان بەرێزان هەر ویستمان ئاگادارتان بکەینەوە دەستەی سەرۆکایەتی و راپۆرتەکە و بابەتەکە، لەبەر ئەوەی زۆر دوورو درێژە و بابەتێکی فراوانە رەنگە هەندێك غەڵەتی ئیملایی یان غەڵەتی چاپی تیا بێ ئەوە بە نەزەری ئیعتبار وەر بگرن لەکاتی موناقەشەکانتانا بەرێز لیژنەی تایبەتمەند ئەگەر شتێکتان هەیە، چونکە داوای تەوزیحیکی لێکردن کاك دکتۆر شێرکۆ فەرموو.

بەرێز د.شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بازرگانی پێکردن لەلایەن ئاشنا خان و دکتۆر شێرکۆ باسکرا بازرگانی پێکردنی رەواش هەیە، بەڵێ لەبەر ئەوەی کە لە ماددەی هۆشبەر بەکار دێ بۆ هەروەها کارتێکارە عەقلییەکانیش هەردووکی لە رووی تەندروستیەوە بەکاردێ، بۆیە دەتوانی بە رەوایی بازرگانی پێبکەی ئەمە ئاسایە، لەبەر ئەوە دەبێ جیا بکرێتەوە بازرگانی پێکردن لەگەڵ بازرگانی رەوا، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان یەك شتی تر هەیە کاك سیروان باسی کرد دەڵێ ئەگەر لە داهاتووشدا ئەوا لە ماددەی (٤٩) لە بڕگەی دووەم ئاماژەی پێکردوە کە دووەم بەیانێك هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بەم یاسایە لەخۆ بگرێت، واتا دەبێت ئەبدێت بکرێتەوە خشتەکە.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دیار.

بەرێز دیاری انور حمە رحیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١)م بڕگەی (٩)م بازرگانی پێکردن بەرهەم هێنان و دروستکردن دەرهێنان و گرتنەوەو بەردەست بوون و پێشکەشکردن و خستنەروو بە فرۆشتن و رەواجی پێدان و دابەشکردن و

کرین و فرۆشتن رادەستکردن با سیفەتێك بێ و دەڵالی کردن و ناردن و پێدا رۆیشتن بە ترانزێت و گواستنەوە، لێرەدا زائیدەن رادەستکردن بە هەر سیفەتێکبێ ئەم دوو دەستەواژەیە کە لەم بڕگەیەدا هاتووە پێویستی بە چارەسەرکردن یان لابردن یان دیتێلوو ناوەرۆکی وزیاترە، بۆ نمونە ناکرێت ئەگەر کەسێك ئاگادار نەبەوبێت کرابێتەوە ئۆتۆمبێلەکەیەوە بۆ نموونە ئەگەر ئەمە نەسەلمێندرێت یان مەسەلەن روون نەکرێتەوە یان بۆ نموونە را دەستکردن بە هەر سیفەتێك بێ ئەکرێت هەموو رادەستکردنەکان، بۆ نموونە لە روی یاساییەوە هەمان هینیان هەبێت هەمان سزایان هەبێت ئەمە یەکێك لە خاڵەکان، بڕگەی (٢٠)م لە بڕگەی (٢٠)مدا لە ئاخیردا دەڵێت تا شوێنی مەبەستی ئەم باروو بە دوا گەران بە شوێن ناسنامەی ئەنجامدەرانی ئەوکەسانەی دەستیان هەیە لەم کارەو دەستگیرکردنیان و لە ناوبردنی ئەوەی بۆ زیاد بکرێ لە ناو بردنی ماددەکان ئەو کەسانەی کە بە دوای ئەو بارەوەن، پێویستە نوێنەری هەر یەك لە وەزارەتەکانی ناوخۆو وەزارەتی تەندروستی و وەزارەتە پەیوەندیدارەکانی تێدابێ زۆر سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك کاروان.

بەرێز کاروان عبدالرحمان عبداللە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خوای گەورەو میهرەبان، بە نسبەت ماددەی یەکەم لە بڕگەکانی یەکەم و دووەم لە ناو هێنانی وەزیرەکان دووبارە من تێبینیم وەکو پێشتریش تێبینیم لەسەر ئەوانە هەبوو و حەق بوو ناوی وەزیرێك بە تەنیا بهێندرێت، من پێم وایە بکرێ بە وەزیرە پەیوەندیدارەوکان و لە بڕگەی دوای ئەوەش وەزارەتە پەیوەندییدارەکان، چونکە من پێم وایە ئەمە وەزارەتی ناوخۆش دەگرێتەوە، رەنگە وەزارەتیش بگرێتەوە، داواکارم دواتر بەرێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان رونی بکاتەوە،بۆ بڕگەی نۆیەم پشتیوانی قسەکانی تەواوی کاك دیاری دەکەم، و بۆ بڕگەی پانزەهەم کاتێك کە باس لەوە دەکرێت جیاکردنەوەی ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقلییەکان پێشینە کیمیاییەکان لەسەر بنەچەی رووەکی خۆیان ئەمە کافی نییە، حەقە ئەمەی بۆ زیادبکرێ، پێشنیاز دەکەم ئەمەشی بۆ زیادبکرێ خۆیان و هەر ماددەیەکی دیکە کە لێیان دروست دەکرێت، چونکە تەنها هەموی ئەوە نییە رووەکە بنچینەکە دروست بکریَ هەمانە لە ماددەی تر دروست دەکرێ، بۆیە پێشنیاز دەکەم ئیزافەی بۆ بکرێ، زۆر سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان ئەگەر تێبینی و سەرنجێکتان هەبێت فەرموون.

بەرێز د.ڤالا فرید ابراهیم /وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێمان باشە هەموو پەرلەمانتارەکان قسە بکەن، کۆتا قسە بدەن بەمە زۆر سوپاستان دەکەین.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ باشە بەسەر چاو فەرمووە خدیجە خان.

بەرێز خدیجە عمر طە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران زۆر سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مسلم.

بەرێز مسلم عبدالله رسول:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیزافەتەن بۆ ماددەی یەکەم کە بەشێکی قسەکانم بەرێز کاك دیاری کردی منیش هاو پشتیوانم، چونکە پێویستە وەزارەتی ناوخۆ زیاد بکرێ ئەوان مەعنین لە چۆنییەتی لە کارکردنی ئەم یاسایە، هەر لە هێزەکانی ناوخۆو هێزەکانی ئاسایش و پۆلیس و هاوکارەکانیان لە خاڵە سنورییەکان، بۆیە پشتیوانی بڕگەی دوەم لە وتەکانی کاك دیاری دەکەم، زۆر سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان :

گلیزار خان فەرموو.

بەرێز گلیزار رشید حاجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من رەخنەیەکم هەیە ماددەی یەکەم نەهاتە پێناسە کردنێ مادده هۆشبەر، بەڵام خشتەکی چەند مادده هۆشبەری تێدا دیاری کردیا ئەڤە وا لی دەکات دادگا پابەند بێتن حوکمی خۆدا ڤێ خشتێ و هەرچەندە دزانین مادێ هۆشبەر بەرەو گەشەکردنێ دایە هەندێك مادێ هۆشبەرێ قانونێ ممکافەحاتێ موخەدەراتی عیراقی یا ساڵا (٦٥) یا مەلغی نەهاتبی مادده مادده کریستالیا اوەش وەختێ دێتە تەسلیحکردنێ وەکی بێژم بە بلاڤ بیا لە کۆمەڵگەها، ئەز پیشنیارێ دەکەم ئەم پێناسەکی بکەین ئەڤ پێناسەکی حەز دەکەین ئەز بۆوە بخوینین یا بنوسم باشە سوپاس هەروەها پشتیوانی کاك زاناش دەکەم.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر دەتوانی بە نووسین بۆ لیژنەی تایبەتمەند بنێرە، سوپاس بۆ بەرێزتان فەرموو سەرچنار خان.

بەرێز سەرچنار احمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی بیستەم کە ئەڵێ رادەستکردنی چاودێریکراو رێگە دان بە تێپەربوونی باری نارەوا یان گومان لێکراو لە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقلییەکان و لەسەر ئەوە بە رێگەدان

هێنـــاویەتی رێــگەدان لە دێــری سێمیشـــا دەلــێ بە ئاگـــاداری دەســـەڵاتە تایبەتمەنـــدەکان، کە دەســـەڵاتەکەی تەحدیــد نەکـــردووە، ئینجـــا ئەمە بڕگەیەکـــی زۆر خەتەرە، چـــونکە ئەمە دەرگـــای بازرگانی ئەکاتەوە لە کارمەندانی ئەو دەسەڵاتە، چونکە دەلێ ئەو دەسەڵاتە یەعنی بە ئـارەزووی خۆیان بێن لەو وڵاتێکەوە بـۆ وڵاتێکـی تـر، دەسـەڵاتەکەش تەحدیـدی بکـات، ئەمە جـگە لەوەی رەقابەی دادگاو داواکاری گشتیش ناهێڵێت و لە هەمان کاتیش لەگەڵ قـانونی عقوبـاتیش لەگەڵ ئوسوڵی تەحقیقیشدا ئەمە موخالیفەو،پێویستە چارەسەر بکرێ و وردەکاریەکی تیا بکەن لیژنەی یاسایی زۆر سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر اسماعیل فەرموو.

بەرێز د.اسماعیل علی طە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز پشـتگیریا دکتـۆر شـێرکۆ دکەم بۆجـونی ویـدا لەسـەر نوقتـا نـۆو دیسـا هەڤـدێو هەژدەدا سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

شادی خان فەرموو.

بەرێز شادی نوزاد وهاب:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەو ماددەیە ئەو تێبینییانەی کە من هەمبوو هەمـوی وتـرا، بـۆیە پشـتگیری لە قسـەکانی کـاك سیروان، کاك زانا، دکتۆر شێرکۆ، سەرچنار خان دەکەم، سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمانی:

کاك مەم فەرموو.

بەرێز مەم برهان محمد قانع:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم جـار مـن رونکـردنەوەیەکم هەیە بـۆ جەنابتـان بە پێـی مـاددەی (٥٤) بـڕگەی (٤) خـاڵی یەکەم پەرلەمانتـار سـێ دەقـیقەی هەیە قسـە بکـات نەك یەك دەقـیقە، دووەمیـان ئەوەی سـەرنجی مـنە لەو بوارەیەوە تەبعەن دەزگایەك هەیە ناوی دەزگای ئاسـایش لە هەرێمـی کوردسـتان، بەرێـوەبەرایەتیەکی گشـتی و مـاددە هۆشـبەرەکان، مـن پێشـنیازم هەیە لەبەر ئەوەی دەزگـای ئاسـایش کە پەیوەنـدی بە ئاسایشی گشتییەوە هەیە هۆشبەر پێناسەیەك ئیزافە بکرێ بە ناوی دەزگای ئاسایش ئەگەر هین بێت و بڕگەی دووەمیان ئەڵێ وەزارەتی تەندروستی لە هەرێما نییە وەزارەتی تەندروستی هەرێمی کوردستان –عراقمان هەیە، سێیەمیشیان وەزیر تەندروستی لە هەرێمی کوردستان –عیـراق و سـەندیکایەك نیـیە

له هەرێــم نــاوی ســەندیکای دەرمانســازان لە هەرێــم بــێ ســەندیکایەك هەیە بە نــاوی ســەندیکای دەرمانسازانی هەرێمی کوردستانە و سەندیکای پزیشکانی کوردستانمان هەیە نەك پزیشکان لە هەرێم، هیوادارم ئەم چەمکانە سەندیکایانە وەکو خۆی لە ناو پێناسەکان بێت، دەیەم ئەوەی کە ئیشکالیەتێکی تیا ئەبینم بازرگانی نارەوا تەبعەن چاندنی مادده هۆشبەرەکان بازرگانی کردن پێیان بازرگـانی کـردن بە کارتێکـارە عەقلییەکـان پێشـینە کیمیاییەکـان بە پـێچەوانەی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە، تەبـعەن ئەم بازرگانییە نارەوایە پاڵپشتە بە حوکمەکانی ئەم یاسـایە بازرگـانی کـردن بەوە بە پێـی حوکمەکـانی ئەم یاسایە، پێم وایە لە جیاتی بە پێچەوانەوە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان تەنها ڕوونکردنەوەیەك ئێمە لە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پێشتر ئەوەی خستەڕوو ئەگەر ئێمە بە پێی پەیڕەو کارمان بکردایە، ئەبوایە دەقی پرۆژەکەمان وەکـو خـۆی بخوێنـدایەتەوە کە نزیکەی دوو سەعاتی پێ ئەچوو، دەقـی ڕاپـۆرتی لیـژنە هاوبەشـەکانمان بخوێنـدایەتەوە، ئینجـا دوایە بمانخستبا دەنگدان کامی بکرابا گفتوگۆ، بەڵام بە زۆرینەی دەنگی ئێوەی بەڕێـز دەنگتانـدا بە گەڕانەوەی کـات سـود لەوە وەربگـرین، بـۆیە زۆر ئاسـایە ئەگەر پەرلەمانتـار ڕێـگەی پێبـدەین تەنها یەك دەقە قسە بکات، بۆئەوەی گفتوگۆکان چڕ بکـرێتەوە سـوود لە کـات وەربگـرین، ئێسـتا داوا لە وەزیری هەرێم دەکەین، چونکە هەموو پەرلەمانتارە بەڕێزەکان کە ناویان نوسیبوو ڕەئی خۆیان ووتوە، ئەگەر لیژنەی تایبەتمەند تەوزیحێـك بـدەنە دکتـۆر شـێرکۆ ئینجـا بەڕێـز وەزیـری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان فەرموون.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بڕگەی (١٢)هەناردەکردن بـردنە دەرەوە یـان گواسـتنەوەی مـاددە هۆشـبەرەکان کارتێکـارە عەقلییەکان پێشینە کیمیاییەکان لە هەرێمی کوردستان –عیراق بۆ دەرەوەی هەرێم لە ناوەوەی عێراق یان بۆ دەرەوەی وڵاتـانی دیـکە، لەبەر ئەوەی ئـێمە بۆخـۆت دەزانـی یـاخود گواسـتنەوەو ترانزێت لێرە دەستەواژەی هەناردەکردن دوبارە بۆتەوە، تەنها مەبەست لە ئەوەیە دەسـتەواژەی هەناردەکردن دەگرێتەوە، ئەگەر بەڵگینە قەرینە هەبێت لەسەر پێچەوانەکەی، یەعنی دووبارە بە هەناردەکردنەوەی دەستەواژەی دووبـارە بە هەنـاردەکردنی دەگـرێتەوە، مەگەر بەڵگیـنە قەریـنە هەبێت لەسەر پێچەوانەکەی، ئەمە لێرە مەبەستی لە جیە قەرینە هەبێت ئەگەر بۆخۆت دەزانـی لە ڕوی قانونیەوە ئوسوڵی محاکەماتی جەزائی تەحدیدی بەڵگەی کردووە و تەحدیدی قەریـنەی کردووە بە سێ قەرینە یەك بەڵگە دەکات کە بە بەڵگەیەکیش کـافیە، بـۆ ئەوەی کە کەسـێك پێـی بسەلمێنێ کە ئەم بابەتەی پێی مەسەلەن یاخود گواستنەوەی پێ دەکات یاخود کـردووە یەکێـك لەمانە کەواتە تەنها بوونی کافییە بۆ ئەو بابەتە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە شایان فەرمووو ئەگەر شتێکی زیاتر هەیە.

بەڕێز د.شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باس لەوە کرا کە خشتەکان هەڵەی تێدایە، بەڵێ هەڵەی تێدایە خشتەکان ئێمە وەکو لیژنەی و باس لەوەکرا کە گوایە لیژنەی هاوبەش ئامازەی پێنەدا ئاماژەمان پێداوە، بەڵام من دوێنێ کۆبوونەوەم دانا وەکو لیژنەی تەندروستی ژینگەو مافی بەکاربەر بۆ قسەکردن، تەنها لەسەر خشتەکان، لەبەر ئەوەی دەبێ زۆر بەووردی کاری لەسەر بکرێ بەداخەوە کەس ئامادە نەبوو، بەس خۆم و راوێژکارەکان بوو، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز وەزیری هەرێم بۆکاروباری پەرلەمان فەرمووون.

بەڕێز د.ڤاڵا فرید ابراهیم /وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانی کوردستان، دیارە پرۆژە یاساکە پرۆژە یاسای حکومەتە و لەبەر گرنگی تەئسیراتی مادده هۆشبەرەکان، خۆتان دەزانن و بڵاو بوونەوەی بە شێوەیەکی نارەواو بازرگانی پێکردن و مەترسییەکانی لەسەر گەنجان لە کۆمەڵگای ئێمەدا حکومەت بە گرنگی زانیوە ئەم پرۆژە یاسایە بە زوترین کات رێك بخاتەوە و بینێرێت بۆ پەرلەمانی کوردستان، مەسدەری ئەوەلو ئەخیری ئەو پرۆژە یاسایە یاسای ژمارە (٥٠)ساڵی (٢٠١٧)یە عیراقە، بەڵام سیاسەت وایە کە سیاسەتی تەشریعی وایە کە پێویستە لەشێوەی پرۆژە یاسای هەرێمی کوردستان رێکبخرێتەوە و، بۆیە بەو شێوەیە رێکمان خستۆتەوەو ناردوومانەو گونجاندومانە و ئەو موستەلەحانەش پێویستە بگۆردرێ تێیدا گۆردراوە، بەڵام دڵنیاتان دەکەینەوە کە مەجلسی شوراو پرۆژە یاسایەی بینیوە و خەڵکی موختەس ئەو پرۆژە یاسایەی بینیوە و هەر وەزارەتێك کە پەیوەندی هەبێت بە شێوەیەکی موباشرو غیر موباشر بە پرۆژە یاساکە، پرۆژە یاساکەی بینیوە و لیژنەی بۆ دروستکردووە و خوێندنەوەی بۆ کردووە و تێبینیەکانی خۆی داوە، بەلێ من لەگەڵ ئەوەم کە پرۆژە یاساکە پرۆژە یاسایەکی موعەقەدە، چونکە ئیختساسێکی عیلمی سەرفی هەیە و ئەو موستەلەحانەش کە لە ناو پرۆژە یاساکە بەکار هاتوون، زۆر جار لەوانەیە یەکەم جار بێتن بۆ پەرلەمانتاران و بۆ خەڵکێکی زۆریش کە لە بواری یاسا ئیش دەکات گوێبیستی ئەو موستەلەحانە بێ بە تایبەتی بە زمانی کوردی بە تایبەتی بە زمانی کوردی بۆیە تەرجومەکردنیشی کارێکی ئاسان نەبوو و دڵنیاشتان دەکەینەوە کە خەڵکی موختەس لە یاسا تەرجومەکەشی کردوە، بەڵام دەوڵەمەندکردنیشی لە لایەن پەرلەمانتارانەوە کارێکی باش دەبێ بۆمان یەکەمیان لە سەر زیادکردنی وەزارەتەکانی تر، وەزارەتی تەندروستی و وەزارەتی مەعنیە

و ئیشــە ڕەئیســیەکە ئەو دەکــات ئەو لیــژنەیەش کە بــۆ بەرەنگــاربونەوە دروســت دەکــرێ بەســەرۆکایەتی وەزیــری تەندروســتی هەمــوو وەزارەتەکــانی تــر کە پەیوەندیــدارن دوا جــار ئیشوکارەکانیان لە ناو پرۆژە یاساکە ڕێکخراوە، بۆیە باشتر وایە وەك خۆی بمێنێتەوە مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاوییەکان بە هیچ شێوەیەك تەعریف نەکراون، نەك هەر لەو یاسایە لە یاسای وڵاتانی تریش تەعریف نەکراون، بەڵکە تەنها ئیشارەت دەدرێ بەو خشتانەی کە لە ئومەمی موتەحیدە دەر دەچێتن ساڵانە گۆرانکاری بەسەردا دێ چ ماددەیەك ماددەی هۆشبەرە چ ماددەیەك ماددەی کارتێکارە عەقلییەکانە و چ ماددەیەکیش پێشینەوی کیمیاویە، بۆیە ئەو جەدوەلانە هەتا ئەگەر موسادەقەش بکرێن لە لایەن پەرلەمانەوە ئەو جەدوەلانە ساڵانە پێویستە مواکەبەی ئەو تەتەوەرە بکا کە لەسەر مستەوای دەولی روو دەدات، ئەویش بە تایبەتی لە ایەن مونەزەماتی مەعنی، بۆیە تەعریف نەکردنیان کەموکورتی نین، بەڵکو تەنها ئیشارەت دەدا بەو ماددانەی کە بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیاوی دادەنرێ، بڕگەی (١٣)م دەست دانان مەبەست دەست بەسەر داگرتنە مەبەستی دەست بەسەر داگرتنە لە عەرەبیکە پێی دەڵێن (وضع اليد المواد المخدرة) دەست بەسەر داگرتنە هیچ کێشەیەکی نییە، بیستم قسەی لەسەر کرا کە ئەو بازرگانی کردنە یانیش ئەو گرووپە ڕێگایان پێدەدرێ بە پێی یاسا ئەو یاسایە ڕێگایان پێ دەدات، بەڵام لە ژێر چاودێری ووردی دەسەڵاتە تایبەتمەندەکان دەبن کە دوایە دێینە سەری، کێ دەسەڵاتی تایبەتمەند چ وەزارەتێکە دەزگای ئاسایشە وەزارەتی ناوخۆیە، بەڵام ئەو لە هەموو یاسایەك ئەو باندانە بە ئاسانی ئیکتشاف ناکرێن، بە ئاسانی کەشف ناکرێن، بۆیە یاساکان ڕێگا دەدەن کە ئەوانەی لە ناو بازرگانی کردنن و خەڵکانێك ڕێگایان پێبدرێ بچێتە ناو ئەو گرووپانە بە مەبەستی ئاشکرا کردنی باندەکەو وەرگرتنی مەعلومات پێناسەی دەزگای ئاسایش لە یاسای ژمارە (٥)ی ساڵی (٢٠١١)ی هەرێمی کوردستان دەرکراوە، بۆیە لێرانە تەعریف نەکراوەتەوە ئێمە وەکو حکومەت داواکارین لە پەرلەمانی کوردستان کە یاساکە وەکو خۆی تێپەرێ، بۆیە ئەو مادده پێمان باشە دەسکاری کردنی هەندێك موستەلەحات لە رووی زمانەوانییەوە ئاسایە، بەڵام دەستکاریکردنی لە رووی علمییەوە کارێکی قورس دەبێتن، پێمان باشە وەکو خۆی تێپەرێ و ماددەکەو زۆر سوپاس.

بەرێز هیمن احمد حمەصالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان بەرێزان ئێمە گفتوگۆ لەسەر ئەوە بەردەوام دەبێ بۆیە بڕیارماندا وەك دەستەی سەرۆکایەتی دانیشتنەکە هەڵدەگرین بۆ کاتژمێر ٢:٤٥ دەقە و گفتوگۆکردن لە ماددەی دووەوە دەست پێ دەکەین.

پاش پشوو

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان فەرموون لە شوێنی خۆتان دانیشن، دەست بە گفتوگۆ دەکەین لەسەر ماددەکانی تری پرۆژە یاسایەکە، بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ ئەم دانیشتنە پێویستی بە نیصاب نییە، لەبەرئەوە دەتوانین ڕاستەوخۆ دەست پێ بکەین، بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی و لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی فەرموون وەرنە شوێنەکانی خۆتان، پەخشی ڕاستەوخۆ ڕادەگیرێ، لەبەرئەوەی پێشتر دەنگمان لەسەری دابوو، فەرموون، کاك شاخەوان ماددەی (٢) بخوێنەوە بێ زەحمەت.

بەڕێز شاخوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده/٢

ئامانجەکانی ئەم یاسایە بریتیە لە مانەی خوارەوە:

یەکەم/ خۆ پاراستن لە ئاڵودەبوون بە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکەرە عەقڵیەکان، خراپ بەکارهێنان وچارەسەر کردنی، کەسانی ئالودە بوو بە هەر یەکێك لە نەخۆشیەکانی ئامادەسازکراو.

دووەم/ پەرەپێدانی دەزگاکانی هەرێم ئەوانەی پەیوەندارن بە بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێ کردن ناڕەوایە بە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقڵییەکان، پێشینە کیمیاییەکان یان خراپ بەکارهێنان.

سێیەم/ چڕکردنەوەی ڕێکارەکانی بەرەنگار بوونەوەی بازرگانی پێکردن و ئاڵوگۆڕ کردنی ناڕەوای مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقڵییەکان یان پێشینە کیمیاییەکان و سنووردار کردنی بڵاوبوونەوەیان.

چوارەم/ مسۆگەر کردنی جێ بەجێ کردنی کارای پەیماننامە نێودەوڵەتییەکان پەیوەندار بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقڵییەکان و پێشنینە کیمیاییەکان ئەوانەی کۆماری عێراق پەسەندی کردوون و یان تیایاندا ئەندامە لە هەرێمی کوردستان.

پێنجەم/ دەستەبەر کردنی سەلامەتی مامەڵە کردن بە ماددەی هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقڵیەکان و پێشینە کیمیاییەکان بۆ مەبەستەکانی پزیشکی و زانستی و پیشەسازی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی زۆر سوپاس، بەخێرهاتنی د.سامان وەزیری تەندروستی و بەڕێز د.ڤالا وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان دەکەین، جەنابیان حازر دەبن لەگەڵمان بۆ ئەوەی ئەگەر پێویستمان بە ڕوونکردنەوەیەك بوو فەرموون هەر بەڕێزێك دەیەوێ گفتوگۆ لەسەر مادده (٢) ی ئەم پرۆژە

یاسایە بکات با ناوی خۆی بنووسێ، بەڕێزان د.اسماعیل، کاك کاروان، سەوسەن خان، لەنجە خان، ئاشنا خان، کاك زانا، د.اسماعیل فەرموون.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز پێشنیار دکەم ئێکا دی ئارمەنجەکا دی زیاد ببیت، ببیتە شەشەم، ڤێ ئاوایی ڕێگری کردن لە کاریگەرییە نەرێنییەکانی ئالۆدەبوون بە مادده هۆشبەرەکان لەسەر هزر و مێشکیان وەك هاندەرێك بۆ ئەنجامدانی تاوانە جۆراوجۆرەکان لە کوشتن و لاقە کردن و دزین و تاوانە وەکو تیرۆرستەکان، یەعنی ئەمەش ئیزافە ببی بۆ مادده هۆشبەرەکان، چونکە ئەمە تەئسیراتی ئەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دەقەکە بگەیەنیتە لیژنە تایبەتمەندەکان زۆر باش دەبێ، کاك کاروان فەرموون.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ماددەی دووەم یەکێکە لە مادده موهیمەکانی پرۆژە یاسایەکە بەشێوەیەکی گشتی، بۆیە من دوو تێبینیم هەیە لەسەری، تێبینی یەکەم لە بڕگەی (٣) کاتێك باس لەوە دەکرێ مسۆگەرکردنی جێ بەجێ کردنی کارای بەیاننامە نێودەوڵەتییەکانی پەیوەندار بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵییەکان و پێشینە کیمیاییەکان ئەوانەی کۆماری عیراق پەسەندی کردوون یان تیایاندا ئەندامە لە هەرێمی کوردستان، پێشنیاز دەکەم ئەمە چونکە ماددەیەکە لە ئەساس دا زۆر موهیمە جێ بەجێ کردنی ئەم کارانە و پێشتریش بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان ئاماژەی بەوە کرد کە بەشێکی جێ بەجێ کردنی ئەم پرۆژە یاسایە لەسەر کارنامەی نێودەوڵەتییە و بۆ خۆی عورفێکی دنیاییشە ئەمە، داوا دەکەم لە ڕێگەی دامەزراندنی فەرمانگەی بەدواداچوون بۆ مادده هۆشبەرەکان زیاد بکرێ کە ئەمە دەکرێ لە تەعریفەکانیش جێگەی بکرێتەوە دواتر، واتا فەرمانگەیەکی تایبەت بەمە دابنرێ کە ئەساسە یاخود بەشێك یان هەر شتێك موهیم موعالەجە بکات، لەبڕگەی چوار دەستەبەر کردنی سەلامەتی مامەڵە کردن بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵییەکان و پێشینە کیمیاییەکان بۆ مەبەستی پزیشکی و زانستی و پیشەسازی لەژێر چاودێری لیژنەی بالا کە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دادەمەزرێنرێن، یەعنی ئەمە ئەگەر دروست بکرێت دەستەبەری سەلامەتی چۆن دەکرێ، کێ چاودێری دەکات؟ کێ زامنی ئەوە دەکات کە ئەم دەستەبەری سەلامەتیە مادده هۆشبەرەکان دەکرێ ئەوانەی کە بەکاردێن خاسەتەن بۆ پزیشکە بەڕێزەکان، یەك شتی تر کە بەلامەوە موهیمە لە بڕگەی یەکەم هاتووە خۆپاراستن لە ئالودەبوون باس لەوە دەکات خەلەل لە نەخۆشخانەکانی ئامادەسازکراو بۆ چارەسەری کردن، ئێمە نەخۆشخانەمان هەیە ئامادەکراو بێ لە هەرێمی

کوردستان بۆ چارەسەرکردنی مادده هۆشبەر؟، ئەم پرسیارەم ئاراستەی بەڕێز وەزیری تەندروستی هەیە یان دادەمەزرێ لە پرۆژە یاسایەکە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، سوسن خان فەرموو.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لە بڕگەی یەکەمی ماددەی دووەم تێبینیم هەیە، سەبارەت بە خۆپاراستن لە ئاڵوودەبوون، من پێموایە لە شوێنی ئاڵوودەبوون ئەگەر گیرۆدەبوون یاخود تووش بوون بنووسین باشترە، لەبڕگەی کۆتایی کە دەڵێت بە هەر یەکێکیان لە نەخۆشخانەکان ئامادەسازکراو، ئەمە وشەیەکی گونجاو نییە من پێموایە ئەمە لە جیاتی ئامادەسازکراو ئەگەر ئێمە بەم شێوازەی لێ بکەین خۆپاراستن لە گیرۆدەبووان بە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکەرە عەقڵییەکان و خراپ بەکارهێنانیان چارەسەرکردنی کەسانی گیرۆدەبووی یاخود تووش بوو بە هەر یەکێکیان لە نەخۆشخانەکانی پەیوەندار بە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقڵییەکان بۆ چارەسەرکردنی تووشبووەکان یاخود گیرۆدەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لەنجە خان فەرموون.

بەڕێز لنجە ابراهیم عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دووەم لە ئامانجەکانی ئەم یاسایە لە خاڵی دوو، پێم باشە و پێشنیار دەکەم کە پەرەپێدانی دەزگاکانی هەرێم ئەوانەی پەیوەندارن بە بەرەنگاربوونەوە و سزای بۆ زیاد بکرێ، چونکە مەبەست لێرە تەنها بەرەنگاربوونەوە نییە، بەڵکو دەبێ سزاش هەبێ بۆ ئەوانەی کە بازرگانی بەو بابەتەوە دەکەن، لە خاڵی سێیەم کە باس لە کارتێکارە عەقڵیەکان یان پێشینە کیمیاییەکان و سنووردارکردنی بڵاوبوونەوەیان لە جیاتی سنووردار کردن وشەی ڕێگری کردن لە بڵاوبوونەوەیان بەکاربێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك لە تێبینیەکان وترا، بەڵام بە دیاری کراوی لەسەر بڕگەی یەکەم هی ماددەی دووەم لەسەر وشەی ئامادەسازکراو، بەڕاستی ئەو وشەیە وشەیەکی نامۆیە و نازانم هەر بەر گوێم

نەکەوتووە، ئامادەکراو لەوە دەچێ کافی بێ، نەخۆشخانەی ئامادەکراو بۆ مەبەستی چارەسەر کردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە ڕایەکانی بەڕێز کاك کاروان دەکەم بۆ ئەم ڕایانەی کە دەری بڕی لەسەر دوو بڕگەی ئەم ماددەیە، لەسەر بڕگەی یەکەم من پێم باشە دیارە هەر هاوڕێکانی تریش مولاحەزەیان لەسەر ئەم بابەتە هەبوو کە ناوی نەخۆشخانە دەهێنین بەڕێز وەزیری تەندروستیش لێرە ئامادەیە و نەخۆشخانە خۆی تایبی خۆی هەیە ڕەنگە سپێشەڵتی بی، ڕەنگە تەخەسوسی بێ یان عام بێ، ئەمە دەمان باتە ناو جەدەلێکی دیکە، بۆیە واباشترە دێری کۆتایی بەم شێوەیە بگۆڕین، بۆ چارەسەرکردنی کەسانی ئاڵودەبوو بە هەر یەکێکیان لە سەنتەرەکانی چارەسەری کە لەلایەن وەزارەتی تەندروستی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە هەماهەنگی وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی دەکرێتەوە، چونکە سەنتەرەکانمان نییە لە ئێستادا پێویستە لێرە تەسبیت بکرێ، لەبڕگەی (٤) دا مسۆگەر کردن وشەیەکی زیادە بۆی، چونکە ئێمە جێ بەجێ کردنی کارنامە و پەیماننامە نێودەوڵەتیەکان، ئەو پەیماننامانەی چ ئەوانەی لە نەتەوە یەکگرتووەکان هەیە تایبەت بە کارتێکەرە عەقڵیەکانی ساڵی ١٩٧١ و مەوادە موخەدیرەی ١٩٦١ و هەردووکیان ئێمە دەبێ مولزەم بین پێیانەوە، چونکە کۆماری عیراقی فیدراڵ واژووی لەسەر کردووە، بۆیە ئەمە تەنها لە جێ بەجێ کردنی ئەوە دەست پێ بکات، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز وەزیری تەندروستی قسەیەکتان هەیە؟ فەرموون.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، چەند تێبینیەکی بچووك هەیە، ڕەنگە درەنگ گەیشتم بە خوێندنەوەکە، ماددەی (٢) بەڕێز د.اسماعیل باسی ڕێگەی کاریگەری ئاڵودەبوون دەکات لە بڕگەی ڕێگری گرتن، تەبعەن خاڵی پێنجەم لە پڕۆژە یاسایەکە هەر خۆی خۆپاراستن لە ئاڵودەبوون مانای ڕێگری کردنە، واتا (وقا)، دامەزراندنی فەرمانگەی بەدواداچوون بۆ ئەم بابەتە لیژنەی باڵا هەیە، ئەو لیژنەیە هەموو فەرمانگە پەیوەندارەکانی تێدایە، بەڵام ئەگەر فەرمانگەیەکی تایبەت دابمەزرێت ئەو کات بەدەر دەبێ لە فەرمانگە پەیوەندارەکان بە بڕوای من لیژنەی باڵایەکە باشترە لەبەرئەوەی هەموو پەیوەندارەکانی وەزارەتەکان و لایەنە پەیوەندارەکانی تێدایە، لەژێر چاودێری لیژنەی باڵا بە تاکید لە خاڵی چوارەم باسی

دەستەبەرکردنی سەلامەتی مامەڵە کردن لە کۆتاییەکەی باس دەکات لەژێر چاودێری لیژنەی باڵا، ماددەی تایبەتی هەیە لەم یاسایە، گومان لەوە دانییە هەموو ئەو دەستەبەر کردن و هەمـوو ئەو ڕێکارانە لەژێـر ڕاسـپاردە و بڕیارەکـانی لیـژنەی بـاڵا دەبـێ، بـۆیە دانـان و دەنەنـانی وابـزانم زۆر تاسیری لەسەر کوردیەکە ناکـات، ئایـا نەخۆشـخانە هەیە، نەخۆشـخانەی تـایبەت بە ئـاڵودەبوون نیـیە لە هەرێمـی کوردسـتان، بەڵام ئەوەی هەیە تـا ئێسـتا بەشـێکی بچـووکە لە نەخۆشـخانە دەرونییەکـان چ قەرەوێـلەیەك بـۆ ئەو نەخۆشـانە دابـین کـراوە، بەڵام لەبەرنـامە دایە سـەنتەری ئاڵودەبوون و ڕاهێنانەوە دابنرێت، بەڕێز سوسن خان باسی تووش بوون دەکـات، تـووش بـوون، ئـاڵوودەبوون لە بـۆ مـاددە هۆشـبەرەکان زیـاتر بەکاردێـت، تـووش بـوون بـۆ نەخۆشـیەکانی تـر، نەخۆشــیە گوزارەوەکــان و نەگوازراوەکــان هەیە، بەڵام ئــاڵودەبوون واتــا (إدمــان)، بــۆیە ئـاڵودەبوونەکە پـێم شـیاوترە، لە ئەسـڵی یاسـایەکەدا نیـیە، لەنـجە خـان باسـی سـنووردارکردن دەکات، بکرێتە ڕێگە گرتن، دەکرێت ڕێگە گرتن بێـت، لە جێـی سـنووردارکردن، سـنووردار کـردن هەندێك ماناکەی، بۆیە ڕێگەگرتنەکە فراوانترە، ئامادەسـازی لێـرە لە ئەسـڵی یاسـایەکەدا وشـەی ئامادەسـازی نیـیە، دیـارە لێـرە بـۆی زیـاد کـراوە، بەڵام لێـرە ئامادەسـازی لەبەرئەوەی لە ئەسـڵی یاسـایەکەدا نەبـووە و زیـاد کـراوە پـێم باشـە بکـرێتە ڕاهێنـانەوە، چـونکە (تأهیـل) بە کـوردی ڕاهێنــانەوەیە، دەکــاتە (Rihabiltation) واتــا ڕای بهێنــیەوە وەکــو مرۆڤێکــی ئاســایی، نەك ئامادەسازی کە دەکاتە ئامادەکاری، بەڕێز کاك زانـا باسـی ئەوەی کـرد کە ئەمنـیش لەگەڵ ئەوەمە کە باسی نەخۆشخانە یان سەنتەر جیاوازی نییە، بەڵام باس بکرێ، چونکە نەخۆشـخانە بـێ یـان سـەنتەر بـێ تەنسیب دەبـێ بە چارەسـەرکردن و ڕاهێنـانەوەی ئەوانەی ئـاڵودەبوون بەم مـاددە هۆشبەرانە، سێیەم/ مسۆگەرکردن ئاساییە مسۆگەرکردن هەڵبگیردرێـت، چـونکە کە جـێ بەجـێ کرا وتا خۆی مسۆگەرکردن، بۆیە ئاساییە ئەگەر هەڵبگیردرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٣) لیژنە فەرموون کەرەمکەن، هەر بەڕێزێکتان بێ فەرموو.

بەڕێز شاخوان رؤوف مصطفى::

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم:

لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان.

ماددەی/٣

لە وەزارەت لیژنەیەك بەناوی لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی مـاددە هۆشـبەرەکان و کـارتێکەرە عەقڵیەکان دادەمەزرێ.

٢/ لیژنەی باڵا پێك دێت بە سەرۆکایەتی وەزیر و جێگرایەتی جێگری ئاسایشی هەرێم.

٣/لیژنەی باڵا لە ئەندامێتی ئەمانەی خوارەوە پێك دێت:

١. بەڕێوبەری گشتی فەرمانگەی کاروبارە تەکنیکیەکان لە وەزارەت.
٢. بەڕێوبەری چاودێری تەندروستی دەروونی.
٣. بەڕێوەبەری پەیمانگای پزیشکی دادی.
٤. بەڕێوبەری دەستەی گومرگەکان.
٥. بەڕێوبەری پۆلیسی گومرگ.
٦. نوێنەرێکی ئەم لایەن و وەزارەتانەی خوارەوە کە پلەکەی لە بەڕێوبەری گشتی کەمتر نەبێ:

أ/دیوانی ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتی داد، وەزارەتی دارایی و ئابووری، وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی و وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوە ئاوییەکان، وەزارەتی ناوخۆ و دەزگای ئاسایش، نوێنەرێکی هەر یەك لە سەندیکای پزیشکان و دەرمانسازان، چوارەم/ وەزیر فەرمانبەرێکی وەزارەت وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەست نیشان دەکات، پێنجەم/ سەرۆکی لیژنەی باڵا بۆی هەیە هەر شارەزایەك لەبواری بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێ کردنی ناڕەوا بە ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقڵیەکان بانگهێشت بکات بۆ وەرگرتنی بۆچوونی بە بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان دەیەوێ گفتوگۆ لەسەر ئەم ماددەیە بکات فەرموو ناوی خۆی تۆمار بکات، بەڕێزان کاك کاروان و د.شێرکۆ و د. اسماعیل و کاك زانا و کاك محمد و د.گلاوێژ گولیزار خان و کاك نزار و کاك مەم و کاك عبدالستار و کاك بەڵێن و کاك ویسی، لە کاك ویسی دەست پێ دەکەین، فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم لە ماددەی (٣) لە بڕگەی (٦) کە نوێنەرێکی ئەم لایەن و وەزارەتانەی خوارەوە کە دەست نیشان کراون نوێنەری وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی تێدا بێت، چونکە بە دڵنییایەوە هەفتانە لە مزگەوتەکان کۆبوونەوەی جەماوەری کە وتاری هەیینیە بەڕێوەدەچێ، زۆر گرنگە لایەنی وشیارکردنەوەی هاووڵاتیانیش ڕەچاو بکرێ، بۆیە پێشنیار دەکەم نوێنەری وەزارەتی ئەوقافیش لەم بڕگەیە زیاد بکرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك بەڵێن فەرموون.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣) پێشنیاز دەكەم بڕگەی دووەم و سێیەم بكرێتە یەك بڕگە، لیژنەی باڵا پێك دێت لەم ئەندامانەی خوارەوە: سەرۆكی لیژنەكە بەڕێز جەنابی وەزیر دەبێ، من نازانم لێرەدا كە وشەی جێگرایەتی هاتووە بەڕاستی ڕوون نییە، یەعنی جێگری وەزیرە یان كێی ترە؟ لەگەڵ جێگری ئاسایشی هەرێم؟ یەعنی ماددەی دووەم و سێیەم بكرێ بە یەك ماددە و بەو شێوازە دابڕێژرێتەوە: لیژنەكە بە سەرۆكایەتی وەزیر و جێگرەكانی و لەگەڵ جێگری ئاسایشی هەرێم و بەڕێوبەری گشتی فەرمانگەی كاروبارە تەكنیكیەكان تا خاڵی ٥، خاڵی شەشەم بكرێت بە بەڕێوبەری دیوانی هەریەكە لە ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتی داد و وەزارەتی دارایی و ئابووری و وەزارەتی كاروباری كۆمەڵایەتی و وەزارەتی كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو و وەزارەتی ناوخۆ و دەزگای ئاسایش، یەعنی ئەو (أ و ب و ج) لابرێ لە قەوسێك دا بەڕێوبەری دیوانی هەر یەك لەم وەزارەتانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.شێركۆ فەرموون.

بەڕێز د.شێركۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣) بڕگەی (١ و ٢و ٣) تەبعەن بڕگەی (١) تەشكیلی لیژنەكەیە، لە بڕگەی (٢و٣) دا پێكهاتەی لیژنەیەكە، بۆیە پێشنیاری ئەوە دەكەم كە بڕگەی (٢و٣) دەمج بكرێ یان هەر سێكی یەكەم و دووەم و سێیەم دەمج بكرێ بە ببێتە تەشكیل و پێكهاتە، بۆ نموونە لە بڕگەی دووەم دا كە دەڵێ جێگری ئاسایشی هەرێم، جێگری چی ئاسایشی هەرێم؟ دەبێ بڵێی جێگری سەرۆكی ئاسایشی هەرێم، چونكە موئەسەسەكە وایە، لەبڕگەی سێیەم دا كە دەڵێ بەڕێوبەری چاودێری تەندروستی دەروونی دەبێ بڵێ كوێ؟ تەحدیدی نەكردووە، بۆیە دەبێ بڵێ لە وەزارەت، بۆ سێیەم هەر بە هەمان شێوە وەزارەتی بۆ زیاد بكرێ، چوار/ جیاوازە بەڕێوبەری دەستەی گومرگەكان ئەمەیان لە وەزارەتی دارایی و ئابووریە، پێنج/ بەڕێوبەری پۆلیسی گومرگ لە وەزارەتی ناوخۆ، لە بڕگەی چوارەم دەڵێ وەزیر فەرمانبەرێكی وەزارەت وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەست نیشان بكات، فەرمانبەرێكی وەزارەت ناكرێ هەر فەرمانبەرێك بێ، بۆیە پێشنیاری ئەوە دەكەم بوترێ كە لە ئاستی بەڕێوبەر كەمتر نەبێ، چونكە ئەم پێكهاتەكەی بەڕێوبەری گشتی و بەڕێوبەرن، بۆیە ناكرێ هەر فەرمانبەرێك بڕیاردەر بێ لەو لیژنەیە، دەبێ لە بەڕێوبەر كەمتر نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، گولیزار خان فەرموو.

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم لە خاڵی شەشەم نوێنەری وەزارەتی پەروەردە و وەزارەتی رۆشنبیریشی تێدا بێ، چونکە ئەمە پەیوەستە بە زیاتر بە خەڵکەوە و زیاتر بە تەربیە بڵێین تەلەبە و ئەوانە تووش دەبن، رۆشنبیری هەر ئەوەیە بۆ ڕاگەیاندن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك عبدالستار فەرموون.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش ڕەئیم وایە بۆ ماددەی سێیەم بڕگەی (٣) لە خاڵی شەشەم کە باس لە نوێنەری وەزارەتەکان دەکات، نوێنەری وەزارەتەکانی پلاندانان و کە پەیوەندی بەو بابەتەوە هەیە، و نوێنەری وەزارەتی بە تایبەتی بازرگانی کە پەیوەندی زۆر بە لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوە هەیە زیاد بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣) یەکەم دەڵێ لە وەزارەت لیژنەیەك بە ناوی لیژنەی باڵا بۆ خۆی لە قانونی موخەدەراتی عیراقی هەیئەیە، لیژنە نییە، پێم باشە بچووك نەکرێتەوە بە هەیئە بمێنێتەوە، ئەمەیان یەك، خاڵی دووەم لیژنەی باڵا پێك دێت بە سەرۆکایەتی وەزیر و جێگرایەتی (و)ەکە لابردرێت ببێتە (بە) بەجێگرایەتی (فاریزەکە) هەڵگیرێ و ببێتە جێگری ئاسایشی هەرێم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد سعدالدین انور:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەك نووسرایە لە وەزارەت لیژنەیەك پێك دێت، لە بڕگەی دووەم نووسرایە پێکهێنەرانی وەزارەت لیژنەکە نووسرایە جێگری ئاسایشی هەرێم، ئاسایش سەر بە وەزارەت نییە، بۆیە پێویستە بنووسرێ لیژنەیەك بە ناوی لیژنەی باڵا دابمەزرێت، نەنووسن لە وەزارەت لیژنەیەك، چونکە ئاسایش سەر بە وەزارەتی ناوخۆ نییە، سەبارەت بە بڕگەی ٤ پاڵپشتی

قسەکانی د.شیرکۆ دەکەین، هەروەها پێکهێنەری لیژنەی باڵاکە پاڵپشتی قسەکانی گولیزار خان دەکەم سەبارەت بەوەی پێویستە وەزارەتی پەروەردە و وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان هەردووکیان مەعنینە بەم مەبەستە نوێنەریان هەبێ سوپاستان دەکەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بۆ جەنابت، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی سێیەم لە بڕگەی یەکەم، کاتێك کە باس لە وەزارەت دەکرێ لیژنەیەك لە وەزارەت پێك بێت حەقە ئەم لیژنەیە ڕاستەوخۆ سەر بە ئەنجومەنی وە زیران بێ، چونکە لە زۆربەی وەزارەتەکان خەڵکی تێدایە، زۆربەشیان پلەی بەڕێوبەری گشتیان هەیە، حەق نییە ئەمە سەر بە وەزارەتی تەندروستی بێ حەق وایە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ و نموونەشمان هەیە، وەکو دەستەی دەستپاکی و دەستەی ژینگە و کۆمەڵێك دەستەی تریش کە بە یاسا جێگای کراوەتەوە و ڕاستەوخۆش سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانن، هەتا ئەگەر لە وەزارەتێکی مەعنیشەوە کەسێك بەڕێوەی ببات، ئەمە بڕگەی یەکەم، بڕگەی چوارەم کاتێك دەتوانین قسەکانی کاك د.شێرکۆ دەکەم کە باسی فەرمانبەر دەکرێ حەقە تەعریفی وەزیفی بۆ بکرێت، چونکە ناکرێ لەوێ هەموویان بەڕێوبەری گشتی بن و لێرە فەرمانبەرێکی زۆر ئاسایی بێت و ببێ بە یاریدەدەری لیژنە، حەقی خۆیەتی تەعریفی وەزیفی دیاری بکرێت، لە بڕگەی (٥) کە دەڵێ سەرۆکی لیژنەی باڵا بۆی هەیە، حەق نییە هەر سەرۆکی لیژنەی باڵا بۆی هەبێ، ئەمە حەق پێدانێکی باشە، بەڵام سەرۆکی لیژنەی باڵا زائیدەن دوولەسەر سێی ئەندامانی لیژنە (٣/٢)، حەقە لیژنە خۆشی بەم هەموو پێکهاتە باشەیەوە ئەم هەیکەلیە باشە مافی ئەوەی هەبێ کەسێك بانگ بکات بۆ ئەوەی بتوانێ شارەزا بێ یاخود ئەو مافەی کە دراوە بە سەرۆکی لیژنە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سەیری ئەم ماددەیە بکەین دەبینین فراوانیەکی زۆری پێوە دیارە نوێنەری هەموو ئەو وەزارەت و دەستانەی کە زەرورن لەم پرسە کە وەکو ئافاتی سەردەم ناودەبرێت تێیدا بەشدار بن، ڕەنگە دەستەی مافی مرۆڤ زەرور بێ، وەزارەتی پەروەردە و وەزارەتی خوێندنی باڵا، وەزارەتی رۆشنبیری بۆ دەرباز بوونمان لەم جەدەلە من پێشنیارێکی تازەم هەیە کە بەم شێوەیەی لێ بکرێت: لیژنەی باڵا پێك دێت بە سەرۆکایەتی وەزیر و جێگرایەتی جێگری

سەرۆکی ئاسایشی هەرێم و بە ئەندامێتی نوێنەری وەزارەتەکانی تر و لایەنە پەیوەندارەکان بە مەرجێك پلە وەزیفیەکانیان لە بەڕێوبەری گشتی کەمتر نەبێ، ڕەنگە ئێمە ساڵێکی تر دوو ساڵی تر ئیستحداسی موئەسەسەیەکی تر بکەین لەم وڵاتە، رەبتیشی بە مادده هۆشبەرەکانەوە هەبێ، ئەگەرئێستا ئێمە لە قانون دا هەموو جێگایەکان تەشخیس بکەین، ئەو کات دەبێ ئێمە بێین یاسای بۆ تەعدیل بکەین، بۆیە ئەم دەسەڵاتە بدرێتەوە بە لیژنە باڵایەکە ئەوانەی کە زەرورن و پەیوندارن لەوێ دا دەبێ نوێنەرایەتی بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك د.اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن ئەوەلەن ئەز پشـتگیریا د.شـێرکۆ دکەم د بۆچوونـا وی دا، ئیـزافەتەن ئەز پێشـنیار دکەم نە لیـژنە بیـت دەسـتەیەکا تـایبەت بـی بـۆ ڕێگرتنـێ لە هۆشـبەریی، لیـژنەیەت دەوری خـۆ وەکـو دەستەیی نایینی، دەستەیەکا موستەقل بیت، وەکو هەیئە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.گەلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی سـێیەم/ دووەم/ لیـژنەی بـاڵا پێـك دێـت لە وەزارەت لیـژنەیەك بەنـاوی لیـژنەی بـاڵای بەرەنگـاربوونەوەی مـاددە هۆشـبەرەکان و کـارتێکەرە عەقڵییەکـان دادەمەزرێـت، وشـەی دادەمەزرێت نابێ، چونکە لیژنە پێك دە هێنرێت، دانامەزرێت، ئەو مـولاحەزەیە، وەکـو نـوێنەری وەزارەتەکـان پـێم باشـە وەزارە تـی پەروەدە و خوێنـدنی بـاڵا نـوێنەری هەبـێ، چـونکە ئەو بڵاوبوونەوەی ئافات و ریکلام کردنە کە لە ناو بڵاوبوونەوەی مادده هۆشبەرەکان لەناو قوتابیـان و زانکۆکان دا بڵاوبۆتەوە حەملـی مکـافحەکردنی دەکەوێـتە سـەر ئەو دوو وەزارەتە، بـۆیە پـێم باشە نوێنەریان هەبێ، نوێنەری ڕاگەیاندن و رۆشنبیریش هەبێ، ئەویـش باشـە، چـونکە لەڕووی ئیعلامەوە بۆ هۆشیارکردنەوە باشە ئەو نوێنەرانەی تێدا بـێ، پشـتگیری گـولیزار خـان دەکەم کە پێشنیارەکانی پێشکەش کرد، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان وەزیرە بەڕێزەکان بە گـوێرەی مـاددەی (٨٨) دەتـوانن لە مـاوەی دوو دەقەیا ئەو شتانەی کە پێتان وایە جۆرێکە لە گۆڕانکاری لە پرۆژە یاسایەکە تەنها وەڵامی ئەوانە بدەنەوە، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تێبینیەکان ماددەی (٣) زۆر باسی ئەوە کرا کە وەزارەتە پەیوەندارەکان، وەزارەت زۆرە بۆ ئەوەی کاری لەسەر بکرێ، وەکو ئەوقاف و کاروباری ئایینی، پەروەردە و خوێندنی باڵا و رۆشنبیری و راگەیاندن، لەوانەیە هەندێ وەزارەتی تریش هەندێ کاری تایبەت ئیشمان پێی بێت وەکو شارەوانی و کۆمەڵێك رێکاری تر لە هەندێ وەزارەت دەکرێ، بۆیە بە پێویستی نازانین کە بۆ هەر کارێك، چونکە شەرت نییە هەموو جارێك لە لیژنەی باڵا ئامادەبن، کە بۆ کاری پەیوەندارە، لیژنەی باڵا دەتوانێ ئەو کات بڕیار بدات بە ئامادەبوون، بە پێی بڕگە یاساییەکان، بەڕێز کاك بەڵێن باسی وابزانم دوو، سێ بەڕێزی تر باسی ماددەی دووەم و سێیەم دەکرێت دەمج بکرێ تەنانەت لەگەڵ یەکەمیش، جێگرایەتی (و)ەکە بکرێتە (ب) مەبەست لێرە جێگرایەتی وەسفی جێگرایەتی دەکات لەپاش وی دەڵێ جێگری ئاسایشی هەرێم، دەزگای ئاسایشی هەرێم، باسی خاڵی شەشەم، بەڕێز کاك بەڵێن باسی دەکات بەڕێوبەری گشتی دیوان بە پێچەوانەوە، چونکە لە هەموو وەزارەتێك ئەو کارەی کە دەکەوێتە ئەستۆی شەرت نییە لە ئەستۆی بەڕێوبەری گشتی دیوان بێ، چونکە زیاتر کاروباری هونەری دەبێ، بۆیە لە هەندێ شوێن ناوی کاروباری هونەریە و لە هەندێ شوێن بە پێی وەزارەتەکە دەگۆڕدرێت، دەکرێ وەزارەتەکە بە گوێرەی پەیوەنداری کەسەکە بڕیار بدات، بەڵام لە بەڕێوبەری گشتی کەمتر نەبێ پلەکەی، بەڕێز د.شێرکۆ باسی ئەم دەمجەی کرد، باسی ئەوە دەکرێ کە لە وەزارەت نەبێ، چونکە ئەمە لیژنەی باڵای ئەنجومەنی وەزیران نییە، بەڵێ لیژنەی باڵاتر هەبووە پێشتر بۆ بابەتی تر بۆ نموونە بڵاوبوونەوەی چەند نەخۆشیەك وەکو ئەنفلەوەنزا لە ساڵانی پێشوو لیژنەی باڵا هەبووە، وەزیرەکان ئەندام بوونە تێیدا، بۆیە لیژنەی باڵای ئەنجومەن بووە، لیژنەی باڵای حکومەت نەبووە، بەڵام ئەوە لیژنەی باڵایە لە وەزارەتی تەندروستی بە ئامادەبوونی ئەو بەڕێزانە، فەرمانبەر دەکرێ پلەکەی دواتر لە پەیڕەودا یان لیژنەی باڵا لە ڕێنماییەکان دا بڕیار بدات کەسی پەیوەندار لە سکرتاریەت یان بڕیاردەری ئەو لیژنەیە خاسیەتێکی هەبێ، گولیزار خان دیسان باسی تەربیە و ئیعلام و زۆر وەزارەت و لایەنی تر هەیە ئەگەر بێینە سەر ئەوە دەبێ ئەو کات (NGO) یەکانیش باس بکەین، باسی یەکێتی زانایانی ئایینی و زۆر لایەنی تر هەیە ڕۆڵی دەبێت، بەڵام بە پێویستی نازانین باس بکرێ لە یاسایەکە، کاك عبدالستار باسی پلاندانان و بازرگانی و بە هەمان شێوەیە، کاك نزار باسی ئەوەی کرد (و)ەکە بکرێتە (ب)، کاك محمد لیژنەیەك پێك بهێنرێت، باسی ئەوەی کرد بەڵێ دەکرێ و د.گەلاوێژیش باسی ئەوەی کرد بکرێتە پێکهێنان، بەڕێز د.اسماعیل باسی لیژنەی باڵای حکومەتی کرد، جوابم داوە، لیژنەی مافی ٣/٢ ئاساییە دەکرێ مافی ٣/٢ ی بڕیار بدات، کێ بەشدار بێ کاك زانا باسی ئەوەی کرد کە پێم باش نییە لیژنەکە زۆر کراوە بێ، تەحدید بکرێ لە یاساکە باشترە، ئاخر بەڕێز کاك د. عثمان دەستەیەکی تایبەت هەبێ، ئێمە لە بڕگەی یەکەمیش لە پێناسەکان و ئامانجەکان باسمان کرد، باشترە لیژنەی باڵا بێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی قسەیەکتان هەیە؟ کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیسانەوە هەر سەبارەت بە فراوانکردنی لیژنەکان دیارە ئەوەی کە باسکرا نوێنەری پەروەدە وخوێندنی باڵای تێدابێت، تەنیا بە پێویستی دەزانم بۆ ئەوەی ڕوونی بکەمەوە نوێنەرایەتی هەریەك لەو بەڕێزانە ئەگەر ئەهلی ئیختساس نەبن هیچ سودێکی نییە، لە کاتێك دا نوێنەری خوێندنی باڵا پێموایە ئەهلی ئیختساس نین، بۆیە ئەگەر لەناویشیدا هەبن، تەنها چۆن دەڵێی قەرەباڵغ کردن و کۆکردنەوەی بابەتەکەیە و تۆزێك مەهامە رەئیسیەکەیان لەسەر لادەچێ، سەبارەت بەوەی کەوا نوێنەری ئەوقافی تێدا بێ، ئێمە لە ماددەی ٧ ئاماژەی پێدراوە لەم یاسایە ئەگەر تێپەڕ بوو، کەوا ڕێنوێنیکەری ئایینی رۆڵی دەبێ، کەواتە پێویست نییە لیژنەکە لەوەی کە هەیە فراوانتر بێ بۆ ئەوەی بتوانین مەهامی خۆیان بپێکن، لیژنەکە ئەو عەدەدەی بۆی دانراوە لە عیراقیش هەر بەو شێوازەیە، پێمانوایە بەو شێوازە دروست ترە، نەوەکو نوێنەرایەتی بۆ زیاد بکرێ، یاخود هی کەسی تر ئیزافە بکرێ بۆ لیژنە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر زۆر سوپاس، نوقتە نیزامیە؟ نا ناتوانی ڕوون کردنەوە لەسەر ڕوون کردنەوە بدەی، د.ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د.ڤاڵا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی دووەم، ڕاست کردنەوەیەك بکرێ، بە سەرۆکایەتی وەزیرە و جێگرایەتی جێگری سەرۆکی دەزگای ئاسایشی هەرێم، لەبەرئەوەی جیهازی ئاسایشە، دەزگای ئاسایشی هەرێم، لەسەر بابەتی زیاد کردنی مودیر عامەکانی وەزارەتەکانی تر کە ئیشارەتی پێدرا وەکو لەگەڵ وەزیری تایبەتمەند هاوڕاین کە زیاد نەکرێت بۆ ئەو بابەتە، لە بابەتی سێیەم کە سەرۆکی لیژنە بۆی هەبێ خەڵك بانگ بکات، سەرۆکی لیژنە و دوو لەسەر سێی ئەندامان ئەوەی کە کاك هاوڕێ پێشنیاری کرد، ئێمە ڕازین کە دوو لەسەر سێی ئەندامانیش حەقی ئەوەیان هەبێ خەڵکی بانگهێشت بکەن بۆ لیژنەکە، لەسەر ئەوەی لیژنە ببێ بە دەستە حکومەت خۆی بپارێزێ لە هەموو کارێك کە ببێتە بارگرانی دارایی لەسەری، بۆیە لە دەستە خۆمان پاراستووە، بابەتەکەمان کرد بە لیژنەیەکی باڵای سەر بە وەزارەتی تەندروستی، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ببورە، فەرموو، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو سـۆنگەیەوە کە لە مـاددەی (٥) ی یاسـایەکەدا بـڕگەی (١٢) ئەرکەکـانی دیـاری کـردووە، کە پێکهێنـانی لیـژنەی تایبەتمەنـد لەهەر کاروبارێـك لە کاروبـاری مـاددە هۆشـبەرەکان، واتـا لیـژنەی تایبەت دەتوانێ ئەم ئەنجومەنە پێکبهێنێ، بەڕاستی ئەم هەمـوو بەڕێـوبەرە گشـتی و ئەم لیـژنە فراوانە پێویست ناکات، ئەم لیژنەیە (١٧) ئەنـدامی هەیە بە سـەرۆك و جێگـرەوە، (١٧) ئەنـدامی هەیە، بـێ لەوەی دەعـوەتی خەڵکـانی پسـپۆر دەکەن بـۆ ئەوەی لە موناقەشـات دا بەشـدار بـن، دەورێکی ئیستشاری دەبینن ئەو کەسانە، بۆیە ئەمە قەرەباڵغایەکی زۆرە ئەم لیژنەیە بەڕای مـن، مـن ئێسـتا پێشـنیازەکانم لەمبـارەیەوە دەخەمەڕوو، لەبەرئەوەی لیـژنەی تایبەتمەنـد دەتـوانن لەبواری جیاجیادا پێك بێـنن، مەسـەلەن لیـژنەکە نـابێ لە وەزارەت بـێ، فعلەن وەکـو هەنـدێ لە هاوڕێیان پەرلەمانتارە بەڕێزەکـان هەنـدێکیان باسـیان کـرد، لیـژنەیەك پێکبهێنـرێ بەنـاوی ئەوە، جێگرێـك بـۆ ئەوە ئەو ئیـزافەیە دەبـێ جێگـری ئاسایشـی گشـتی هەرێـمە وا تـێ ئەگەم نەوەك ئاسایشی هەرێم، پێشنیازی من ئەوەیە لە بەڕێوبەری گشـتی فەرمـانگەی کاروبـارە تەکنیکیەکـان حـیکمەت چیـیە تیـای بـێ لەنـاو ئەم لیـژنەیە؟، ئەگەر لیـژنەی فەرعیمـان پێـك هێنـا پسـپۆرێکی تەکنیکی تۆ دەتوانی لەناو لیژنەیەکی فەرعی بۆ ئەرکێکـی مـوحەدەد پێـی بسـپێرێ، بەڕێـوبەری چاودێری تەندروستی ئەمە بەڕێـوبەری چـاودێری گشـتیمان نیـیە، حـاڵەتی مـاددە هۆشـبەرەکان بەشێکی پەیوەندیان بە باری تەندروسـتی گشـتییەوە هەیە، بوعـدێکی، لایەنێکـی پەیوەنـدی بە لایەنـی دەرونیـیەوە هەیە، بـۆیە ئەولەویەت دراوە بە لایەنە دەروونیـیەکە، لایەنە تەندروسـتیە گشتییەکە فەرامۆش کراوە، بۆیە پێموایە لایەنی گشتی و تەندروستی گشتی ڕەچاو بکرێ لەنـاو لیـژنە فەرعیەکـان دا دەروونـیش بە هەنـد وەربگیـردرێ لەنـاو لیـژنە فەرعیەکـان دا بەڕێـوبەری پەیمانگای پزیشکی دادی کە پەیوەندی بە مردوو و فەحسی مـردوو و ئەو شـتانە هەیە پێمـوایە ئەگەر تۆ داتا و بوێ لە توب عەدلی پێویستت ناکات لە تـوب عەدلـی ئەوە بـێ، ئەم نـوێنەرایەتی پەیمانگای دادی هەست دەکەم حیکمەت نییە لەم هینە، بەڕێوبەری ماددام دەستەی گومرگەکـان هەیە و بەڕێـوبەری پۆلیسـی گـومرگیش پێویسـت ناکـات یەکێکیـان سـاغ ببێـتەوە کە پێویسـت دەکـات ئەو بێـت، نـوقتەیەکی دیـکە هەیە، بە زیـادەی دەزانـم نـوێنەری ئەنجـومەنی دیـوانی چـاودێری، خـاڵێکی تـر ئەگەر ڕێـگەم بەن، گـرنگە ئەمە بەڕاسـتی، ئەوەی کە پەیوەنـدارە بەوەی وەزارەتی کشتوکاڵی و سەرچاوەکانی ئـاو نـوێنەرایەتی ئەبـێ، کشـتوکاڵ پەیوەنـدی بە مـۆڵەتی ڕەسمی بواری زراعەتەوەیە، ئەمە ئەگەر زەراعەت بێ لە کوردستان دا شتی ناقاچاغە، پەیوەندی بە ئاسایشەوە هەیە نەك کشتوکاڵ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی (٤) بخوێننەوە فەرموو.

بەڕێز شاخوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ ٤

یەکەم/ لیـژنەی بـاڵا بەلای کەم مـانگی جارێـك کـۆدەبێتەوە لەسـەر بانطهێشـتی سـەرۆکەکەی، سەرۆکەکەش بۆی هەیە بانگهێشتی کۆبوونەوە بکات هەر کاتێك پێویست بێ.

دووەم/ ژمارەی یاسایی کۆبوونەوەی لیـژنە بە ئامـادەبوونی دوو لەسـەر سـێی (٣/٢) ئەنـدامانی تەواو دەبێت و لە حاڵەتی ئامـادەنەبوونی سـەرۆك ئەوا جێگـرەکەی سـەرۆکایەتی کردنـی کۆبوونەوەکە لەئەستۆ دەگرێت.

سێیەم/ بڕیارەکانی لیژنەی باڵا لەڕێگەی دەنگدان و بە زۆرینەی ژمارەیان ئامادەبووانی دەنگـدەر وەردەگیـرێ، ئەگەر دەنگەکـان یەکسـان بـوون ئەوا ئەو لایەنە پـێش دەخـرێ کە سـەرۆك دەنگی لەگەڵ دەدات.

سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك کەدەیەوێ لەبـارەی مـاددەی چـوار قسـە بکـات؟ بەڵـێ بەڕێـزان حسیبە خان، د.شێرکۆ، د.اسماعیل، روپاك خان، کاك بەڵێن، کاك کاروان، کاك هاورێ، حسیبە خان، روپاك خان فەرموو.

بەڕێز رووپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مـاددەی چـوار باسـی کۆمەڵێـك ئەرکـی سـەرۆك کـراوە، بەڵام لە مـاددەی (٣) باسـی سـەرۆك نەکراوە ئایا کێ دەبێ، کێ هەڵی دەبژێرێ؟ دیاری نەکراوە ئایا سەرۆك کێیە؟ سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك هاورێ فەرموو.

بەڕێز هاورێ بناْ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(ماددەی ٤) بڕگەی یەکەم، دەڵێ لیـژنەی بـاڵا بەلایەنـی کەم مـانگی یەکجـار کـۆدەبێتەوە لەسـەر بانگهێشتی سەرۆکەکەی، هەڵبەتە لەگەڵ ماددەی دووەم پێچەوانەیەکی تیـایە، ئەبـوو لە بـڕگەی یەکەم بڵێـت بە هەمـاهەنگی لەگەڵ جێگـرەکەی بانگهێشـتی ئەنـدامان دەکـات بـۆ کۆبـوونەوە، لەبەرئەوەی لە بـڕگەی دووەم دا ئەڵـێ ئەگەر سـەرۆك لەوێ نەبـوو جێگـرەکەی سەرپەرشـتی کۆبوونەوەکە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعيل على طه:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن دوو تێبینـی هەبـوون، یەك/ ئەز دبیـنم خـاڵا دویـێ ژمـارا یاسـایی كۆبـوونەوەی لیـژنە ئامـادەبوونی ٣/٢ ی ئەمە دەبێـتە ئاسـتەنگ معوق، مـومكینە دوو لەسـەر سـێ حـازر نەبـن، ئەز ئیقتراح دكەم ببیتە ٥٠+١ زۆرینە، ئەوە خاڵی یەكەم، خاڵی دووەم/ نوقتا سێ سەترا ئەخیری ڕێزا ئەخیـری دبێـژیتن پـێش دەخـرێ كە سـەرۆك دەنگـی لەگەڵ دەدات، باشـە ئەگەر جێگـرەكەی ریئاسەتی جەلسەكە بكات ئەو كات دەبێت ئیزافە بێ كە سەرۆك یان جێگرەكەی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسيبه سعيد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەسەر بڕگەی یەكەم تەنها پێشنیار دەكەم لەسەر شێوازی داڕشتنی بڕگەكە بەم شێوەیەی لێ بێت، لەبەرئەوەی لێرە ئاماژە بەوە كراوە كە لیژنەی باڵا بەلای كەم مانگی یەك جـار كـۆدەبێتەوە، پێم باشە بەو شێوەیە دای بڕێژینەوە، لیـژنەی بـاڵا مانگـانە كۆبـوونەوەی ئەنجـام دەدات لەسـەر بانگهێشتی سـەرۆكی لیـژنە و سـەرۆك لیـژنەش بـۆی هەیە داوای كۆبـوونەوە بكـات هەر كاتێـك پێویست بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعيل حاجى ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی (٤) بـڕگەی (١) پێشـنیاز دەكەم بەم شـێوازە دابڕێـژرێتەوە: لیـژنەی بـاڵا بە لایەنـی كەم مـانگی یەكجـار كـۆدەبێتەوە لەسـەر بانگهێشـتی سـەرۆك یـان دوو لەسـەر سـێی ئەندامانی لیژنە، هەر كات پێویست بكات سەرۆك دەتوانێ بێجگە لەو كۆبوونەوە ڕەسمیە ئەوەی كە مانگی جارێكە، سەرۆك دەتوانێ بانگهێشتی هەموو ئەندامان بكـات هەر كۆبـوونەوەیەكی تـر لەكاتی پێویست، سـەبارەت بە بـڕگەی سـێیەم بڕیارەكـانی لیـژنەی بـاڵا لە ڕێـگەی دەنگـدان و بە دەنگی زۆرینەی ئەندامانی لیژنە نەك ئەنـدامانی ئامـادەنەبوو لەكـاتی یەكسـانی دەورەكانـدا ئەو لایەنەی دەنگی سەرۆكی لەگەڵدایە بەپەسەندكراو دادەنرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك (د.شێركۆ)، فەرموون.

بەڕێز شیرکۆ جودت مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتوانی لەهەردوو بۆچوونەکەی (د.اسماعیل) دەکەم لەبری من قسەکانی کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (کاروان)، فەرموون.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا پشتوانی کاك (هاورێ) و (د.اسماعیل) و پشتیوانی کاك (بەڵێن) دەکەم بۆ ئەوەی دوو لەسەر سێ ی لیژنەش مافی بانگکردنی کۆبوونەوەشیان هەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان وەزیرەکان، ئەگەر قسەیێکتان هەیە، فەرموون.

بەرێزد. سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێڕوانینمان لەسەر تێبینییەکان سەرۆك وابزانم لە ماددەی پێشوو باسکرا کێیە پێناسە کرایە، بە تەئکید بە هەماهەنگی دەبێت، سەرۆك ئەگەر لێرە نەبوو جێگر رۆڵی سەرۆك دەبینێ لە دەنگدانەکە، پەنجا زاید یەك ئێمە لە ماددەی پێشوو باسمان کرد، ئەگەر دوو لەسەر سێ بێت، بۆیە لێرەش هەر دوو لەسەر سێیەکە رەنگە پەسەند تر بیت باشتر بیت، مانگێ یەك جار هەر کاتێك کاتێك دەڵێ بەلایەنی کەم مانگی جارێك رۆتین، بەڵام بەلایەنی کەم واتە کراوە دەبێت، ئەگەر هەر چەند پێویست بکات، ئەندامانی لیژنە ئەندامانی ئامادە بوو لەسەر کۆبوونەوەکە ئەندامانی ئامادەبوو دەنگ دەدەن، ۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٥)، فەرموون

بەرێزد. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ماددەی (٥) لیژنەی باڵا ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێ:

١-دانانی سیاسەتی گشتی بۆ هاوردەکردنی هەر جۆرێکی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان و پێشینە کیمایییەکان و هەناردەکرن و گواستنەوە و بەرهەم هێنان و دروستکردن و گیرانەوە و شیکردنەوە و چاندن و بە خاوەن بوون و بەردەستبوون و دەست بەسەر داگرتن و بازرگانی پێکردن و کرین و فرۆشتن و رادەستکردن و وەرگرتن و نووسینی

به راچێتەی پزیشکی سەرف کردنی لەرووی دەرمانسازی و هێنانەوەی بە هەر رێگەیەکیان نێوەندگیری لە هەر یەکێك لەم پرۆسانە بۆ مەبەستەکانی پزیشکی یان زانستی یان پیشەسازی بەم مەرجەی بەپێی مۆڵەت بێت کە وەزیر دەری دەکان لە چوارچێوەی سیاسەتی گشتی هەرێم.

٢- هەماهەنگی کردن و هاریکاری لەگەڵ وەزارەت و لایەنەکانی دیکەی تایبەتمەند لە کاروباری مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان لە هەرێم بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

٣-هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە تایبەتمەندەکانی حوکمەتی ئیتیحادی بە وەزارەتی تەندروستیشەوە بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

٤- دانانی ستراتیژیەتی نیشتمانی گشتگیر بۆ بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا ی مادده هۆشبەرەکان و خراپ بەکارهێنانی کارتێکارە ئەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان و ئامادەکردنی پلان و پرۆگرام بۆ جێبەجێ کردنیان لە هەرێم.

٥- گرتنە بەری رێکاری پێویست بۆ بەرەنگار بوونەوەی دیاردەی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان خراپ بەکار هێنانی کارتێکارە ئەقلییەکان بەپێی میتوەدی زانستی چاکسازی چارەسەرکردنی کەسانی ئالۆدە بوو.

٦- سالانە دیاریکردنی بڕی ئەو مادده هۆبەرو کارتێکەرە ئەقلی و پێشینە کیمیاییانەی دەکرێت هاوردە بکرێن یا هەناردە بکرێن یا بگوازرێنەوە یان بەرهەم بهێنرێن یان بچێنرێن بۆ مەبەستەکانی زانستی و پزیشکی.

٧- سالانە سوود وەرگرتن لە رۆژی جیهانی بەرەنگار بوونەوەی مادە هۆشبەرەکان بە ئامانجی بڵاوکردنەوەی هۆشیاری گشتی دەربارەی ترسییەکانی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان یاتن بازرگانی پێکردنی نارەوا یان خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان.

٨- هاندانی لێکۆڵینەوە و توێژینەوە زانستییەکان لە جۆرەها بوارەکانی بەرەنگار بوونەوەی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەرەکان کارتێکارە ئەقلییەکان و خراپ بەکارهێنانیان، ئەنجامدانی پێشنڕکێیەکی سالانە کە تیایدا پاداشتی ماددی و هاندەر و خەلاتی نەختینە ببەخشرێ بە کەسانی براوە.

٩- پێشنیاز کردنی دامەزراندن و پەرەپێدانی دامەزراوەی تەندروستی تایبەت بە چارەسەرکردنی کەسانی ئالۆدە بوو بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان و دەست بەسەرکردنی پێداویستیەە بنەرەتییەکانی لە میلاکی هاتوو بۆ ئەو چارەسەرییە لەگەڵ ئامێر و کگەرەستەی پێویست.

١٠- هاندانی ڕێکخراوەکانی گۆمەڵگای مەدەنـی پەیوەندیـدار بە پرسـەکانی بەرەنگـار بـوونەوەی بازرگـانی پێکردنــی نــاڕەوا بە مــاددە هۆشـبەرەکان و کارتێکـارە ئەقلییەکـان یــان خــلاچ بەکارهێنانیان هەروەها کۆمەککردنیان لەرووی ماددەی و مەعنەوییەوە.

١١- گرێبەست کردن لەگەڵ شارەزایانی خاوەن لێهاتووی زانستی و پراکتیکە بـۆ سـوود وەرگـرتن لێیان لەهەر بوارێك لەو بورارانەی بەشدار دەبێت لە هێنانە کایەی ئامانجانی ئەم یاسایە.

١٢ پێکهێنــانی لیــژنەی تایبەتمەنـد لەهەر کاروبارێــك لە کاروبارەکـانی مـاددە هۆشـبەرەکان وە کارتێکارە ئەقلییەکان.

١٣- هاندانی کادیرە پزیشکییەکان و کۆمەڵایەتییەکان بۆ کار کردن لەو دامەزراوانەی پەیوەندارن بە بەرەنگار بوونەوەی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان و چارەسەر کردنی ئـاڵودە بوو بە ماددە هۆشبەرەکان.

١٤- نوێکردنەوەی ئەو خشتانەی هاوپێچی ئەم یاسایەن لە (١) بۆ (١١) بەم شێوەیەی گونجـاوە و ڕێك دەبێت لەگەڵ ئەو ڕێکەوتنە نیودەوڵەتیانەی لەلایەن کۆمـاری عیراقـی فیـدراڵەوە واژوو کراون و پەیڕەو کراون.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان هەر کەسێك دەیەوێ لەسەر ئەم بابەتە گفتوگۆ بکات با نـاوی خـۆی تۆمـار بکا، بەڕێزان ناوەکان ئەخوێنینەوە، کاك ظاهر، کاك زانا، کاك عبدالستار، کاك کاروان، روپـاك خـان، کاك دابـان، کـاك بەڵێن، شـیرین خـان، کـاك رزگـار، بـدریە خـان، کـاك د. اسـماعیل، د.گلاویـژ، کـاك د.شیرکۆ، کاك ظاهر، فەرموون.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنــاوی خــوای گەورە، پێشــنیاز دەکەم هەردوو بــڕگەی (٢،٣) بکـرێتە یەك بـڕگە بەم شـێوەیە (هەمـاهەنگی کـردن و هاریکـاری کـردن لەگەڵ وەزارەت و لایەنە پەیوەندیـدارە تایبەتەکـان لە کاروبــاری مــاددە هۆشـبەرەکان و کارتێکــارە ئەقلییەکــان لە هەرێـم لەگەڵ لایەنــی ئیتحــادی تایبەتمەند بە وەزارەتی تەندروستیشەوە، ڕێکخراوە کۆمەڵگای مەدەنی تایبەتمەند بۆ بەدیهێنانی ئامانجی ئەم یاسایە).

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (بدریە)خان، فەرموون.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میرەبان، پێویسـتە بـۆ مـاددەی پێـنجەم ئەم بـڕگەیە زیـاد بکرێـت بەم شێوەیە بخوێنرێتەوە (بە پلانێکی ساڵانە ئەنجامدانی هۆشیاری کۆمەڵگایی لە ڕێگە میدیاکان و

میمبەری مزگەوتەکان و ناوەندەکانی خوێندن و بۆ ناساندنی مەترسی ئەم ماددانە و کاریگەرە خراپەکانی لەسەر تاك و کۆمەڵگا)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ریواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (دابان)، فەرمووون.

بەڕێز دابان محمد حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی یەکەم قسەم هەیە ئەویش ئەوەیە ئەم بڕگەیە زۆر دوور و درێژە، خاڵبەندی بە هیچ شێوەیە تیا نییە، حەوت بۆ هەش دێر دەبێت وە دووەم دانانی سیاسەتی گشتی بۆ هاوردەکردن هەر ماددەیەکی هۆشبەر، داوای روونکردنەوە لە وەزیری تەندروستی دەکەم کە ئایا هەموو جۆرە ماددەیەکی هۆشبەر لە بواری پزیشکی و پیشەسازیا بەکار دەهێنرێ، چونکە ئیستیسنا نەکراوە لێرە هەموو جۆرە ماددەیەکی هۆشبەری هێناوەتەوە، ئەگەر لیستی ئەو دەرمانانە یا ماددەکان لەناو ئەم هینەیا هاتووە، ئایا گۆرانکاری بەسەر دادێت؟ تاکو ئەو صەلاحیاتە بدا بە بەڕێز وەزیری تەندروستی لە کاتێکا هێنانی هەموو جۆرە ماددەیەکی هۆشبەر هەموو بەبێ ئیستیسنا هاتووە مۆڵەتەکەی دراوە بە وەزیری تەندروستی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ریواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (شیرین) خان، فەرمووون.

بەڕێز شيرين امين عبدالعزيز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوا، سەبارەت بە بڕگەی حەوتەم لە ماددەی (٥) ساڵانە سوود لە وەرگرتنی رۆژی جیهانی بەرەنگار بوونەوەی ماددەی هۆشبەرەکان بە ئامانجی بڵاوکردنەوەی هۆشیارە لەبواری سیمینار وۆرك شۆپ، بایەخدان بە ئاستی رۆشنبیری و ئەقلی و فکری گەنجان بە بڵاوکردنەوەی نامیلکەی ساڵانە لە چوارچێوەی خۆپاراستنی و مەترسییەکانی ئاڵودە بوون، زۆر سوپلس.

بەڕێز د. ریواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (زانا)، فەرمووون.

بەڕێز زانا خالد سمايل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوای روونکردنەوەی زیاتر لە بڕگەی یەکەم دەکەم لە لیژنە یاسایی تایبەتمەندەکان لە دێری پێنجەم کە دەڵێ (هێنانەوەی بەهەر رێگا نێوەنگیری لەهەر یەکێك لەم پرۆسانە)، ئەمە مەبەست چییە؟ حەز دەکەین روون کردنەوەیەك ئاماژە پێبکەن، لە بڕگەی حەوتەم ئێمە دەزانین ساڵانە حەفتەی بەرەنگار بوونەوە دادەنرێ یان (١٤) رۆژ دادەنرێ، حەقە لەم یاسایەدا جێگای بکەینەوە

بلێین (ساڵانە ماوەی چالاکییەکان) ئەمەی بۆ زیاد بکرێت بە سوود وەرگرتن لە رۆژی جیهانی بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان دیاری دەکرێت، ئەوەی دیکە تەکمیلە بکرێت لەگەڵی، بڕگەی دەیەم هاندانی ریکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی پەیوەندیدا بە پرسەکانی بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەرەکان و کاتێکار ئەقلییەکان یان خراپ بەکارهێنانیان، هەروەها کۆمەککردنیان لە رووی ماددەی مەعنەوییەوە، لەرووی ماددی پێم وایە زیادە دەرگایەکی دیکە بکاتەوە بەرەو رووومان لەگەڵ رێکخراوەکانی گۆمەڵگای مەدەنی، ئەم وشەیە لە رووی ماددی زیادە لابرێت، بڕگەی سێزدەیەم باس لە هاندانی کادیرە پزیشکییەکان دەکات ئەم بڕگەیە بەم شێوەیەی لێبکرێت (هاندانی و پەرەپێدان بە تواناکای کادیرە پزیشکییەکان)، یەعنی ئێمە ئەگەر لەرێگای راهێنانی بەردەوام نەتوانین پەرە بە تواناکانیان بدەین رەنگە نەتوانرێ ئەم دامەزراوانە سەرکەوتوو بن کە دەکرێنەوە لە ئایندەدا، بڕگەی چواردەیەم کە باس لە نوێکردنەوەی خشتەکان دەکات کە ئەم دەسەڵاتە بە لیژنەی باڵا دەدرێت لە کۆتاییەکەی دێرێك زیاد بکرێت وە هەر گۆرانکارییەك لەلایەن رێکخراوی تەندروستی جیهانی ساڵانە لە خشتەکان دیاری دەکرێت، چونکە رێکخراوی تەندروستی جیهانی مەعنیيە بەم بابەتە ساڵانە ئیعلانی خۆی دەکا کە چ ماددەیەك مەوادی مخەدرە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (د.گلاویژ)، فەرموون.

بەرێز گلاویژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی هەشتەم هاندانی لێکۆلینەوە و توێژینەوە زانستییەکان لەجۆرەها بوارەکانی لێرە پێم باشە بنوسرێ (لەبوارە جیاوازەکانی بەرەنگاربوونەوەی و بازرگانی پێکردنی نارەوا بە مادده هۆشبەرەکان و کاتێکەرە ئەقلییەکان و خراپ بەکارهێنانی و ئەنجامدانی پێشبرکێیەکی ساڵانە)، لێرە نووسینەکەی هەڵەیە بەس چابکرێ، بڕگەی سێزدەم هاندانی کادیرە پزیشکییەکان و کۆمەڵایەتییەکان، پێم باشە هاندان و پەرەپێدانیان کادیرە بزیشکییەکان و کۆمەڵایەتییەکان بۆکارکردن، بەرەنگار بوونەوەی مادده هۆشبەرەکان کارتێکەر لێرە بەهەڵە نووسراوە چاکبکرێتەوە (کارتێکەرە ئەقلییەکان)، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مامۆستا (عبدالستار)، فەرموون.

بەرێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری پێشنیارەکەی (بدریە) خان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (بەڵێن)، فەرموون.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی (شیرین) خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (د.شیرکۆ) فەرموون.

بەڕێز شیرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکان (بدریە) خان و (شیرین) خان دەکەم سەبارەت بە هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵگا لەسەر مادده هۆشبەرەکان وە هەروەها لە ماددەی (٥) لە بڕگەی یەکەم پێشنیاری زیادکردنی دوو سێ وشە دەکەم کە دیارە ئەم بڕگەی یەکەمە باس لە دانانی سیاسەتی گشتی بۆ هاوردەکردنی هەر جۆرێکی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان دەکات، ئیتر بەهەموو شێوازەکانی مامەڵە کردنی وە لە کۆتایشا ئەڵێ بەو مەرجەی بەپێی مۆڵەتێك کە وەزیر دەری دەکات لەچوارچێوەی سیاسەتی گشتی هەرێم، بەڵام باسی کوالێتی کۆنترۆڵی تیا نییە، کوالیتی کۆنترۆڵ ئەو مەرجەعە زانستییەیە بۆ تحالیل و بۆ شیکار و زەمانەتکردنی ئەوەی کە ئەو ماددەیە چییە، بۆیە من پێشنیاری ئەوە ئەکەم کە ئەمە ئەبێ جێی بکرێتەوە لە مۆڵەت پێدانی وەزیر دوای پەسەند کردنی بەڕێوەبەرایەتی گشتی کۆنترۆڵی جۆری کە سەر بە وەزارەتی پلان دانانە، چونکە ئەوە هاوکارییەکی باشی بڕیارەکەی وەزیر ئەکا لەسەر ئەوەی کە مۆڵەتی پێدا یان نا، چونکە ئەو موئەسەسەیە کە تەحالیلەکان ئەکا لەناو حوکمەتا بۆ ئەم جۆرە حاڵەتانە، سوپاس.

بەڕێز ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (کاروان)، فەرموون.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٥) بڕگەی دووەم زیادەیە خۆی لە ئەساسدا لیژنەی باڵا وجوودی هەیە هەموو ئەو رێبەرانەی کە بەژدارن لە وەزارەت جیا جیاکانەوە هاتوون، واتە ئۆتۆماتیکییەن لیژنەی باڵا پابەند ئەکا، بۆ ئەوەی لە وەزارەتەکان ئەمە بکا، پێم وا نییە لە ئێستادا حەق بێت ئەمە جێگەی بکرێتەوە وەکو بڕگەیەکی سەربەخۆ، حەقە ئەمە لابرێت داوا ئەکەم لابرێ، بڕگەی پێنجەم گرتنە بەری رێکاری پێویست ناروونە من داوا هەم لە وەزیری تەندروستی وە هەم لە سەرۆکی لینەی یاسایش دەکەم کە ڕوونکردنەوەمان پێبدات، من پێشنیاز ئەکەم ئەگەر ڕوونکردنەوەش

بــدرێت ئەم بــڕگەیە جیــا بکــرێتەوە بکــرێتە مــاددەیەکی ســەربەخۆ، چــونکە خــۆی ڕێکــارە پێویستییەکان مهیمە بۆ بەرەنگار بوونەوە، بۆیە بکرێ بە ماددەیەکی سەربەخۆ بە تەواوی روون دەکرێتەوە، بڕگەی حەوتەم تەواو پشتیوانی لە قسەکانی کاك (زانا) دەکەم، لە بڕگەی چواردەیەم کە زۆر مهیمە ئەمە ئـێمە لە جیهـانێکە مـتەتەوردا دەژیـن بەردەوام ئەم مـاددە هۆشـبەرانە زیـاد دەکەن، بە بەردەوام گۆڕانکارییـان بەسـەر دادێـت دەبـێ مـوودەکە دیـاری بکرێـت کە کەی نـوێ دەکرێتەوە ئەو خشتەیە، ئەمە رەنگە اختصاصی وەزیری تەندروستییە، رەنگە ئەو وەڵام بداتەوە من پێشنیازی (٦) مانگ بۆ (١) ساڵ دەکەم کە نوێ بکرێتەوە خشتەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (د.اسماعیل)، فەرموون.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیریا (د.شیرکۆ) دکەم، سوپاس.

بەڕێز ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (روپاك) خان، فەرموون.

بەڕێز روپاك احمد رحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی (بدریە) خـان دەکەم، وە لە خـاڵی چـواردەیەم پشـتگیری لە قسـەکان کـاك (زانا) دەکەم، لە بڕگەی نۆیەم کە دەڵـێ پێشـنیار کردنـی دامەزرانـدن و پەرەپێـدانی دامەزراوەی تەندروسـتی، واتـا لەلایەن ئەو لیـژنەیەوە ئەگەر لە بڕگەکـانی پێشـووتر لە ماددەکـانی پێشـووتر نەخۆشخانەی دەرونی تایبەت بە چارەسەری ئاڵوودە بـوون دابمەزرێـن؟ ئـایە ئەم مـاددەیە چـی لێدێت؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سـوپاس، بەڕێـز لیـژنەی یاسـایی دوو پرسـیارتان ئاراسـتە کـراوە وەڵامیـان بـدەنەوە، ئەگەر پەیوەندی بە بەڕێزتان نییە ئەوە دەرفەت دەدەین بە وەزیرەکان، فەرموون.

بەڕێزجلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کاك (زانا) داوای روونکردنەوەی کرد هێنانەوەی لەسەر ئەوەی بە هەر ڕێگـایەك دیـارە مەبەسـت لە سیاسـەتی گشـتی هێنـانی ئەو دەرمانـانەیە، بـا بڵـێین ئەو مـاددانەیە کە بـۆ وەزارەتی تەندروسـتی دێـت بە هەر ڕێگـایەك بـێ، ئیتـر ئەو ڕێگـایە وەکـو دکتـۆر ئامـاژەی پێـدا بەرێگای کـوالێتی کـۆنترۆڵ بـێ یـان بە هەر ڕێگـایەك بـێ، کە هـات بە نێوەنـدگیری بێـت یـان بە

ئەوەی لە عیراقەوە بۆمان دێ یان لە هەر جێگایەك كە بۆمان دێ وە لە یەكێك بۆ مەبەستەكانی پزیشكی بەكار دێ، تەنیا مەبەستەكە لەوەندەیە بە هەرێگایەك یان هەر دەرمانێك بۆ بواری پزیشكی بەكاردێ داخل دەبێت، لێرە هەر رێگەیەك لە رێگەكان بۆ مەبەستی پزیشكی لێرە تەنها مەبەستی ئەوەیە لەهەر رێگایەك لە رێگەكان، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنە تایبەتمەندەكان قسەیێكتان هەیە، دكتۆرە، فەرموون.

بەرێزد. شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە یەكێك لە پێشنیارەكان برگەی چواردەیەم نوێكردنەوەی ئەم خشتانە هاوپێچی ئەو یاسایەن لە (۱) بۆ (۱۱)، ئەگەر دەرفەت هەیە دەمەوێ تۆزەك قسە لەسەر خشتەكان بكەم، گەر نا كە گەیشتینە خشتەكان لەوێ روونكردنەوە دەدەم لەسەری.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لەوێ دەتوانی، بەڕێزان وەزیرەكانمان، فەرموون.

بەرێزد. سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە هەماهەنگی كردن ماددەی دووەم و سێیەم بكرێتە یەك، جیاوازە دووەم و سێیەم، دووەم مەبەستی هەماهەنگی كردنە لەگەل لایەنە پەیوەندییدارەكانی ناو هەرێمی كوردستان، سێیەم هەماهەنگی كردنە لەگەڵ حكومەتی ئیتحادی، لەبەر ئەوەی یاساكانی ماددە هۆشبەرەكان پەیوەستە بە حكومەتی عیراقی وە بەتایبەتیش لەسەر رێكخراوی (INCB) نێودەوڵەتی كە تەعامول لەگەڵ دەوڵەتی عیراق دەكات، بۆیە دوو ماددەی جیاوازن ناكرێت بكرێتە یەك بەرای من، هەموو ماددەیەكی هۆشبەر بەكاردێت راستەوخۆ یان ناراستەوخۆ راستەوخۆ وەكو دەرمانێك بەكاردێت بۆ چارەسەر كردن، یانیش ناراستەوخۆ وەكو مەوادی خام وەكو ترياك بۆ دروستكردنی دەرمانی تر بەتایبەتی لە كارگەكانی دەرمان و پێداویستی پزیشكی، لیستی دەرمان دەگۆرێت بە تەئكید دەگۆرێت لیستی دەرمان كە دەرمانێكی نوێ دەردەچێت بەرێزێك باسی ئەوەی كرد (٦) مانگ تاساڵێك دیاری بكەن ئەوە دیار نییە، سنووردار نییە، ناتوانین چونكە رەنگە هەفتەییێكی تر دەرمانێكی نوێ لە عیراق ئیقرار بكرێ لیجنەی موقیر هەیە، ئەو لیژنە ئیقراری پەسەند كردنی دەرمانی دا یان هەندێك جاریش دەرمان زۆر لەمێژە دەرچووە بەڵام لە عیراق یان لە هەرێمی كوردستان ئیقرارا نەكراوە لە لیژنەی باڵای پەسەند كردنی دەرمان بۆیە ئەو دەرمانە هەر داخلی لیستەكان ناكرێ، باسی نێوەندگیری كرد نێوەندگیری مەبەس ئەوەیە كە لە لایەنێك بە لایەنێكی تر ئەو ماددە هۆشبەرە دەگوازرێتەوە، مەبەستی وەزارەتی تەندروستی لیژنەی باڵا نێوەندگیری دەبێ لە كردنی نوسراوە وەكو

وەسیتەك دەبێت، بۆ ئەوەی قالبی فەرمی خۆی وەربگرێ، ساڵانە ماوەی چالاکییەکان مەبەست لێرە ئەوەیە دەکرێت دیاری بکرێت، بەڵام تەنها چالاکییان لەو رۆژەدا کۆنەکەینەوە ئەو رۆژە تەنها بۆ بەبیرهێنانەوەی گرینگە بابەتەکەیە بۆ بڕیار بەدەستان بۆ کۆمەڵگا، ئەگەر نا هەموو رۆژێك چالاکییەکان بۆ بەرەنگاربوونەوە دەکرێ، هاندان سەد لە سەد لەگەڵ ئەو رایەی بەڕێز کاك (زانا) باسی ماددەی کرد دەرگایەکی گەورەمان لێ دەکاتەوە، ئەگەر باسی هاندانی ماددی بکەین، چونکە ئەوە کاری حکومەت دەبێت دەکرێت لە رێگە حکومەتەوە کارەکان بکەن، هاندانی کادیرە بزیشکییەکان لێرە مەبەست ئەوە نییە تەنها توانا بەرز کردنەوە، چونکە لە بەشەکانی تر لە بڕگەکانی تر باسی توێژینەوە و ئاست بەرز کردنەوە و تونا زانستییەکان کراوە، لێرە مەبەست ئەوەیە کادیری پزیشکی کارمەند و ئەوانەی لە سەنتەرەکە ئەگەر دروستکرا بۆ هاندانێك، چونکە لەرووی دەروونییەوە ئەستەمە وەك چەند بەشێکی تر کە کارمەند تێدا ئیش بکا، بۆیە لەرووی هاندانی دەرماڵە یان لەهەر روویکەوە حەوافزێك هەبێت، نوێکردنەوەی خشتەکانی دەرمان بە تەئکید نوێکردنەوە خشتەکان دەکرێت، ئەمن تێبینیەکی تەواوم لەسەر ئەو بابەتەیە بەتایبەتی لەلایەن دوو سێ ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان باس کرا هەر نووسراوێك لە وەزارەتی تەندروستی بە تەئکید بە فلتەری کوالێتی کۆنترۆڵ دا چووە، کوالێتی کۆنترۆڵ بەشێکە لە پرۆسەی دەرمان، چونکە هەڵگرتنی کۆگا کردنی بە کام دەروازەدا دێت ئەمانە هەموو بەشە، ئەگەر هاتینە سەر تەفصیلی ناوی کوالێتی کۆنترۆڵ دەبی ناچار بین باسی چۆنییەتی هەڵگرتنەکە و کۆگاو بە کام دەروازە دێتە ژوورەوە، بۆیە بە بڕوای من مادەم باس لەوە دەکات وەزیری تەندروستی رێگە پێدەدات بە تەئکید ئەوە بە فلتەری کوالێتی کۆنترۆڵدا تێدەپەرێت قابیلە بەبێ کوالێتی کۆنترۆڵ دەرمانەکە حیسابە قاچاغی بۆ دەکرێت، ئەگەر هەتا وەزیریش بۆی بکا، ماددەی سەربەخۆ خاڵی پێنجەم بە بڕوای من لە ماددەکانی دواتر سزاکان وازحە گرتنە بەری رێکاری پێویست بۆ بەرەنگار بوونەوە هەم لە سزاکان هەم لە رووی رێکارەکانی ئیجرائات بۆ بەرەنگار بوونەوە، بۆیە وازە لە ماددەکانی داهاتوو، لیستەکە کەی دەکرێ باسم کرد، دامەزراوەی تەندروستی بەڕێزان مەبەستی مەئەسەساتی صحیە یەعنی سەنتەر و نەخۆشخانەکەیە بۆ ئاڵوودەبووان، زۆر سوپاس.

بەڕێز ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مادده (٦)، فەرموون.

بەڕیزد. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٦) لە دەزگای ئاسایش بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:-

١- ١-بەرەنگار بوونەوەی ئەو تاوانانەی ئەم یاسایی سزای لەسەر داناوە و دەزگیر بکردنی ئەنجامدەرانیان.
٢- گرتنی ئەو مادده هۆشبەرانە و کارتێکارە ئەقلّیانەی پێشینە کیمیایانەی بە شێوەیەکی سەرپێچیکار بۆ حوکمەکانی ئەم یاسایە بازرگانییان پێ دەکرێت.
٣- هاوکاری کردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندییدارەکان لە هەرێم و کۆماری عیراق ئەوانەی تایبەتمەندن بە کاروباری مادده هۆشبەرەکان کارتێکارە ئەقلییەکان بە هەماهەنگەی کردن لەگەڵ لیژنەی باڵا.
٤- دۆکیۆمێنتکردنی داتای تایبەت بەو کەسە عیراقی و بیانییانەی لەسەر تاوانی بازرگانی پێکردنی نارەوزان بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێگکارە ئەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان حوکم دراون و بەدواداچوونی چالاکییەکانی ئێستایان بۆ خۆپاراستن لە دووبارە گەرانەوەیان بۆ ئەنجامدانی تاوانی نوێ و گرتنە بەری رێوشوێنی یاسایی پێویست بوو ئەم خۆپاراستنە.
٥- چاودێری کردنی ئەو کەسانەی بەپێی ئەم یاسایە مۆڵەت دراون بە هاوردە کردن یان هەناردەکردن یان گواستنەوە یان دروستکردن یان بەردەست بوونی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی بۆ دڵنیا بوون لە پابەندبوونیان لە سنووری ئەو رێکسازیانەی لەو مۆڵەتانە دیاری کراون و گرتنە بەری رێکاری یاسایی دەرهەق بە کەسانەی سەرپێچیکار وە ئەو پرۆسەی یسەرپێچیکردنەی لەم بڕگەیە دەقی لەسەر کراوە بە هەماهەنگی بەشدار بوون لەنێوان وەزارەت و سەندیکای دەرمانسازان ئەنجام بدرێت.
٦- چاودێری کردنی نێوەندەکانی گواستنەوە بۆ مسۆگەر کردنی بەکار نەهێنانی ئامرازەکانی گواستنەوە ئەم تاوانەی بەپێی ئەم یاسایە سزادراون و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان.
٧- ئاڵوگۆر کردنی زانیارییەکان لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە عیراق و وڵاتە دراوسێکان و لایەنە عەرەبی و نێودەوڵەتییەکان و پەیوەندیدارەکان بەکاروباری مادده هۆشبەرەکان بۆ زانینی تۆرەکانی بازرگانی پێکردن بە مادده هۆشبەرەکان کارتێکارە ئەقلییەکان.
٨- جێبەجێکردنی حوکمە دادگەرییەکان و فەرمانەکانی دەستگیرکردنی دەرکراو لەلایەنە عیراقییەکان ئەوانەی لەرووی یاساییەوە بە تەخمیل کراون دەرهەق بەو تۆمەتبار و حوکم دراوانەی لە هەرێمن.
٩- جێبەجێکردنی رێکەوتن نامەکانی هاوکاری یاسایی و دادوەری و ئاسایشی و رادەستکردنی تاوانباران لە نێوان عیراق و وڵاتانی دیکە لەوەی تایبەتە بە تۆمەتباران و حوکم دراوانی غەیرە عیراقی ئەوانە لە هەرێم دەستگیر کراون لەسەر پرسەکانی

بازرگــانی پێکــردن بە مــاددە هۆشــبەرەکان و کارتێکــارە ئەقلییەکــان یــان خــراپ بەکارهێنانیان ئەویش بەپێی ئەو ڕێسایانەی پەیـڕەو کـراون لەم بـارەوە بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنە ئیتیحادی و پەیوەندارەکان.

١٠- هاوکـاری کـردن لەگەڵ وەزارەت لە چوارچێـوەی سـتراتیژیەتی نیشـتمانی گشـتگیر بـۆ بەرەنگـار بـوونەوەی مـاددە هۆشـبەرەکان و کارتێکـارە ئەقلییەکـان لە وەزارەت بـۆ ڕێکخسـتنی خـولی ڕاهێنـان بـۆ میلاکـی ئاسایشـی ئەم بەڕێـوەبەرایەتییە گشـتییە بەو شێوەیەی لێی هاتوون پەرەپێدەدات و ئەزموونیان گەشـە پێـدەدات لە بـورای بەرەنگـار بوونەوەی بازرگانی پێکردنی نارەوا یان خراپ بەکارهێنانی کارتێکارە ئەقلییەکان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێـزان ئەنـدامانی پەرلەمـان هەر بەڕێزێـك دەیەوێـت لەسـەر ئەم مـاددەیە قسـە بکات، کاك (بەڵێن)، (شنۆ) خان، کاك (زانا)، (ئاشنا) خان، (شنۆ) خان، فەرموون.

بەڕیز شنو اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی شەشەم ئەو خاڵەی باسکراوە ئەرکەکانی بەڕێوەبەرایەتی گشـتی نەهێشـتنی مـاددەی هۆشبەرە لە دەزگای ئاسایش، بەڵام لە پێشەکییەکەی ئاماژەی پێنەدراوە، من پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە دابرێژرێ (بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی ماددەی هۆشـبەر ئەم ئەرکـانەی خـوارەوە لە ئەسـتۆ دەگرێـت)، سـەبارەت بە بـڕگەی دووەمـی گرتنـی ئەو مـاددە هۆشـبەرانە و کارتێکـارە ئەقلییــانە پێشــینە کیمیاییــانەی بە شــێوەیەکی ســەرپێچیکار بــۆ حوکمەکــانی ئەم یاســایە بازرگانییان پێدەکرێت، گرتن باشتر وایە بکرێتە (دەستبەسەراگرتن) نەك (گرتن)، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، (ئاشنا) خان، فەرموون.

بەڕیز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٦) بڕگەی هەشتەم جارێکی تر لەسەر ووشەکان کێشـەمان هەیە ئەڵـێ (جێبەجێکردنـی حوکمە دادگەرییەکان و فەرمانەکانی دەستگیر کردنـی دەرکـراو لایەنە عیراقییەکـان ئەوانەی لە ڕووی یاساییەوە بە تەحویل کراون بە تەخویل کراون دەرحەق بەو تۆمەتبـار و حـوکم دراوانەی لە هەرێمن)، بە تەخویل کراون بگۆڕێت بە (ڕاسپێردراون) گونجاوە و ئەو وشەیە لێرەیا گونجاو نیـیە، مـن پێشـتریش ئامـاژەم پێـدا بەڕێـز سـەرۆکی پەرلەمـان، بەراسـتی پێویسـتە ئەم یاسـایە لەرێـگەی پسـپۆرەکانی زمـانەوانییەوە وردبینییەکـی باشـی بـۆ بکرێـت، ئینجـا بڵاوبکـرێتەوە لە ڕۆژنامەی وەقایع، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك (زانا)، فەرموون.

بەڕیز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم مادده زیاتر تەعریف و مەهامەکانی ئەو بەڕێوەبەرایەتییە گشتییە دیاری دەکات، کە ئێستا هەیە لە هەرێمی کوردستان لەناو دەزگای ئاسایشی هەرێمی کوردستان کە بە یاسای ژمارە (٥) ساڵی (٢٠١١) تەنزیم کراوە، ئایا پێتان وا نییە کە ئەم پرسیارە بۆ لیژنەی یاسایی وە بەڕێز وەزیری هەرێمیش لێرە ئامادەیە، ئەگەر ئێمە باس لە مەهامەکانی ئەو مودیریە عامە دەکەین پێتان وا نییە تەعدیلی قانوونێکی دیکەمان پێویستە کە یاسای ژمارە (٥) ساڵی (٢٠١١)یە کە لەوێدا مەهامەکانی ئەو مودیریە عامەیە دیاری نەکراوە، تەنها باس لەوە دەکات کە لەناو ئەو موئەسەسەیە مودیریە عامەی موکافەحەی موخەدەرات تەشکیل دەکرێ، لە هەمان مادده بڕگەی (٩) باس لەوە دەکات کە جێبەجێکردنی ڕێکەوتنامەکانی هاوکاری یاسایی و دادوەری و ئاسایشی و رادەستکردنی تاوانباران دەڵێ (لەنێوان عیراق و وڵاتانی دیکە) واباشترە وای لێبکەین (لەنێوان هەرێم و حکومەتی ئیتحادی و وڵاتانی دیکە) ڕەنگە لە تەرجەمەی عەرەبییەکەوە نوسرابی ڕاست بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك (بەڵێن)، فەرموون.

بەڕیز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر ئەو ئەرکانەی بۆی دیاری کراوە، بۆ ئەوەی هەماهەنگ بێت لەگەڵ لیژنەی باڵاکە، پێشنیاز دەکەم یان لێرە لە ماددەی (٦) وا دابرێژرێتەوە، (لە دەزگای ئاسایش بەڕێوەبەری گشتی نەهێشتنی هۆشبەر کە ئەندامە لە لیژنەی باڵا) یان بڕگەی (ز) خاڵی شەشەمی ماددەی سێیەم لەوێ دەستکاری بکرێت کە نووسراوە نوێنەری دەزگای ئاسایش هەر لەوێ بکرێ بە بەڕێوەبەری گشتی نەهێشتنی هۆشبەر، یەعنی بۆ ئەوەی هەماهەنگییەك لەنێوان ئەم بەڕێوەبەرایەتی لەگەڵ لیژنەکەیا بێت یان بەڕێوەبەری گشتی ماددەی هۆشبەر نەهێشتنی ماددەی هۆشبەر ببێتە ئەندام لە لیژنەی باڵاکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز (ڤالا)، فەرموون، سەبارەت بە پرسیارەکەی كاك (زانا) وەڵامێکتان هەیە.

بەڕیز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی یاسای ژمارە (٥)ی ساڵی (٢٠١١) لە دەزگای ئاسایش بەڕێوەبەرایەتییەکی گشتی هەیە پێی دەڵێن بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر، بۆیە ئێمە لێرە یەکسەر ئیشارەتمان داوە نەمان گوتووە بەڕێوبەریەتییەك دادەمەزرێ یەکسەر گوتومانە لە دەزگای ئاسایش بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت، نەمان گوتووە دادەمەزرێتەوە لەبەر ئەوەی دامەزراندنەکەی لە یاسایەکی دیکە ئیشارەتی پێدراوە، بەڵام لەبەر ئەوەی لە یاسای تایبەتمەند یاسای ساڵی (٢٠١١) یە بە هیچ شێوەیەك ئیختصاصی ئەو لیژنەیەی دیار ی نەکردووە وە ئەو یاسایە زیاتر پەیوەستە بە تەحدید کردنی هەم لیژنەی باڵا، هەم لیژنەی دیاریکراویش کە بەڕێوەبەرایەتی نەهێشتنی ماددەی هۆشبەرە لە ئاسایشی هەرێم، بۆیە بە گرینگی دەزانین کە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، زءر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابتان، لیژنە تایبەتمەندەکان، فەرموون.

بەریزجلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەر لەسەر قسەی کاك (زانا) بۆ ئەو بڕگەیە پێشووتر لە قانوونەکە بابڵێین لەوە بەغدا کە وەرگیراوە دامەزراندنی بەڕێوەبەرایەتییەك بوو، بەڵام ئێمە ئەو بەڕێوەبەرایەتییەمان هەبوو، بۆیە بە زەروورمان نەزانی، یەعنی دابمەزرێ ئەم بەڕێوەبەرایەتییە هەیە، ئەوەی کە بۆی ئیزافە کراوە تەنها ئەرکەکانیەتی، ئەرکیش کاتێك بۆ بەڕێوەبەرایەتییەك کاتێك وجوودی هەیە ئەرکی بۆ ئیزافە دەکەین ئیعتیادییە کە بەم قانوونە بۆی ئیزافە دەکەین لە قانوونە ئەسڵەکە تەحدیدی نەکردووە ئەرکەکانی، بۆیە نابێتە تەعدیل و شتێکی نۆرمەڵە و بە گرینگ زانرا لەلایەن لیژنەی تایبەتمەند وە بەڕێز وەزیری هەرێمیش لەوێ ئامادەبوو بە شێوازە هێشتمانەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (د.سامان) سەبارەت بەوەی کاك (بەڵێن) داوا ئەکا کە بەڕێوەبەری گشتی ماددەی هۆشبەر لە دەزگای ئاسایش ڕاستەوخۆ خۆی ئەندام بێت لە لیژنەی باڵا بۆ ئاسانکردنی هەماهەنگی ڕەئیتان بێزەحمەت، فەرموون.

بەڕیز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جێگری ئاسایشی گشتی هەرێم ئەندامە دەزگای بە پلەیێکی بەرزتر، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دواتر بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەکان، کاك (بەڵێن)، فەرموون.

بەریز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری تەندروستی، ئەوەی زیاتر من مەبەستم بوو لە خاڵی شەشەم لە بڕگەی سێیەم ئیشارەتی داوە بە نوێنەری دەزگای ئاسایش، یەعنی بێجگە لە جێگرەکە کە لە لیژنەی باڵا دەبێ ئیشارەتی داوە بە نوێنەری دەزگای ئاسایش، مەبەستم ئەوە بوو نوێنەری دەزگای ئاسایشەکە یەکلایی کەینەوە کە بەڕێوەبەری گشتی ماددەی هۆشبەرە بێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك (د.سامان) ڕەئیتان، فەرموون.

بەریز د. سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەر لەو لیژنەی باڵایەکە بەڕێوەبەری گشتی ئەندامە و نوێنەریشی هەیە ئاساییە، بۆیە هەر خۆی هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، موقنیعی کاك (بەڵێن)، فەرموون.

بەریز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك قسە ئەکەی، بەڵام لێکتێنەگەیشتنە مەبەستم ئەوەیە تەحدید بکرێ، بەڕێوەبەری گشتی ماددەی هۆشبەر ببێتە ئەندامی لیژنەکە هەر شوێنی هەیە، بەس ناوی نەهێنراوە، یەعنی لە خاڵی شەشەم (ز) کە نوێنەرایەتی ئەو شوێنانەی دەستنیشان کردووە ئی دیوانی ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتی داد، دارایی ئابووری، کاروباری کۆمەڵایەتی هەمووی، دەزگای ئاسایش دەزگای ئاسایشەکە لێرە تەحدید کەین کە بەڕێوەبەری گشتی ماددەی هۆشبەرە، یەعنی بەس ئەوە تەحدید بکەی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز جەنابی وەزیر، فەرموون.

بەریز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە بڕوای من بۆ لیژنەی بەجێبێڵین، چونکە ئەو ماددەیە تێپەری، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕاستی بڕگەی (١٠) من خۆم پرسیارم هەیە بەڕێز جەنابی وەزیر بڕگەی (١٠) جەنابتان هەر کامتان ئەتوانن تێی ناگەم ئەو بڕگەیە مانای چییە، فەرموون.

بەڕیزد. سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەست لە هاوکاری کردنی ئەو بڕگەیە هەموو بڕگەکان باسی دەزگای ئاسایش و بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی مادده هۆشبەرەکان دەکات لە دەزگای ئاسایش، کە کاری چ دەبێت، لە بڕگەی (١٠) ئەو دەزگایە هەماهەنگ و هاوکار بێت لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی، مەبەست لێرە ئەوەیە وەزارەت لەوەزارەت لە چوارچێوەی ستراتیژیەتی نیشتمانی کار بۆ بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان کارتێکارە ئەقلییەکان لە وەزارەت، بۆ ڕێکخستنی خولی راهێنان بۆ میلاکی ئاسایش ئەم بەڕێوەبەرایەتییە گشتییە بەم شێوەیە، بۆ نمونە زۆر باسی نەخۆشخانە و سەنتەری تایبەتمەندمان کرد دروست بکرێت بۆ ئاڵودەبووان تاوەك و ئەوەی کە بازرگانی پێوە دەکرێت، ئەوەی ئاڵودە بووە بەکاری هێناوە لێك جیا بکرێتەوە، لێرە پێویستی بە هاوکاری هەماهەنگییەکی تەواو لە نێوان دەزگای ئاسایش و وەزارەتی تەندروستی دەبێ، خاڵی (١٠) ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٧)، فەرموون.

بەڕیزد. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٧):

١-لە وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی سەنتەری شیاندنی کەسانی ئاڵودەبوو بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە ئەقلییەکان دادەمەزرێت، ئەوانەی بڕیاری ئازاد کردنیان دەدرێت بە بڕیارێکی دادوەری یان لە فەرمانگەی چاکسازی یان فەرمانگەی چاکسازی نەوجەوانان ئازاد دەکرێن کە کۆتایی پێهاتی ماوەی حوکمەکانی یان هێنانە دەرەوەیان لە نەخۆشخانە یان ڕاگیرتنی هاموشۆکردنیان بۆ نۆرگەی دەروونی و کۆمەڵایەتی و ئەو لیژنانەی پەیوەندارن بە بارەکانیان بڕیاری ملکەچکردنیان دەدەن بۆ پرۆگرامێکی شیاندن بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت و کردنەوەی سەنتەری دیکە لە پارێزگاکان بەپێی پێویست.

٢- ئەو سەنتەرەی کە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە هەڵدەستێ بە لەئەستۆ گرتنی پرۆگرامێکی گونجاو بۆ شیاندنی ئەوانەی بە نیازن پیشەیێکی دیارکراو فێربن کە لەگەڵی هاتوو یان بگونجێت وە بەکاریان بخەن بە شێوەیەی سەرچاوەی داهاتێکی

گونجاویان بۆ دەستەبەر دەکات بەدواداچوونی جێبەجێکردنی پرۆگرامەکانی چادێری کردنی دواتری بڕیاردرا بۆیان.

٣- سەنتەر بۆی هەیە بۆ جێبەجێکردنی هەر پرۆگرامەکی پشت ببەستێ بە پسپۆری دەرونی و کۆمەڵایەتی و ڕێنوێنیکاری ئاینی لێهاتوو بۆ چارەسەر کردنی کەسانی ئاڵودە بوو بە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکار ئەقلییەکان.

٤- سەنتەر لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتی دەبێت و فەرمانبەرێکی خاوەن شارەزایی پسپۆری سەرۆکایەتی دەکا کە ڕاژەکەی لە (١٠) ساڵ کەمتر نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ لە بارەی ئەو ماددەیەوە بکات با دەست بەرز کاتەوە، (بدریه) خان، (سەرچنار) خان، (روپاك) خان، مامۆستا (عبدالستار)، کاك (دیاری)، کاك (زانا)، (حسیبه) خان، کاك (ویسی)، (سەرچنار) خان، فەرموون.

بەڕیز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە خاڵی چوارەما تێبینێکم هەیە سەنتەر لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتی دەبێت و فەرمانبەرێکی خاوەن شارەزای و پسپۆری سەرۆکایەتی دەکا کە ڕاژەکەی لە (١٠) ساڵ کەمتر نەبێت و ئەم مافەی بۆ بکرێ، لەبەر ئەوەی کارەکەی حەساسە، بروانامەکەی کەمتر لە بەکالۆریۆس کەمتر نەبێ لە زانستی کۆمەڵایەتی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حمه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا ئەکەم لە دروست کردنی ئەو سەنتەرە کات دیاری نەکراوە، پێشنیاز ئەکەم ماددەی یەکەم بەو جۆرەی لێ بکرێ لە کۆتایی ئەوەی بۆ زیاد بکرێ (کردنەوەی سەنتەرەکان هەم حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەزارەتی پەیوەندیدار لە ماوەی (٦) مانگ سەنتەرەکان بکاتەوە و پابەند بن بە کردنەوەی سەنتەرەکان)، خاڵی چوارەمیش هاورام لەگەڵ سەرچنار خان هەمان سەرنجی منی هەبوو، ئەبێ ئەو کەسە بروانامەی لە (١٠) ساڵ کەمتر نەبێ و بروانامەی لە بەکالۆریۆس کەمتر نەبێ و شارەزایی یان کۆمەڵایەتی یان پزیشکی تەندروستیش گرنگە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـاددەی (٧) بـرگەی یەكەم لە وەزارەتـی كـار و كاروبـاری كـۆمەڵایيەتی، سـەنتەرێكی شـیاندنی كەسانی ئاڵودە بوو بە بەكارهێنانی مادده هۆشبەرەكان یان كارتێكەرە ئاقلیەكان دائەمەزرێ، پێم باشە ئەو بەشە بەو شێوەی لێ بـێ (لە وەزارەتـی كـار و كاروبـاری كـۆمەڵایەتی بە هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی سەنتەرێكی شیاندن بۆ كەسانی ئاڵودەبوو بە مـاددە هۆشـبەرەكان و كارتێكەرە ئەقلیەكان دادەمەزرێ)، چـونكە پەیوەنـدی هەیە لە نێـوان هەردوو وەزارەت، ئەبـێ وەزارەتی تەندروستیش ئیشەكە بكات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مامۆستا.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیارەكەی ئێمە حەسیبە خان ئاماژەی پێ كرد، ئەو بابەتە چەندە پەیوەندی بە وەزارەتـی كـار و كاروباری كۆمەڵایەتییەوە هەیە لە دروست كردنی ئەو سـەنتەرە دوو هێنـدە و سـێ هەنـدەش پەیوەنـدی بە وەزارەتـی تەندروسـتیەوە هەیە، بـۆیە یـان ئەبـێ لە ژێـر ئیشـرافی وەزارەتـی تەندروستی بێ، یان بە هەماهەنگی هەردوو وەزارەت بێ، پشتگیری پێشنیاری سەرچنار خانیش ئەكەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری ڕاكەی حەسیبە خان ئەكەم، پێویستە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی بێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بەدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (٧) برگەی یەكەم پشتگیری قسەكانی مامۆستا عبدالستار ئەكەم، لە برگەی سـێیەم لە ماددەی (٧) پێویستە پسپۆری پزیشكی ورد لە چارەسەری تووش بووان زیاد بكرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك وەیسی.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مـاددەی (٧) بـڕگەی یەکەم پشـتگیری پێشـنیاری حەسـیبە خـان ئەکەم، پێشـنیار ئەکەم لە وەزارەتـی کـار و کاروبـاری کەمەڵایەتـی سـەنتەرێکی شـیاندنی کەسـانی ئـاڵودە بـوو بە مـاددە هۆشـبەرەکان یـان کـارتێکەرە ئەقلیەکـان لەسـەر ئاسـتی پارێزگاکـان دابـمەزرێ، لە بـڕگەی چـوارەمیش پشـتگیری پێشـنیاری سـەرچنار خـان ئەکەم کە گـرنگە ئەو کەسـەی ئەو سـەنتەرە بەڕێوە ئەبات بروانامەی هەبێ و لە بـواری کـۆمەڵایەتی یـان دەروونزانـی یـان کۆمەڵناسـی بـێ، چونکە ئەویش وەکو جۆرە راهێنانێکە، بۆ ئەوەی لو ماددانە دوورکەونەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو روپاك خان.

بەڕێز روپاك احمد رحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەی پشتگیری قسەکانی کاك عبدالستار و حەسیبە خان ئەکەم، هەر لە ماددەی (٧) برگەی چوارەم پشتگیری قسەکانی سەرچنار خان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر زێدان.

بەڕێز زێدان رشید خان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشـتگیری قسـەکانی حەسـیبە خـان و سـەرچنار خـان و کـاك دیـاری ئەکەم، کە پێویسـتە ئەو پسپۆریانەی دەستنیشان ئەکرێن بەڕێز مەلا وەیسشی ئاماژە پـێ کـرد ئەبـێ دەروونـزان بـێ ئەو وردەترە بۆ بواری کۆمەڵناسی بۆ ئەو حاڵەتانەی تـووش ئەبـن، بەڵام لەوانەیە کێشـەش دروسـت بـێ دەرچـووی ئەو بەشـانە زۆر کەمـن بەتـایبەت لەو چەنـد سـاڵەی رابـردوو دەرچـوو لەوانەیە دامەزراو نەبن، لەو کاتە ئەتوانرێ سوود لەو کەسانە وەرگیرێ کە پێشتر هەمان پسـپۆریان هەیە لە زانکۆکانن، ئەگەر مەرج نەبێ وەکو سەرۆك، بەڵام ئەندامی ئەو پسپۆریە لە ناو لیژنەکە هەبێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٧) هەڤاڵێت پەرلەمانتار گوتی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت بیت، دیـارە ئەم سەح کەین وەزارەتی کار و کاروباری کـۆمەڵایەتی سـەنتەرێکی شیاندنی لە کۆتـایی بـرگەی یەکەم هەیە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار قسەیەکتان هەیە؟

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەیەکم هەیە لەسەر قسەی ڕۆژان خان، وەزارەت لێرە هاتووە لە کۆتایی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت، لێرە تەنیا وەزارەتەك هاتووە، بۆ؟ چونکە لە پێناسەکان تەعریفی وەزارەت کراوە کە وەزارەتی تەندروستیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو وەزیری تەندروستی.

بەڕێز د. سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندورستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا یەك کۆمێنت سەبارەت بە سەنتەرەکان، ئەوە سەنتەرێکی کۆمەڵایەتیش شیاندنەوەیە بۆ ڕاهێنان بۆ سەر پیشەیی خۆی، بۆیە جیاوازە لە سەرنتەری چارەسەرکردن، لە خوارەوە نووسراوە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت، پشتگیری ئەوە ئەکەین کۆمەڵناسی و دەروناسی و بەڕێوەبەرایەتی ئەو سەنتەرە بکات، ئەکید لە قەزار و ناحیەکانیش ئەگەر ئیمکانیەت ئەبێ پێویستە، سوپاسن بەڵام لەگەڵ شەش مانگەکە نین چونکە بارگرانی دارایی لەسەر حکومەتە، بۆیە بە کراوەیی جێ بێڵین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دواتر.

بەڕێز جلال محمد امین احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم:

مۆڵەتدانی هاوردە کردن و هەناردە کردن و گواستنەوە و مەرجەکانی بەخشینی مۆڵەت:

ماددەی (٨):

١ هاوردە کردنی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە ئەقلییەکان و پیشینە کیمیاییەکان و هەناردە کردنیان و گواستنەوەیان بە مۆڵەتیان بە ڕەزامەندی وەزیر ئەبێ، دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنە تایبەتمەندییەکانی ئاسایش.

٢- مۆڵەت بۆ ماوەی یەك سالی شیاو بۆ نوێ کردنەوە ئەبەخشرێت و لە (٣١) ی کانوونی یەکەمی هەموو ساڵێك کۆتایی پێ دێ بە کارپێکردنی.

٣- له بەخشینی مۆڵەت بری دیاری کراوی ئەو ماددەی هۆشبەرە یان کارتێکەرە ئەقلیە یان پێشینە کیمیایانە رەچاو ئەکرێ کە لیژنەی باڵا بە رەزامەندی داوا لەسەر هاوردە کردنیان یان گواستنەوەیان ئەو ساڵەی مۆڵەتەکەی تێدا بەخشراوە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ (کاك سیروان، شادیە خان، کاك مەم، کاك دیاری، کاك کاروان، کاك دابان، کاك زانا، کاك زێدان، بەدریە خان، دکتۆر محی الدین، کاك مسلیم، کاك یاسین)، فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم من تاکە ئەندامم کەم قسە ئەکەم، بەڵام لەسەر ئەو برگەی ئێستا ئەلێ هاوردە کردن و گواستنەوەی و مەرجەکانی بەخشینی مۆڵەت، پێم وایە ئەو ماددانەی ئێستا دێنە کوردستان، پێشنیار ئەکەم بۆ حکومەتی هەرێم ئەو ماددانە بۆ خۆی بێنێ، نەك بازرگان، لەبەر ئەوەی ئەو ماددانە هەر هەمووی بە وەرەقەی سەیدەلیەکان دێنە کوردستان، تراماڵە، ڤالیۆمە، حەز ئەکەی هەمووی ئەخوێنمەوە و بە جەنابی وەزیریش ئەڵێمن ئەو دەرمانخانەی ئێستا هەنە کە بازرگانێك ئەو دەرمانە دێنێ، راستە بۆ چارەسەری نەخۆشە، بەڵام دێن لێرە دروستی ئەکەم، پێشنیار ئەکەم حکومەتی هەرێم و وەزارەتی تەندروستی ئەو ماددەی ئەو شتانە لێ دروست ئەکرێ بۆ خۆی بیهێنێ، کەس نەیهێنێ، ئەو پرسیارە لە بەرێز وەزیر ئەکەم، ئایا (٨٠٠) کارتۆن ترماڵ لە بازرگانێك بگیرێ لە سەیدەلیەیەك و دوایی لە وەرەقەی سەیدەلیە ئەلێ ئەوە بۆ ئەو هاتووە، کوردستان ئەو هەموو تراماڵەی بۆ چیە ئەگەر بۆ ئەو دەرمانە نەبێ، بۆیە پیشنیار ئەکەم و دوا ئەکەم پشتگیریم بکەن کە ئەو ماددانەی ئەو شتانەی لێ دورست ئەکرێ تەنیا حکومەتی هەرێم بیهێنێ کەس بۆی نەبێ بیهێنێ بە بێ هیچ پاساوێك، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مسلم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە هاووردە کردنی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە ئەقڵییەکان تا کۆتایی دیارە مۆڵەتەکە نووسراوە بە رەزامەندی وەزیر ئەبێ، لە دوای وەرگرتنی لایەنە تایبەتمەندیەکانی ئاسایشیش، پێم وایە ئەو برگەیە لەگەڵ برگەی سێیەم کە هەمان بەخشینی مۆڵەتە دیارە نووسراوە بە رەزامەندی وەزیر، دوایی نوسراوە بە رەزامەندی لیژنەی باڵا، بۆیە پێم وایە تێکهەڵکێش بکرێ و رێکبخرێتەوە، دووەمیش کە ماوەی ساڵێك دیاری کراوە، پێم وایە ماوەی ساڵێك بۆ هاودرە کردنی ئەو ماددانە بۆ هەر کۆمپانیایەك یان هەر جیهەتێك زۆرەن شەش مانگ کافیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك محی الدين.

بەڕێز محی الدين حسن يوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو پرسيارم هەيە، بەتايبەت ئەوەی يەکەم، هاووردە کردنـی مـاددە هۆشـبەرەکان و کـارتێکەرە ئەقلييەکان و پيشينە کيمياييەکان و هەناردە کردنيان و گواستنەوەيان بە مۆڵەتيان بە ڕەزامەندی وەزيـر ئەبـێ، دوای وەرگرتنـی ڕەزامەنـدی لايەنە تايبەتمەنـديەکانی ئاسـايش، ئەزانـين وەزيـری تەندروستی سەرۆکی ليژنەکەيە کە ئەو مۆڵەت بدات نازانم حکومەت چيـيە کە دوای وەرگرتنـی ڕوخسەتە لە دەزگاکانی تايبەتمەندی ئاسايش، ئەوەی تـر دووەمە، مـۆڵەت بـۆ مـاوەی يەك سـالی شياو بۆ نوێ کردنەوە ئەبەخشرێت و لە (٣١) ی کانوونی يەکەمی هەموو ساڵێك کۆتايی پـێ دێ بە کارپێکردنی، ئەی ئەگەر کەسـێ لە نيـوەی شەشـەمی مـانگی يەکەم وەريگـرت، مـادام بـۆ يەك ساڵ وەرئەگرێ لەو ڕۆژەی وەريگرتووە لەو ڕۆژە کۆتايی پێ بێ، نەك خەڵك لە مانگی شەشە يان نۆ وەرئەگرێ دواتر لە (٣١) کۆتايی ساڵ کۆتايی پێ دێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر زێدان.

بەڕێز زێدان رشيد خان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگيری لە پێشنياری کاك ياسين و دکتۆر محی الـدين ئەکەم، سـەبارەت بـۆ مـۆڵەتی يەك سـاڵ هەمان ڕەئيم هەيە، ئايا لە مانگی (١١) يان مانگی (١٠) مۆڵەت بـدەی بە کەسـێ چـۆن ئەتـوانی لە (٣١) کۆتايی پێبێنی؟ بۆيە واباشترە لەو برگەيە بڵێين مـۆڵەت بـۆ خـودی هـاوردەکە ئەدەيـن بـۆ مـاوەی سـاڵێك، نەك سـاڵەکە ديـاری بکـرێ، ئەو مـاددەيە هـاوردەکەی دێ بـۆ مـاوەی سـاڵێك بـێ مۆڵەتەکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سيروان.

بەڕێز سيروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان،

بێگومان ماددەی (٨) ڕەنـگە لە هەمـوو ماددەکـان خەتەر و گرنگتـر بـێ، چـونکە هـاوردە کـردن و مــۆڵەتەکەيەتی، ئەو کەســانەی ئەوە ئەفرۆشــن بە ناياســايی بــابول فەرەج بــێ، نووســراوە گواستنەوە بە مـۆڵەت يـان بە ڕەزامەنـدی وەزيـر بـێ دوای وەرگرتنـی ڕەزامەنـدی ئەوە زۆر زۆر زيادەيە، پێم وايە ئەبێ تاکە کەس بۆ ئەو شتە بەرپرسيار بێ وەزير بێ، کەسـی تـر نەبـێ، مـادام

پەخشیش راستەوخۆ نیە با ئەوەش بڵێم ئەگەر بە موزایەدەش حسێب بێ، لە سنوورەکانی کوردستان ئێستا تەبەقی هێلکە بە ئیمزای فلانکەس دێتەوە بە پارە، ئەو بەڵایەی بەسەر میللەتان هاتووە بەسەر ئێمە نەیەت، پێم وایە ئەو کەسەی مۆڵەت ئەدات تەنیا بەڕێز وەزیر بێ بۆ ئەوەی ئەو بێ لە بەرپرسیاریەتین هیچ جیهەتێکی تری تێدا نەبێ، دیسانەوە پشتگیری لە قسەکانی کاك یاسین ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك دابان.

بەڕێز دابان محمد حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە دوو ماددەی دوای ئەوە ئەو لایەنانەی دیاری کردووە کە مۆڵەتیان پێ ئەدرێ، ئەوانیش خاوەن کارگە و کۆمەڵێ شوێنی ترن کە ئەشێ مۆڵەت وەرگرن، لەو ماددەی ئێستا داوا ئەکەم برگەیەکی بۆ زیاد بکرێ ئەویش قەدەغە کردنی کرین و فرۆشتنە بە مۆڵەت، چونکە ئێمە لە ماوەی رابردوو ئەزمووتی خراپمان هەیە لەسەر ئەو لایەنانەی مۆڵەت وەرئەگرن و ئەیفرۆشنەوە بە لایەنی تر، داوا ئەکەم ماددەیەکی بۆ زیاد بکرێ ئەویش قەدەغە کردنی مامەڵەی کرین و فرشتنی مۆڵەت نەکرێ، پشتگیری قسەکانی کاك یاسین ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٨) پشتیوانی هاوڕێمانم ئەکەم، حەقە ئەو مۆڵەتە تەنیا وەزیری تەندروستی مافی هەبێ، چونکە لە دوایی کێشەی گەورە دروست ئەکات، پشتیوانی قسەکانی کاك یاسین ئەکەم هەرچەند لە ماددەی (٣٠) ئەو پرسە هاتووە کە ئەکرێ لەوێ زیاتر موناقەشەی بکەین لە مادەکانی تریش هاتووە، برگەی سێیەم، پێم وایە ئەو برگەیە دووبارەی برگەی شەشەمی ماددەی پێنجەمە، پێویست ناکات بەخشینی مۆڵەت بڵێی دیاری کراوە، چونکە ئەو برە خۆی لیژنەی باڵا دیاری ئەکات، کاتێ لیژنەی باڵا دەستەڵاتی ئەوەیە کە برەکە دیاری بکات حەق نییە دووبارە لێرە ئاماژە پێ بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم پشتگیری ڕاکەی کاك محی الدین و دکتۆر زێدان ئەکەم، مۆڵەت پێویستە بۆ هەر هاوردەیەك بۆ ماوەی ساڵێك نەبێ، بۆی هەبێ داوای نوێ کردنەوە بکات، ئەو تاریخەی دەستنیشان کراوە لابرێ، بڕگەی سێیەم باس لە بەخشینی مۆڵەت ئەکات، لە بەخشینی مۆڵەت بڕی دیاری کراوی ئەو ماددەی هۆشبەرە یان کارتێکەرە ئەقلییە یان پێشینە کیمیایانە ڕەچاو ئەکرێ کە لیژنەی باڵا بە ڕەزامەندی داوا لەسەر هاوورده کردنیان یان گواستنەوەیان ئەو ساڵەی مۆڵەتەکەی تێدا بەخشراوە، ئیزافەیەکی بۆ بکەین بە پشت بەستن بە حوکمی بڕگەی شەشەم لە ماددەی پێنجەمی ئەو یاسەیە، چونکە لەوێ دیاری کراوە کە لیژنەی باڵا ساڵانە ئەو برانە دیاری ئەکات کە پێویستن بۆ هاوردە کردنی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەم پێشنیار ئەکەم بەو جۆرە بێ، هاوردە کردنی ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە ئەقلییەکان و پێشینە کیمیایەکان و هەناردە کردنیان و گواستنەوەیان بە مۆڵەت یان بە ڕەزامەندی وەزیر ئەبێ دوای وەرگرتنی، ئەو دوای وەرگرتنە بە ڕەزامەندی وەزیر ئەبێ لەگەڵ ڕەزامەندی لایەنە تایبەتمەندەکانی ئاسایش و ئەنجومەنی باڵای ماددە هۆشبەرەکان، لەبەر ئەوەی ئەوە بابەتێکی گشتگیرە، بۆ ئەوەی دەرەفەت دروست نەکات بۆ قۆرخ کاری یان بۆ نموونە هەرشتێکی تر، بۆیە پێویستە ئەو ئەنجومەنە ئاگادار بێ و لایەنی پەیوەندیدار و وەزیریش، واتە بە گشتی ئەنجومەنەکە ئاگادار بێ نەك بەس خودی وەزیر یان لایەنێك، لە خاڵی دووەم پشتگیری قسەکانی کاك دکتۆر زێدان و دکتۆر محی الدین و کاك دابان ئەکەم، پێشنیار ئەکەم خاڵی دووەم بەو جۆرە لێ بکرێ (مۆڵەت بۆ ماوەی یەك سالی شیاو بۆ نوێ کردنەوە ئەبەخشرێت و لە (٣١) ی کانوونی یەکەمی هەموو ساڵێك کۆتایی پێ دێ بە کارپێکردنی، ئەبێ دەرفەتی یەکسان بۆ هەموو خوازیاران وەکو یەك وابێت، واتە لەوە قۆرخکاری نەکرێت، یان چەند کۆمپانیایەك و چەند دەرمانخانەیەك ئەو مۆڵەتە وەرگرن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەرێز مەم برهان محمد قانع:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بـرگەی یەكەم و بـرگەی سـێیەم جۆرێـك لە دژ یەك ئەبیـنمەوە، یەكەمیـان كە هـاووردە كردنـی ماددەی هۆشبەرەكان لە دەستەڵاتی وەزیرە، لە برگەی سێیەم لە دەستەڵاتی لیژنەی بـاڵایە، بـۆیە پێشـنیارێك ئەخەمە روو بـۆ دارشـتنەوەی ئەو دوو بـرگەیە و لێـك گرێـدانی ئەو دوو بـرگەیە پێكەوە، یەكەم بەو شێوەی لێ بكرێ (لە بەخشینی مۆڵەت و هاوردە كردنی ماددە هۆشـبەرەكان و كارتێكەرە ئەقلیەكان و پێشینە كیمیایەكان و هەناردە كردنیان و گواستنەوەیان بە مۆڵەت یان بە رەزامەندی وەزیر ئەبێ دوای رەزامەنـدی زۆریـنەی ئەنـدامانی لیـژنەی بـاڵا، ئـێمە لیژنەیەكـی باڵامان پێكهێناوە ئەبێ ئیعتیرافی پێ بكەین، رەئـی زۆریـنەی لیـژنەكە یەكلایـی ئەكرێتەوە، بـۆ دووەمیش پشتیوانی ئەو هاورێیانە ئەكەم كە (٣١) ی كـانوون لابـرێ، مەنتـق نـیە لە مـانگی (١١) مۆڵت بدەی بلێی لە (٣١) كۆتایی دێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بەدریە خان.

بەرێز بدریە اسماعیل محمود:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بـرگەی یەكەم بـۆچی رێگـا دراوە بـۆ هـاوردە كردنـی مـاددەی هۆشـبەر بە رەزامەنـدی وەزیـر و دەزگای ئاسایش؟ لە كاتێكدا لە هەردوو ماددەی (٨ و ٩) پێچەوانەی یەكن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی یاسایی و لیژنەی تایبەتمەند ئەگەر قسەیەكتان هەیە.

بەرێز د. شایان كاكە صالح محمد:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵامی بەدریە خـان، بـۆچی مـۆڵەت ئەبـێ بە مـاددەی هۆشـبەر؟ لەبەر پێداویسـتی پزیشـكی و زانستی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو وەزیری تەندروستی.

بەرێز د.سامان حسین بەرزنجی /وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆربەی پرسـیارەكان نـزیكن لە یەك، سـەبارەت بە بـرگەی یەكەم، هـاوردە كردنـی مـاددە هۆشبەرەكان و كارتێكەرە ئەقلیەكان و پیشینە كیمیایەكان و هەناردە كردنیـان و گواسـتنەوەیان بە مۆڵەتیـان بە رەزامەنـدی وەزیـر ئەبـێ، دوای وەرگرتنـی رەزامەنـدی لایەنە تایبەتمەنـدیەكانی

ئاسایش، باسی مۆڵەت ئەکات، ئەوەی مـۆڵەتی هـاوردە کردنـی هەیە یـان بە رەزامەنـدی وەزیـر، مەبەست لەوە نیە بە رەزامەندی وەزیر و ئەوەی تر بە رەزامەندی وەزیر نیـیە، مەبەسـت ئەوەیە حـاڵەت هەیە لەگەڵ دەسـتەواژەی ئەخیریتـی کە ئەلـێ گواسـتنەوەیان، چـونکە بەپێـی یاسـای گواستنەوەی ماددەی هۆشبەر لە ناو شارەکانیش نەك تەنیا لە دەروازەکان بێتە ژوورەوە تەنانەت ئەگەر دەرمانسـازێك بێـت و هەنـدێ مـاددەی هۆشـبەر یـان دەرمـانی سـرکردنی پـێ بـێ ئەگەر نووسراوێکی رەسمی پێ نەبێ بەپێی یاسا بە تاوانبـار لە قەڵەم ئەدرێ، لێـرە رەزامەنـدی وەزیـر مەبەستی لە گواستنەوەیە کە حاڵاتی تایبەتمەنـد هەیە، لە بـڕگەی مـاوەی سـاڵێك، باسـی (٣١) ی کانوونی یەکەم کرا، رای خۆشم وایە وەك بەرێز کاك زانا باسی کرد هەر هاوردەیەك مـۆڵەتی پـێ بدرێن باسی ساڵ نەکەین، لەبەر ئەوەی رەنگە نسبەی تەسەروب کردن زیاتر بکـات، وەکـو ئێسـتا هەر هاوردەیەك مۆڵەتی پێ ئەدرێ، سەبارەت بە ئاخیر خاڵی سێیەم لە بەخشینی مـۆڵەت باسـی ئەوە ئەکـات لیـژنەی بـاڵا رەزامەنـدی داوا ئەوە مەبەسـتی لە لیـژنەی بـاڵاوە بـری دیـاری کـراو مەبەستی تەقدیر حاجەیە لە کەرتی تایبەت و کەرتی گشتی چەند دەرمـان و ئـایتم دەگـرێتەوە، چونکە تەقدیر حاڵە گرنگە، بەرێزێـك باسـی ئەوەی کـرد حکـومەت خـۆی هەلسـێ، کە حکـومەت رێگە پێدان و هاوردە کـردن نەدات خـۆی نـایەت ئەو مـاددەیە، بـۆیە کۆمپانیـا هێنـانەکەی بەس وەسیلەیەکی گواستنەوە بێ، چونکە لە بری هاوردە کردن دیاری ئەکرێ بۆ کام نەخۆشـخانەیە و بەچـی و چەنـدی بەکـاردێ، چـونکە کـارگەی وەبەر هێنـان بۆنمـوونە (جـی ئـیس کەی) لە وڵاتـی بەریتانیا ئەسڵەن نایداتە کۆمپانیا ئەگەر شوێنی دیاری کـراوی دیلـڤەریەکە لە کـوێیە و بـۆ ئەوێ نەبێ، بۆیە کۆمپانیا بەس دەوری گواستنەوەی ئەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو دکتۆرە شایان.

بەرێز شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك لە ئەنـدامان باسـی ئەوەی کـرد نـابێ مـۆڵەت بفرۆشـرێتەوە، ئەوە لە مـاددەی (١٥) بـڕگەی سێیەم و چوارەم ئاماژەی پێ دراوە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەرێز شادی نوزاد وهاب:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا ویستم پشـتگیری رای هاوکـارم کـاك زانـا بـکەم، ئەوەی هەیە بڕێکـی دیـاری کـراو کە دێـتە ناوەوە بۆ مەبەستێکی دیاری کراو مۆڵەت پێ بدرێ، نەك ئەوەی مـۆڵەت بـۆ سـاڵێك بـێ، چـونکە ئەگەر بۆ ساڵێك بێ بۆ هەر کۆمپانیا و لایەنێکی دیاری کراو کە ماددە بێنن ئەگەری ئەوە زۆرە کە

تیجارەت زۆرتر ببێ، بەو برە دیارە کراوەی دێ ئەگەر هەیە شتی تری لێ بکەوێتەوە، لەبەر ئەوە هاوڕای هەموو ئەو بەڕێزانەم ئەو رایەیان هەبوو، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی نۆ.

بەڕێز رۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٩):

نابێ ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاوردە بکرێ یان هەناردە بکرێ یان بگوازرێتەوە یان بپێندرێت یان بەرهەم بهێندرێ یان دروست بکرێ، یان بە خاوەن بکرێ یان بەکاربهێنرێ یان بەردەست بکرێ یان دەست بەسەر داگرتنی بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دیاری فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم بڕگەی (٢)م پێشنیاز دەکەم دەڵێ وەزیر بە بڕیارێکی هۆدار بۆی هەیە بەخشینی ئەو مۆڵەتە رەتبکاتەوە، ئەگەر ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە نەیەتە دی، پێشنیاز دەکەم ئەم بەتەنها دەسەڵاتی وەزیر نەبێ، بەڵکو وەزیرو ئەو ئەنجومەنە باڵایەی ماددەی هۆشبەر هەردووکیان پێکەوە، کەواتە وەزیرو ئەنجومەنی باڵا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس بەدریە خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ماددەی (١٠)لابرێت، چونکە پێچەوانەی ئەو خاڵەیە:

یەکەم: نادەستوریەو تێك دەگیرێت لەگەڵ ماددەی (٢)ی دەستوری کۆماری عێراق بۆ ئەوەی کە پێچەوانەیە لەگەڵ بنەما نەگۆڕەکانی ئاینی ئیسلام.

دووەم: تێك دەگیرێت لەگەڵ پرەنسیپی نیزامی ئام و ئاداب ئاسایش و ئاشتی کۆمەلایەتی.

سێیەم: کردنەوەی دەرگای بازرگانی سنوردار هەرگیز ناتوانێ کە ئیستغلال بوەستێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس کاك بەڵێن فەرموو.

بەرێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی یەکەمدا هاتووە ئەڵێ فەرمانگەکانی هەرێم و پەیمانگا زانستییەکان ناوەندی توێژینەوەی زانستی دان پێنراو، هەروەها ووشەیەکی بۆ زیاد بکەین، بێجگە لە فەرمانگەکانی هەرێم دەتوانێ ئەو پەیمانگا زانستیەی ناوەندی توێژینەوەی زانستی مۆڵەت پێدراو، چونکە ئەمانە ئەهلیشن و ئەوانەی پسپۆرییەکانی بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەرەکان یا کارتێکەرە ئەقڵییەکان ئەخوازێ پرسیارێ ئەکەم لە دوای کەلیمەی ئەوانە ئەو دێرەی کە هاتووە ووشەکانی کە رێز بووە بەدوای ئەوانە بۆ فەرمانگەکان و بۆ پەیمانگا زانستیەکانیشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەرێز سەرچنار احمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکەی من کرا زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.اسماعیل فەرموو.

بەرێز د.اسماعیل علی طه:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەس پرسیارا ڤی ئەز بزانم مەقسەد ڤێ کەلیمە چییە؟ نوسینگەکانی راگەیاندنی داودەرمان راگەیاندن مەبەست چییە؟حەتا تەسپیت بیت مۆڵەتی پێبدەن.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بەرێز وەزیری تەندروستی فەرموو.

بەرێز د.سامان حسین برزنجی/وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس سەرۆکی پەرلەمان، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان باسی مۆڵەت وەزیر نەبێ و لیژنەی باڵا سیاسەت و رێنمایی بە دواداچوون دەکات، بەڵام مۆڵەتی رۆژانەو کاروباری رۆژانە، بۆیە لە دەسەڵاتی وەزیرە کە مۆڵەت بدات یان بەخشینەکە وەربگرێت کە باسکراوە، مۆڵەتی باسی ئەوەیانکرد کە ئەوانەی مۆڵەتیان هەیە، فەرمانگەکان یان پەیمانگەکان وابزانم نووسراوە دانپێنراو دانپێنراو، واتا مۆڵەتی هەیە لە حکومەتی هەرێم باسی ئەوانەی دەکات ئەوانە بە سیفەتی ئەوانەی پێشەوەیە فەرمانگەکان پەیمانگەکان پەیمانگاکانی ناوەندەکانی توێژینەوە فەرمانگەکانی هەرێمیش مەبەستی هەمو ئەوانەیە کە ئەو ماددەیە پێویستە ئەو ماددەیە بەکار

بێنــی، کەواتە پســپۆرییەکانیان لە بەکارهێنــانی لەمــاددە هۆشــبەرەکانە، واتــا ئەگەر پســپۆری بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەری نەبوو پێویست ناکا رێگای پێ بدرێ، مەکتەب ئیعلامی مەبەستی مەدخەل و یەعنی کۆگای دەرمان و شەریکاتی دەرمانە بە عام باس دەکات، بەڵام پێشنیار دەکەم لێرە کۆمپانیا و نوسینگەکانی داودەرمـان بـاس بکەیـن وشـەی داودەرمـانیش بکەیـنە دەرمـان و پێداویستی پزیشکی، چـونکە کۆمپانیاکـان ناونیشـانیان وایە کۆمپانیـای دەرمـان و پێداویسـتی پزیشکی، هەرچەندە مەکتەب ئیعلام ئێستە لە هەرێمی کوردستان کاری پێ ناکرێ بەس لە بەغدا هەیە، بـۆیە باشـترە ووشـەی کۆمپانیـاش بخەیـنە پێشـی کۆمپانیـاو نوسـینگەکانی راگەیانـدن مەکتەب ئیعلامی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز جەنابی وەزیر نوسینگەکانی راگەیاندنی داو دەرمانی مـۆڵەت دراو، بەراسـتی مـن خۆشـم تێناگەم مەبەست چییە؟

بەرێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە عێراقـدا صـەیدەلیەمان هەیە، کۆگـای دەرمـان هەیە، کۆمپانیـا هەیە، کۆمپانیـا داو دەرمـان و پێداویستی پزیشـکی دێنـێ بە گـوێرەوی پسـپۆرییەکەی، هەنـدەك کۆمپانیـا هەیە بەس ئـامێری پزیشکیە، ئـامێر دەهێنـێ هەنـدێك کۆمپانیـا هەیە بەس دەرمـانە، هەنـدەك کۆمپانیـا هەیە بەس پێداویستی پزیشکی، واتا ئەوانەی کە یەك جار بەکاردێت و فرێ دەدرێت، هەندێ کۆمپانیا هەیە دەرمان و پێداویستی پزیشـکییە، ئەوە کۆمپانیـا دەی هێنێـت صـیدەلیە دەیفرۆشـێت، ئەوەی لە نـاو بـازارە لە نێـو ئەوانەدا کۆگـا وەسـیتێکە لە بەینیـان کە زۆر رای جیـاوازی هەیە هەنـدێك لە رایەکان چاکسازی کردنیـان لە چـاکردنی سیسـتەمی تەندروسـتی پێیـان زیـادە کۆگـا، مەبەسـتم مەدخەلە ئەو مەدخەلانەی کە لە بازاردا هەیە لە کۆمپانیا دەکرێـت، جـارێکی تـر دەیفرۆشـێتەوە صیدەلییەکان لە بەغدا کاتی خۆی بە بڕیارێك کۆگا نەما، مەدخەل نەما، مەکتەب ئیعلامیـان دانـا بە ناوی مەکتەب ئیعلامی نـاوەکەی وایە، مەکـتەب ئیعلامـی ئیشـی مەدخەل دەکـات، ئێسـتاش لەوێ مەدخەل هەیەو مەکتەب ئیعلامی هەیە لە هەرێمی کوردستان تا ئێستا مەکـتەب ئیعلامـی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیاری جەنابتان ئێستا لای بدەین ئەو بڕگەیە.

بەرێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

باشترە کۆمپانیا ئێستا ئیشەکە دەکات، کۆمپانیاو مەکتەب ئیعلامی نەوەك لە داهاتودا بکرێتەوە کاری پێ بکرێ، چونکە دوورای جیاواز هەیە لە سەندیکای دەرمانسازان لە وەزارەتی تەندروستی

له چاككردنی سیستەمی تەندروستی مەكتەبی ئیعلامی هەبێت، یان كۆگاكان مەدخەل هەبێ له كاتی ئێستادا داخستنی هەموو مەدخەلەكان خەڵكێكی زۆر بێ كار دەبێ نان بڕاو دەبێ، بۆیه رەنگه له داهاتوودا كۆگا نەمێنێت پێویست ناكا، چونكه نرخەكەش هەرزانتر راوەدەستێت كۆنترۆڵكردنی ئاسانتر دەبێت، سیلسیلەی كەمتر دەكاتەوە موباشر صەیدەلیه له كۆمپانیا بكرێ، بەڵام لەكاتی ئێستادا تەنها كەرتی گشتی نەخۆشخانەكان و وەزارەتی تەندروستی حكومەتی هەرێم لەگەڵ كۆمپانیا تەحەمول دەكات لەگەڵ مەدخەل نایكات، بۆیه مەكتەب ئیعلامی ئەگەر بكرێتەوە له هەرێمی كوردستان ئەو كات حكومەتی هەرێم دەتوانێ نەخۆشخانەكان لەگەڵ مەكتەب ئیعلامی، بۆیه پێم باشه كەلیمەی كۆمپانیا زیادبكەین له پێشی زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێز د.ڤاڵا بەرای جەنابتان وەك قانونییەك شتێك ئێستا وجودی نەبێت، ئێمه ئەتوانین لەناو ئەو یاسایه دای بنێین؟

بەرێز د.ڤاڵا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڵێ دەتوانین به پێی ئەو یاسایەی هەیه دادەمەزرێ ئەو دەزگایه، ئەگەر بونی زەرورە شتێك دەبێتن له بابەتی چاكسازی له بواری تەندروستی، ئێمه لەگەڵ ئەوەین كه بمێنێتەوە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس ماددەی (١١) بخوێنەوە قسەیەكتان هەیه، بەرێز سەرۆكی لیژنەی یاسایی قسەیەكی هەیه.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

پرسیارێك ئاراستەی لیژنەی یاسایی كرا بەو شێوەیه كه دەركردنی ئەم یاسایه یان ئەم ماددەیه تەعاروزە لەگەڵ مادده (٢) دەستوری عێراق، ئەم یاسایه بۆ ئەوە پەسەند ناكرێت كه بەكارهێنان و خواردنی مادده هۆشبەرەكان موباح بكرێ لەناو خەڵك، بەو ئەندازەیه كه تەعاروز دروست بكا لەگەڵ مادده (٢)ی دەستوری عێراق ئەمه له شەریعەی ئیسلامیشدا، یەعنی هەرشتێك بۆ مەسلەحەتی عامیش بێ له چوارچێوەی تایبەتمەندی بۆ مەسڵەحتی عام و داودەرمان بەكاربێن تەعاروز لەگەڵ شەریعەی ئیسلامیش نییەو لەگەڵ دەستوری عێراقیش نییه.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس ماددەی دوای ئەوە فەرموون كاك بەڵێن نوقتەی نیزامیه؟ فەرمو كاك بەلێن.

بەرێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسەر روونكردنەوەكانی جەنابی وەزیر، دیاره ئەوەی كه هەردوو بەرێزان جەنابی وەزیرو وەزیری تەندروستی و وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان باسیان كرد، ئێمه ئاسان

جێبەجێکردنـی ئەمەی ئەو دەقـانەی لەم ماددەیـا هـاتووە، بەراسـتی واباشـترە کەمتـرین شـوێن مـۆڵەت وەربگـریَ، راسـتە ئەوانەی یەك شـوێن هەبـێ بـۆ ئەوەی مـۆڵەت وەربگـرێ، ئـێمە ئەو مەکتەبی ئیعلامی داودەرمـانە کە ئێسـتا نەبـێ و جەنـابی وەزیـر باسـیکرد کە ئەتـوانێ دروسـت بکرێ، بەڵام ئێمە بۆچی رێگە بدەین بە دروستکردنی لە کاتێکا هەبوونی ئەو مەکتەب ئیعلامیـیە هیچ لە هۆکارەکـان نـاگۆرێ، ئەوە کـار ئاسـانکاری نیـیە ئـاڵۆزکردنە، مـادام کۆمپانیاکـان ئەتـوانن بیـدەن بە صـیدەلییەکان لەم بەینەیـا ئەم وەسـیتە بـۆ هەبـێ، بەراسـتی یەعنـی ئەمە مەجـال ئەکـاتەوە بـۆ زۆر شـوێن کە مـۆڵەتی پێبـدرێ مـاددەی هۆشـبەر بەکـاربێنێ و، پـێم وایە بـۆ جێبەجێکردنی ئەحکامەکانی ئەم یاسایە قورستر ئەبێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز جەنابی وەزیر قسەیەکتان هەیە؟

بەرێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر زۆر سوپاس.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسێن /سەرۆکی پەڕلەمانی کوردستان:

ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە.

بەرێز رۆژان ابراهیم علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١١).

١-پێویسـتە لەسـەر ئەو کەسـەی مـۆڵەت دراوە بە هـاووردەکردنی یـان هەنـاردەکردن یـان گواستنەوەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکراوی ئەقلی یـان پێشـینەی کیمیـایی یـان داواکـاریەك پێشکەش بکات بۆ وەزارەت تیایدا نـاو ناونیشـانی کـارەکەی و نـاوی ئەو مـاددە هۆشـبەرە یـان کارتێکارە عەقلییانە بخاتەروو کە بە نیازە هاوردەیان بکات، یان بیانگوازێتەوە لەگەڵ سروشت و برەکانیان و ئەو مۆڵەتی هاووردەکردنیـان هەناردەکردنیـان گواسـتنەوەی پێـی بەخشـراوە لە حکومەتی ئەو وڵاتەی لێ هاوورده کراواو ئەو هۆیانەی دەبنە پاساو بۆ کارەکەی رێکەوتـنەکەی بە شێوەی نزیکەی لەگەڵ گشت ئەو داتایانەی وەزارەت لێی داوا دەکات.

٢-وەزیر بۆی هەیە داواکاریەکە قبوڵبکات یان رەت بکاتەوە یان ئەو برەی تیایدا دیاری کـراوە کەم بکاتەوە لەگەڵ رەچاوکردنی ئەو مەبەست و حالەت و مەرجانەی لەم یاسـایەدا دەقیـان لەسـەر کراوە سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان دەیەوێ قسـەبکات لەسـەر مـاددەی (١١) بـا دەسـتی بەرز بکاتەوە تا ناوەکان تۆمار بکەین (کاك دیاری، شادیە خان، کاك هاورێ) شادیە خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە لە ماددەی (١١)دا خاڵێك زیادبکرێ بەم نەسەی خوارەوە:

دامەزراندنی داتابەیسێك بۆ پشتراستکردنەوەی مۆڵەت و بڕی ڕێگە پێدراو بۆ خاڵەکانی پشکنین لە هەرێمی کوردستاندا، چونکە کاتێك کە بە ئەوراق مۆڵەت پێدان ئەدرێت بە لایەنێکی دیاری کراو یاخود بە کۆمپانیایەك بۆ گواستنەوەی بڕێکی پێویست ماددەی هۆشبەر یا کارتێکەری ئەقڵی، ئەگەری هەیە کە ئەو کلێشەیە یاخود ئەو شێوازی نوسینە تەزویری تێدا بکرێ، بتوانرێ بەکاربهێنرێ بە بێ بوونی مۆڵەت، واتا مۆڵەتێکی ئەوێ رەسمی کۆمپانیاییەکی دیاریکراو موزەیەف بکرێ بۆ بازرگانی پێکردن، بۆیە پێویستە لە رووی تەتەوری کۆمەڵگاکەشمان و هەرێمی کوردستانیش وا پێویست ئەکا ئێمە ئەم مۆڵەت پێدانە راستە بەوەرەقە هەبێ، بەڵام بە داتا پەیسیش هەبێ لە خاڵەکانی پشکنینا بۆ ئەوەی مۆڵەتەکە پشتراستبکاتەوە کە جەنابی وەزیر یاخود کەسی لایەنی پەیوەندیدار مۆڵەتی پێداوە و بەر بگرێ بەوەی کە تەزویرە تا ڕێژەیەکی کەم کەم بکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هاورێ فەرموو.

بەڕێز هاوری بناْ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١١) بڕگەی دووەم وەزیر بۆی هەیە داواکارییەکە قەبوڵ بکات یان رەت بکاتەوە یان ئەو بڕەی تیایدا دیاریکراوە کەم بکاتەوە، لەگەڵ رەچاوکردنی ئەو مەبەست و حاڵەت و مەرجانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە، راستیەکەی من پێشنیاز دەکەم وەزیر لەگەڵ لیژنەی پەیوەندیدار دەسەڵاتیان هەبێت، ئەو داواکاریانەی قبوڵ بکەن یان رەت بکەنەوە، لەبەر ئەوەی ئەو لیژنەیە لە کۆتایدا ئیشیان چییە؟ راستییەکەی زۆربەی زۆری ئەو دەسەڵاتانە لای وەزیرە، ئەبێ ئەو لیژنەیە رەچاو بکرێ کە لەکاتی بڕیاردانە بڕیارەکان هاوبەش بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دیاری فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١١)پێشنیاز دەکەم ئەو کۆمپانیایانەی کە ئەو داواکاریە دەنێرن لەگەڵ ئەوەی دەڵێت کە تێیدا ناونیشانی کارەکەی ناوی ئەو ماددە هۆشبەرە یان کارتێکارە ئەقڵیانە بخاتەروو کە بە نیازە هاوردەیان بکات، لەگەڵ ئەوەدا ناوی ئەو کارمەندەی ئەو کۆمپانیاییە ئەو کەسەی هەڵدەستێت بەهێنان و هاووردەکردنی ئەو ماددانە خاڵی یەکەم.

خاڵی دووەم: هەمان ئەو سەرنجەی کە لە خاڵی ماددەی پێشوترا وتم وەك كاك هاورێش ئاماژەی پێکرد پێشتر پێم وتیت بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، پێشتر پێم وتی کە ئەتوانم پرسیار لە وەزیر بکەمەوە دوای دەرفەتت نەدا لەسەر وەڵامەکە، وەڵامەکە وەڵامێکی موقنەعکەر نەبوو، لەبەر ئەوەی وەزیر ئەو دەسەڵاتە رەهایە بۆ وەزیر بە تایبەت لە وڵاتێکی وەك هەرێمی کوردستاندا رەنگە زۆر جار تووشی کێشەو گرفتمان بکاتەوە، پرسیارەکە لەوەیە بۆیە پێشنیاز دەکەم کە ئەم لیژنە باڵایە ماددەی هۆشبەر لەگەڵ وەزیرا پێکەوە بتوانن بڕیاری لێسەندنەوە، یا ئەم بابەتە بدەن یان ئەو مۆڵەتە بدەن یان بڕە بدەن، بۆ ئەوەی هاوردەی بکات یان هەناردەی بکات، ئەو بابەتە یەعنی پەیوەندی بەوە هەیە ئەگەر رۆژێك لە رۆژان وەزیر سەر بە پارتێکی سیاسی بێت یان سەر بەلایەنێکی سیاسی بێت هەمان کۆمپانیایای بۆ نمونە داواکار سەر بە پارتێکی سیاسیە یان سەر زۆنێکی دی سیاسی بێت و لەم کاتەیا ئەشکالیەت دروست بکات بۆ ئەم دەرمانانە، بۆیە پێشنیاز دەکەین کە لیژنەکەو وەزیر پێکەوە ئەم دەسەڵاتەیان هەبێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس دواجار ئەو بۆچوونانەی جەنابی وەزیر لە کۆبوونەکانی پەرلەمان دەیڵێ، بۆچوونە و رایی وەزارەتە، رای حکومەتی هەرێمی کوردستانە و بڕیاری کۆتایی بۆ پەرلەمانی کوردستانە، جا ئەوە موقنیعە قسەکانی جەنابی وەزیر یا موقنیع نییە، ئەوە جەنابتان دواتر حوکمی لەسەر دەدەن، بەڵام ئەوە ئیتر رەئی خۆی دەڵێ فەرموون كاك جلال.

بەرێز جلال محمد أمين:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە قسەکانی بەرێز شادی خان کە ئەڵێ داتا پەیسێك دروست بکرێ، دیارە لە ماددەی (٢٤) لە بڕگەی یەکەم ئەگەر دیقەت بدەین بزەبت باسی ئەوەی کردووە داتا پەیسێك دروست ئەکرێ بۆ ئەو بابەتانەی کە بەرێزیان باسیکرد، بۆیە شوێنی خۆی ماددەی (٢٤)ە نەك ئەو شوێنەی پێشنیاری کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان کێی تر هەیە قسە بکات بەرێز جەنابی وەزیر فەرموون.

بەرێز د.سامان حسين برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە سیستەمی ئەلیکترۆنی بەرێز لیژنەی یاسایی جوابی داوە، کە لە شوێنێك باسی داتا پەیس دەکرێت وە جگە لەوەش من نازانم باسم کرد یان نا رێکخراوێکەی نێو دەوڵەتی ئای ئێن سی بی هەیە کە لە هەموو وڵاتاندا بە شێوەی داتا پەیس لەگەڵ کارگەکانی بەرهەم هێنان لەسەر ئاستی وڵاتاندا موتابەعەی هەموو حەرەکەیەکی مادده هۆشبەرەکان دەکات، ئەوەی کە رێگەی پێدەدرێت ئەوەی کە دەفرۆشرێت، بۆیە ئاشکراو روونە ئەوە کێشەیەکە لەو کێشانەی کە

ئێستا لە عێراقدا، عێراق هەوڵدەدات وەزارەتی تەندروستی عێراقی فیدرال تەنها ڕێگا بێت بۆ ئەوەی ڕێگە پێدان بدات، بەڵام ئێمە لە هەرێمی کوردستان تا ئێستا ڕێگە پێدراو بوو، ئەوەش کێشەیەکە سەبارەت بە قەرار لای وەزیر بێ یان لای لیژنەی باڵا بێت وەك و باسم کرد دیارە من واقیعەکە باس دەکەم و لە ڕووی یاساییەوە هەر لەم یاسایە (١٤) دەسەڵات دراوە لە ماددەی پێنجەم کە وەزیر تاکە بەر پرسیاریەتی هەڵدەگرێ لە هاوردەکردنی لە پێدان.

٢-لە کاری ڕۆژانەو ڕۆتینیدا، چونکە لیژنەکە ڕەنگە مانگێ جارێك ئەگەر زۆر کۆبێتەوە مانگێ جارێکە، بەڵام ئەوە کاری ڕۆژانەیە کە نەخۆشخانەیەك کەسێك داوا دەکات و مامەڵەکەی ڕایی دەکرێت، بۆیە بەرپرسیاریەتەکە لە لای وەزیرە، بۆیە وەکو هەموو هاوردەکانی تر ڕێگە پێدان و نووسراو لە کۆتایدا هەر وەزیر نووسراوەکە واژوو دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس فەرموو وەزیری هەرێم.

بەرێز د.ڤاڵا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بۆ ئەو تەوزیعەی بەرپرسیارییەتیەکە بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان، داوا دەکەن کە بابەتی مۆڵەتدان و ئەوانە تەوزیع بکرێ لە بەینی وەزیرو یان بدرێ بە وەزیرو بە ئەندامانی تر لە لیژنە باڵاکەی کە پێکهێندراوە، عادەتەن پەرلەمان تەرکیز دەکاتە سەر ئەو شەخسە زیاتر بەر پرسیاریەتی دەداتە بەو شەخسەی کە لە بەرانبەر پەرلەمان بەرپرسە، ئەگەر بگەرێنەوە بۆ لیژنەکە ئەوانەی کە لە ئەندامانی لیژنەن، بەرێوەبەری گشتین، بەرپرس نین بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لەبەردەمی پەرلەمان ئەوەی کە بەرپرسە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لەبەردەمی پەرلەمان بریتییە لە وەزیری تایبەتمەند، بۆ ئەوەی بتوانێ پەرلەمانی کوردستان لەسەر هەموو کارێك، لەسەر هەموو مۆڵەتێك، هەموو ڕێگا پێدانی نایاسایی شەخسی بەرپرس بانگ بکات بۆ پەرلەمانی کوردستان، دەبێ تەرکیزی لەسەر ئەوە بێ کە ئەو مۆڵەتانە هەمووی لەلایەن وەزیری تایبەتمەندەوە، چونکە وەزیری تایبەتمەند بەرپرسە لەبەردەم پەرلەمانی کوردستان و پەرلەمانی کوردستان لێ پێچینەوە لەگەڵ دەکا، بۆیە تکایە یەعنی ئەو بەرپرسیاریەتانە تەوزیع مەکەن، مەیدەن بەو کەسانەی کە بەرپرس نین لە بەرانبەر پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (١٢) بخوێنەوە

بەرێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٢)

یەکەم: نابێت ئەو مادده هۆشبەرانەی یان کارتێکارە عەقلییانەی یان پێشینە کیمیاییانەی دەگەنە هەر فەرمانگەیەیەکی گومرگی رادەست بکرێن، تەنها بە مۆڵەتی راکێشانی نەبێت کە وەزیر یـان ئەوەی رای دەسپێرێت دەری دەکات و گشت داتا پێویستییەکان لەسەر نوسراوبێت.
دووەم: پێویستە لەسـەر فەرمانگەکـانی گـومرگ لە دەروازە سـنوورییەکان و فرۆکەخانەکـان لە حالەتەکانی هاوردەکردن یان هەناردەکردن یان گواسـتنەوە بە پێـدا رۆیشـتن ترانزێـت، مـۆڵەتی هـاوردەکردن یـان هەنـاردەکردن یـان گواسـتنەوە لە کەسـانی پەیوەندیـدار وەربگـرن و رەوانەی وەزارەتــی بــکەنەوە وێــنەیەك لەم مــۆڵەتە بپارێزرێــت لە لای فەرمانگەکــانی گــومرگ یــان فرۆکەخانەو کەسی پەیوەندیدار بەو مەرجەی هێنانەوەی بـۆ لایەنـی هـاوردەکراو بە پاسـەوانی گومرگی بێت.
سێیەم: مۆڵەتەکە بە هەڵوەشاو دادەنرێت ئەگەر لە ماوەی (٩٠)رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی کـاری پێنەکرێت و وەزیر یان ئەوەی رادەسپێرێت بۆی هەیە ئەو مـاوەیە دواتـر لە کـاتی پێویسـتی بـۆ ماوەیەك هاوشێوە درێژ بکاتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەرێزێك دەیەوێت گفتوگۆبکات لەبارەی ئەم ماددەیەوە، با ناوی خۆی تۆمار بکـات فەرمـوو کاك دکتۆر.

بەرێز د.ریبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەردوو بـڕگە دا هـاتووە دەڵـێ لە کـاتی مـۆڵەت راکێشـانی دەبێـت کە وەزیـر یـان ئەوەی رای دەسپێرێت لە هەردوو حاڵەت دا هاتووە، ئەوەی رای دەسپێرێت پێویستە لێرە ئاماژەی پێبکرێت ئەو کەسە کێیە سەرۆکی ئەو لیژنەیە دەبێت کە مەعنییە یـان کەسـێکی دیـکەیە لە دوای وەزیـر یان بەرێوەبەرێکی گشتییە کە مەعنییە، لێرە دا هەیە یـان بەرپرسـی یەکەمە گـومرگە بـۆ نمـونە ئاماژەی پێبکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرمووو.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١٢) ئەم بڕگەیە دەبێت جێگـای بکـرێتەوە بەهەر شـێوەیەك، چـونکە ئەوانەی مـۆڵەت وەر دەگرن بۆ هێنان رەنگە هەندێك جار دووچاری کاری نا یاسایی دەبنەوە، یان لە مەرجەکـان لا دەدەن، ئایا ئەم ماوەیەیەی کە کێسەکەی هەواڵەی رەوانەی دادگا دەکرێت، چونکە لێرە ئامـاژەی پێکراوە لە حاڵەتێکدا کە کێسـەکەی رەوانەی دادگـا دەکرێـت، پێویسـتە لەم مـاوەیە مـۆڵەتەکەی

هەڵپەسێردرێت، یەعنی کارپێ نەکات هیچ مەوادێکی دیکە داخیل نەکات، تاوەکو کێسەکەی لەلایەن دادگا یەکلای دەکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تایبەتمەند، لیژنەی یاسایی.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاربوو ئەو بابەتەی کاك زانا باسی ئەکات لە لیژنە موناقەشەمان لەسەری کرد، یەك لەوەیا ئەوەی کاك زانا مەبەستیەتی مەرحەلەی تەحقیق، ئایا ئەو کەسە کە رەوانەی دادگا کرا بۆ تەحقیق تا تەحقیق تەواو دەبێت و یەکلا دەبێتەوە تاوانبارە یان نا؟ مۆڵەتەکەی رابگیرێ دیارە ئەو دەسەڵات لە قانوون عقوباتیش زۆربەی کات دراوەتە قازیەکان، قازیەکان بۆخۆیان لەو فەترە زرفی قەزیەکە ئەکات، ئەگەر پێی وابێ پێویستە مۆڵەتەکەی راگیرێ لە پاڵ ئەو برِیارەی کە داویەتی بە راگرتنی تۆمەتبار، بریارێکیش ئەدات بە راوەستانی مۆڵەتەکەی تاوەکو یەکلای دەبێتەوە، بۆیە ئەو سولتەیە سولتەی قازیە و ئەگەر لێرە جێی بکرێتەوە تەبیعیە، جێشی نەکرێتەوە قازی بۆخۆی هەر وەکو قانونی عقوبات مامەڵەی لەگەڵ دەکات گرفتی نییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز وەزیری تەندروستی فەرموو.

بەرێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کێ رادەسپێرێت، ئەوە دەوەستێتە سەر هەندێك کاروبار، رەنگە بەرێوەبەری گشتی کاروباری تەندروستی لە دیوانی وەزارەت، یانیش بەرێوەبەری گشتی پارێزگاکان، لە کاتی پێویستدا هەندێك دەسەڵاتیان پێ راسپێردرێت، کاتێ ئەو کۆمپانیایە مۆڵەتی هەیەو مەوادەکەی هێنایە لە مەتارە یان لە دەروازە سنوورییەکانە رێگەی پێبدرێت بە پێی بەکارهێنان داخیلی بکات.

دوو: باسی مۆڵەت رادەگیرێت ئێمە کۆمپانیا هەیە ئێستا لێکۆلینەوەی لەسەر بووە بە ئامادەبوونی داواکاری گشتی راسپێردراوە، کە مۆڵەتەکە نەك رادەگیرێت،بەڵکو کاروچالاکی کۆمپانیاکە رادەگیرێت، تا دۆسیەی لێکۆڵینەوە تەواو دەبێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مادەی دوای ئەوە بخوێنەوە ماددەی (١٣).

بەرێز بالآنبو محمد علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٣) :

یەکەم: نابێت ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاوردە بکرێت تەنها ئەگەر تۆمارکرابێت لە تۆمارەکانی وەزارەت لە رێکەوتی دەرچوونی مۆڵەتی هاووردەکردنەکەو شیاو بوونی بۆ بەکارهێنراو چەسپێندراوبێت و وەکو یەك بێت لەگەڵ ئەو ئاگادار و داتای هات و لە مۆڵەتی هاوردەکردن بە پێی راپۆرتێکی تاقیگەکانی چاودێری کردنی داودەرمان.

دووەم: وەزارەت رێکارەکانی دڵنیا بوون لە شیاو بوون وەك یەکی و رێنمایی رێك دەخات کە وەزیر دەری دەکات.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان لە سەر ماددەی (١٣) د.محی لدین، کاك زانا بەڵێ د. محی الدین.

بەرێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها ووشەیەکم هەیە ئەویش لە دێری سێیەم دەڵێ وەك یەك بێت لەگەڵ ئاکارو داتای هات و ئاکار، پێم وایە مەعنای ئەخلاق دەگەیەنێت هەرجی لە عەرەبیەکەیە مواسەفات هاتیە، بۆیە داواکارم لە رووی زمانییەوە ئەو ووشەی ئاکارە بگۆرێ یەکانگیربێ لەگەڵ ووشەی مواسەفات، زۆر سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ووشەیەی باسی دەکەم لە هەندەك ماددەی تریش هاتووە، بۆیە داوا دەکەم ئەگەر لیژنەی تایبەتمەند پێیان باشبێت لیژنەی یاسایی لایبەرن، چونکە داو نییە لە تەرجەمەدا داودەرمان، دەرمان بمێنێتەوە بە تەنیا چاکترە.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا پەخش نییە، زۆر باشە هەر ووشەیەك ئەگۆرن ئەبێ لە لیژنەکان بیگۆرن، من بە شەخسی یەك وشە ناخەمە دەنگدانەوە ئەوە بۆ ئاگاداریتان، ئەم پرۆژە قانوونە کە دەبێ بە قانوون زۆر زۆر گرنگە نامانەوێ لە ئەهەمیەتەکەی کەم بکرێتەوە لەبەر ووشەیەك، هەچ گۆرانکاریەك ئەکەن

و قەناعەتان پێیە لە لیژنەکان بیگۆڕن، دوای لە کۆبوونەوەی پەرلەمان کەس نەلێ ئەو ووشەیەو ئەو ووشەیەتان داناوە لەگەڵ لیژنەکان بۆخۆتان ڕێك بکەون، چونکە بۆ دڵنیایتان ووشە ناخەمە دەنگدانەوە فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشتر لە کۆبوونەوەی لیژنەی هاوبەشەکان بە ئامادەبوونی جەنابی وەزیری هەرێم گۆڕیومانە لە زۆر جێگـا، بەڵام لەبەر ئەوە یاسـایەکی زۆر نوسـینی تێـدایەی موحتمـالە لە تەبـع هەموویـان دروست نەکردبێ وا حساب بکەن لە هەموو جێگایەك دەرمان هێناوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز جەنابی وەزیری تەندروستی بفەرموون.

بەڕێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە ئاکـارو یەکخسـتنی شـیاو بـوون، مەبەسـتی لێـرە فەحسـی موتـابەعەو کـوالێتی کۆنترۆڵە، نەتیجەی فەحسی دەرمانە کوالێتی کۆنترۆڵ، ئەوەی کە بەڕێز د. شێرکۆ لە ماددەکانی پێشوو ئیشارەتی پێدا ئەوە لێرەیە باسی کوالێتی کۆنترۆڵە.

دوو: داودەرمان منیش تێبینـیم هەبـوو کە بکـرێ بە دەرمـان و پێداویسـتی پزیشـکی، نەك تەنهـا دەرمان، چـونکە پێداویسـتی پزیشـکی ووشـەیەکی فراوانتـرە دەرمـان و پێداویسـتی پزیشـکی، پێداویســتی پزیشــکی تــاقیگەش هەڵــدەگرێت ئەو بابەتــانەی کە بەکــاریش دێــن دەرمــان و پێداویستی پزیشکین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، سەلما خان نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز سلمە فاتیح توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پـرۆژە یاسـایە پـرۆژە یاسـایەکی گـرنگە (٥١) مـاددەیە، پـێم وایە ئەگەر هەسـتی پـێ بـکەی تووشی مەلەل بوین، ئەگەر بکرێ جەلسەکە هەڵبگری زۆر سوپاست ئەکەین، ئیتر نوقتە نیـزامیە نازانم چییە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

با بگەینە ماددەی (١٥) دوای ئەوە مادده (١٤) فەرموون بیخوێنەوە.

بەڕێز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نابێت مادددەی هۆشبەر یان کارتێکەری ئەقڵی پێشینەی کیمیاوی هاوردە بکرێت، یان هەناردە بکرێت، یان بگوازرێتەوە لە ناو پاکیچێك کە مادەی دیکەی تێدابێت و پێویستی بە ناردنی هەتا ئەگەر نمونەشبێت لە ناو ئەو پاکیچانە بێت کە دڵنیا بوونی لەسەر کراوە، پێویستە بە تەواوەتی ناوی ماددەی هۆشبەرەکە یان کارتێکەرە عەقڵییەکان کە لەسەری نووسراو بێت لەگەڵ سروشت و بڕو ڕێژەو ڕێکەوت و بەرهەم هێنان و ڕێکەوتی تەمەنی و نەمانی کاریگەریەکەی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەرێزان هەر بەرێزێك دەیەوێت قسە بکات لەسەر ماددەی (١٤) کەس قسەی نییە؟ ببورە فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك وشە لەلای من زۆر گرینگە هەر هەمووتان دەڵێن ماددەی هۆشبەر، ئاخر ماددەی هۆشبەر کامە ماددەیە، بەس پێم بڵێن ئاخر هەر هەموو دەڵێن ماددەی هۆشبەر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە بەشی ئەخیر لە پاشکۆکانی ئەم پرۆژە یاسایە دەیان ماددە ناونراون.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هۆشبەر دەبێ دیاری بکرێ چییە؟ ئایا حەشیشە، تریاکە، کریستاڵە ئاخر یەعنی چییە؟ ئێوە بەس دەڵێن ماددەی هۆشبەر، ماددەی هۆشبەر پیاوی چاك بن بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان بڕواتان هەبێ لە ساڵی (١٩٩٢) پەرلەمان هەیە لەو یاسایە گرنگتر نەهاتووە، کورە پیاوی چاکبن ئەمن دەزانم لە چ ئازارێکی دام، پێمەکەنن بەوانە پێبکەنن کە ڕۆژانە لەسەر جادە کەوتوون، سجنەکانمان پڕبووە هەموو گەنجەکانمان هەلا هەلابوون، بەس ئەمن یەك تەعریفەی ماددەی هۆشبەرم بۆ بکەن، جەنابی وەزیر یان لیژنەی پەیوەندیدار ماددەی هۆشبەر کامانە دەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز وەزیری تەندروستی فەرموون قسەی خۆتان بکەن لەو بوارەیەوە.

بەڕێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێناسەکان لە ماددەی یەکەم ماددە هۆشبەرەکان هەرماددەیەکی سروشتی یان پێکهێندراو لە ماددەی یەکەم خاڵی شەشەم بڕگەی شەشەم هەر ماددەیەکی سروشتی یان پێکهێندراو لەو

مـاددانەی لە خشـتەی یەکەم و دووەم و سـێیەم و چـوارەم لە هـاوپێچ هـاتووە کـار تێکـراوە عەقلییەکان، خشتەکانی پێـنجەم و شەشـەم و حەفـتەم و هەشـتەمە پێشـینە کیمیاوییەکـانیش نۆیەم و دەیەمە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (١٥) بخوێنەوە فەرموون.

بەڕێز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٥):

یەکەم: نابێت ئەو مۆڵەتەی لە ماددەی هەشتی ئەم یاسایە دەقی لەسەر کراوە ببەخشرێتەوە ئەمانەی خوارەوە.

أ-ئەوەی حوکم دراوە لەسەر تاوانی جینایەت یان کەتنێکی ئابرووبەر.

ب-ئەوەی حوکم دراوە بە تاوانێك لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە.

دووەم: مۆڵەت بە هەڵوەشاوە دادەنرێـت ئەگەر حـوکمی بنبـڕ لەسـەر خـاوەنەکەی دەربچێـت بە یەکێك لەو تاوانانەی یان سزایانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقیان لەسەر کراوە.

سـێیەم: مـۆڵەتی بازرگـانی پێکـردن بە مـاددە هۆشـبەرەکان و کـارتێکەرە عەقلییەکـان و پێشینەکانیان نابەخشرێت تەنها بە کەسێکی دەرمانسازی مۆڵەت دراو نەبێـت یـان دروسـتکاری دەرمانبێت یان بۆ ئەو لایەنانەی لە ماددەی (١٠)ی ئەم یاسایە دەقیان لەسەر کراوە.

چوارەم: خاوەنی ئەو شوێنانەی مۆڵەت دراون بە بازرگانی پێکـردن بە مـاددە هۆشبەرەکان یـان کـارتێکەرە عەقڵییەکـان یـان پێشـینە کیمیاوییەکـان بۆیـان نیـیە شـوێنەکانیان بـۆ ئەو مـاددانە تیایاندا بفرۆشن یان رادەستی بکەن یـان دەسـتی لـێ هەڵبگـرن تەنهـا بـۆ ئەو لایەنە نەبـێ کە لە بڕگەی یەکەمـی مـاددەی (١٠)ی ئەم یاسـایە دەقـی لەسـەر کـراوە یـان بـۆ ئەو کەسـانەی مـۆڵەت دراون بە بازرگـانی پێکـردن بەو مـاددانەی بە پێـی یاسـای پیـادەکردنی پێشـینەی دەرمانسـازی بەرکـار ژمـارە (٤٠)ی سـاڵی (١٩٧٩) یـان هەر یاسـایەکی جـێگەی بگـرێتەوە بەو مەرجەی لایەنـی پەیوەندیـدار لەوەزارەت لەو بـارەیەوە ئاگـادار بکـرێتەوەو ئەو لایەنـانەی لەم مـامەڵە بەژدارن بخرێنە روو.

پێـنجەم: وەزیـر ڕێنمـایی دەردەکـات بـۆ دیـاری کردنـی ئەو مەرجـانەی پێویسـتن لەو شـوێنەی بهێنەدی کە مۆڵەت دەدرێ بۆ بازرگانی پێکردن بە ماددەی هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵییەکان و پێشینە کیمیاوییەکان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان دەیەوێت لەسەر مـاددەی (١٥) گفتوگـۆ بکـات فەرمـوون (کـاك زانا، کاك مەم، د.محی الدی، د.شێرکۆ، کاك شێخ زاهر)

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی سێیەمی ئەم ماددەیە مۆڵەتی بازرگانی پێکردن بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاوییەکان نابەخشرێ، تەنها بە من پێشنیار دەکەم کەسێکی دەرمانسازی مۆڵەت پێدراو یان دروستکراوی داودەرمان لابدرێت، چونکە ئەو پرسە بە یاسا رێکخراوە ئەوەی دەرمانسازەکارو وەزیفەی چییە لە یاسای هاتووە، ئەو بابەتە کاری ئەو مادده هۆشبەرەکان نییە وای لێبکرێ تەنها بەو لایەنانەی کە لە ماددەی (١٠)ی ئەم یاسایە دەقیان لەسەر کراوە، تەنها ئەو لایەنانە مۆڵەت وەربگرن و باس لە بڕگەی چوارەم ئاماژە بە یاسای پیادەکردنی پیشەی دەرمانسازی بەرکار ژمارە (٤٠)ی ساڵی (١٩٧٠)دەکات، راستە تەواو کراوە لەگەڵ ئی دەرێ هەر یاسایەك جێگەی بگرێتەوە وا باشترە ئێمە دوو یاسامان هەیە ئاماژەی پێبکرێ یاسای ژمارە (٤٠)ی ساڵی (١٩٧٠)، لەگەڵ یاسای سەندیکای دەرمانسازانی کوردستان ساڵی (١٩٩٩) زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس بۆ جەنابت د.می الدین فەرموو.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم نابێت ئەو مۆڵەتەی لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایە دەقی لەسەرکراوە، یەعنی ئەوانە نابێ مۆڵەتیان پێ بدرێ، بڕگەی یەکەمیان الف و بأ کێشەمان نییە، بەڵام ئی دووەمیان بڕگەی دووەمیان مۆڵەتەکە بە هەڵوەشاوە دادەنرێت، حوکمێکی بنبڕ لەسەر خاوەنەکەی دەربجێت بە یەکێك لەو تاوانانەی یان سزایانەی بڕگەی یەکەم ئەم ماددەیە دەقیان لەسەر دراوە، پێشنیار دەکەم وابێ، چونکە ئەمە مۆڵەتەکەی هەڵدەوەشێندرێتەوە مۆڵەتی نادرێتێ بەوانە وا دارشتنەوەشی بۆ دەکەین، خاوەن مۆڵەت پێدراو ئەگەر حوکمی بنبڕی لەسەر دەرچوو مۆڵەتەکەی بە هەڵوەشاوە بۆ هەژمار دەکرێت، بڕگەی سێیەم مۆڵەتی بازرگانی کردن بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکان پێشینە کیمیاوییەکان نابەخشرێتە تەنها بە کەسێکی دەرمانساز مۆڵەت دراو نەبێت یان دروست کراوی داو دەرمان نەبێت، یان بۆ ئەو پلانانەی لە ماددەی (١٠) هاتون، ئێمە دەڵێین مۆڵەت نادرێتە ئەوانە لە ماددەکانی رابردوو پێشتر باسی ئەوەمانکردووە تەنها ئەوانەی مۆڵەتیان پێ دەبەخشرێ کە ئەوانەی دەرمانسازن، ئەوانەی دەرمان دەهێنن، بۆیە ئەو بڕگەیە پێم وابێ زیادە لە ناو ئەوە هاتوە، چونکە مۆڵەتەکان نابەخشینە ئەوانە، بەڵام لێرە دەڵێین دەبەخشرێتە دەرمانسازەکان، کەواتە زیادەیە لە ناو ئێرە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنیا دوو تێبینیم هەیە، ئەگەر دیقەت بدەین لە ماددەی (١٠)یا کە پەسەندکرا کەسی تیا نییە دەڵێ مۆڵەت دەدرێتە لایەن نادرێتە کەس، دەدرێتە لایەن، بۆیە پێشنیاز دەکەم لە بڕگەی چوارەمدا کە ئەڵێ ئەو کەسانەی مۆڵەت دراون بکرێتە ئەو لایەنانەی مۆڵەت دراون، بەنسبەت بڕگەی ئەلف لە بڕگەی یەکەم ئەوەی حوکم دراوە لەسەر تاوانی جینایەت یان کەتنێکی ئابڕوبەر تاوان هەر تاوانە جینایەتە یا بوترێت و تاوانیش هەیە تاوانی ئەنقەستیش هەیە، تاوانی نا ئەنقەستیش هەیە کە حوکم دەدرێ، خەڵکێك هەیە گوللەیەك لە دەستی دەردەچێت منالێك ئەکوژێت، وەکو تاوان حوکمیش دەدرێت، بەڵام ئەنقەست نییە، پێم وایە ئەم مەسەلەی مۆڵەتە بەم شێوەیەی لێبکرێ ئەوەی حوکم دراوە لەسەر تاوانێکی بە ئەنقەست یان کەتنێکی ئابروبەر، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابتان، د.شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مۆڵەتی بازرگانی پێکردن، من پێشنیاری ئەوە ئەکەم کە تەنها حکومەتی هەرێم بۆی هەبێ بازرگانی بکا بە ئەم ماددە هۆشبەرانە و، لەگەڵ ئەوەشا پشتیوانی لە بەرێز کاك زانا دەکەم کە ووشەی دەرمانسازی لەگەڵ دروستکاری داودەرمان یەك شتە لە رووی تێگەیشتنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ ظاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خوای گەورە، من پێشنیاز دەکەم بڕگەیەك زیاد بکرێ کە بازرگانی کردن لە ماددە هۆشبەرەکان بە تاوانی ئابڕوبەر، بۆ ئەوەی ببێتە رەدع بۆ بازرگانان کە بازرگانی بە ماددە هۆشبەرەکان دەکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز لیژنەی یاسایی ئەگەر قسەیەکتان هەیە فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی یەکەم ئەلف ئەوەی حوکم دراوە لەسەر تاوانی جینایات یان کەتنێکی ئابڕووبەر، لێرە باس لەسەر ئەوەکرا کە جینایات بێ یان جنح بێ، ئەگەر بە عەمدی نەبێ جینایات تاوانێکی گەورەیە کە هەرە گەورەکانە ئەوە دەبێت هەبێ، ئەوی تر جنح جنحی ئابڕووبەر مەسەلەن موخلف بشەرەف ئەمە عەمدی و نا عەمدی تێدا نییە، لەبەر ئەوە ئەمە لە هەموو جارێ لە هەموو یاساکاندا کە باس دەکرێ موخلف بشەرف استسنا دەکرێ، یەعنی ئەوە نییە جنحیکا ئەوە لێرە تەحدید کردووە جنح موخلف بشەرف، یەعنی ئەوە تەحدید کراوە، ئەگەر بە تەنیا نوسرابا جنح ئەوکات قسە زۆر مەعقول بوو، بەڵام لێرە تەحدید کراوە جنح موخلف بشەرف، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز وەزیری تەندروستی فەرموون.

بەڕێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم لەبەر خاڵی ئەلف و بأ وەڵامی پرسیارێکی پێشتر دەداتەوە کە بیرمانچوو جوابدەینەوە، باس دەکرا بۆچی ئاسایش ڕێگە بدا پێش ئەوەی بڕیاری وەزیر، لەبەر ئەوەی بەراعەی ئەمنی دەوێت ئەو کەسەی لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی تاوان پێشتر سەوابقی هەبێت تاوەکو ڕێگەی پێنەدرێت،،سەبارەت بە خاڵی سێیەم لە لەم ماددەیە تەنها بە کەسێکی دەرمانسازی مۆڵەت پێدراو نەبێ یان دروستکاری داو دەرمانبێ دروستکار دەکرێ هەڵبگیرێ، یان دای نەنێین یان ئەگەر داماننا بڵێین کارگەی بەرهەم هێنی مۆڵەت پێدراو، واتا ئەو مەعمەلانەی دەرمان دروست دەکەن لە هەرێمی کوردستان کەسی دەرمانساز بمێنێ یان نەمێنێ خۆی کۆمپانیا بەناوی دەرمانسازە لێرە، بۆیە حەسری کردۆتەوە تاوەکو نەکەوێتە دەستی تر دەرمانساز بەرپرسیاریەتەکە هەڵبگرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابتان، بەڕێز وەزیری هەرێم فەرموون ئەگەر قسەیەکتان هەیە.

بەڕێز د.ڤاڵا فرید ابراهیم / وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی وەزیری تایبەتمەند دەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەزانم زۆر ماندوون، بەڵام هاوكارمانبن بگەینە ماددەی (٢٥) زۆر باش دەبێت، كاك د.سامان كاك د.شێركۆ دەیەوێت زیاتر وەڵامی دەست بكەوێت.

بەڕێز د.سامان حسین برزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەبەست چییە بەس تەنها حكومەت؟خۆی بەرێگە پێدانی حكومەت دەكرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.سامان مەبەستی ئەوەیە كە تەنها حكومەت ئەو مەوادانە بێنێت كاك د.شێركۆ وا دەلێ دەكرێ؟

بەڕێز د.سامان حسین برزنجی/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسیستەمی ئێستەی دەرمان پێداویستی پزیشكیدا حكومەت كۆمپانیای حكومی بۆ داودەرمان و پێداویستی پزیشكی نییە لە كاتی ئێستادا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەگەر دەتوانن هاوكارمانبن بگەینە مادده (٢٥) زۆر باش دەبێ نا دەنگدانی ناوێ هەندێكی تر دەرۆین، باشە چوارشەممە سەعات (١٠) ئەم دانیشتنە بە كراوەیی دەبێ، چوارشەممە سەعات (١٠) دەبێ نەك سەعات (١١) داواتان لێ ئەكەم لە وەختی خۆیا ئامادەببن، بۆ ئەوەی سبەینێ ناتوانین لەبەر ئەوەی كۆبوونەوەی هەرسێ سەرۆكایەتی هەیە بەم شێوەیە دانیشتنەكەمان هەڵدەگرین بۆ چوارشەممە سەعات (١٠) زۆر سوپاس ...

منى نبى قهوچى	**د. ڕێواز فائق حسێن**	**هێمن هەورامی**
سكرتێری پەرلەمانی	**سەرۆكی پەرلەمانی**	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان – عێراق	**كوردستان – عێراق**	**كوردستان – عێراق**

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوەی کە چوار لیژنەی نوێی پەرلەمان پێکهات هەندێك گۆڕانکاری لە لیژنەکانی تریش کرا، لیژنەی شەهیدانیش شمول بوو بە ئەوانە بەڕێز مەلا هەورامان بەو پێیەی کە ئیستقالەی داوە بە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان داوا دەکات کە ئەمە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، چونکە تا ئێستا لە کۆبوونەوەکانی لیژنەی شەهیدان ئامادەنابێ، بۆیە من داوای ڕوونکردنەوە لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم کە ئایا ئێمە بە مۆڵەت بۆی حساب بکەین یاخود وەکو ئامادەبوو هەژمار بکرێ بەڕێزیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تا ئەو کاتەی کە بە تەواوەتی لە پەرلەمان دەنگی لەسەر دەدرێ و کەسێکی تر لە شوێنی دادەنرێ بەڕێز مەلا هەورامان دەبێ پابەند بێ بە کۆبوونەوەکانی لیژنە ئەگینا بە ئامادەنەبوو هەژمار دەکرێ، یان دەبێ مۆڵەت وەربگرێ، گولستان خان فەرموو.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله من ڕەخنەیەکم هەیە ئەگەر لێمی قبوڵ بکەن، ڕاستیەکەی ئێمە هەموو کەرەتێك دەڵێین لەسەعات (١١) و ئەمرۆ لە سەعات (١٠) ئاماژە درا بەوەی کە بەرنامەی کار دەست پێ بکات، یەعنی هیوادارم ئەمە دوا کۆبوونەوە و دوا کەرەت بێ کە پەرلەمانتاران لە کات و ساتی خۆیدا ئامادەنەبن، چونکە ئەرکێکی مێژوویی و نیشتمانی گەورەمان لە ئەستۆیە خەڵکی کوردستان چاوی لە هیمەتی ئێمەیە، زۆر پێویستە لێرەوە لە کاتی خۆیدا ئامادەبین لە جیاتی ئەوەی کە ئێوارەیەکی درەنگ بڕۆینەوە، من زۆر سوپاست دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە بۆیە کۆبوونەوەی ڕۆژی چوارشەممەمان کردە سەعات (١٠) بۆ ئەوەی لەو کێشەیە ڕزگارمان بێ و زوو ئامادەبین، لەسەرەتای قسەکانیشمان وتمان داوا لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەکەین لە کاتی خۆیان ئامادەبن، بەر مەبنای ئەو دەنگدانەی کە لە کۆبوونەوەی (١٠) کردوومانە، دەبێ پەخشی ڕاستەوخۆ ڕابگیرێ بۆ موناقەشە کردنی پرۆژە یاسای ماددە هۆشبەرەکان و کار تێکەرە عەقڵیەکان، بەڵێ ئێستاش داوا لە لیژنە تایبەتەکان دەکەم بفەرموون بۆ سەر مەنەسەکە، بەڵێ شیرین خان.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دیدی ئەندامانی لیژنەی دەستپاکی پرۆژەی چاکسازی ڕەنگە پەیوەست بێ بە لیژنەی دەستپاکییەوە، بۆیە داوا لە بەڕێزتان دەکەین هەر پرسێك هەر ماددەیەکی نێو ئەو پرۆژەیە پەیوەستە بە لیژنەی دەست پاکییەوە ئاراستەی لیژنەی دە ستپاکی بکرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ شایان خان فەرمووو.

بەڕێز د.شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی گلستان خان دەکەم، دەبووایە ئەمڕۆ هەمووومان لە کاتژمێر (١٠) ئامادەبووباین، بە تایبەتی کە لە دانیشتنی پێشوو ئاماژە بەوە دا کە بەڕێزت پێویستی بە نیصاب نییە، باشتر وابوو سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەمڕۆ سەعات (١٠) حازر بوونایە، بۆ ئەوەی پەرلەمانتارانیش پابەند بوونایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.شایان خان، بۆ ئینعقاد پێویستی بە نیصابە، بۆ ئەوەی ئێمە جەلسە بکەینەوە دەبێ نیصاب هەبێ، بەڵام لە دوای ئەوەی کە ئینعقاد دەبێ یەعنی جەلسە پێك دێت ئەو کات نیاصابیش نەمێنێ ئاساییە، لەبەرئەوە هەتاوەکو هۆڵەکە (٥٦) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمانی تێدا نەبێ ئێمە ناتوانین جەلسە بکەینەوە، بەڵام دوای کردنەوەی جەلسە لە خوێندنەوەی دووەم دەکرێ نیصاب نەبێ، لە ماددەی (١٦) بووین، لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەری ماددا (١٦) بخوینین حەز دکەم تێبینیەکی ئاماژە پێ بدەم، د ڕاپۆرتا دوماهیکی دا ئەڤە بەردەستی ئەندامێ پەرلەمانێت هەی، ماددا (١٦) و ماددا (١٩) دووبارە بوویە لەگەڵ ماددا (١٦) ئەڤ ماددا (١٩) لسەر ڤێ وەرەڤێ بەری دەستپێکرنا دانیشتنا ئەڤرۆ جهێ هەمی ئەندام پەرلەمانا هاتیە دانان و لبەر دەستە، حەز دکەم ئەڤ تێبینیە لبەر چاڤ بێتە وەرگرتن، عەفو موهیم (١٩) بەدیلێ وی، لبەردەستێ هەمیا هەی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی زۆر سوپاس فەرمووو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

نووسینی ڕاچێتەی پزیشکی و سەرف کردنی دەرمانسازان بۆ مادده هۆشبەرەکان و یان کارتێکەرە عەقڵیەکان

ماددەی/١٦

یەکەم/ پزیشك بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقڵی بۆ هیچ نەخۆشێك بنووسرێ تەنها بە مەبەستی چارەسەرکردنی پزیشکی نەبێ و بە پێی ئەو رێنمایی و رێکسازیانەی وەزارەت لەم بارەیەوە دەریان دەکات.
دووەم/ قەدەغەیە پزیشك هیچ بڕێك لە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکەرە عەقڵییەکان بۆ خۆی بنووسێ بۆ بەکارهێنانی تایبەت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، هەر بەڕێزێك دەیەوێ گفتوگۆ لەبارەی ئەو ماددەیەوە بکات بفەرموون ناوی خۆی تۆمار بکات، کاك کاروان، کاك زانا، حسیبە خان، د.زیدان، بەڕێز د.زیدان فەرموو.

بەڕێز زیدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لەسەر ئەو ماددەیە بە گشتییە کە هەر دووخاڵ دەگرێتەوە، کاتێ دەڵێ پزیشك بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقڵی بۆ هیچ نەخۆشێك بەکاربێنێ یان بنووسێت، دەتوانین لێرە شوێنەکە تەحدید بکەین، لەوانەیە هەندێ جار پزیشکمان هەیە عیادەی تایبەتی هەیە لە دەرەوەی نەخۆشخانەکانە، بۆیە لەو شوێنانە بێ کەلەژێر چاودێری دان لە نەخۆشخانەی حکومییە یان ئەو نەخۆشخانانەی کە پێویستن ئەو چارەسەرییانەی لێ وەربگیردرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودای گەورە و میهرەبان، ماددەی (١٦) بڕگەی یەکەمی حەساسترین بڕگەی ئەم پرۆژە یاساییەیە، کاتێك کەباس لەوە دەکات پزیشك بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەر ڕاچێتەکەی بنووسێ، ئەمە لە ئەساسدا خۆی دڵنیایی دانی موهیمە، بەڵێ ئەمە لە ماددەی (٣٠) باس لە سزاکانی کراوە، ئەگەر پزیشکێك بە پێچەوانەی یاساوە بینووسێ سزاکەی چی دەبێ، بەڵام سزاکان بەجۆرێکن کە ناتوانرێ موعالەجەی بکەین، لە ماددەی (٣٠) تێبینیمان دەبێ، بەڵام وەك کاك د.زیدان ئاماژەی پێی کرد پشتیوانی لە قسەکانی دەکەم لەوەی کە دەبێ لەژێر تەدقیق دابێ، لەژێر چاودێریەك دابێ کە لە شوێنێکی ڕەسمی بێ بۆ ئەوەی کە پزیشك نەتوانێ هیچ کاتێك لە یاسا لابدات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (١٦) ناڕوونییەك هەیە، چونکە وازحە کە پزیشك چارەسەر دەنووسێ تەنها بۆ مەبەستی چارەسەری پزیشکیە، بۆیە لێرەدا ئەم (بۆی نییە) دەکرێ سیاغەی ئەم بڕگەیە بەشێوەیەکی تر بکەینەوە کە پاڵپشت دەبێ بۆ پێشنیارەکەی کاك د.زیدان و کاك کاروان، وای لێ بکەین پزیشك پسپۆری تایبتمەند، چونکە هەموو پزیشکێك ناتوانێت ئەم چارەسەرییە بنووسێ، پزیشکی پسپۆری تایبەتمەند بۆی هەیە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقڵی بۆ نەخۆش بنووسێ بە مەبەستی چارەسەری پزیشکی و تەنها لەناو نەخۆشخانەکان دا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڵام ئەوە هەیە، ئەمە ئەو حاڵەتەیە کە بۆی نییە، ئەو حاڵەتەی کە ڕێ پێدراوە تیایەتی لە ناو هەموارەکانی تردا ئەمە بەس بۆ حاڵەتی ڕێ پێنەدانە، ئەبێ سیاغەی بکەینەوە بۆ حاڵەتێك کەی بۆی نییە، بەڵێ حسیبە خان فەرموون.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٦) بڕگەی یەکەم، من تێبینیەکی ترم لەسەری هەیە، ئەوەی کە دەڵێ پزیشك بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقڵی، لێرە موفرەدی کردەوە، لێرەش پێم باشە زیادەیەك بکرێ بەوەی پزیشك و یاریدەدەری پزیشکی یاریدەدەرەکانیش دەبینین زۆرجار لای خۆیانەوە کە دەرمان بۆ نەخۆشەکان دەنووسن ئەوانیشیان لەگەڵ بێت، پزیشك و یاریدەدەری پزیشکی بۆیان نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقڵییەکان بۆ هیچ نەخۆشێك بنووسن بۆ مەبەستی چارەسەری، لە دووەم لەبڕی شوێنی قەدەغە بکرێت بە ڕێگەپێدراو نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خۆی لەڕاستی دا لەناو ئەم پرۆژە یاسایە لەهەر شوێنێك کە هاتووە دەڵێ ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان دەبێ چاك بکرێ، دەبێ بوترێ ماددە هۆشبەر و کارتێکەرە عەقڵیەکان دوو جەمع بەدوای یەك دا نایەن، دەبێ لە هەر شوێنێك کە ئەمە هەیە لە هەمووی چاك بکرێ نەك تەنها لەویا، شادی خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوڕای هەر یەك لە د.زیدان و کاك کاروان و کاك زانام لەسەر ئەوەی کە پزیشك بۆی نەبێ لە ئەو شوێنی تایبەتی خۆی لە کاتی نەخۆش بینین دا ماددەی هۆشبەر و کارتێکەری عەقڵی بنووسێ، تەنیا شوێنە ڕەسمیەکان و نەخۆشخانەکان نەبێ، پێویست نییە پزیشك لە دەرەوە بتوانێ کارتێکەرە عەقڵیەکان و ماددە هۆشبەرەکان بنووسێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەكان قسەیەكتان هەیە؟ دكتۆرە فەرموو.

بەڕێز د.شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی كە ئایا پزیشك بۆ مەبەستی دیكە ماددەی هۆشبەر دەنووسێ بەڵێ هەندێك لە پزیشكەكان بۆ مەبەستی دیكەش دەینووسن بە تایبەتی نەخۆشیەكانی با بڵێین هەندێك نەخۆش هەیە ئیدمان دەبن، لەسەر ئەوانە، دكتۆرەكە دەبێ ڕێ لەوە بگرێ، بۆیە ناكرێ یەعنی هەر كەسێك هەر چەندێكی ویست بنووسێ، بۆیە بۆی نییە پزیشك بەو شێوەیە بینووسێ، تەواو، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز د.سامان فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئامادەبووان بەیانیتان باش، سەبارەت بەو تێبینیانەی هەیە تەنها لە نەخۆشخانە بێت، لەڕووی پراكتیكی و چارەسەری و زانستیشەوە ناكرێ، بەڵام بەڕێنمایی ڕێكخراوە چ جۆرە، چونكە پۆلین كراوە ماددە هۆشبەرەكان یان ماددە دەرمانەكانی سڕكردن، كە كامەیان لە نەخۆشخانەیە و كامەیان دەكرێ لە كلینیك، ئەوە دواتر لە ڕێنمایی پۆلین دەكرێت، تەنانەت لە ناو نەخۆشخانەش، لەناو نەخۆشخانەیەكی گشتیش هەموو جۆرە دەرمانێك نادرێتە هەموو بەشێك، بۆ نموونە هیچ دەرمانێكی سڕكردن نادرێتە قاوشەكان، بەڵام لە بەشەكانی چاودێری چڕ و لە هۆڵەكانی نەشتەرگەری بەكاردێت و ڕێنمایی زۆر ورد و تایبەتمەند هەیە بۆ وەرگرتنەوەی شوشەی بەتاڵی دەرزیەكە و وەرگرتنەوە و تەسفیە كردن و ئیستلام و تەسلیم، بۆیە ئەوە بە ڕێنمایی ڕێك دەخرێت، بەڵا م عەمەلی نییە لە یاسایەكەدا بڵێین بۆی نییە لە كلینیكی تایبەت، چونكە هەندێ ماددە هۆشبەرەكان لە كلینیكیش وەكو چارەسەر بەكاردێت، كلینیكەكەش كلینیكێكی لەڕووی یاساییەوە ڕێگەپێدراوە و حسابی نەخۆشخانەی بۆ دەكرێت، لەوێ لەناو بازاریش بە پێی یاسا دەرمانسازیش نابێ لە دەرمانخانەكەی ئەو ماددانەی سەرف بكات بە بێ ڕاچێتەی پزیشك، دوا تێبینیم لەسەر زیادكردنی یاریدەدەری پزیشكیە، یاریدەدەری پزیشكی هەر بەخۆی ڕێگە نادرێ بۆ نووسینی چارەسەر، بۆیە ئەگەر لێرە باسی یاریدەدەری پزیشكی بكەین واتا بە پێچەوانەوەش جگە لە ماددە هۆشبەرەكان دەتوانێ دەرمان و شتی تر بنووسێ، بۆیە پێویست ناكات یاریدەدەری پزیشكی، چونكە تەنها پزیشك دەرمان و چارەسەر دەنووسێ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

قسەتان هەیە؟ کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، ئەوەی کە ئێمە وەکو لیژنەی تایبەتمەند هەمانە ئەوەیە کە بەڕاستی ئەم پرۆژەیە یاسایە بەخۆتان دەزانن پرۆژە یاسایەکە کە زیاد لە پەنجا ماددەیە و وەرگیراوە، ڕەنگە هەندێ هەڵەی لوغەوی تێدابێ، بۆیە داوا لە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان دەکەین ئێوە دەتوانن دوای جەلسەش ئەوەی کە هەڵەی لوغەویە بیدەنە ئێمە بە بێ پشتگیری ئێمە گۆڕانکاری تێدا دەکەین چاکی دەکەین، دەمانەوێ چاك بکرێ، بۆیە سوود لە کاتەکە ببینرێ و زیاتر تێبینیەکانتان لەسەر ئەوە نەبێ مەسەلەن ئەم وشە لەو شوێنەدا دووجار هاتووە، لەسەر جەوهەری بابەتەکە بێ، ئەگەر لەسەر جەوهەری بابەتەکە بێ گرفت نییە، بەس ئەگەر لەسەر وشە بێ ئێوە دەتوانن دوای جەلسەش بۆ لیژنە تایبەتمەندەکان تێبینیەکانتان بنێرن ئێمە دەبێ هەر چاکی بکەین کاتێك سیاغەی دەکەینەوە، ئەگەر گرفتەکە لە وشەسازی بوو، بۆیە سوپاستان دەکەین بۆ ئەوەی سوود لە کاتەکە ببینین وا بکەین تەنها تێبینیەکانتان لەسەر جەوهەری بابەتەکە بێ نەك ئێستا لەسەر ماددەی (١٧) لە دوو شوێندا وشەی تەنها هاتووە، مەسەلەن ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان دەڵێ ئەوە لێرە دوو جار هاتووە، حەتمەن دواتریش پێمان بڵێ ئێمە چاکی دەکەینەوە، یەعنی پێویستی بەوە نییە لێرە سوود لە کاتەکە ببینین سوپاستان دەکەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە کاك د.بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/١٧

تاکە کەسەکان بۆیان هەیە چارەسەری پزیشکی تایبەت بە خۆیان کە ماددەی هۆشبەر و کارتێکاری عەقڵی لەخۆ دەگرێت و بەردەست بکەن تەنها لەبەر هۆکاری تەندروستی، لە سنووری ئەو بڕانەی پزیشك دەیان نووسێ نابێ دەستی لێ هەڵبگرن بۆ کەسانی دیکە، لەبەر هەر هۆیەك بێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ گفتوگۆ بکات لەبارەی ئەو ماددەیەوە؟ کاك کاروان، د.زانا، دڕێبوار، سوسن خان، کاك د.ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەلبەت سەبارەت بە وشەی تاکە کەس پێموایە لەبری ئامـاژەدان بە تاکەکەسـەکان بڵێـین ئەو کەسانەی کە کارتێکارە عەقڵی و مادده هۆشبەرەکان کاریـان تێـدا کـردووە، چـونکە وشـەی تـاکە کەس هەموو کەسێك دەگرێتەوە، ئەوەی کە ئـاڵودە بـووە بە مـاددە هۆشـبەرەکان، ئەوەشـی کە ئاڵودە نەبووە، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تریش هەست دەکەم نەسی ماددەی (١٧) کەمێك تەقـدیم و تاخیری هەیە، بەڕەئی من لە دەست پێکەکەی ئاوا بنووسرێ کە پزیشك بۆی هەیە چارەسـەری بۆ ئەو نەخۆشە بنووسـێ لەبـری ئەوەی کە لە دەسـتپێك دابێـت تـاکە کەسـەکان بـۆی هەیە، مـن پێشنیار دەکەم کە لەبری تاکە کەسەکان بنووسرێ (ئەو کەسانەی کە کارتێکـارە عەقڵـی)، یەعنـی دیار بێ تەشخیص بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سيروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کۆتا خاڵی ماددەی (١٧) کە دەڵێ نابێ دەستی لێ هەڵبگـرن بـۆ کەسـانی دیـکە بەهەر هۆکارێـك، بەڕای مــن ئەوە زۆر نــاڕوونە، ئەگەر مەبەســت لێــرە ئەوە بــێ ئەو مەوادانە بــۆ کەســێك کە دەنووسرێ بۆ مەبەستی چارەسەریە دەبێ سیاغەیەکی وابکرێت کە نابێ مامەڵە و سەودای پـێ بکرێ و بدرێ بە کەسی دووەم یان بە کەسی سێیەم، جـا لێـرە بەڕای مـن نـاڕوونە، ئەگەر سـیاغە بکرێتەوە شتێکی باشە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دەستتان خۆش بێ، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (١٧) لە بەشـی کۆتـایی نـابێ دەسـتی لـێ هەڵبگـرێ بـۆ کەسـانی دیـکە، ئەمە بەهـیچ شێوەیەك گرەنتی تێدا نییە، واتا نەخۆش دەتوانێ وەری بگرێ، دەستیشـی لـێ هەڵبگـرێ و هـیچ گرەنتی و تەدقیقیش نیـیە لەوەی کە ئایـا بەڕاسـتی دەیکـا یـان نـا، بـۆیە مـن پێشـنیاز دەکەم کە بڕگەیەکی دیکە بۆ ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێ، باس لەوە بکرێ لە کاتی پابەنـد نەبـوونی نەخـۆش حوکمەکانی ماددەی (٣١) ی ئەم یاسایە بەسەر دا جێ بەجێ دەکرێ، چونکە حوکمەکانی ماددەی (٣١) باس لەوە دەکات سزاکانی کەسێك کە بازرگانی بە ماددەی هۆشـبەرەوە بکـات کە سـزاکانی چۆنە و وردەکارەکانی چۆن دەبێت، من پێشـنیاز دەکەم کە ئەم بـڕگەیە ئیـزافە بکـرێ بـۆ ئەوەی

ئەو کەسـەی کە وەریشـی دەگـرێ ئەگەر بە مەبەسـتی پزیشـکیش بـێ ترسـی ئەوەی هەبـێ کە نەتوانێ بە ئاسانی دەستی هەڵبگرێ بۆ کەسانی دیکە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەم ماددەیە هەر سەرلەبەری زیادە، چـونکە ئەم مـاددەیە خـۆی بە ڕێنمـایی لەلایەن لیژنە باڵاکەوە و لەلایەن وەزارەتی تەندروستیەوە ڕێك دەخرێ، تۆ ناتوانی هیچ زەمانەتێك بدەی لەوەی کە کەسێك علاجەکە وەردەگری لەمـاڵەوە نەیـداتە هـاوڕێیەکی خـۆی، نەیـداتە کەسـێکی دیکە، ئەوە زەماناتی تێدا نییە ئەوە، بۆیە لە یاسادا شتێك ئەگەر ئـێمە تەسـبیتی دەکەیـن دەبـێ زەمـانەتی تێـدا هەبـێ، بـۆیە ئەم پرسـە بەڕای مـن بە ڕێنماییەکـانی وەزارەت ڕێـك دەخـرێ، ئەو پزیشـکە چەنـد بـڕ دەنووسـێ بـۆ چارەسـەری، لەوێـدا ئایـا چارەسـەریەکان دەبێـتە دوو بەش بەشێکیان ئەوەیە کە لەناو نەخۆشخانە خۆی پەرستارەکە دەیدات بە نەخۆش بۆ نموونە لە هەر ژەمێکـی خـواردن دا یەك دەنـکە حەبـی دەداتـێ، دووی نـاداتێ بـۆ ئەوەی زیـاد بەکـاری بێنـێ، بەشەکەی دیکە ئەوانەی کە کـارتێکەری عەقلـین یـان بـۆ نمـوونە موهەدئـاتە، مونەومـاتە ئەوانە دەیداتێ کە لە ماڵەوە بەکاری بهێنێ، کە لە ماڵەوە بەکاری هێنـا هـیچ زەمانەتێـك نـیـە لەوەی کە دەیداتە کێ، بۆیە ئەم بابەتە پێویست بەوە ناکـات لە مـاددەیەك دا ئـێمە تەسـبیتی بکەیـن، ئەمە بەڕێنماییی لەلایەن وەزارەتی موختەسەوە ڕێك دەخرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، د.کاظم فەرموو.

بەڕێز د.کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی من زۆر کورتە، تەنها بەسـتنەوەی دوو ووشـەیە پـێکەوە ئەویـش باسـی ئەوە کـراوە تەنها و تەنها لەبەر هۆکاری تەندروستی، ئەو کەسەی لەبەر هۆکارێکی تەندروسـتی چارەسـەرێك بەکاربێنێ کەواتە گرفتی تەندروستی هەیە، کەسێکیش کە گرفتی تەندروستی هەبێ مانای وایە نەخۆشە ناساغە، لەبەرئەوە تـاکە کەس ئەگەر بگـۆردرێ بە وشـەی نەخـۆش یـان کەسـی ناسـاغ پێمـوایە زیـاتر مانـاکە ئەبەخشـێ وەك لەوەی کە تـاکە کەس هەمـوو کەسـێکی سـاغ و نەخـۆش دەگـرێتەوە، بەڵام کە کـرا بە نەخـۆش یـان کەسـی ناسـاغ ئەو کـاتە مەبەسـتەکە ڕوونە، دەسـت خۆش.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سوسن خان فەرموو.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی کاك سیروان دەکەم، کە ئەم ماددەیە بەڕاستی ناڕوونە پێویستە سیاغەیەکی نوێی بۆ دابڕێژرێتەوە، هەروەها لەسەر تاکە کەسەکان پشتیوانی د.ڕێبوار و د.کاظم دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند قسەیەکتان هەیە؟ کاك د.سامان فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم ئەو ماددەیە لەناو بەشی سزاکان زۆر جەوهەرەکەی تیکرار بۆتەوە، بۆیە ئەگەر هەڵیش بگیرێ بەڕای من ئاساییە، بەڕێزێك باسی کرد کە ئەو ماددەیە ئەسڵەن زیادە لەبەرئەوەی جەوهەری ماددەکە لەناو سزاکان زۆر تیکرار بۆتەوە، ئەگەر کەسێك بیدات بە کەسێکی تر سزا هەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ ١٨

یەکەم/ کەسی دەرمانساز بۆی نییە ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقڵیەکان سەرف بکات، تەنها بە پێی ڕاچێتەیەکی بنەمایی نووسراو لەلایەن پزیشکێکەوە نەبێت، یان بە پێی پسولەی مۆڵەتی دەرکراو لەلایەن وەزارەت کەماددە هۆشبەرەکە و کارتێکارە عەقڵیەکە و بڕەکانیان دیار دەکات.

دووەم/ وەزیر بەیانێك دەردەکات بەو مەرجانەی پێویستە بهێنە دی بۆ بەدەست کەوتنی ئەو پسولانەی مۆڵەت کەلە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددە دەقیان لەسەر کراوە، لەگەڵ ئەو داتایانەی پێویستە هەبن وئەو لایەنە کاریگەرەی تایبەتمەند دەبێ بە دەرکردنی و ئەو بڕانەی نابێت زیاتر لێیان سەرف بکرێ بۆ خاوەنی پسولەکە.

سێیەم/ نابێ پسولەی مۆڵەت ببەخشرێتە هیچ کەسێك جگە لەمانەی خوارەوە:

١- پزیشك

٢- ئەو پزیشکانەی کە نەخۆشخانە و بنکە تەندروستییەکان ناویان دەهێنن، ئەوانەی کە دەرمانسازیان لێ نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ کاك سیروان، کاك دیاری، د.کاظم، کاك یاسین، د.ڕێبوار، کاك زانا، د.زیدان، کەسی تر هەیە؟ کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددانەی کە باس دەکرێن کە ماددەی هۆشبەرن، کە لە خەستەخانەکان دەدرێن، لە ئەساس دا ماددەی هۆشبەر نین، ئەو ماددانە دروست دەکرێن، یەعنی دروست دەکرێن، کێشەکە لەوە دایە ئەو ماددانە کە تۆ ئێستا کە لەوانەیە زۆر کەسمان کە حەبێکی پاراستۆڵ دەخۆین تۆزێکی تێدابێ، بەڵام کێشەکە لەوەیدایە دروست دەکرێن، ئێمە دەبێ ڕێ لە بازرگانییەکەی بگرین، دەنا ئەو نەخۆشەی کە چەند دکتۆرمان لەگەڵن کە بۆ خۆیان دەزانن ئەو کەسەی کە وەری دەگرێت دەنکە حەبێك وەری دەگری یان بیست دەنکی وەردەگرێ دکتۆر بۆی دەنووسێ بە سێ جەمە، ئەوە کێشە نییە کێشەکە لەوەدایە کە دروست دەکرێت، کێشەکە لە دروست کردنەکەی دایە، بۆیە من دەڵێم بەهیچ شێوەیەکی بە قەناعەتی خۆم بە هیچ شێوەیەکی هیچ صیدلیەك بۆی نەبێ بیفرۆشێ تەنها حکومەت بۆ خۆی سەرپەرشتی بکات، لەبەرئەوەی بە یەك پارچە هیچ نابێ، بەڵام ئەوانەی لە مەدخەلەکان دێن پرسیارم بۆ جەنابی وەزیر هەیە، کی گوێم لێ بووە دەڵێن دوو هەزار قصور صیدلیە لە کوردستان هەیە، دەڵێن بە هەمووی هەزار صیدلیە مۆڵەتی نییە، پرسیارێکی دیکە لە لیژنەی یاسایی ئەوە دەرمان فرۆش یان دەرمانساز، ساز یەعنی دروستی دەکات، فرۆش یەعهنی دەفرۆشێ، هەموو دەڵێن دەرمانساز، کەواتە ئێمە ئەگەر خاوەنی ئەو کارگانە بین والله ڕاستی باشترین دەوڵەتین کە دەرمانی دروست بکەین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك دیاری فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٨) بڕگەی یەکەم، کەسی دەرمانساز بۆی نییە ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکەرە عەقڵییەکان سەرف بکات تەنها بە پێی ڕەچەتەی بنەمایی نووسراو لەلایەن پزیشکێکەوە نەبێت، لێرەدا دەمەوێ پێشنیازی ئەوە بکەم و ئەوەی بۆ ئیزافە بکرێ لەلایەن پزیشکی تایبەتمەندەوە، بۆ نموونە ناکرێ، یەعنی هەموو پزیشکێك نابێ بۆ نموونە ئەمە ڕێچەتە بنوسێ یان ئەم دەرمانە هۆشبەرانە یان کارتێکەرە عەقڵیانە، دکتۆرێکی جوانکاری نابێ هەر لەبەرئەوەی دکتۆرە ئەمە بنووسێ، یان دکتۆرێکی بۆ نموونە مەجالەکانی دیکە، بۆیە پێویستە لێرە دا دیار بکرێ لەلایەن دکتۆری تایبەتمەندەوە یان بە پێی پسولەی مۆڵەت دەرکراو لەلایەن وەزارەتەوە، خاڵی یەکەم بە هەمان شێوە لە خاڵی سێیەم دا دەڵێ، یەکەم/ پزیشك، دووەم/ ئەو پزیشکانەی نەخۆشخانە و

بـنكە تەندروسـتیەکان ناویـان بهێـنن ئەوانەی کە دەرمانسـازیان لـێ نیـیە، ئەو پزیشـکانەی کە تایبەتمەندن، یەعنـی دەبـێ لێـرەدا جـارێکی دیـکە تەخسـیس بکرێـت و ئامـاژەی پـێ بکـرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، د.کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیـارە تێبینـی مـن لەسـەر ئەوەیە کە ئەو پسـولەیەی کە لە مـاددەی (١٨) بـڕگەی یەکەم لە دێـری دووەم دا باسی ئەوە دەکـات و دەڵـێ یـان بە پێـی پسـولەی مـۆڵەتی دەرکراو لەلایەن وەزارەت، پێشـنیازی مـن ئەوەیە کە ئەو مـۆڵەتی پسـولە مـۆڵەتە ڕێـگە پێـدراوە لەلایەن وەزارەتەوە هەر هەمان ئەو پسولەیە دەبـێ کە لە نـۆرینگە و کلینیـك و لە عیـادە پزیشـکیەکان دا بەکـاردەهێنرێ، پزیشك نەتوانێ لەسەر ڕاچێتەی تایبەتمەنـد بە خـۆی مـاددەی هۆشـبەر بنووسـێ، بەڵکـو لەسـەر پسولە بینوسێ، بەڵام پسوڵەکە بڵێین قیمەتی ماددی لەسەر نەبێ یان پارەی لەسەر نەبێ و سـەر بە وەزارەتی دارایی بێ بەڵکو پسوڵەیەکی تایبەتمەند بێ لەلایەن وەزارەتی تەندروستیەوە کە بۆ نووسینی دەرمانی هۆشبەر و کارتێکەرە عەقڵییەکان بـێ، کەواتە بە کـورتی ئەوەیە کە پسـولەی نووسینی دەرمانە هۆشبەر و کارتێکەرە عەقڵییەکان لە نەخۆشخانە و نۆرینگەکان مـوەحەد بـێ، بـۆ ئەوەی هـیچ کەس نەتـوانێ لەسـەر پسـوڵەیەکی ئاسـایی یـان وەرەقەیەك ئەو دەرمانـانە بنووسێت و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك د.ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز د.ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگە (٢) ی ماددەی (١٨) وشەی بەیان هاتووە، بەپێی ئەدەبیاتی نقمی سیاسیە تەنها سەرۆك و وەزیری بەرگـری دەتـوانێ بەیـان دەربکـات، بەیـانی ریئاسـی و بەیـان موئەسەسـەی عەسـکەری، ئەگەر لیژنەی تایبەتمەند یان جەنابی وەزیـر تەوزیـحەك لەسـەر وشـەی بەیـان بـدات، ئەوە یەك، دوو/ هەست دەکەم کە بەڕاستی ئەم تەرجومە کوردییەی کە کراوە زۆر ڕەکیکە، مەفهـوم نـادات بە دەستەوە، تەرجومەی حەرفی کراوە، بۆیە ئەگەر پێداچوونەوەك بە دەقـی ئەم مـاددانە بکـرێ لەڕووی لـوغەویەوە بـۆ ئەوەی مەفهـوم بـدات بە دەسـتەوە نەك تەرجـومەی حەرفـی بکـرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی ١٨/ سێیەم كە دەڵێ یەكەم/ ئەو كەسانەی كە پسولەكە وەردەگرن ١/پزیشك، ٢/ ئەو پزیشكانەی كە نەخۆشخانە و بنكە تەندروستیەكان ... هتد، یەعنی لێرە لە دووەم دەستنیشانی كردووە ئەو پزیشكانەی كە لەو بنكە تەندروستییانەدان دواییش لە یەكەم دا وتوویەتی پزیشك، خۆی كە وتت پزیشك هەموو پزیشكێك دەگرێتەوە، یەعنی من پێموایە یەكەم زیادەیە، گشتگیریە ئێمە باس لە پزیشكی تایبەتمەند دەكەین، یەعنی پزیشكی ئاسایی دەتوانێ دەرمانێكی وا بنووسێ كە بۆ كەسێكی خزمی خۆی یان یەكێكی خۆی كەواتە من پێموایە بە كورت و موختەسەری یان یەكەم زیادەیە یان دووەم زیادەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە ئەم ماددەیە لە زۆربەی ماددە كانی دیكە گرنگترە، چونكە ئێمە لێرەدا دەتوانین كۆنترۆڵی ئەوە بكەین كێ دەرمان وەردەگری، بڕگەی یەكەم/ تەواو پشتگیری قسەكانی كاك د.كاظم دەكەم كە نابێ ئەم (یان)ەی تێدا بێت، دەبێ لێرەدا ئێمە دەبێ یەكلایی بكەینەوە كە كێ دەرمان دەنووسێ و صیدلیە بە ڕاچێتەی كێ و لەسەر چ پسولەیەك دەرمان سەرف دەكات، دەرمانی ماددەی هۆشبەرە و كارتێككەرە عەقڵیەكان، سیغەكە وای لێ بێ كەسی دەرمانساز بۆی نییە ماددە هۆشبەرەكان یان كارتێكارە عەقڵیەكان سەرف بكات، تەنها بە پێی ڕاچێتەیەكی بنەمایی نووسراو لەلایەن پزیشكی تایبەتمەندی ڕێگەپێدراو، بە پێی پسولەی مۆڵەتی دەركراو لەلایەن وەزارەت، كەواتە ئەم پزیشكە دەبێ ڕێگەپێدراو بێ لە بیدایەتیش لە تەعریفەی پزیشك باسمان كردووە كە پزیشك ئەوەیە كە ڕێگەپێدراوە لەلایەن سەندیكا، سەندیكای تایبەتمەند، بڕگەی سێیەم لەم ماددەیەدا زیادە، چونكە لە ماددەی یەكەم وەسف دەكرێ، پشتگیری لە ڕایەكەی كاك سیروان دەكەم، بڕگەی سێ بە تەواوی هەڵبگیرێ، چونكە لە خاڵی (أ) باس دەكات كە پزیشك كێیە، لە خاڵی (ب) دا ئەم دەرگایە نەكەینەوە، بڕگەی (ب) ئەم دەرگایە نەكەینەوە، چونكە هەندێك بنكەی تەندروستیمان هەیە كە جەنابی وەزیری تە ندروستی لێرە ئامادەیە هەندێك بنكەی تەندروستی كە پزیشكی لێ نییە، دەرمانسازی لێ نییە، كەواتە ئێمە دەرگایەكی دیكە دەكەینەوە، بۆیە بەڕای من بە تەواوەتی بڕگەی سێ هەڵبگیردێت، چونكە لە بڕگەی یەكەم دا تەعریفەكە ڕوونترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك د.زیدان فەرموو.

بەڕێز زیدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسەرەتادا من پشتگیری لە قسەكانی هەریەك لە بەڕێزان كاك د.كاظم و د.زانا و كاك سیروان دەكەم، بەڵام هەموو كێشەكان بۆ ئەوە دەگەڕێنمەوە كە دەقی مادده عەرەبیەكەم لەبەردەستە، هەموو ماددەكان كێشە لەسەر ئەوەیە لەسەر شێوازی وەرگێڕانەكەیە كە بەڕێز كاك جلال باسی كرد، ئێمە لێرە ئەگەر عەرەبیەكە دەقاو دەق بخوێنینەوە كێشە لەسەر ئەو ماددەیە نابێ بە تایبەت لە بڕگەی یەكەم دا، بۆیە ئێمە وامان پێ باشە لە كاتی پێداچوونەوەی لیژنە تایبەتمەندەكان دەقی عەرەبییەكە ئیعتمادی لەسەر بكەن و داڕشتنێكی جوانی بۆ بكەن لە كوردی دا، رێك بێ، چونكە ئەگەر بەپێی عەرەبییەكە بێ دەڵێ (لایجوز للصیدلي صرف مواد مخدرة أو مأثرات عقلیة الا بموجب وصفة الطبیة الاصولیة من طبیب) كەواتە لێرە كێشە دروست نییە لە عەرەبییەكە تەواوە، بەڵام لە كوردیەكەی ئەگەر بیخوێنینەوە دەبێ بڵێین پزیشكی ڕێگەپێدراو، وەكو هاوكارانم ئاماژەیان پێ كرد، بۆیە لە هەموو ماددەكانی تر ئەو كێشەیەمان بۆ دروست دەبێ هیوادارم ئیعتماد لەسەر عەرەبییەكە بكرێ، ئینجا پێداچوونەوەی بەسەر دابكرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، لیژنە تایبەتمەندەكان قسەیەكتان هەیە؟ كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی پرسیارێكمان ئاراستە كرا وشەی دەرمانساز بەكارنەهێنرێت، دیارە ئەمە یاسای سەندیكای دەرمانسازان ژمارە (٨) ی ساڵی ١٩٩٩ بەو شێوازە تەعریفی كردووە، بۆیە ئێمە ناتوانین لێرە دەستكاری بكەین، لەبەرئەوەی ئەوە بەقانون ڕێكخراوە سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، كاك د.سامان فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە بڕوای من باسی ئەوە كرا كە (یان)ەكە زیادە لە عەرەبییەكەش وازحی، مەبەستی ئەوەیە یان راچێتە ئاساییەكەی خۆی پزیشك بەكاری بهێنێ یان ڕاچێتەیەكی تایبەتمەند كە دەكرێ دواتر پۆلێنی ماددەكان بكرێ، هەندێ ماددەی زۆر كە لە عەرەبیەكەش پۆلێن كراوە بە ڕەنگەكانی سوور و زەرد و كەسك و ئەو ماددانە جیاوازن لە بابەتێك بۆ بابەتێكی تر، دەكرێ كامیان بە پسولەی ئاسایی سەرف بكرێ و كامەشیان پسولەی تایبەتمەندی بۆ بكرێت بۆ نموونە ئێستا بوتڵی خوێن لە نەخۆشخانە ئەهلیەكان تەنانەت ئەگەر پسولەیەكی تایبەتمەندی موەحەد هەیە بەو پسولەیە نەبێ كەس ناتوانێ لە خۆیەوە خوێن وەربگرێ، بۆیە دەكرێ لە ڕێنمایی زیاتر

تەفسیلی بدەینێ، بەڵام (یان)ەکە بمێنێ باشترە، لەبەرئەوەی ڕۆتین لای هاووڵاتی زیاتر دەبێ، ببێتە یەك ڕاچێتە و لە کاتێك دا لەوانەیە (٤، ٥) ئایتمی بۆبنووسێ پزیشکەکە، ناکرێ لەسەر پسولەیەکیان ئایتم بنووسێ پسولەیەکی تریش هەبێ یەك ئایتمی بۆ بنووسێ لەبەرئەوەی مەوادی تەخدیری تیایە، بە بڕوای من ئەوە بەجێ بهێڵین باشترە، باسی پزیشکی تایبەتمەند بڵێین پزیشکی پسپۆر باشترە، جگە لە پزیشکی پسپۆر پزیشکی گشتی یان شارەزای گشتی یان پزیشکی نیشتەجێ ناتوانێت بینووسێ، بۆیە تایبەتمەندیەکان پسپۆر بێ باشترە، باسی دکتۆری جوانکاری ناتوانین ئیختساسەکان لێرە لە قانون تەحدید بکەین، لەبەرئەوەی پزیشکی جوانکاری لە سوتان زۆرترین مەوادی تەخدیر بەکاردەهێنێ، تەنانەت لە دوای هۆڵەکانی نەشتەرگەریش پزیشکی پسپۆر ئەوەندەی ئەوان مۆڵفین وپێسدین و تراماڵ و ئەوانە بەکاردێنن پزیشکێکی نەشتەرگەری ئاسایی بەکاری ناهێنێ، لەبەرئەوەی گیانی ئازاری زۆرە نەخۆش، بەیانەکە وازحە لێرە مەبەستی بەیان فەتحە بۆ کردنەوەی بەو شروتانە وەکو ڕێنمایی، ڕێنمایی پێ دەربچێ، هەروەها باسی بنکەی تەندروستی زۆر دەکرێت، بنکەی تەندروستی ئەو بابەتانە وەرناگرێ، لێرە وەکو سیغەی نووسینەکە دەنووسرێ نەخۆشخانە و بنکەی تەندروستی، بەڵام بە شێوەیەکی سەرەکی ئەو شوێنانەی پزیشکی لی َنییە ئەسڵەن ئەو بابەتانەیان لە تەڵەبیەی دەرمان نایاندرێتێ، چونکە تەڵەبیەی دەرمان لە شوێنێك بۆ شوێنێکی تر دەگۆڕێ و جیاوازە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێزد. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/١٩

وەزیر ڕێنمایی دەردەکات بۆ دیاری کردنی ئەو داتا و مەرجانەی پێویستە بهێنەدی لە نووسینی ڕاچێتەی پزیشکی و پسولەکانی مۆڵەت کە بە پێی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقڵی لە دەرمانخانەکان سەرف دەکرێ، بۆی هەیە ئەو ماددە و بڕانەی نابێت مانگانە زیاتر لێیان سەرف بکرێ بۆ هەر نەخۆشێك دیار بکات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، بەڵام لەسەر سیاغەکەی نا، چونکە زۆر زۆر خراپە سیاغەکەی، ئەگەر لەسەر ناوەڕۆکەکەی قسەیەك هەیە؟ د.زیدان، کاك زانا، کاك دیاری، کاك مەم، کاك سەروان، کاك سەروان فەرموو.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ماددەی (١٩) ئەوەی لەسەر نەکرا، ماددەی (٢٠) خوێنرایەوە تازە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە خەلەلێك هەیە، ماددەکە دووبارە بوو، فەرموو.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ماددەی (١٩) تێبینیم لەسەر ماددەکە هەیە، ماددەکانی تریش بەڕاستی، چونکە ئەوانەی پێشتر خوێندراینەوە، لە زۆربەی ماددەکان نووسراوە تاکە کەسەکان، کەچی لە ماددەی یەکەم ئاماژە بە هەموو ناوەکان کراون کە وەزیر، پزیشك یان هەمووی بە دروستی کراوە، بەڵام تاکە کەس ئەوەی کە نەخۆشە، یەعنی ئاماژەی پێ نەکراوە، لە ماددەی یەکەم تا ماددەی (١٩) ئێستا خوێندوومەتەوە، هەر تاکە کەس ناویان هاتووە، تووشبووی نەخۆش، یان نەخۆشی تووشبوو بە ماددەی هۆشبەر، نەك تاکە کەس بە گشتی، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر زۆر سوپاس بۆ جەنابت، کاك مەم، فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیازم هەیە ماددەی (١٩) لاببرێت، لەبەر ئەوەی لە ماددەی (١٨) بڕگەی دووەم ئاماژە بەوە کراوە کە وەزیر بەیانێك دەردەکات، تەبعەن ئیشی وەزیر نییە بەیان دەربکات، بەیاننامە دەرکردن نییە ئەم مەسەلەیە ڕێنمایی دەرکردنە، پێشنیازم هەیە بەم شێوەی لێ بکرێت ماددەی (١٩) هەڵبگرین لایبەین، چونکە لە ماددەی (١٨) بڕگەی دووەم دا هاتووە دواتر دەڵێی ڕێنمایی پێویست دەردەکات، یان نەڵێ بەیاننامە، بڵێ ڕێنمایی پێویست دەردەکات، لە ناو ڕێنماییەکان دا تەحدیدی ئەو مانگە بکات بڵێ ئەو مانگە ئەو نەخۆشە بۆی نیە جارێکی تر دووبارە بێتەوە، دەڵێ بە پێی پێویستە لە ناو ڕێنماییەکە، ئەو کاتە لە ناو ڕێنماییەکەوە ڕوون بکرێتەوە، پێموایە باشترە و پێویست دەکات تۆزێك خۆمان لە درێژدادڕی ماددەکان بپارێزین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوڕام لەگەڵ ڕایەکەی کاك مەم، ئەم ماددەیە زیادە، جگە لەوەی لە ماددەی (١٨)دا باس دەکرێ لە ماددەی (٤٩)ی ئەم یاسایەش باس دەکات کە وەزیر ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەردەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك دیاری، فەرموو.

بەڕێز دیاری أنور حەمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری پێشنیازی هەر یەك لە هاوڕێیان کاك مەم و کاك زانا دەکەم، پێموایە ئەم ماددەیە پێویست نییە، لە ماددەی یان لە بڕگەی دووەم لە ماددەی (١٨) ئاماژەی پێکراوە، بەڵام پێشنیاز دەکەم لەوێش بەم جۆرەی لێ بکرێ دەسەڵات بۆ وەزیر بۆ نموونە پێشنیاز دەکەم کە وای لێ بکرێ (لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرەکان لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی بەسەرپەرشتی وەزیر) بۆ ئەوەی فرەڕەنگی و فرە بڕیاری تێدا دروست بێت و هیچ قۆرخکارییەك یان بڕیارێکی ئەوتۆی تێدا نەدرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، د.زیدان فەرموو.

بەڕێز زیدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ ئەو یەکە لە بەڕێزان کاك مەم و د. زانا و کاك دیاری، بۆیە وا پێویستە ئەحکامەکانی کە دەسەڵات و ڕێنمایی وەزارەتن، یان خودی جەنابی وەزیرن لە یەك ماددەدا کۆبکرێتەوە و بەگشتی ئاماژە بە هەموو ئەو خاڵانە بکرێ کە لە یەکە یەکەی ماددەکان هاتووە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، بەڕێز د.سامان، ڕەئیت چییە لەسەر ئەوەی دەڵێن لابرێ؟ فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاسایی یە لابرێت، چونکە لە پێشەوە باسی بەیان دەکات، ئەوە بەیان فەتحە، ئەو بەیان مەبەستی بەیان فەتحە، دەکرێ بکرێتە ڕێنماییش، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆتان چی دەکەن عادەتەن کاك دکتۆر لەو حاڵەتانە؟

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕێنمـایی هەیە و بەیـان هەیە، بەیـان فەتـح بـۆ شـوێنێك کە بەیـانی پـێ دەردەچێـت لە ڕووی هەیکەلییەوە دەتوانێ ئەو کارە بکات، چـونکە زۆر جـار وەزارەتـی دارایـی ئەگەر بەیـان فەتحـی ناردە ئەو شوێنە، کاری لەگەڵ ناکات و تەبعەن وەکو ئیجازەیەکە، بۆ نمونە شـوێنێك بەیـانی پـێ دەردەکەی کە ئەو شوێنە بتوانێت هۆبەی نەخۆشیەکانی ئافرەتان ببینێ بۆ نمـونە، پێـی دەڵێـین بەیـان فەتـح، هەر ناوەکەشـی بە بەیـان دەنووسـن لە ئەمـرە وەزاریەکەش نانووسـرێ فەرمـان وەزاری دەنووسـرێ بەیـان، ئەوە مەبەسـتی بەیاننـامە نـیە بەیاننـامەی ڕاگەیەنـدراوی، دەشـکرێ وەکو ڕێنماییش بێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری هەرێم د. ڤاڵا دەکەین، ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێزد. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٠):

بە بەیانێـك کە وەزیـر دەریـدەکات لە ڕێـگەی ئـاڵوگۆڕکردنی مـاددە هۆشـبەرەکان و کـارتێکەرە عەقلییەکان لە نەخۆشخانە و بنکە تەندروستییەکان و ئەو یەکانەی سەر بەوانن لە کەرتی گشتی و تێکەڵاوە تایبەتییەکان بۆ ڕێکخراوێکی ناحکومی کە خزمەتگوزاریی و چـاودێری تەندروسـتی دەبەخشێتە نەخۆشەکان دیار دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ قسە بکات لەسەر ئەو مـاددەیە، کـاك سـیروان و کـاك زانـا، کاك شێخ ظاهر، فەرموون.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاز دەکەم بڕگەیەك یان ماددەیەك زیاد بکرێت، بۆ ئەوەی دکتۆرەکان ئیلـزام بکـرێن لە کـاتی نووسینی عیلاج یان چارەسـەری نوسسـینەکەیان بە تەبـع بێـت، زۆر جـار ئەو ئیشـکالە دروسـت دەبێــت مەســەلەن عــیلاجەك نووســرایە چەنــدین صــەیدەلییە دەکەی نــازانی خەتەکەی ناخوێندرێتەوە، ئەوە لە عیراقیش ئەو بڕیارە دەرچووە، بۆیە داوا دەکەم بڕگەیەك یان ماددەیەك زیاد بکرێت دکتۆرەکان ئیلزام بکات بەو بابەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك سیروان، فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەم ماددەی (٢٠) هەمان لە ماددەی (١٨)دا یان جێی کراوەتەوە یان جێی بکرێتەوە، لێرە تۆزێك قارسیان کردووە، جا لەبەر ئەوەی موشەریع کە یاسایەك دادەنێ بۆ ئەوەی ئەوانەی پاش خۆی کە دەیخوێننەوە لێی تێبگەن، ئەوەندە نەگەڕێنەوە سەر یاسای ماددەی (١٧) و (١٨) هەر بە هەمان شێوە چۆن لە ماددەی (١٨) بڕگەی دووەم نووسراوە (وەزیر بەیانێك دەردەکات) جێی ئەوەش بکرێتەوە تۆزێك واقیعی تر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەیانێك کە وەزیری تەندروستی، (تەندروستییەکە) پێویستە لابرێت، چونکە وەزیر تەعریف کرایە لە ماددەی یەکەمی ئەم یاسایە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، تێدا نییە (بەیانێك کە وەزیر دەریدەکات)، سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند قسەیەکتان هەیە؟ بەڵێ دکتۆرە، فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٠) بە بەیانێك کە وەزیر دەریدەکات، تەندروستی لەگەڵ نییە، سەبارەت بەوەی کە بە کۆمپیوتەر بنووسرێتەوە، لە ساڵی ٢٠١٢ کۆنووس کراوە، وەزارەتی تەندروستی بە هەماهەنگی لەگەڵ سەندیکا پزیشکییەکان ڕێنمایی دەرکراوە کە دەبێت پزیشکان پابەند بن بە نووسینی ڕاچێتە بە کۆمپیوتەر، بەڵام لەوە دەچێ جێبەجێ نەکرابێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، بەڕێز وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، سەبارەت بە پرێنت کردنی بە تەبع کردنی ڕاچێتەکان بەبڕوای من پێویست ناکات لێرە باسی بکەین، چونکە بۆ هەموو دەرمانێك بڕیاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران هەیە کە پارساڵ دەرچووە، دەبێت ڕاچێتە هەمووی ببێتە پرێنت، ئێستا ئەم پرۆسەیە دەستی پێکردووە، سەرەتایەك هەیە، جەخت دەکەینەوە لە ئایندەیەکی نزیك کە هەموو عیادەکان

ڕاچێتەکانیان بە کۆمپیوتەر و لاپتۆپ بنووسنەوە، بۆیە بە بڕوای من نەك تەنها بۆ ماددەی هۆشبەر بەڵکو بۆ هەموو دەرمانێك، زۆر سوپاس.

بەڕێز ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، د.ڤالا قسەیەکتان هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

زۆر سوپاس بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، ماددەی دواتر، فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم:

دروست کردنی ئەو گیراوە پزیشکییانەی ماددەی هۆشبەر و کارتێکاری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی لە خۆ دەگرێت.

ماددەی (٢١)

١-کارگەکانی دەرمان بۆیان نییە ئەو گیراوە پزیشکیانە دروست بکەن کە ماددەی هۆشبەری یان کارتێکاری عەقلی، یان پێشینەی کیمیایی دەچێتە ناو پێکهاتەکەی تەنها لە دوای وەرگرتنی ئەو مۆڵەتە نەبێت کە لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایە دەقی لەسەر داوە.

٢-کارگەکانی داو و دەرمان بۆیان نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی کە بە دەستیان کەوتووە بەکاری بهێنن تەنها لە دروستکردنی گیراوەی پزیشکی نەبێت بە پێی ڕێنمایی کە وەزیر دەریدەکات.

سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات کاك مەم و کاك گۆران، کاك گۆران، فەرموو.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بەشی پێنجەم کە باسی ماددە گیراوەکان دەکات، من پێشنیارێکم هەیە بۆ بەڕێز وەزیری تەندروستی، کەوا لیژنەیەکی تایبەت و کارا دروست بکرێت بۆ پشکنینی ئەو کافتریایانەی کە نەرگەلەی تێدا دەکێشن، لەبەر ئەوە هەندێك لەوانە ماددەی هۆشبەر تێکەڵی توتنی نێرگەلە دەکەن بۆ ئەوەی ئاڵودە بن و بەردوام سەردانی ئەو کافتریایانە بکەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك مەم، فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیازی من ئەوەیە بۆ ئەم بەشە هەر بەشی پێنجەم لابرێت (دروست کردنی ئەو گیراوە پزیشکییانەی ماددەی هۆشبەر و کارتێکاری عەقلی)، ماددەی (٢١) بەم شێوەی لێ بکرێت (بڕگەی یەکەم/ تەنیا دروست بکەن و بەکاری بهێنن) (بەکاری بهێنن) ئیزافە بکرێت، بۆ ئەوەی بڕگەی دووەم لابرێت، چونکە دیسان هەمان شتە (کارگەکانی دەرمان وە وە وە وە وە. دروست بکەن و بەکاری بێنن) بەس تەنها وشەی (بەکاری بێنن) بڕگەی یەکەم و دووەم بەس تەنیا وشەی (بەکاری بێنن) لە بڕگەی یەکەم دا بڵێی کارگەی دەرمان بۆیان نییە ماددەی گیراوە پزیشکیانە دروست بکەن و بەکاری بێنن کە ئەوەندە ئەوەندە باسی دەکات، ئەوە یەك، دوو/ پێشنیاز دەکەم ماددەی دووەمیش هەڵبوەشێتەوە ئەوەی سەرەوە ببێ بە بڕگەیەك لەوە، ماددەی دووەم کە بەیانێك دەردەکات وەزیر، ببێ بە بڕگەی دووەم، بڕگەی دووەم لادەبرێت، ئەوەی سەرەوە دەخرێتە خوارەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڵێ، بەڕێز وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە تێبینی د.ڤاڵاش هەر لەسەر ئەوەی کافتریایەکە بوو، کافتریا بە پەیڕە و ڕێنمایی لە یاسای تەندروستی گشتی ڕێکخراوە، واتا پێویست ناکات لێرە باسی کافتریا بکەین، ئەوە لە ڕووی پشکنینی یاسای چاودێری گشتی تەندروستی هەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنە تایبەتمەندەکان ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم: ئەو ڕووەکانەی چاندنیان قەدەغەیە.

ماددەی (٢١):

چاندن یان هاوردەکردنی یان هەناردەکردن یان بە خاوەنبوون یان دەستپێداگرتن یان بەردەستبوون یان کڕین یان فرۆشتن یان گواستنەوە یان ڕادەستکردن یان گۆڕینەوە، یان دەست لێ هەڵگرتنی ئەو ڕووەکانە قەدەغەیە کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی

دەقنووس کراو لە خشتەی یەکەمی هاوپێچی ئەم یاسایە دێنێتە بەرهەم لە گشت قۆناغەکانی گەشەکردن، هەروەها تۆیەکانیشی یان گۆڕینەوە پێیان یان نێوەندگیری هەر شتێکی لەم بابەتە تەنها بۆ مەبەستەکانی پزیشکی یان زانستی نەبێت و لەو حاڵەت و مەرجانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە، لەوانەش خەشخاش و ئەفیون و رووەکی گوش (قنب) و دەوەنە کۆکا (جنبە الکوکە) و قات و ئەو رووەکانەی ئەوانە لە خۆ دەگرن و ئەوانەی لە ڕووی جیناتەوە هەموارکراون کە کاریگەری هەمان مادده هۆشبەرەکەیان هەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ قسە بکات لەسەر ئەو ماددەیە، کاك کاروان، ئاشنا خان، کاك مەم، کاك زانا، د.گەلاوێژ، کاك دیاری، د.گەلاوێژ، فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ڕووەکانەی کە دەچیندرێن یان هاوردەکردنی یان هەناردەکردن یان گۆڕینەوە یان تۆوەکانیان بەکاردەهێندرێن، لە زۆربەی شوێنەکان ئەو ڕووەکانە ناسراو نییە لە نێوان خەڵکی، بۆیە من خۆم لە باخچەی کۆلیژێك ئەسڵەن دیومە ئەو ڕووەکە خەشخاش کە چێندراوە، بۆیە پێویستە کە ڕووەکەکان دەدەنرێن لە جەدوەلەکە پێم باشە وێنەی ڕووەکەکانیش دابنرێ، ئەو ڕووەکانە، تاکو شارەزا هەبی و خەڵکەکە شارەزاییان لەسەری هەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك کاروان، فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٢) لە کۆتایی دێڕی سێیەم و تا کۆتایی دێڕی چوارەم ئیشکالمان بۆ دروست دەکات دواتر، باس لەوە دەکات ئەو ڕووەکانە قەدەغەیە کە ماددەی هۆشبەری یان کارتێکاری عەقلی دەقنووس کراو لە خشتەی یەکەمی هاوپێچی ئەم یاسایەدا دێتە بەرهەم لە گشت قۆناغەکانی گەشەکردن، وەکو هەموومان دەزانین کە بەڕێز وەزیری تەندروستیش پێشتر لە جەلسەی پێشوو ئاماژەی بەوە کرد کە ئەم ڕووەکانە بەردەوام لە گەشەکردندان، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ئەوە لاببرێت واتا کۆتایی دێڕی سێیەم تا کۆتایی دێڕی چوارەم، لە بری ئەوە جێی بکرێتەوە، هەر ڕووەکێك کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی لێ بەرهەم بهێنرێت، دوای ئەوە تەواو بکرێت، چونکە بەو شێوەیە مەتاتی دەبێت، هەر ڕووەکێکی تازەش بەرهەم بهێنرێت دەتوانین ڕێگەی لێ بگرین و پێویست بە ماددەی تازە و هەموارکردنی یاسا ناکات، چونکە یاسا بۆ ڕۆژێك و دوو ڕۆژ نییە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، ئاشنا خان، فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیـیـەكەی منـیش نـزیكە لە تێبینـی كـاك كـاروانەوە، ناوهێنـانی ئەو ڕووەكـانە، چـونكە ئەو ڕووەكــانە بەردەوام لە گەشــەكردندان و جۆرەكانیشــیان زیــاد دەكــات، ڕەنــگە پێویســتی بە هەمواركردنەوە هەبێ بە زیادكردنی بێ بۆ ئەو لیستانەی لە دواوەیە و ئەو ماددانەی تێدایە كە ماددەی هۆشبەر و كارتێكەری عەقلین، بۆیە ئەو نمونانە لابرێت باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، كاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینیم هەیە، پشـتگیری لە ڕایەكەی ئاشـنا خـان و كـاك كـاروان دەكەم، لە هەمـان كـات دا بەڕای مـن ئەم مـاددەیە دەرگـایەكی دیكەمـان لـێ دەكـاتەوە كە خەڵكانێـك بە یاسـایی لەمەودا ئەم ڕووەكـانە بچێـنن، چـونكە ئامـاژە بەوە دەكـات لە دێـڕی پێنجەمـی دا تەنهـا بـۆ مەبەستەكانی پزیشكی یان زانستی نەبـێ، خەڵكێـك دەیچێنـێ دەڵـێ بە مەبەسـتی زانسـتی یە، پرسیار لێرەدا ئەوەیە، ئێمە لێرە لە هەموو كوردستان كارگەی دەرمانمان هەیە، هەتا وەكو ئێسـتا ئایتمەكانی ئەو دوو كارگەیە كە بەرهەمی دەهێنن ڕەنگە بەشـێكی زۆر كەمیـان پێویسـتیان بەو ڕووەكانە هەبێ، بۆیە ئێمە بە یاسا ڕێگا نەدەیـن بە خەڵكێـك چـونكە تـاوەكو ئێسـتا موخـالەفەی قانون بووە، كەس بۆی نەبووە بیچێنی ئەم ڕووەكە بە یاسا ڕێگای پێ دەدەیـن، بـۆیە بەڕای مـن ئەم دێـرە هەڵبگیـرێ، چـونكە دەرگایەكمـان لـێ دەكـاتەوە، ڕەنـگە خەڵكێـك بیـانەوێ بە بیـانووی ئەوەی بۆ مەبەستی زانستی و پزیشكی ئەم ڕووەكانە بچێنین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر زۆر سوپاس، كاك دیاری، فەرموو.

بەڕێز دیاری أنور حەمە رحیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان پێشنیازی ئەو هاوڕێیانەم هەبوو، پێشنیازی هەر یەك لە كـاك كـاروان و كـاك زانـا و ئاشنا خان دەكەم، لەو خـاڵەش دا كە باسـی دەكـات تەنهـا بـۆ مەبەسـتی زانسـتی نەبێـت، ئەگەر داندرا هەرچەند من پشتیوانی ئەو پێشنیازەی كاك زانا دەكەم كە نابێـت ئەمەش بە یاسـا ڕێگـای پێ بدرێ، بەڵام ئەگەر بە یاسا ڕێگەی پێ درا دەبێـت ئەوەی بـۆ زیـاد بكرێـت بـۆ نمـونە (لەلایەن

وەزارەتی تەندروستییەوە) بە مۆڵەتی وەزارەتی کشتوکاڵ بۆ نمونە، یان بە هەماهەنگی لە نێوان وەزارەتەکان، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، کاك مەم، فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە ڕای ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانەی هاوڕێم دەکەم کە پێویست ناکات دەستنیشانی ئەو ناوانە بکرێت، هەر بڵێ ئەوانەی بە پێی لیستی هاوپێچ قەدەغەکراوەکان، ئەوە یەك، دوو/ ئەم هەموو (یان)ە زیادە بەڕاستی، یان یان یانی ناوێ، هەر فاریزە دابنرێ حەل دەکرێ، ئەگەر وەڵامم درایەوە دوایی پێت دەڵێم بۆچی فاریزە جێگای یان دەگرێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێ ئێستا بیڵێ.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

مەسەلەی (یان) وەکو ئەوەی بڵێ من دەچم بۆ بازاڕ، من یان کامەران یان فڵان یان فڵان دەچین بۆ کۆبوونەوەیەك لە بازاڕ مەسەلەن، کە وتم من، سیروان، کامەران، فتاح، عمر، ئەوە دەچین بۆ ئەو کۆبوونەوەیە بۆ بازاڕ، ئەم فاریزانە لە ڕووی زمانەوانییەوە وەزیفەی جێگەی یان دەگرێتەوە، هەر لە ڕووی زمانەوانییەوە ئەو ڕێك بخرێتەوە، باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك جلال، فەرموو.

بەڕێز جلال محمد أمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها بۆ وەڵامی کاك مەم، لە ڕووی قانونی (یان) ئەو ناوەی کە لە پێشی دێ ئەفزەڵترە لەوەی کە لە دوای دێ، ئەگەر (،) فاریزە جێگای (و) دەگرێتەوە، یەعنی من و کاك مەم و کاك کێ هەر سێکمان لە یەك ئاستی ئەوەداین، بۆ نمونە کاتێ بڕیارێك دەردەکرێ بە تایبەت لە بڕیارە سەربازییەکان دەووترێ فڵان کەس قیادەی ئەم جێگەیە دەکات یان لە حاڵەتی غایبی ئەوە ئەو دێ، کەواتە بۆ حوکمەکان ئەفزەڵییەت بۆ ناوی یەکەمە، دواتر کە (یان) دەڵێ ئەوجا ناوی دووەم و ئەوجا ناوی سێیەم، ئەو کاتە ئەو (یان)ەی ئاخیر زەعیفترە لە (یان)ی یەکەم، بۆیە وشەی (و) لە هەموو ئەو ناوانەی کە دەیهێنێ لە یەك ئاستدان، بەڵام (،) فاریزە شوێنی (و) دەگرێتەوە، بەڵام بۆ (یان) فاریزە شوێنی ناگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز د.شایان، فەرموو.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەلابردنی خەشخاش و ئەفیون و واتا ناوی ڕووەکەکان لە ماددەی (٢٢)دا، ئەوە وەکو نمونە هێناویتییەوە دەڵێ لەوانەش، کەواتە ئەوە بەشێکە لە زۆر ڕووەکیدیکە، هەروەها لە موعاهەدە نێودەوڵەتییەکانیش زۆر بە ڕوونی باسی ئەو چەند نمونەیە دەکات، بۆیە وا باشترە بمێنێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، کاك د.سامان، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

سوپاس زۆر پەیوەندی بە وەزارەتی تەندروستی نییە، ڕای وەزارەتی کشتوکاڵ وەرگیراوە، بەڕێز د.ڤالا دەتوانێ قسەی لەسەر بکات.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

دیارە ئەو بابەتەی پەیوەستە بە چاندن و هاوردەکردن و هەناردەکردن بە تایبەتی چاندن، هەمووی بە ڕاپۆرتێك ڕای وەزارەتی کشتوکاڵ وەرگیراوە و وەزارەتی کشتوکاڵ پەسندی کردووە کە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، ئەوەی کە ناوهێنانی هەندێك ماددە هەیە و هەندێك ماددەی تر نیە، ئەو ماددانەی کە ناوی هاتووە لێرانە سەوابتن، گۆڕانگاریان بەسەردا نایێت، ئەوانە دەبن بە ماددەی هۆشبەر و ماددەی هۆشبەریان لێ دروست دەکرێ، بە بێ هیچ تێکەڵاوییەك، ئەوانەی تریش گۆڕانکارییەکان لە جەدوەلەکان دەکرێ هیچ کێشەی ئیزافەتان نەبێ هەر ماددەیەك بە نوێ ئیستیحداس دەکرێ و ماددەی هۆشبەری لێ دروست دەکرێ ئەوە مونەزەمەی صحەی عالەمی ساڵانە خشتەکانی خۆی نوێ دەکاتەوە، کە نوێی دەکاتەوە ئێمە لە ماددەی دووەم پەسندمان کرد ئەو ماددەیە تێپەڕی و موناقەشە کە لیژنەی باڵا ساڵانە پێویستە خشتەکان (update) بکاتەوە بە پێی ئەو گۆڕانکارییانەی کە لەسەر مستەوای دوەلی ڕوو دەدەن، بۆیە منیش تەئیدی ڕایەکەی د.شایان دەکەم کە ئەوانە هەر وەکو نمونە هاتوونە بەوەی کە سەوابتن، بۆیە هەبوون و نەبوونیان وەکو یەکە، بەڵام هەبێت باشترە، ڕێگاشی داوە کە هەموو

ئەو ماددانەی کە نویٚ ئیستیحداس دەکەن کە هەموو (update) بکرێتەوە، وەزیری کشتوکاڵیش ڕەئی خۆی لەسەر ئەو بابەتانە داوە، دواییش دێین کە کێ بەرپرسە لە چاندنی ئەوانە؟ و چۆن قەلعی ئەو زراعەتانە دەکرێ کە ئەو ماددانەی تێدا زەرع دەکرێ؟ ئەویش هەر حەقەکە دراوە بە وەزارەتی کشتوکاڵ لە ماددەکانی دوای ئەوە پەسند کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێز رۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی حەوتەم:

تۆمارکردنی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان و چاودێری کردن و پشکنینیان.

ماددەی (٢٣):

پێویستە لەسەر بەرپرسانی دەرمانخانەکان و ئەو شوێنانەی مۆڵەت دراون بە هاوردەکردنی مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقلییەکان یان پێشینە کیمیاییەکان یان بەکارهێنانیان لە خشتەیەکی واژووکراو بە وردەکارییەوە بۆ ئەو لایەنە کە وەزارەت دیاری دەکات بنێرن، بەو مادده هۆشبەرانە یان کارتێکارە عەقلییانەی وەریان گرتووە و سەرفیان کردووە ئەوەی ماوەتەوە لە ماوەی حەوت ڕۆژ لە بەسەرچوونی وادەی ئەو (٩٠) ڕۆژەی لە بڕگەی سێیەمی ماددەی (١٢)ی ئەم یاسایەدا دەقی لەسەر کراوە بە پێی ئەو نمونانەی وەزارەت بۆ ئەم مەبەستە ئامادەیان دەکات و بەسەر دامەزراوە تەندروستیە حکومی و ناحکومییەکان و نۆڕینگەکانی پزیشکانیش پیادە دەکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، کاك زانا، کاك موسلیم، کاك موسلیم، فەرموو.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەی (٢٣) لە بەشێکی دا باس لەوە دەکات ئەو بڕەی کە دەمێنێتەوە لە دەرمانخانەکان بە پێی بڕگە سێی ماددەی (١٢) کە باس لەوە دەکات ئەگەر ئەو (٩٠) ڕۆژە تێپەڕی دەتواندرێ ماوەکەی درێژبکرێتەوە کە هاوردە بکرێت یاخود بڕێکی زیاتر بدرێ بە دەرمانخانەکان، من پێموایە لێرە ئیشارەت بەوە بدرێ ئەگەر هاتو بڕێکی زۆر یان بڕێك مابوویەوە لە دەرمانخانەکە نەتواندرێ بڕی زیاتری پێ بدرێ، چونکە ئەو کاتە پێموایە دەرفەتێك

دەڕەخسێ بەوەی بەشێکی زۆر لە بڕی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان لە دەرمانخانەکان دابنرێ بۆ لایەنی تر سوودی لێ ببینرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەی من پێموایە دەکرێ بە ڕێنمایی ڕێك بخرێ، بەڕێز وەزیری تەندروستیش لێرە ئامادەیە، بابەتی مادده هۆشبەرەکان ئەوە باس لە ماددەی (١٢) دەکات کە ئەوانەی مۆڵەتیان پێدراوە، بۆ نمونە چەند کۆمپانیایەك کە ئێمە ناتوانین باسی چەند کۆمپانیای دەرمان بکەین، چونکە ئەوە پەرلەمانی کوردستانە، دەبێ بزانین کۆمپانیای دەرمان بە قانوون ڕێکنەخراوە لە کوردستان، چونکە ئێمە ناڵێین کۆمپانیای مۆڵەت پێدراو، کۆمپانیای دەرمان بە قانوونی تیجارە کۆمپیانیاکانی عام یەعنی بازرگانی گشتی مۆڵەتیان وەرگرتووە، بۆیە ئەوانەی کە ئەو ماددانە هاوردە دەکەن دەکرێ وەزارەت یان لیژنە باڵایەکەی کە تەشکیلمان کردیە لە ماددەکانی ئەم یاسایە (database)ێك دابنێت چەند مادده هاوردە دەکەن؟ بڕی چەند هاوردە دەکەن؟ و تەوزیعی کێی دەکەن؟ تەوزیعی چەند دەرمانخانەی دەکەن؟ لەو (database)دا هەر بڕێك لەو ماددەیە سەرف دەکرێ ئەوە لە (database)ەکە لە ڕەصیدەکەی دێتە خوارێ، کەواتە کۆنترۆڵی مادده هۆشبەرەکان و سەرف کردن تەنها بە سیستەمێکی داتا بەیس دەکرێ کە لیژنە باڵاکە یان وەزارەت دایبنێ و خۆیان چاودێری بکەن، ئەگەر نا لێرەدا ئێمە لە ماددەیەکی قانوونی دا جێگای بکەینەوە، نەك (٩٠) ڕۆژ، (١٨٠) ڕۆژیش دابنێین کۆنترۆڵکردن و موتابەعەکردنی بۆ تیمەکانی وەزارەت قورس دەبێ لەو بابەتەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

سوپاس، بە تەئکید پشتگیری ڕایەکەی کاك زانا دەکەم کە بە داتابەیس، بە پێویستی نازانم لە یاساکە داتابەیس بکەین، بەڵام لە پەیڕەودا دەکرێت، (database) ڕۆڵی سەرەکی دەبینێت، لە ماوەی ئەو (٩٠) ڕۆژەش باس لەوە دەکات نەك تەنها مەبەست ئێکسپایەر و مانەوە بێت، بەڵکە دەکرێت لەو (database)ە موناقەلە بکرێت، واتا لە شوێنێك پێویستە بە فەرمی موناقەلە بکرێ لەوێ زیادە، لە نەخۆشخانەیەك بۆ نەخۆشخانەیەکی تر، لە پارێزگایەك بۆ پارێزگایەکی تر، هەر وەك ئەوەی ئێستا ڕۆژانە لە هەموو عیراق دا پرۆسەی موناقەلە پەیڕەو دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، لیژنەی تایبەتمەند، فەرموو دکتۆرە، فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە داتابەیس ماددەی (٢٤) بڕگەی یەکەم لە وەزارەت (database)ێك ڕێك دەخرێت تایبەت بەو کەس و دەستانەی مۆڵەت دراون بەهاوردەکردن و هەناردەکردن و گواستنەوە و دروست کردنی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان، خشتەی ماددەی هۆشبەرکان بە پێی پێوەرە نێودەوڵەتییەکان تیادا جێگیر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك دکتۆر، فەرموو.

بەڕێز د. زانا مەلا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورن ئەوە پەخشی ڕاستەوخۆ نییە، بۆیە هەندێك جار بۆ مەصلەحەتی یاساکە قسەی دیکە دەکەین، سەبارەت بەم ڕوونکردنەوەی لیژنەی تایبەتمەند ئێمە باس لە داتا بەیسی ئەوە ناکەین کە خشتەکانی تێدا بێ ئەوانەی کە مۆڵەت دراون، ئێمە باس لە داتا بەسێك دەکەین کە ڕەصیدەکان دیاری بکات، چەند ماددەی هینایە؟ چەندی سەرف کردیە؟ ئەوە دەبێت بە ڕێنمایی ڕێك بخرێت، بۆیە لە یاسادا ئەگەر جێگاشی نەکرێتەوە ئەرکی لیژنەکەیە لیژنەی باڵا کە تەشکیل دەبێ، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٤)

یەکەم/ لە وەزارەت داتابەیسێك ڕێك دەخرێت تایبەت بەو دەست و کەسانەی مۆڵەتدراو بە هاوردەکردن و هەناردەکردن و گواستنەوە و دروستکردنی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان و خشتەی مادده هۆشبەرەکان و بە پێی پێوەرە نێودەوڵەتییەکان تیایدا جێگیر بکرێت.

دووەم/ ئەو داتایانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەقیان لەسەر کراوە بۆ ماوەی بیست ساڵ لە ڕێککەوتی دواین ئەو نووسینەی تیایدا ئەنجام دراوە دەپارێزرێن.

سێیەم/ ئەو نووسینی ڕاچێتە پزیشکییانەی لە ماددەی (١٨)ی ئەم یاسایە دەقیـان لەسـەر کـراوە بۆ ماوەی (٥) ساڵ لەو ڕێککەوتی لەسەری چەسپاوە بپارێزرێن، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، هەلەز خان، سەرچنار خان، شادی خان، فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار أحمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەم دەڵێ (لە وەزارەت داتابەیسێك ڕێـك دەخرێـت) ئەو داتابەیسـە یەعنـی نـازانم ئەو کەلیماتە ئینگلیزیانە چیە دەهێندرێتە ئەم یاسایانەوە؟

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەدیلەکەی؟

بەڕێز سەرچنار أحمد محمود:

بانکێکی زانیاری، یەعنی بۆ (داتابەیس)؟ ئەوە خاڵێك، خاڵێکی تر بڕگەی دووەم ئەو داتایـانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقیان لەسەر کراوە بۆ ماوەی بیست ساڵ، هەدەف چیە لەوەی بـۆ ماوەی بیست ساڵ؟ یەعنی ئەم ماوەیە لەسەر چ ئەساسێك دانراوە؟ دوای بیست ساڵەکە یەعنی تەواو ئەم بانکی زانیـاری یە کۆتـایی پـێ دەهێنـرێ؟ هەر دەتـوانێ تـا ئەم مـاوەیە خەزن بکـات؟ بڕگەی سێیەمیش بە هەمان شێوە ئەم پێـنج سـاڵە لەسـەر چ ئەساسـێکی زانسـتی دانـراوە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، هەلەز خان، فەرموو.

بەڕێز هلز أحمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تێبینیێت من دڤیان بێژم مامۆستا سەرچنارێ گۆتن، مەمنون.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، شادی خان، فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە خاڵەکانی پێشوودا ئاماژەم بەم خاڵەی خۆم کرد و لیژنەی تایبەتمەند ئاگاداریـان کـردمەوە کە لە ماددەی (٢٤)دا لە مەسەلەی داتابەیسی تێدا جێگە کراوەتەوە، پشتگیری ڕایەکەی سەرچنار خان دەکەم کە ناوەکەی بگۆڕێت بۆ بانکی زانیاری، هەروەها ئەو تێبینییەی من هەمە ئەم بـانکی زانیـاری یە لەگەڵ خاڵەکـانی پشـکنین (share) بکـرێ یـاخود ئاراسـتەی ئەوانـیش بکـرێ و هەر

لایەنێـك كە مـۆڵەتی پێـدراوە مـۆڵەتەكەی ئەو بـڕەی كە لە مـاددە هۆشـبەرەكان و كارتێكـارە عەقلییەكان دەتوانی بیهێنێتە ناو هەرێـم و دەتـوانێ لە شـوێنێكەوە بیگـوازێتەوە بـۆ شـوێنێكی دیكە هەمووی خاڵەكانی پشكنین بە پێـی داتـابەیس لەلایـان بێـت، یـاخود دەبـێ بـانكی زانیـاری لەلایـان بێـت، نەك بە ئەوراق، چـونكە لەو كـاتەش ئامـاژەم پێكـرد لەو خـاڵەش ئامـاژەم پێكـرد ئەوراق مەسەلاتی تەزویر كردنـی تێـدا ڕەنـگە ئاسـانتر بـێ لە داتـابەیس و بـانكی زانیـاری، بـۆیە دەكـرێ ئەم بـانكە زانیـاری یە لە خاڵەكـانی پشـكنینیش هەبـێ و بەپێـی ئەوە مۆڵەتەكـان لای خاڵەكانی پشكنین ڕوون ببێتەوە، نەك بە مەسەلەی ئەوراق، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس هیچ تێبینییەكم نییە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.ڤاڵا، فەرموو.

بەڕێز د.ڤاڵا فرید إبراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە عەرەبیەكەی (قاعدە بیانات) هاتییە، دەبێ ئەوە كەلیمەیەكی دیكەی بـۆ بـدۆزینەوە بە زمـانی كوردی لە جیاتی داتابەیس، ئەوە دوایی لەگەڵ لیژنە تایبەتمەندەكان كاتێ كە پـرۆژەی دەنگـدان ئامادە دەكەن، ئەو كاتی هینیان لەگەڵ دەكەین، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس ماددەیەكی تر.

بەڕێز هلز أحمد محمد:

دكتۆرە، عەفوو من تەڵەبا تەوزیحەكـی كردبـوو سـەر ئەو پێـنج سـاڵە یەعنـی لەسـەر چ بنەمـا و بیست ساڵ لەسەر چ بنەما هاتینە دەستنیشان كرن؟

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د. سامان، ئەو پرسـیارەی سـەرچنار خـان و هەلەز خـان كردبوویـان، ئەو بیسـت سـاڵە و ئەو پێنج ساڵە.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەست لێرە ئەوەلیاتی ئەوراقە لە فەرمانگە حکومییەکانیش مودەیەك دیاری کراوە پاش ئەو مودەیە ڕێگە پێدراوە بە لیژنەیەکی لێکۆڵینەوە تەحقیقی بڕیار لەسەر فەوتاندنی دەدرێت، بۆنمونە ئەوراقی ئیزبارەی بیست ساڵ سی ساڵ پێش ئێستا ئەوانەی کە زیادن ڕێگە دەگرن بە فەرمی لە فەرمانگەکان دەفەوتێندرێت، بۆیە تا ماوەی بیست ساڵ داندراوە دەفەوتێندرێت، بۆ نمونە دوای دە ساڵی تر لەبەسەرچوونی ئەوە قەزیبەیەك لە مەحکەمە دەکرێتەوە، دادگا داوای ئەوراق و ئەوەلیات دەکات لەسەر پزیشکێك، لەسەر نەخۆشێك، ئەو کاتە ئەگەر موددەیەکی بیست ساڵی نەبێت نامێنێتەوە، بەڵام لە بیست ساڵ زیاتر وابزانم بیستیش زۆرە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، نوقتەی نیزامی.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەند من هینی قسەکردنم وەرنەگرت بەڵام ئەگەر دەرفەتم بدەیتێ لەسەر بیست ساڵەکە یەك شتی بەسیت دەڵێم، عورفێکی نێودەوڵەتی هەیە لەسەر پاراستنی ئەو دۆکیومێنتانەی ئاسایشی ئەمنی قەومین و ئەم عورفە لە ڕاستی دا لە ١٥ ساڵ تێپەڕ ناکات، یەعنی بیست ساڵەکەش هەر زۆرە، ئەم پازدە ساڵە لەوە هاتووە پێموایە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، مەبەستی ئەوەیە خۆی پازدەیە، بیستەکەش زۆرە، ماددەی دوای ئەوە.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٥)

یەکەم/ وەزارەت پابەند دەبێ بە ئاگادار کردنەوەی لایەنی تایبەتمەند لە دەروازە سنوورییەکان و دەسەڵاتەکانی گومرگی لە هەرێمی کوردستان دەربارەی سروشت و جۆر و بڕی ئەو ماددە هۆشبەرانەی دەویستریێن هاوردە بکرێن لەگەڵ ڕاسپاردەکانی کەسێکی دەرمانساز لە هەر دەروازەیەکی سنووری بۆ پشکنینی ئەو ماددانەی دەویسترێن هاوردەبکرێن و وەك یەککردنیان لەگەڵ مۆڵەتی هاوردە کردن و ئامادەکردنی کۆنووسێك لەم بارەیەوە کە وێنەیەکی ڕادەستی هەر یەك لەلایەنی تایبەتمەند لە دەروازەکان و دەسەڵاتەکانی گومرگی لە هەرێم وێڕای وەزارەت.

دووەم/ ئەو ماددە هۆشبەرانەی بە پێی ئەو ڕێکارانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە دەقیان لەسەر کراوە وەرگیراون ڕەوانە دەکرێن بۆ کۆگاکانی دەرمانی سەر بە وەزارەت و ئینجا ڕادەستی لایەنە هاوردەکان دەکرێت. سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەسەر ماددەی (٢٥) قسەی هەیە، د.محی الدین، كاك زانا، د.گەلاوێژ، د.محی الدین، فەرموو.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (٢٥) بڕگەی یەكەم باس لە دەروازە سنوورییەكان و دەسەڵاتەكانی گومرگی دەكات، ئێمە ڕەنگە لە ئەوەی بە تایبەتی ئەوەی پەیوەندی بە عیراقەوە هەیە نە دەروازەی سنووریمان هەیە، نە دەسەڵاتی گومرگیمان هەیە، زۆرجار ئەو ماددانە هاوردەی هەرێم دەكرێن، نازانم چۆن موعالەجەی ئەو خاڵە دەكرێ كە لەبەینی ئێمە و ناوەند دا هەیە، خاڵی دووەم ئەوەیە لە دێری سێیەم نووسرایە لەگەڵ ڕاسپاردەكانی كەسێكی دەرمانساز، پێموایە تەرجومەكەی هەڵەیە چونكە لە عەرەبیەكەی نوسرایە تكلیف، نەك ڕاسپاردەكانی كە بە مانای تەوصیە، بە مانای ئەوە دێ كە تەكلیفی كەسێكی دەرمانساز دەكرێ لە دەروازە سنوورییەكان پشكنین بۆ ئەو دەرمانانە بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، د.گەلاوێژ، فەرموو.

بەڕێز د.گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دەمەوێت لە بارەی ئەو ڕووەكانەی كە هەموارکرانەوە لەبارەی جینات، ڕوونكردنەوەیەك بدەم لەلایەن زۆربەی هەڤاڵانمان لەوانەیە ناسراو نەبێت، ئەو ڕووەكانەی كە موحەسەنە جینیان لە موختەبەرات ئامادە دەكرێ بە هۆی گۆڕینی جینەكەیان كە ئەو نەباتە پێشتر ماددەیەكی موخەدیر نیە، بەڵام كە جینەكی بۆ ئیزافە دەكەن ئی ئەو ماددەیە دەبێتە ماددەیەكی موخەدیر، لێرە لە ماددەی (٢٥) وەزارەتی تەندروستی پابەند دەبێ بە ئاگاداركردنەوەی لایەنی پەیوەندیدار و دەروازەكان سەبارەت بەوە هیچ بڕگەیەكی تێدا نیە بڵێ ئەو پێكهاتانە یان ئەو جیناتانەی كە بۆ ئەو نەباتانە كە دەیەوێ تەغیری جینی لێ بكرێت، ڕێگری لێ بكرێت لە دەروازە سنوورییەكان، چونكە ئەوە گرنگە، ئەو ماددانەش زیاتر لە دەرەوە دێت، چونكە ئەو ڕووەكانە لە (plant tissue culture) ئامادە دەكرێت، تاقیگەی (plant tissue culture) بۆیە تاقیگەمان هەیە لە هەرێمی كوردستان لە سەنتەرەكانی لێكۆڵینەوەی پزیشكی كە لە زانكۆی دهۆك (plant tissue culture)مان هەیە، نەباتات ئامادە دەكرێ جینەكانیشیان دەگۆردرێت، بەڵام پێویستە لە دەروازە سنوورییەكان ئەوانەش ناسراو بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، كاك زانا، فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەمی ماددەی (٢٥) بەڕای من بەشێکی زۆری لە ماددەی (٥)ی ئەم یاسایەدا هاتووە کە کارەکانی لیژنەی باڵا ئەمانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێ کە زۆربەی بڕگەکان باس لەم ناوەڕۆکە دەکات، پێموایە دووبارەیە بڕگەی یەکەم، ئەسڵی ماددەکە بە بڕگەی دووەم بمێنێتەوە کە ئەوانەی ماددەکان هاوردە دەکەن بۆ کۆگاکانی دەرمانی وەزارەت بگوازرێنەوە پاشان دابەش بکرێت، کەواتە بە ڕای من تەنها بڕگەی دووەم لەم ماددەیەدا بمێنێتەوە، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بەڕێز وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس جەنابی سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس جەنابتان داواتان کردووە لە بەشی هەشتەمەوە دەتانەوێ دەرفەت وەرگرن، چونکە زیاتر پەیوەندی بە مەسەلەی سزاکانەوە هەیە، سوپاست دەکەین بۆ ئامادەبوونت.

بەڕێز د.سامان حسین بەرزنجی/ وەزیری تەندروستی:

زۆر سوپاس بەڕێزان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئامادەبوونت، ماددەی دوای ئەوە.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم/ سزاکان

ماددەی (٢٦)

هەر کەسێك یەکێك لەم کردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات ئەوا بە لە سێدارەدان یان زیندانی کردنی هەتا هەتایی سزا دەدرێت:

١- ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاوردە کردبێت یان هێنابێتی یان هەناردەی کردبێت بە مەبەستی بازرگانی پێکردنی لە دەرەوەی ئەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی داوە.

٢- ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی بەرهەم هێنابێت یان دروستی کردبێت بە مەبەستی بازرگانی پێکردن لە دەرەوەی ئەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی داوە.

٣- ڕووەکێکـی چانـدبێت کە مـاددەی هۆشـبەر یـان کارتێکـاری عەقلـی پـێ بەرهەم بێـت یـان ڕووەکێکـی لەو ڕووەکـانە لە هەر قۆناغێـك لە قۆناغەکـانی گەشـەکردنی هاوردەکردبێـت یـان هەناردەکربێت بە مەبەستی بازرگانی پێ کردن بە تۆیەکانی لە دەرەوەی ئەو حاڵەتـانەی یاسـا مۆڵەتی داوە.

سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس فەرموون ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێ قسە بـکەن، شـادی خـان، سـەرچنار خـان، کاك مەم، مامۆستا عبدالستار، ڕووپاك خان، کاك کاروان، کاك ڕزگار، کاك شێخ ظاهر، حسیبە خان، مامۆستا عبدالستار، فەرموو.

بەڕێز عبدالستار مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بەو مـاددەیە بە گشـتی ئەو مـاددەیە زۆر تەماشـام کـردووە بەڕاسـتی سـەرنجم بـۆ دروست بووە، لەو ڕۆژانەش بەڕاستی هەندێ خەڵك پیوەندیان پێمـوەکردووە لەوانەی کە کەس و کاری هەیە گیراوە لەسەر ماددەی هۆشبەر، جا بەشێکی نایشارمەوە، ئـێمە مـرۆڤین دەکەویـنە ژێر کاریگەری عـاتیفە و شـت، بەشێکیشـی لە ڕووی واقیعیشـەوە تەماشـا دەکەم هەنـدێك زوڵـم دەکرێ لە هەندێك خەڵـك، مەسـەلەن گەنجێـگ گیـراوە بیسـت سـاڵە، هەژدە سـاڵە ئێسـتا ئەوەی پەیوەندیان پێوە کردم یەکێکیان (١٧) سـاڵە لە سـجنە، وا تەمەنـی دەبێـت (٣٧) سـاڵ بەرەو (٤٠) ساڵ واتا هەموو ژیانی سجن بووە کە کەمێکـی پـێ گیـراوە، بەڵام بە قسـەی خۆیـان مـن نـازانم یەعنی، دەڵێن بەخوا تاجیر نەبووە و بازرگان نەبـووە و بازرگـانی گەورە دیـارە کـێ بـووە، جـاری یەکەم بەڕاستی من پێم گوناحە زۆر پێ تێکچووم، ئەوە پەخشی ڕاستەوخۆش نییە، یەعنی پێم گوناحە دوو گەنجی ئەم وڵاتە فەقیرەی یەعنی بیست ساڵ، بیسـت و پێـنج سـاڵ لەوانەیە سـەد غرام یان کەمتر یان زیاتر پێوە گیـراوە مـن پێمـوایە بازرگـانە ئەسـلییەکە ڕەنـگە دیـار بـێ، بەڵام دەسەڵات نەبێ کە بیگرن، مەسەلەن خۆی بەشیوەیەك لە شێوەیەك لە شێوەکان دەرچوواندووە، ئێمە بەڕاستی شتێکی وا بکەین، ئەوە پێموایە عیلاجی لێ بکەین، مـن لێـرە پرسـیارم ئاراسـتەی د.ڤـاڵا یـان کـاك د.بـژار، کە بەڕاسـتی مـن حەز دەکەم بمـانگەیەننە قەنـاعەت کە چـۆن کەسـە ئەسلییەکە بـدۆزرێتەوە و ئەو فەقیـر و هەژارەی کە هەڵخەڵەتـاون، منـداڵێك هەڵخەڵەتـاوە ئـاوا سـزا نەدرێ، ئەوە یەك، دوو/ باسـی سـێدارەی تێـدایە، بەڕاسـتی مـن بە قەنـاعەتی خـۆم دەیڵـێم یەعنـی شـتێکیش لە شـەرع دەزانـم هەرچەنـدە ئەگەر جەنـابی بەڕێـزت ئیجـازە نەشـفەرمووی مامۆستا پێم خۆش نییە هەر کات بەسە کفایەتە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەسەرچاو.

بەڕێز عبدالستار مجيد قادر:

چاوت خۆش بێ یاخوا، ئەوەی کە من تێگەیشتبم لە قورئان، بەڕاستی قورئان تەنها لە یەك حاڵەت دا کوشتنەوەی داناوە، لە یەك حاڵەت، قەناعتیشم پێیەتی بەڕاستی باقییەکەی کوشتنەوە نیە، یەعنی کوشتن نیە کەسێك بینی بیکوژی لەسەر هیچ شتێکی تر غەیری ئەوەی کە (و من يقتل مؤمناً متعمداً إلا..) ئەوە، یەعنی کەسێك کەسێکی زۆر بە ناحەق کوشتبێ ئەویش ئەگەر عەفوو نەکرێ، ئەگەر خوێنی وەرنەگیرێ تەبعەن، بۆیە بەڕاستی من پێموایە ئەو حوکمەش لێرە لە سێدارەدان بەڕاستی من بە زیادی دەزانم پێموایە حوکمەکە توندە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەر ئاخافتنێت کاك عبدالستاری، یەکێ ژ گرنگیا پەسەند کردنی ڤێ یاسایێ ئەوە وی یاسا نوکە بەرکارە لە هەرێما کوردستانی یاسا ژمارە (٦٨)ە ساڵا ١٩٦٥ فەرقی ئەو یاسایە دگەل ڤێ پرۆژە یاسای کو لەبەر دەستی مەیە و ئەمە دەبینن گرنگی بۆ هەرێما کوردستانی لە چ دایە؟ ئەڤ پرۆژە ئەوەی کە لەبەر دەستی مە فەرقیا کری ناڤبەرا ئەو کەسەی بازرگانیایێت ماددەی هۆشبەر دکا ئەو کەسەی ئیدمان بوو یان بە کارهینانی شەخصی بوو، لێرە ماددەی (٢٦) بەحسێ بازرگانییێ و هەندێك حاڵەت دەکات و سزایەکی توندی بۆ دانای بە دیڤدا لە ماددە (٣١)ی هەی یان فەرق کردنی ئەو کەسەی کە بۆ خۆی بەکاری هینای عقوبەی گەلەك سووکترە، ژبەرهەندێ گرنگیا ڤی پرۆژە یاسایێ لە هەندێ دایە کو کەسێ تاجر تیجارەتی پێ دەکات لەگەڵ کەسێك تووشبووی عقوبەیا جوودا کری، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ڕووپاك خان، فەرموو.

بەڕێز ڕووپاك أحمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە دوو خاڵ زیاد بکرێ بۆ ئەو ماددەیە یەکەمیان/ هەر کەسێك کە مۆڵەتی دروستکردنی ماددەی هۆشبەری هەیە ئەگەر فعلێك یان تاوانێکی پێ ئەنجام بدات یاخود بازرگانی پێوە بکات، چونکە ئەو کەسەی کە مۆڵەتی هەیە ئاسانتر دەتوانێ تاوانی پێ ئەنجام بدات، ئەوە دەبێتە چوارەم، پێنجەمیان/ ئەو فەرمانبەرانەی کەوا بە کاری موکافەحەکردنی ماددەی هۆشبەر هەڵدەستن ئەگەر ئیستیغلالی بارودۆخەکەیان کرد بۆ خۆیان، واتا بۆ خۆیان بەکاریان هێنا و ئیستیغلالیان کرد، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ڕزگار، فەرموو.

بەڕێز ڕزگارعیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە تەئکید گرنگی ئەو پرۆژە یاسایە بێجگە لەوەی کە پێشتر باس کراوە لە ڕووی تەندروستییەوە بـۆ خـاڵی سـزاکان خـاڵی هەرە گرنـگ و هەسـتیارە کە ئێسـتا لە مـاددەی (٢٦) تەنهـا بە یەکەم و دووەم و سێیەم باس کراوە، بە ڕای من ئەوە زۆر زۆر موختەسەرە، پێویستە زیاتر بە تەفاصیل و وردتـر بـاس بکـرێتەوە، پێمباشـە مـاددەی (٢٦) و (٢٧) گرنگتـرە دەمـج بکرێـت ئەگەر ئیمکـانە لە ڕووی یاساییەوە، ئێستا لێرەش باسـی لە بـڕگەی یەکەم لە مـاددەی (٢٦) باسـی لە سـێدارەدان و هەتا هەتایی کرا، پێویستە ئەوە زۆر زۆر بە ڕوونتر باس بکرێ، چونکە ئەوە پەیوەندی بە ژیان و مردن و هەم بە تاك و هەم بە خێزان و هەم بە کۆمەڵگەوە هەیە، بەڕای من زۆر زۆر موختەسەرە ئەگەر تەفاصیلی زیاتری لێ باس بکرێ ماددەی (٢٧)یشی هەر لەگەڵ ماددەی (٢٦) دەمج بکرێـت و لەگەڵ باسـکردنی لەگەڵ مـاددەی یەکەم تەفاصیلیشـی زۆر بە وردی بە دەقیقـی یەك لە دوای یەك بیتن، بەڕای من خزمەتی زیاتر بەو پێشنیازە یاسایە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، سەرچنار خان، فەرموو.

بەڕێز سەرچنار أحمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٦) خاڵی یەکەم ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقلیەکانی یـان ئەوە کە باسی کرد و هێناویێتی، بە مەبەستی بازرگانی کردن یەعنی بە قەناعەتی من ئەم بازرگانی کـردنە وەکو لە بڕگەی (١٠)ی ماددەی (١)ی یاساکە پێناسە گـراوە، هەر مەتـاتیيە، یەعنـی ئەوەنـدەی مـن کارم لە دادگا کردووە ئەوە کێشەیەکی زۆری بۆ دادوەرەکان دروست کردووە لەسەر ئەوەی کاتێ کە ئەو بازرگانیە بڵێین جەریمەیەك کە کەسێك لە حیازەی ماددەیەکی هۆشبەر بـوو دەیانویسـت بیکەن بە بازرگـانی، نەیانـدەزانی ئەوە چەنـد غـرام لە حیـازەی ئەم تۆمەتبـارە بێـت بە بازرگـانی حیسابە، ئایا دوو غرام، سێ غرام، (١٠) غرام، مەسەلەن کیلۆیەك، دەبـێ تەحدیـد بکرێـت، ڕاسـتە کۆین و فرۆشتنی پێ دەکرێ بەڵام هەیە (١٠) غرامی پێ دەگیرێ تـۆ نـاکرێ بڵێـی ئەوە بازرگـانی پێکـردووە عقـووبەی ئیعـدامی بـۆ دابنێـی کە عقـوبەیەکی تونـدە، یـان سـجنێکی مـوئەبەدی بـۆ دابنێین، لەبەر ئەوە تەحدید بکرێت لە یاسای قانونی موخەدەراتی پێشوودا ئەوەی تیا نەبوو هی عیراقی، پێم باشە لێرە ئەو کەمیەتە تەحدید بکرێت، ئەمە خاڵێك، بۆ ئەوەی دادوەرانـیش بـزانن بەرچاو روون بن لەوە چونکە ئەوە گلەیی ئەوانیش بووە، خاڵی سـێیەم مـن پـێم وایە هەر لێـرە هەڵبگیـرێ یـان پێناسـەیێکی تـری بـۆ بکرێـت، چـونکە دەڵـێ رووەکێکـی چانـدبێ لە قـانوونی

مخەدەراتی پێشوو باسی مەزرەعە دەکا، یەعنی تۆ کێڵگەیێکە مخەدەراتت هەبێت بەس تۆ رووەکێکت هێنابێت چاندبێتت مەعقول نییە بە موقابیلی ئەوەی عقووبەیەکی ئیعدام بێت یەعنی ناکرێت ئەوە ئەبێ تەحدید بکرێت، هەروەك نمونەیەك بۆ ماوەی نیو دەقە بۆتان باس ئەکەم ئێمە کاتی خۆی دوو تۆمەتبارمان هەبوو مەزرەعەیێکیان هەبوو کۆتریان بەخێو ئەکرد ئەو دانەویڵەی کە وەکو کۆترەکە بەکاریان ئەهێنا دوایی ئاسایش دەستی بەسەردا گرت وتیان ئەمە ماددەی مخەدری تیایە، چەند مانگ گیران لەسەر ئەوەی بەبێ ئەوەی هەدەفیان ئەوە بووبێت کە بازرگانی پێوە بکەن، بەڵام بەپێی ماددەی چواردەی مخەدەراتی قانوونی عیراقی پێشوو ئەکرا ئەوان ئیحالەی جینایات بکرێن لەبەر ئەوە ئەمانە مەتاتین عقووبەکەشی ئیعدام ئەبێ و ئەبێ ووردەکاری زیاتری تیا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (کاروان)، فەرموون.

بەڕیز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەرەتا پشتیوانی تەواوی لە قسەکانی (سەرچنار) خان و کا (عبدالستار) دەکەم، بۆ ماددەی (٢٦) بڕگەی یەکەمی، پێم وایە کێشە دروست دەکا تەنها باس لە بازرگانی دەستی یەك دەکات بازرگانی دەستی دووشمان هەیە ئەو بازرگانییەی تەنها هەناردە و هاوردەی دەکەن کیفایەت نین کە ئەو حوکمانە بیانگرێتەوە، بەڵام ئەشکالە گەورەکە ئەو بازرگانەیە کە لێرە وەری دەگرێت و بازرگانی پێوە دەکات جارێکی دیکە، پێشنیاز دەکەم لە بڕگەی یەکەمدا ئەوە زیاد بکرێت یان لەناوخۆی هەرێمی کوردستان بازرگانی پێوە کردبێت لەناوەراستی دێری دووەم ئەم ئیزافەی بۆ بکرێت کە بازرگانی دەستی دوو لێرە کاریگەری زیاترە لەوەی کە تەنها هەناردە و هاوردەی دەکات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (شێخ ظاهر)، فەرموون.

بەڕیز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خواری گەورە، ماددەی (٢٦) دەڵێ هەر کەسێك لەم کردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات، ئەوە بە لەسێدارەدان یان زیندانی کردنی هەتا هەتایی سزا دەدرێ، کە سێ حالەت باس کردووە بەراستی لەبەر ئەوەی عقووبەکە عقووبەیێکی زۆر توونده بەراستی لەسێدارەدان، وا باشە تەحدید بکرێ کام فعل کام جەریمە بە عقووبەی ئیعدام دادەنرێت، کامیشیان بە سجنی موئەبەد دادەنرێت ب، بە گشتی کە لەو فەقەرەیەی دیاری نەکردییە، کەواتە وا پێویستە وورد بکرێتەوە ماددەکە چ حاڵەتێك عقوبەکەی ئیعدامە لە چ حالەتێك سجنی موئەبەدە، لێنەگەرێ مەسەلەن

تەقديرى قازى قازى مەسەلەن برێ فلان ئەو تاوانەت كردييە ئەوە عقوبەى ئيعدامە ئەوە سجنى موئەبەدە، ئەوە لەگەڵ عقووبەى ئيعداميش بەراستى ئەگەر بازرگانێك يەك جار بازرگانى مادده هۆشبەرەكانى كردبێت عقووبەى ئيعدام پێم وابيت زۆرە سجنى موئەبەد بيت، ئەگەر جارى دووەم دووبارەى كردووە گەراوە سەر تاوانەكەى ئەو كاتى بكرێتە عقووبەى ئيعدام، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، شادى خان، فەرموون.

بەريز شادى نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەڕێز ئەندامە بەڕێزەكانى پەرلەمان هاوكارانم من ئەمەى كە باسى ئەكەم تكا ئەكەم زۆر بە ووردى گوێم لێ بگرن تكا ئەكەم، بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان پێم مەبرە چونكە زۆر گرينگە گرينگيەكى خۆشى هەيە، من تەنيا لەسە رعقوبەى لەسێدارەدان قسە ئەكەم ئێمە هەمووما‌ن ئاگادارين وە هەمووما‌ن ئاگاما‌ن لەوەيە بە تەقريبى لە ساڵە (١٩٩٨) لە هەرێمى كوردستان چەند حاڵەتێكى دياريكراو نەبێ عقوبەى ئيعدام لە هەرێمى كوردستانا تەنفيز نەكراوە سەرۆكى هەرێم ئيمزاى نەكردووە وە تەنفيز نەكراوە ئەمە خاڵێكە پێويستە لەبەرچاوى بگرين، خاڵى دووەم راستە حكومەتى فيدراڵ و عيراق ئيمزاى لەسەر معاهەدەى وەك ئيعدام نەكردووە، بەڵام وڵاتانمان زۆرن وە هەرێممان زۆرە لە دونيادا بەپێى ئيمزا كردنى ئەوە وەكو ئيعدامى كردووە لە قانوونا ئيعدامى هەڵگرتووە ياساى سێدرەى هەڵگرتووە، بۆ نمونە روسيا و بەشێك لەو وڵاتانەى ك لە باشوورى ئەفريقيا هەيە، ئێمە شتێكى ترمان هەيە لە رووى دينيەوە خواى گەورە لە قورئانى پيرۆزدا دەفەرموێت (ان اعلمونا لا تعلمون) ئێمە هيچ كات ناتوانين قەرارى ئەوە بدەين كە مافى ژيان لە ئينسانێكا بۆ ئينسانێ بسێنينەوە، مافى ئينسان مافى مرۆڤێكە بە يەكسانى بۆيە عقوبەى سێدارە ياخود سزاى سێدارە لەم ياسايەدا زۆر زۆر قورسە، هەروەها لێكۆڵينەوەكان لەسەتاسەرى دونيايا دەريان خستووە ئەو وڵاتانەى ياساكانيان سزاى سێدارەى تيايە جەريمە لەو وڵاتەيا كەم نابێتەوە بە پێچەوانەوە بەرز ئەبێتەوە ڕێژەى تاوان كردن لەو وڵاتانەدا بەرز دەبێتەوە نزيكترين وڵات لێمانەوە تجارەتى مخادەراتى تێدا بەرێژەيێكى زۆر بەرچاو هەيە ئێرانە لە ئێران تاجرى مخەدەرات حوكمى ئيعدام ئەدرێ و تەنفيزيش دەكرێ، بەڵام رۆژ بە رۆژ تيجارەت كردن بە مخەدەراتەوە روو لە بەرز بوونەوەيە و داتاكان دانابەزنەوە، مەولانە جەلالەدين دەڵێ (حەقيقەت ئاوێنەيەك بوو لە دەستى خودا كەوتە سەر زەوى و بووبە چەند پارچەيێك و هەرهۆزێك پارچەيێكە بەركەوت، حەقيقەت لاى كەسمان نيە بە رەهايى حەقيقەت گشتييە، بۆيە تكا دەكەم مافى ژيان ئێمە بەو پێيەى كە رووما‌ن لەرووما‌ن لەوەيە كە ياسايى سێدارە تەنفيز نەكەين با ئەم هەنگاوە لە ئێمەوە دەسپێتێكا لە ياساكانمانا نەمانبێت تكاتان لێدەكەم لەم ياسايەدا با عقووبەى سێدارە هەڵبگرين با نەمێنێ لەم ياسايەدا يەكەم

هەنگاو بێت بۆ ئێمە، ئەمی سەروەرییە بە ئێمە ببڕێ بەرامبەر مافەکانی مرۆڤ بەرامبەر حەقی ژیان بۆ هەموو کەسێك بە یەکسانی، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ تۆش، حسیبە خان، فەرمووون.

بەڕیز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بینیمان کە دوو وەزیری بەڕێز ئامادەبوونیان هەبووە لە دانیشتنی پێشتروو ئەم دانیشتنەش، لە بەشی سزاکانیش پێویست بوو کە وەزیرێکی تایبەت لێرەدا ئامادە بێ، بەپێی ئەوەی کە من لەسەر سزایەکان پەیوەندیم لەگەڵ چەند بنکەیێکی چاکسازی کردووە مەترسی ماددە هۆشبەرەکام دەتوانم بلێم بەپێی ئەو لیکۆڵینەوەی کە لەبەر دەستی مندایە لە مەترسی تیرۆر کردن زیاترە بەپێی ئەوەی کە دیمۆگرافیایی تاوان لە (٢٠١٨/٣/١) تاوەکی (٢٠١٩) وەرم گرتییە کە دەڵێت (لە کۆی (١٣٠٤) هەزار و سێ سەد و چوار بەندکراو یەکێك لەو چاکسازیانە بۆ ساڵی یەکەم (٦٦٧) شەسەد و شەست و حەوت کەس بە تاوانی تیرۆر دەستبەسەرداگیراون، (١٦٧) کەس ئەوانە بووینە کە ماددە هۆشبەرەکانیان بەکار هێناوە، بەڵام لە دوا ئامار بۆ ساڵی (٢٠١٩) لە (١٣١٧) هەزارو سێ سەد و حەڤدە کەس (٤١٦) چوار سەد و شانزە کەس بە ماددە هۆشبەرەکان و (٣٦٧) سێ سەد و شەست و حەوت کەسە بە تیرۆر، کەواتە دەتوانین بڵێین مەترسی ماددە هۆشبەرەکان بۆ ساڵی (٢٠١٩) ریزبەندی یەکەمی گرتۆتەوە لە یەکێك لە چاکسازییەکانی هەرێمی کوردستاندا، من لەگەل ئەوەدام کە کاتێك ئێمە بازرگانان یاخود کەسانێك بەهۆی تێوەگلانیان بە ماددە هۆشبەرەکانەوە دەست بەسەردا دەگیرین پۆلینکردنەوەی سزادراوان بەشێوەیەکی تەندروست بکرێت بەوەی مەترسی کەسەکە جۆری تاوان ماوەی سزا و تەمەنیان رەچاو بکرێ، ئەمەیان لەلایەك لەلایەکی تریش لەناو چاکسازییەکاندا پێشنیاری ئەوە دەکەم کە هەموو کەسەکان کە بوونەتە بازرگان و هاتوونەتە دەرێ ئەوانە بوونە کە لەناو سەنتەرەکانی چاکسازی یەکتریان ناسییە، بۆیە جیاکاری هەبێت لەنێو ئەو کەسانەی کە ماوەیەکی زۆرە حوکمیان وەرگرتووە لەگەل ئەو کەسانەی کە ئێستا بە بازرگانی کردن یاخود بە ئالودە بوونەوە دەستگیر دەکرێن، سەبارەت بە ماددەی (٢٦) پێم باشە ئەڵێت (هەرکەسێك یەکێك لەم کردلارانەی خوارەوە ئەنجام بدات ئەوا بە لەسێدارەدانن یان بە زیندانی هەتایی سزا دەدرێت، سێدارەدان بەر لە زیندان نایێ پێم باشە راست بکرێتەوە، بۆ ئەوەی کە زیندانی کردنی هەتایی یا لەسێدارەدان، سێدارەدان دەچێتە دوا بڕگە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (مم)، فەرمووون.

بەڕیز مم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سـەرەرای ئەوەی پشـتیوانی لە بۆچـوونەكەی (سـەرچنار) خـان و بەشـێكی بۆچوونەكـانی كـاك (عبدالستار) دەكەم لەسەر سزاكە، دەمەوێ ئەوە بڵێم یەكێك لەو خاڵانەی وڵاتە دیموكراسییەكان شـانازی پێـوە دەكەن نەبـوونی یاسـای سـزای لەسـێدارەدانە، هەڵـبەتە دوو رای جیـاواز هەیە مەسـەلەی سـزای لەسێدارەدان و هەتـا هەتـایی، ئەم پەرلەمانتـارە بەڕێـزانە پـێم وایە دڵرەقـی لەكەسیانا نابینم بۆیە مەسەلەی یاسایە ئەگەر جۆرێك لە دڵ رەقی هەبێن نابێـت بە شـانازی بـۆ وڵاتەكە، مەسەلەی سزای لە سێدارەدان دڵرەقییەكی زۆر گەورەیە وە حاڵەتگەلێكن كە شایستەی ئەوە نین تەنانەت بازرگانیشـیان كـردووە، ئـێمە لە تەداعیـات و مەترسـیەكانی چانـدنی مـاددەی هۆشبەروو بازرگانی پێوە كردن باش تێـئەگەین، بەڵام سـزای كوشـتن وە كۆتـایە هێنـان بە ژیـان سزایەكی دل رەقە ئەمە خاڵێك، خاڵێكی دیكە من پێشنیازم ئەوەیە دارشتنەوەی ئەم یاسایە بەم شێوەیەی لێبكرێت ئەم ماددەیە، مـن بـڕوای بەشـێكی زۆر بـڕوام بە تەفكیكـیەت هەیە بـڕوام بە هەڵوەشانەی بەشـێكی زۆری لەنـاو ماددەكـان و كەم كـردنەوە رووبەری درێـژدادری، دەسـتووری ئەمریكی حەفت من چەند جارێك باسم كردووە ئەم یاسایەی ئـێمە یاسـایەكی زۆر زۆر گەورەیە ئەكرێ كورت بكرێتەوە، لەناو ئەو ماددەیـا مـن پـێم باشـە بـڕگەی دووەم و سـێیەم لابـبرێـت هەر نەمێنێ وە دارشتەوەكە ئەم پێشنیازە دەكەم، هیوادارم لیژنەی یاسایی و هاورێیان دیقەت بدەن چونكە لەبەر ئەوەی بڕگەی دووەم و سێیەم باس لە بازرگانی دەكا بڕگەی سێیەم باس لە بەرهەم هێنان دەكات، ئەمانە لەناو یەك وشەدا یەك بڕگەدا جێگەی بكەینەوە واتە بڕگەی یەكەم بە تەنیـا بمێنێتەوە ببێ بە ماددەی (٢٦) وە پێشەكییەكەشـی لابـبرێـت، مـاددەی هۆشـبەر یـان كـارتێكەری ئەقلی هەركەسێك ئەم كارە بكـات یەعنـی بەشـێوەیەك لەم شـێوەیە ئەوا زینـدانی كردنـی هەتـا هەتایی ئەكرێ ئەگەر ماددەی هۆشبەر یان كارتێكەری ئەقلی بەرهەم بهێنێ، دروست بكا، یـاخود بازرگانی پێوە بكات یاخود هاوردە كردبێت، ئەوا بڕیار دەدرێ بە زینـدانی كردنـی هەتـا هەتـایی، پشتگیری لە (شادی) خان ئەكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك د.محی الدین، فەرموون.

بەڕیز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆربەی دەوڵەتان ئێستا بەم ئاراستەیە دەڕۆن كە حوكمی لەسێدارەدان لە یاساكانیان نەهـێڵن و، ئـێمە دەزانـین گرفتـی مـاددەی هۆشـبەرەكان كێشـەیەكی نێـودەوڵەتییە ئـاخیر ئامـار ئەوەی لە كوردستان لە اموەی رابردوو بڵاو كرایەوە، لە سەرەتا ساڵەوە تا كۆتایی مانگی (١١) زیاتر نزیكەی (٩٠٠) نۆ سەد كەس لە كوردستان گیراو بە مـاددەی هۆشـبەر، نـزیكەی (١١٠٠٠) یـازدە هەزار كەس

تووشبووینه، من بۆخۆم لەگەڵ حوكمی لەسێدارەدا نیم، لەگەڵ ئەوەم كە زیندانی هەتا هەتایی بكرێ بەڵام بەمەرجێك ئەو كەسەی كە حوكمە هەتا هەتایی دەیگرێتەوە نە لێبووردنی گشتی وە نە لێبووردنی تایبەتی بیانگرێتەوە، كەواتە دەبێ هەموو حوكمەكانی خۆی ئەو ماوەیەی كە حوكم دەدرێ بە حوكمی هەتا هەتایی بباتە سەر بەندیخانەكە، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، خۆی عادەتەن كە عەفوو دەردەچێت لە پەرلەمانی كوردستانەوە لە شكلی قانوونا، ئەوانە بەدەرەكرێن بازرگانی بە موخەدەرات بەدەردەكرێن، پێشتر بەكارهێنانەریش بەدەرئەكرا ئەم جارە ئەخیر ئەوانمان لێبەدەر نەكرد، كاك سروان، فەرموون.

بەڕیز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری پێشنیارەكەی (شادی) خان و (سەرچنار) خان و كاك (عبدالستار) دەكەم، بەڵام ئەمن تەلەبێكم هەیە لە سەرۆكایەتی پەرلەمان هەموو پەرلەمانتارەكان و وەزارەتە موختەصەكان بەراستی ئەمە لەگەڵ لەسێدارەدانی نیم وەكو (سەروان) چونكە هاورام لەگەڵ برایانم خودا روح دەسێنێتەوە نەك ئێمە روح بستێنین، بەڵام زیندانی كردنی هەتا هەتایی خۆی هەموو رۆژ دەمرێت، بەڵام كە تۆ لەسێدارەت دا ئیتر تەواو مرد، بەڵام كە لە زیندان بوو ئەو كات هەموو رۆژ دەمرێت ئەوە ئەو، بە نسبەت هۆكارەكانی تووشبون ئێستا لە هیچ وڵاتێك نەمبینیوە كەسی یەكەمی كە تجارەتی ماددەی هۆشەبەر دەكات گیرابێت، ئەوا هەموو پەرلەمانتارن لێرەنە لە هەموو وڵاتەكانی كە ژمارەی تووشبوون لەولێ زۆرە یەعنی بەراستی تا ئێستا كەسی یەكەم نەگیراوە كەسی دووەم و سێیەم و چوارەم و سەدەم دەگیرێ بەڵام كەسی یەكەم كەس نازانێ كێیە، لەبەر ئەوەی ئەوان ئەوەندە توانا و دەسەڵاتی هەیە، بۆیە لەگەڵ لە سێدارەدان نیم دیسانیش دەڵێم، هۆكارەكانی ببیننەوە خەڵك بۆ تووش دەبێت؟ نمونە لەسەر ئێران هاتەوە راستە ئێران خەڵك لەسێدارە دەدات بۆ ئەوانەی كە تیجارەت بە ماددەی هۆشبەر دەكات، بەڵام هۆكاری توشبوونی ئەو وڵاتە زیاد بوونی رێژەی ئەو كەسانەی ئالوودەی ماددەی هۆشبەر دەبن هۆكارەكان چین؟ ئێمە وەكو پەرلەمان و وەكو حكومەت رێگری لە هۆكارەكان بكەین بۆ ئەوەی خەڵك روو لە ماددە هۆشبەر نەكات نەك كە تووش بوو لەسێدارەی بدەی، دیسان هاورای هەڤاڵانم كە چاولێكەری لەو ولاتانە بكەین كە نەرم و نیانن و كاری باش لەوێ دەكرێ نەك توندرەوی و ئەوانە، من ئاخیر شت دەمەوێ بڵێم لەسەر لێبووردنی گشتی یە ئەویش چونكە ئەو باسە كراو و ماددەكە لەسێدارەدان باس دەكرێت بۆیە موختەصە پێوەی ئەگەر رێگە بدەی شتێك بڵێم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لێرە جار جار لێبووردنی گشتی دەدرچێ، بەڵام دەرئەنجامەکانی زۆر جار عەکس دەبێتەوە، بەداخەوە دوای ئەوەی ئەخیر جار پەرلەمانی کوردستان لێبوردنی گشتی دەرکرد وە خەڵکێك بەربوون زیاتر لەچەند حاڵەتەکی زۆر ناخۆشمان بینی کەوتیان ئەمانە بەهۆی لێبوردنی گشتی بەربوون، دوای ئەوە تاوانی گەورەتریان کرد ئەمە هی ئەم مەجلیسە نییە، کاك (بالانبو)، فەرموون.

بەڕیز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوە ئەو ماددەیە ئاراستەی لیژنەکەی ئێمە کرابوو، ئێمە لە لیژنەکەی خۆمان وتوویژێکی زۆر زۆرمان لەسەر کرد من وێڕای پشتگیری کردنم بۆ کاك (عبدستار) و (شادی) خان و کاك (کاروان) و (سەرچنار) خان، دیارە ئەمە بابەتێکی گرینگە ئەبێ زۆر بە وریاییەوە کاری لەسەر بکەین، ئەم بابەتە کە باس لە سزای لەسێدارەدان ئەکا وە بڕگەکانی بەهەمان شێوە ئەڵێ ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری ئەقڵی یان پشینەی کیمیاوی هاوردە کردبێت یان هێنابی، کردبێت بۆ رابردووە، کەواتە یاسا پێویستی بە موستەمسەك هەیە وە شایەت لەم حالەتە مستەمسەك بەدەستەوە نییە وە هاوردەکردن ئەکەوێتە سەر شایەد و سزادان، ئێمە خۆمان دەزانین بە داخەوە ئەیلێم ئەبێ سەیری بکەین ئەم یاسایە بۆ وڵاتێك دەبێت کە عەدالەت (١٠٠%) تێیدا پیادە کرابێت، ئێمە دەزانین تا ئێستاش کێشەی سیاسی لەناو حیزبەکانا هەیە بەئاسانی ئەتوانرێ خەڵك لەسەر کێشەی سیاسی بەم یاسایەوە بگلێنرێت، لەبەر ئەوە بە وردی ئەگەر دیراسەیێکی باشی بکەین زۆر زۆر باشترە و رەت نەکرێ لەوە پێویستە بەڵگەی مەلمموس هەبێ نەك بە سزادان نەك بە تووشکردن، هەمووماں ئەزانین ئیستاش بەداخەوە ئەیلێم ئەمەش، سەیتەرەکانی ئاسایش کە لێرەوە بەرە سلێمانی ئەڕۆی سەیتەرەکانی پارتی سەیر ئەکەن یەکێتیت یان پارتیت کە ئەرۆی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نا وانییە. تەواو.

بەڕیز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وایە، کە لەوێشەوە دێی بەهەمان شێوە، لەم حاڵەتانە ترس هەیە بۆ هەموو کەسێك باشتر وای بە وردی بیری لێبکرێتەوە، بڕگەی دووەم ماددەی هۆشبەر کارتێکەری ئەقڵی بەرهەم هێنابێ یان دروستی کردبێت بەمەبەستی بازرگانی کردن و ئەمە کەسی شارەزاو خەبیر نەبێت ناتوانێ ئەن ماددانە دروست بکا، لەبەر ئەوە پێم وایە پێویستە ئەگەر لە دادگاش بیر لەوە بکرێتەوە کە کەسێك بە شتێکی واوە ئەگیردرێ بیر لە ئاستی رۆشنبیری و ئاستی زانیاری ئەو کەسە بکرێت،

ئایا ئەم کەسە توانای ئەوەی هەیە ئەو ماددانە دروست بکات یان ئەمە کەسێکی کە دروستی کردووە ئەویشی پێوە ئیش ئەکرێ، بەهەمان شێوە باس چاندنی رووەك ئەکا تەکنەلۆژیا ئەمرۆ گەیشتۆتە ئەو ئاستە یابان جگەرەی دروستکردووە کە تۆوی گوڵ لەناو فلتەرەکەیایەتی کاتێك کە فڕێ ئەدرێ لە جێی جگەرەکە گوڵەك سەوز ئەبێ، پێویستە بڕی ئەو رووەکانەی ئەڵێ چاندرابێ دیاری بکرێت زۆر زۆر ئاساییە هەموومان ئەزانین ئەمڕۆ هەموو خەڵك خاوەنی مەزرەعەیە وە خاوەنی خانوو وە زۆربەی پەرلەمانتارەکان ئەتوانین بڵێین کە لێرەن یان لە جێگایەکی دیکە هەزاران خەڵکی کەی کاسبی وەکو ئێمە، لە حاڵەتێکا ئەگەر ماڵەکەی چۆڵ بێ من بڕۆم دوو دەنك تۆوی یەکێك لەو رووەکانە فڕێبدەمە حەوشەکەیی و سبەی خۆم بڕۆم موخبیری بکەم بڵێم لە ماڵی فلان کەسا ئەوە سەوز بووە ئەم کابرایە ئێمە ئەهێنین بەهەمان ماددە تووشی ئەکەین، باشتر وایە بڕی ئەو رووەکانە دیاری بکرێ، ئایا ئەم رووەك لە رووی نەزانییەوە سەوز بووە؟ ئایا ئەم رووەکە بە خۆڕسك سەوز بووە؟ یان ئایا ئەم رووەکە رێژەکەی ئەوەندیە بۆ ئەوە بەکار هاتووە کە بازرگانی پێوە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی دەیەوێ قسەێك بکات، فەرموون.

بەڕیز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەز کەم هندەك تێبینییا دیار کەم سەر ئاخفتنێت ئەندام پەرلەمانا سەر سزای، تەبعەن مە ل یاسا سزادانا عێراقی ژمارە (١١١) یا سالا (١٩٦٩)، مە ل ڤێرێ ماددە (٢٣) یا هەی بێژیت (تقسیم جرائمین حیث جسامتها) ل ڤێرێ قانوونا عقوباتێ یا بەرکار نوکە جەسامەت و مەزنی و ختورە و ئەوێت تاوانا بکەرێ دکەت دناڤ ئەوی کۆمەڵگەهی دا یێت ژێك جودا کرین ئو یێت تەقسیم کرین بۆ (جنایـة، جنحـة، مخالفـة)، لێرە مە مەرەم پێ ئەوە کو ئەز ئیشارەت پێ بدەم دەمێ تاوانەك ل جینایات بیت ختورەیەکا مەزن هەبیت یان ئەسەرێ وێ تاوانێ ئەسەرەکێ مەزن بیت سەر حەقێ غەیری، سەر کۆمەڵگەهی، سەر شەخسەکی لێرە قانوونێ مەرەم ژێ ئەوە یا دانای کو جینایە ب عقوبەیەکا توند بێتە ئەژماردن و ل قەلەمدان، مە ماددە (٨٦) یێ هەی ژهەر هەمان یاسایێ تەعریفا عقوبەت ئێعدام یا کری بێژیت (هي شنقا محكومة عليه حتى الموت) راستە ئەڤ نەسە یێ هەیی و مەوجودە، بەلێ ئەگەر ئەم سەح کەینێ ئیلتیزاماتێت کو ئەم بەشەکین ژ دەولەتا عێراقێ وعێراق ژی ئەسەرێت دەولی و مەعاهیداتێت دەولی سەر خۆ یێ پەیدا کرینە کو ئەڤ یاساییا عقوبە ئێعدامە ناچیتە بوارێ جێبەجێ کرنێ ئیلا کێم حالەت نەبن، د ناحیا دیتنا قانوونی ڤە فەرق د ناڤبەرا موشەرەعێ قانوونێ ل رۆژهەلاتا ناڤەڕاست گەل یا رۆژئاڤا چییە؟ موشەرەعێ ل رۆژهەلاتا ناڤەڕاست پتر عاتفییە د دەمێ دانانا قاعیدێ قانوونی یان تەحدید کرنا سزایی بۆ تاوانەکێ، ئێعدام ل وولاتێن پێشکەفتی ژی یا هەی ئو ئێلغا نەبوویە

بەلێ ل هندەك حالەتێت كێم هندەك ل وان حالەتا ئەوێن ختورە هەی، ئەرێ پرسیار لڤێرێ ئەوە كەسەك تیجارەتێ ب ماددێت موخەدەراتی بكەت ئەڤە لڤێرێ ئەگەر عقوبا وی ئێعدام نەبیت هەژی چییە؟ چونكی ئەو بڤێ فیعلێ بڤێ تیجارەتێ یێ كۆمەڵگەهی دكوژیت ئەڤە مەسترە ژ قەتلێ، ئو فەرق چییە د ناڤبەرا قانوونێ دا، نموونە مە جەریمە ب قەتلا هەی عقوبا وێ یا دیارە جەریمەیا هەی (قتل خطأ) كو نیيەتا سلوكی ئیجرامی نەبوویە، لڤێرێ فەرق گەلەك یا هەی د ناڤبەرا هەر دوو عقوبادا هەر دوو حالەتێت قەتلێ، كەواتا لڤێرێ جەریمەیەكا مەزنە تەهدیدە ل سەر كومەڵگەهی ئو ئیشارەت دان سەر هندەك ئیتفاقیاتێت دەولی سەر مستەوایێت دوەلی ژی مولحەقێ ئیختیاری یێ (عهد الدولي الخاصة للحقوق المدني والسياسية) یێ ساڵا (١٩٦٦) هەر وەسا ئیتفاقیا ئەمریكی یا هەی، مەجموعەیەكا ئیتفاقیاتێت دەولی ژی یێت هەین كو راستە دژی ئێعدام كرنێنە بەلێ هندەك حالەت ژی یێت هێلاین بۆ هندێ ببتە رادع ئەڤ دیاردە یا ئەڤ تاوانێت هندێت مەزن یێت خەتەر بمینن و بگەهنە سزایێت خۆ، چونكی خەتەرەكا مەزنە سەر كۆمەڵگەهی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك جەلال، فەرموون.

بەڕيز جلال محمد امين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕیزی پەرلەمان دیارە بابەتی لەسێدارەدان و لەسێدارە نەدان ئەمە تەقریبەن بۆتە جەدەلێك، ئەتوانین بڵێین دوو گروپ دروست بوونە لە زۆربەی وڵاتان بەشێك لەگەڵ مانەوە بەشێك لەگەڵ نەمانەوەیە، بەڵام من بە تەحدیدی قسە لەسەر ئەو یاسایە بكەین وەكو برای بەڕێز كاك (بژار) ئاماژەی پێدا، لەبەر ئەوەی سزای ئیعدام لەناو قانوونی عقوبات هەیە قانوونی عقووبان لایەزال كاری پێئەكرێ ئێمە كاری پێئەكەین، ئێمە هەستین لەم یاسایە ئەم لەسێدارە دانە هەڵگرین، وە لە مقابلا لە قانوونی عقوبات هەبێ كە زۆربەی ئەو كەسانەی دادگایی دەكرێ بۆ خۆتان ئەزانن بەپێی قانوونی عقوبات لە مەحكەمەكان ئیجرائاتیان لەگەڵ ئەكرێ پێم وایە ئەمە تەناقوزێك دروست ئەكا وە من پێم وایە ئەم بایەتە هەڵبگرین بۆ دوای ئەم پڕۆژەیە كە ئایە پڕۆژەیەكی جیا هەبێ سزای ئیعدام بە شێوازێكی كولی لە كوردستان هەبێت یاخود نەبێ، لەناو ئەم یاسایەش هەبێ چونكە ئەم یاسایەش خەتەرێكی گەورەیە و هیچی لە عقوبەكانی قانوونی عقوبات كەمتر نییە وجوودی هەبێت دواتر ئەگەر پەرلەمانتاران پێكەوەو هاورا بوون بۆ ئەوەی سزای لەسێدارەدان نەبێ ئەو كاتە بە پڕۆژەێكی جیاواز كار بكەین لە كوردستان بە شێوازێكی كولی سزای ئیعدام نەبێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ( ) خان، فەرموون.

بەڕیز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ژبەر گرنگییا یاسایا ماددێت هۆشبەر ئو ل سەر را و بۆچوونێت هەڤالا کو یاسا عقوبا ل سێدارەدانێ هەبیت یان نەبیت، لڤێرێ بەحسێ بازرگانی پێکردن یێ کردی د ڤێ یاسایێ دا مە پێناسا بازرگانی پێکردن یا کری یەعنی یا هەی ماددا نۆیەم بەرهەمهێنان و دروست کردن و دەرهێنان و گرتنەوە و بەردەست بوون ئو پەرلەمانتارەکێ ژی بەحسێ ناڤ هەرێمێ کر ئەگەر نێوەندگیری ژی یا هاتی ڤێجا بڕوونی تەعریفا بازرگانیێ پێ کردن، ئەگەر ب هوورتر بخینن ئو ژبەر خەتەرییا ڤێ یاسایێ ل سالا (٢٠١٨) بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان نزیکی دە هزار کەسا ئالودەی ڤی ماددەی بوون ل دهۆك و پارێزگەها دهۆکێ، نزیکەی چارسەد کیلۆیا یێت گرتین ل سنووری ئو نزیکەی دووسەد شەدێت حەبا یێ گرتین، بەحس کر گوتی ئەگەر رووەکەك ناڤ هەمی مەزرەعا وی هات چاندنێ ئەڤە نە مەبەست بۆ بازرگانی پێکردنە یەعنی ب رووەکەکێ بازرگانی پێ ناکەت، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (د.ڤالا)، فەرموون.

بەڕیز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەلەن دیبجەی ماددەی (٦٢) وازحە دەڵێ (هەرکەسێك لەو کردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات، ئەوە بە لەسێدارەدان یان زیندانی هەتا هەتایی سزا دەدرێت) یەعنی لەناو یاساکەدا نەهاتوو بڵێ (ئەو حاڵەتانەی خوارەوە تەنها سزای لەسێدارەدانیان هەیە و حاکم یان قازی ئە تۆ بۆت نییە بچی بۆ عقوبەی دووەم کە هەتا هەتاتییە، یەعنی لێرانە حەقی هەڵبژاردنی لەبەینی لەسێداردان و زیندانی دان دراوە بە شەخصی قازی بەنەزەری تەماشاکردنی خگورەتی ئەو جەریمە و ئەو کەسەی کە جەریمەکەی کردووە، ئەوە حاڵەتی یەکەم نیمانە، نیمانە یەعنی ئیلا بەلەسێدارەدان حوکم بدرێ، دووەمیان ئەو کەسە کەسێکی بازرگانە لە هەرسێ حاڵەت مەبەستەکە دیار کراوە یەکەمیان دەڵێ (ماددەی هۆشبەر هاوردە کردبێ بە مەبەستی بازرگانی) دووەم دەڵێ (ماددەی هۆشبەری دروست کرد بەمەبەستی بازرگانی) سێەمیان بەهەمان شێوە دەڵێ (چاندوویەتی بە مەبەستی بازرگانی)، ئەرێ ئایا بەمەبەستی بازرگانی کردن لەناو ئینجانەیێکی دانێ دەڕوێ بە مەبەستی بازرگانی کردن، یان بە سوتفە یەکێك تێدەپەرێ تۆیەکە فرێدەداتە ناو حەوشەی تۆدالە حەدیقەی تۆدا دروست دەبیت ئەو حاڵەتانە هەمووی قازی لەسەری دادەنیشێ جەریمە هەمووی دیارە فەعلی دیارە رووکنی ماددی دیارە روکنی مەعنەوی دیارە کە قەصدی جینائییە هەمووی دیراسەی حاڵەتەکە دەکرێ، دائیمەن لە یاسا ئەو وردەکاریانە بەجێ دەهێشترێ بۆ صوڵتەی قەزائی، لێرانە لەسێدارەدان کە دراوە بۆ وەکو رادعێك داندراو بۆ ئەوەی ترسێك بێ بۆ

ئەوەی ترسێك بۆ ئەوانەی کە بازرگانی پێوە دەکەن، کەسی بازرگان ئەو کەسانەی کە بازرگانی پێوە دەکەن ئاخیر ئیحصائی دکتۆرە ئیشارەتی پێدا دەڵێت (٩٠٠) کەس گیراوە بەڵام (١١٠٠٠) یازدە هەزار کەس تووش بووە، ئێمە وەکو موشەرع، پەرلەمانی کوردستان وەکو موشەرع حکومەتی هەرێمی کوردستان وەکو حکومەت (١١٠٠٠) یازدە هەزار کەسە ئینقاز بکا یانیش دیفاعی ئەو چەند کەسە بێت کە بازرگانی پێدەکات، مەعەلعلم عقوبەی لەسێدارەدانەکە بە قەتعی نەهاتووە، قازی عادەتەن خۆی لە عقووبەی لەسێدارەدان دەپارێزێ ئەگەر حەقی ئیختیارت دابێ لەبەینی هەتا هەتایی و لەبەینی ئیعدام عادەتەن خۆی لە ئیعدامەکە دەپارێزێت و بۆ هەتا هەتاییەکە دێ، بەڵام هێندێك حاڵەت هەن بەراستی یەعنی هەندێك شەخص هەن ختوەتیان دروست کردووە لەسەر ئەو موجتەمەعەی، یاسای پێشتر کە یاسای بەرکارە یاسای ساڵی شێستەکا بووە ساڵی شێستەکان بەدەگمەن هەر نەدەبیسترا بڵێن ماددەی موخەدر لە سنوورەکان عیراق داخل دەکرێ زۆر بەکەمەی بەڵام ئێستا ئێمە لە ساڵی (٢٠١٩)ی بووە بە زاهیرە لە کوردستان بەرێزان، ئەم بایەتە دەبێ عقوباتی رادعی بۆ دابنریتن بۆ ئەوەی ئەو کەسانە بگەرێنەوە لەوەی کە کراوە، ئینجا عقوبەکەش لێرەدا بەشێوەیەکی قەتعی دانەنراوە ئەوە بۆ ئەوانەی کە ئەو پرسیارەیان کرد، ئەوەی کە زۆر بە کورتی سزاکان هاتووە هەر لە ماددەی (٢٦) هەتا دەگەیە ماددەی (٣٨) هەر هەمووی سزایە ئایا ئەو کەسەی کە مۆڵەتی پێدراوە و بازرگانی پێوە دەکات دوای مۆڵەت دانی دێینە سەر عقوبەدانی، ئەویش چونکە تەقریبەن زیاتر لە دە ماددەیە تەنها لەسەر بابەتی سزاکان قسە دەکا، بۆیە من پێم وایە لێرانەدا لەسێدارەدان زیندانی کردن هەردووکی بمینێتەوە حەقی ئیختیارەکە بدرێتن بە قازی لەوێ قازی خۆی حەکەم بێت و بە دیراسەکردنی خوتورەتی ئەو جەریمەیەی کە کراوە خوتورەتی ئەو سەخصە لەسەر موجتەمەع، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شاخەوان فەرموون.

بەڕیز شاخەوان رؤوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٧):

یەکەم: هەر کەسێك یەکێك لەم کردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات ئەوا بە زیندانی کردنی هەتا هەتایی یان کاتی بە پێبژاردنێکی کەمتر نەبێت لە (١٠.٠٠٠.٠٠٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت زیاتر نەبێت لە (٣٠.٠٠٠.٠٠٠) سی ملیۆن دینار سزا دەدرێت:

١-ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاتووە لە خشتەی ژمارە (١)ی ئەم یاسایە یان رووەکێك لەم رووەکانەی ماددەی هۆبەری کارتێکاری ئەقلی لێ بەرهەم دێ بەردەست بووبێ یان دەستی پێداگرتبێت یان کریبێت یان فرۆشتبێت یان بە خاوەنی بوبێت

یان رادەستی کردبێت یان وەری گرتبێت یان گواستنەوەی بۆ کردبێت یان دەستی لێهەڵگرتبێت یان گۆرینەوەی تێدا کردبێت یان سەرفی کردبێت بە هەر سیفەتێك بێت یان نێوەندگیری بۆ کردبێت لە هەر شتێك لەمانە بەمەبەستی بازرگانی پێکردنی بەهەر شێوەیەك بێت ئەویش لە دەرەوەی ئەو حاڵەتەی یاسا مۆڵەتی داوە.

٢- ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی پێشکەش کردبێت بۆ بەکارهێنان یان بۆ بەشدار بووبێت یان هاندەر بووبێت لەسەر بەکار هێنان لەدەرەوەی ئەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی داوە.

٣- مۆڵەتدراو بە بەردەست بوونی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقڵی یان پێشینەی کیمیاوی هاتووە لە خشتەی ژمارە (١)، (٢)، (٣)ی هاوپێچ بۆ ئەم یاسایە بۆ بەکارهێنان بۆ مەبەستێکی دیاریکراو بەڵام بەپێچەوانەی ئەم مەبەستە رەفتاری پێ کردبێت.

٤- شوێنێکی بۆ بەکارهێنانی ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکارە ئەقلییەکان بەڕێوە بردووە یان ئاماددەی کردووە یان رەخساندووە.

٥- نەوجەوانێکی گومرا کردووە یان هەر کەسێکی دیکەی هانداوە لەسەر بەکارعێنانی ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکارە ئەقلییەکان.

دووەم: سزا دەدرێت بەبەند کردنی توندر و پێبژاردنێك کە کەمتر نەبێت لە (٥.٠٠٠.٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار و زیاتر نەبێت لە (١٠.٠٠٠.٠٠٠) دە ملیۆن دینار هەر کەسێك.

١-ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکان یان پێشینەی کیمیاوی هاتووە لە خشتەی ژمارە (٢، ٣، ٤، ٥)ی ئەم یاسایە بەردەست کردبێت یان کڕی بێت یان فرۆشتبێت یان رادەستی کردبێت یان وەری گرتبێت یان گواستنەوەی بۆ کردبێت یان دەستی لێهەڵگرتبێت یان ئاڵوگۆری تێدا کردبێت یان سەرفی کردبیت بەهەر سیفەتێك یان نێوەندگیری کردبێت لە شتێك لەمانە بەمەبەستی بازرگانی پێکردنی بە هەر شێوەیەك بێت لە دەرەوی ئەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی داوە.

٢- بەهەمان سزا هاتووە لە بڕگەی دووەم ئەم ماددەیە سزا دەدرێ هەر کەسێك ماددەیەکی هۆشبەر یان کارتێکری ئەقلی یان پێشینەیێکی کیمیاوی هاتووە یان رووەکێك لە رووەکەکانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقڵی لێ بەرهەم دێت بەردەست بووبێت یان دەستی پێدا گرتبێت یان کڕیبیت یان فرۆشتبێت یان بە خاوەنی بوونی بێت یان رادەستی کردبێت یان وەری گرتبێت یان گواستنەوەی بۆ کردێت یان دەستی لێهەڵگرتبێت یان ئاڵوگۆری تێدا کردبێت یان سەرفی کردبێت بە هەر سیفەتێك بێ نێوەندگیری کردبێت لە هەر شتێك لەمانە بەمەبەستی بازرگانی پێکردنی بەهەر شێوەێك بێت لەدەرەوەی ئەو حاڵەتەی یاسا مۆڵەتی داوە بۆ ئەو ماددانەی لە خشتەکانی ژمارە (٤،٥،٦،٧،٨،٩،١٠)ی هاوپێچی ئەم یاسایە هاتوون.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان هەر پەرلەمانتارێکی بەڕێز دەیەوێ گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەیە بکات، با دەست بەرز بکاتەوە، بۆ ئەوەی ناوەکان تۆمار بکەین، دوایی ڕێگە نادەین هیچ بەڕێزێکی تر گفتوگۆی لەسەر بکات، ئەم بەڕێزانە ناویان تۆمار کراوە، کاك (شوان)، (گولیزار) خان، کاك (اومید)، (خدیجە) خان، کاك (کاروان)، (حسیبە) خان، کاك (جمال)، کاك (یاسین)، کاك (مم)، کاك (جمال)، فەرموون.

بەڕیز جمال حویز مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٧) یەکەم ئـو سزایانەم پێ کەم چونکە دوو بەشیش لەوانە ئەوەی ماددەکە بەکار دەهێنێ ئەوەی بازرگانی پێ دەکا، بۆ بازرگانەکان راستی دە ملیۆن و سی ملیۆن زۆر کەمە حەقە سزای قورستر بدێن، سوپاس.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هیچ پێشنیاری محدد هەیە کاك (جمال).

بەڕیز جمال حویز مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوسرایە لە دە ملیۆن سی ملیۆن بۆ بازرگان ئەمە زۆر کەمە.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (مم)، فەرموون.

بەڕیز مم اسکندر مم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینین هەبوو لەسەر سزادان و زیندانی هەتا هەتایی جەنابی وەزیری هەرێم روونکردنەوەی دا سوپاس، هەرچەندە مە کو وەك پەرلەمانتارەکی لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (مم) ئەگەر تێبینییەکە لەسەر ئەو ماددەیە هەیە، گفتوگۆمان لەسەر ئەوەی تر کۆتایی پێهێنا.

بەڕیز مم اسکندر مم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی کاك (جەلال) دەکەم، چونکە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەوەی لە وڵاتە پێشکەوتووەکان کەخەلکی هەرێم ئیلتیزامی سەد لە سەد لە یاسا لە پرانسیپەکانی ئازادی لە مافی مرۆڤ مەبەست لەوە نییە لە ئێمە باشتر و پێشکەوتوو تر و مرۆڤ ترن لەبەر ئەوەیە، چونکە سزای توندی هەیە، بۆیە بۆ بازرگانەك رەنگە سەد ملیۆنیش هەر چ نەبیتن کە بازرگانی بە ماددەی هۆشبەر بکات، پێشنیار دەکەم سێ ئەوەندەی لێبکرێتن، سوپاس.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (امید)، فەرموون.

بەڕیز ئومید عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتیوانی کردنم لەسەر هەردوو بۆچوونی بەڕێزان کاك (جمال) و کاك (مم) منیش تەئکید لەسەر ئەوە دەکەمەوە جیاوازییەکە و فاصیلەکە زۆرە لەنیوان ئەوەی کە لە بەندکردنی هەتا هەتایی بۆ دە ملیۆن دینار، دە ملیۆن دینار بۆ ئەو گروپ و بۆ ئەو مافیا و بۆ ئەوم کەسانەی کە ئەو کارە قێزەوەنە دەکەن بە هیچ جۆرێك گونجاو نییە، من پێشنیار دەکەم بڕی پێبژاردن هەر لابرێت، چونکە وەکو بەرێز وەزیری سەرۆکی هەرێم باسی کرد لە پێشوودا قازی موخەیەر دەبێ لەنێوان دوو عقووبە کە بیدا لەسێدارە یان هەتا هەتایی، لێرەشدا دیسان قازی موغخەیەر دەبێت کە لەنێوان پێبژاردن و لەگەڵ بەند کردنی هەتا هەتایی واتە یان لابدرێ یان مەبلەغەکەی ئەوەندە زۆر بێت کە خاڵی یەکەم و دووەمیش دیسان هەمان مەبلەغی کەم دووبارە بوویتەوە یان لابرێ یان مەبلەغەکەی زیاد بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (کاروان)، فەرموون.

بەڕیز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتیوانیم بۆ قسەکانی کاك (جمال) و کاك (ئومێد) و برادەران، پرسیارێکم هەیە لە بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، لە ماددەی (٢٧) لە بڕگەی یەکەم کاتێك کە باس لەوە دەکرێت لە ئەحکامەکان هۆشبەر کاتێکەری ئەقلی هەتا داویی هەموو یانەکان، ئەم دوو حوکمەی کە دیار کراوە کە دەستبەسەر کردنی هەتا هەتایی بۆ ئەم غەرامەیەی کە بە ماددی دیاری کراوە حوکمەکانی بەسەر کام یەك لەمانە تەگبیق دەبن؟ دەست بەسەر داگرتن بازرگانی پێوە کردن گواستنەوە، چونکە حوکمەکەمان بە تەواوەتی بەسەر کامیان دادەسەپێنرێ، زۆر سوپاس.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (گلیزار) خان، فەرموون.

بەڕیز کلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم هەیە لە ماددەی (٢٧) بڕگەی یەکەم و دووەم بڕگەی یەکەم خاڵی پێنجەم باسی نەوجەوانی کردووە، تەبعەن ئەمەش تەرجومە کراوە لە قانوونی عیراقی ژمارە (٥٠) ئی (٢٠١٧)

اغوائی حدپ دەبیَ لێرەدا ئێمە مەبـدەئێکی قانونیمـان هەیە دەڵـێ (مطلـق یجـزی علـی اطـلاق) ئینجا بە رەئی من ئەگەر ئیغوائی کەم ئەقلەکی بکا دەبێت ئەویشی تێدار لێرە دیار بکەین جار بە رای منەوە ئەم وشە لێرە لابدرێت بڵین (هەر کەسێك) ئەوە کیفایەتە، سوپاس.

بەریز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (یاسین)، فەرموون.

بەریز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوا، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان لێرە یەکەم جار پشتگیری کـاك (جمـال) و کـاك (ئومیـد) و کاك (مم) و هەموو ئەو برادەرانە دەکەم، بەڵام ئەوانەی مادده هۆشبەر دەینن دەفرۆشـن یەعنـی نەك سـی ملیـۆن یـان دە ملیـۆن کـاك (جمـال) باسـی کـرد زۆر لەوەی زیـاترە، بەڵام مـن دەمەویَ روونکردنەوەیەك بدەم، بەڕێـز سـەرۆکی پەرلەمـان مـاددەی هۆشـبەر کە گـوڵێکە یـان تەیرێـك ك تۆیەکەی هەڵدەگریَ لە شوێنێك بۆ شوێنێکی تـر ئەوە نابێـت بە مـاددەی هۆشـبەر، سـەدان گـوڵ هەیە لە ماڵان داتناوە ماددەی هۆشبەرە بەس دەبیَ دروست بکریَ، بۆ نمونە وەکو شەراب لە تریَ دروست دەکریَ خۆ تریَ حەڵالە بەڵام شەرابی لێدروست دەکریَ، من پێم باشـە ئەو مـاددەیە هەر لاچیَ ئی پارەکەی، لەبەر ئەوەی پارە نەمێنیَ سزایەك باشـترین رێگـایە بـۆ ئەوەی هـیچ کەسـێك نەتوانیَ مەعامەلەی پێوە بکا، سوپاس.

بەریز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك (شوان)، فەرموون.

بەڕێز شوان کریم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری کاك (ئومید) و کاك (جەلال) و کاك (مم) دەکەم بۆ ئەو بڕگەی سزادانی پـارەکە یـان پارەکە لابدریَ یـان برِێـك لە مـاددە هۆشـبەرەکە مەسـەلەن لە (٣٠-١٠٠) غـم غەرامە دەیگـرێتەوە، وەك پێبژاردن ئەویش ئەو برِەی دیار کراوە زۆر زیاتر بکریَ بە دووقات یان سێ قات، سوپاس.

بەریز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خدیجە خان، فەرموون.

بەریز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بـڕگەی دووەمـدا کە بـاس کـراوە لە خـالی دووەم دەڵێـتن بە هەمـان سـزای هـاتوو لە بـڕگەی دووەمـی ئەم مـاددەیە سـزا دەدرێـت هەر کەسـێك ئەمە لێرەداباشـترە کە لایبـەین، لەبەر ئەوە ئەوەی لە دیباجەی بڕگەکەدا باس کراوە کافییە وەکو چۆن لە خـالی یەکەم بە مـاددەی هۆشـبەر

دەستی پێکردییە لێرەش عەینەن لە ماددەی هۆشبەر دەست پێبکا ماددەیەکی هۆشبەر یا کارتێکاری لەویَ دەست پێبکات، هەروەها دەکرێت سیاغەکەشی رێکتر بکەین بەم شێوەیە، بە بەند کردنی توونـد و بە پێبژاردنێك کەمتر نەبیت لە (٥،٠٠٠،٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار و زیاتنر نەبی لە (١٠،٠٠٠،٠٠٠) دە ملیۆن دینار سزا بدرێت هەر کەسێك، بەم شێوەیە، سوپاس.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، حسیبە خان، فەرموون.

بەڕیز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە سزا کانی ئەو کەسە بازرگانانە یان ئەو کەسانەی کە ئاڵودەی مادده هۆشبەرەکانن ئەگەر بێ سەیر کەین لە رووی کاریگەریەوە تاوانێکە بۆ تێکدان و روخاندنی کۆمەڵگا لە هەموو رووێکەوە بۆیە بە پێویستی دەزانم لە ماددەی بیست حەوتەم بڕگەی یەکەم پشتگیری رای بەڕێز كاك (ئومید) دەکەم کە پێبژاردن نەمێنێ، لەبەر ئەوەی پێشتر لە ماددەی پێشوو سزای سێدارەدان زیندانی هەتاییان بۆ یەکلا بوویتەوە، لە خاڵی دووەمیش هەمان سزا لێردا دەتوانین سزایەکان بۆ ئەو کەسانەی ئاڵودە بوون لێرە پێبژاردنەکە زیاد بکەین کەمتر نەبێت لە (١٥.٠٠٠.٠٠٠) پازدە ملیۆن و زیاتر نەبێت (٣٠.٠٠٠.٠٠٠) سی ملیۆن، لێرەدا ئەگەر سەیری هەمان خاڵی یەکەم بکەینەوە بازرگانەکان تەنها بازرگانی ناوخۆیی نین بگرە ئەوانەی کە مادده هۆشبەرەکان بازرگانی پێوە دەکەن ئەوانەی کە دەستبەسەریش کراون لە چاکسازییەکاندا و خەلکی دەرەوەی کوردستانن زۆربەیان، بۆیە پێویستە ئەوانەش کە بازرگانی بە مادده هۆشبەرەکان دەکەن خەلکی دەرەوەی سنووری هەرێمی کوردستانن یاخود بیانین کە هەوڵ ئەدەن ئەو مادده هۆشبەرانە بیننە ناو کوردستان بە سزایەك سزا بدرێن کە سزای لەسێدارەدان بێت یاخود داخل بوونەوەی ناو کوردستانیان لێ قەدەغە بکرێت، سوپاس.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، فەرموون.

بەڕیز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بڕگەی یەکەم دیباجەکەی بخوێنینەوە (هەر کەسێك یەکێك لەم کردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات ئەوا بە زیندانی کردنی هەتا هەتایی یان کاتی وە بە پێبژاردنێك کە کەمتر نەبێ) یەعنی یانەکە لە بەینی غەرامە و عقوبەی سجن نییە سجنی مئەبەد و موەقەت پێبژاردنەکە لە هەموو حاڵەتدا ئەتۆ سجن دەبی سجنەکە ئیما موئەبەدە ئیما موەقەتە ئەوە قازی دەزانێ بەپێی خگورەتی حاڵەتەکە، سجن دەبی لەگەڵ سجنەکە ئەو غەرامەشت هەیە یەعنی یانەکە لە بەینی عقوبە و بەندکردن و عقوبەی غەرامە نییە ئەوە واو لە بەینی عقوبەی بەند کردن و لە بەینی

غەرامەکە، یەعنی لە هەموو حاڵتێکدا ئەتۆ سجن دەبی بەڵام ئەتۆ سجنەکە یان هەتا هەتاییە یان وەقەت کە ئەو قازی بڕیاری لێدەدا ئەوە ئیشی ئێمە نییە، بە موئەبەد حوکم بدری بە هەتا هەتایی حوکم بدرێ لە هەردوو حاڵەتدا بە موەقەت لە هەردوو حاڵەت ئەو پێبژاردنە ئەو پێبژاردنە هەیە ئەو غەرامەی پێویستە بدرێ جا ئەگەر غەرامەکە زیاد بکرێ ئەوا پەرلەمانی بەڕێز پێشنیار بکات و دایبنێتن، بۆیە لێرانە یانەکە لە بەینی غەرامە و لە بەینی هین نییە تەئکید دەکەینەوە کە یانەکە لە بەینی تەنها سجنە بۆ موەقەت و بۆ موئەبەد لە هەموو حاڵەتێکدا ئەو کەسە دەگیرێ، بەڵام لەپاڵ گرتنەکە ئەو مەبلەغە پارەشی لێوەردەگیرێ، جا ئەگەر پێتان کەمە ئەو هیچ دەگیرێت لەلایەنی قازییەوە پێتان کەمە ئەو مەبلەغە دەتوانن لێرانەدا زیادی بکەن کە بگیرێ و مەبلەغێکی زیاتریش بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند ماددەی (٢٨)، فەرموون.

بەڕیز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٨):

هاتنە کایەی یەکێك لەم حاڵەتانەی خوارەوە بارودۆخی توونـد کردن دادنرێ بە بارودۆخی توونـد کردن دادەنرێ بۆ ئەو سزایانەی لە هەردوو ماددەی (٢٦) و (٢٧)ی ئەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە:

یەکەم: گەرانەوە بۆ تاوان لە سەلماندی گەرانەوە بۆ تاوان گشت ئەو حوکمە دادگەری نیشتمانی و بیانیانە رەچاو دەکرێن کە تاوان بارکردنی تێیدا بەو تاوانانەی لەم یاسایە دەقیان لەسەر دراوە.

دووەم: ئەگەر کەسێ بکەر فەرمانبەرێك بێت یان کەسێکی راسپێردراو بێت بە راژەی گشتی ئەوا بەرەنگار بوونەوەی بازرگانی پێکردنی یان بەکارهێنانی نارەوا بە ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە ئەقلییەکان یان ئاڵوگۆر کردنی یان بەردەست بوونی پێ سپێردراوە.

سێیەم: ئەگەر کەسی بکەر بەشدار بووبێ لە باندێکی نێودەولەتی یان هۆکارەکەی هاوکات بێ لەگەڵ تاوانێکی پێشێلکار بۆ ئاسایشی ناوخۆیی یان دەرەکی دەوڵەت.

چوارەم: ئەگەر کەسی توند و تیژی یان چەك لە ئەنجام دانی تاوانەکەی بەکار بهێنرێ.

پێنجەم: ئەگەر تاوانەکە ئەنجام درابێت لە شوێنێکی خوا پەرستی یان لە دامەزراوەیەکی فێرکاری یان سەربازی یان مەدەنی یا چاکسازی (سجن) یان شوێنێکی دەستگیر کردنی یان چاکسازی نێوجەوانانی یان لانەیێکی لەخۆگرتنی کەسانی بێلانە و دەرۆزەکار یان بۆ چاودێری کردنی هەتیوان یان یانەیێکی وەرزشی یان دامەزراوەێکی کۆمەڵگای مەدەنی.

بەڕیز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان هەر پەرلەمانتارێکی بەڕێز دەیەوێت گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەیە بکات با ئێستا دەست بەرز کاتەوە تا ناوەکان تۆمار بکەین، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ گفتوگۆ لەسەر ماددەی (٢٨) بکەن، (کلیزار) خان، کاك (رێڤنگ) ،کاك (سەروان)، کاك (امید)، (خدیجە) خان. کاك (ریڤنگ)، فەرموون.

بەڕیز رێڤنگ محمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

براستی ل ماددا (٢٨) د خالا (٥) دا هاتییە ئەگەر تاوانەکە ئەنجام بدرێت لە شوێنێکی خواپەرستی یان دامەزراوەیەکی فێرکاری سەربازی، مە پێ باشە دڤێرێدا ئەڤ فێرکاریا سەربازی نوکە زاراڤەیا لەشکری یێ کوردستانێ مە تنێ ئەو جهێت ئەکادمی یێت هەین کو فێرکارینە، ژبەر هندێ جهێن دیترێ پەیوەندیدار نابن پێڤە، باش بینین ئەگەر تاوانەکە ئەنجام بدرێت لە شوێنێکی خواپەرستی یان دامەزراوەیەکی سەربازی و ئەمنییەکان یان مەدەنی، یەعنی ئەو فێرکارییە ژێ بیتە راکرن، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئومێد.

بەرێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێرای پشتیوانی کردن لە قسەکانی کاك رڤێنگ ئەکید لەسەر ئەکەمەوە لە ماددەی (٢٨) برگەی دووەم هەر کەسێ بکەری فەرمانبەر بێ یان کەسێکی راسپێردراو بێ بە راژەی گشتی، پێم باشە کە هێزەکانی ئاسایش و پۆلیسیش ئیزافە بکرێ، راستە لە دێری دواتری کە ئەڵێ بە چاودێری ئالۆگۆر کردنی یان بەردەست بوونیان پێ سپێردراوە، واتە تەحسیل حاصلە، بە تەحدیدیش پێویستە کارمەندانی هێزەکانی ئاسایش و پۆلیس داخل بکرێ کە ئەوان سەروکاریان لەگەڵ ئیجرائەت کردن لە تاوانە هەیە، زۆرجار پشت ئەستوور بە کارمەندەکانی ئەو دەزگایانە لەوانەیە کاری لەو جۆرە بکرێ، بۆ برگەی پێنجەم لە کاتێ باسی سجن یان شوێنە گشتییەکان ئەکات پێویستە قوتابخانە و ناوەندی فێرکاریش زیاد بکرێن راستە لەوێ باسی دامەزراوەی فێرکاری ئەکات، بەڵام بە تەحدید قوتابخانەکان کە ئێستا لە ناوەندەکانی خوێندن ئەو حاڵە هەبوونە بە تایبەتی لە قۆناغەکانی دواناوەندی چەند حاڵەتێك بووە، بە تەحدید باسی ئەوێ بکرێ تا رێگری بکرێ لە ئەنجامدەر یان تاوانبار سزاکەی توند بێ، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، فەرموو گولیزار خان.

بەڕێز گولیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینم هەیە لە ماددەی (٢٨) بڕگەی یەکەم گەرانەوە بۆ تاوان تەرجوومە کراوە هی قانوونی عێراقی (العود)، وشەی (العود) نەماوە لە قانوونی عقوبات لە ماددەی (١٣٩-١٤٠) ئلغا کراوە، حەز ئەکەین ئەو وشەیە لا بدەن.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاورای پێشنیاری کاك ئومێد و کاك رێڤنگم، بەڵام داواش لە بەڕێزتان ئەکەم ئەگەر دکتۆرە ڤالا وەکو وەزیری کاروباری پەرلەمان یەکەم جار رێ بە ئەو بدرێ، کە ماددەکان ئەخوێندرێنەوە شیکردنەوەی دروست وەرگرین لەسەری، بۆ نموونە ماددەی (٢٦) ئەگەر گوێم لەو شیکردنەوەیە بوایە کە دکتۆرە ڤالا ئەیکرد لەسەر ئەو ماددەیە، رەنگە ئاماژەی من بەو شێوەیە نەبووایە کە ئەمدا، بۆیە ئەو زیاتر لە ئێمە شارەزایە و لەگەڵ لیژنەکە بووە و داڕێژەری ئەو پرۆژەیەش بووە، یەکەمجار دەرفەت بەو بدرێ لەگەڵ خوێندنەوەی ماددەکان شی کردنەوە لەسەر ئەو ماددەی بکرێ ئینجا رای پەرلەمانتار وەرگیرێ، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لە جەلسەی پێشوو وامان کرد، لەسەر داوای بەڕێزیان بوو کە پێی خۆش بوو پەرلەمانتار رای خۆی باس بکات، ئینجا وەڵامی کۆی گشتی بەڕێزان ئەندامان بداتەوە، فەرمووو خەدیجە خان.

بەڕێز خەدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە لە بڕگەی سێیەم ئەگەر بکرێ ئەوە زیاد بکەین، ئەگەر کەسی بکەر بەژدار بووبێ لە باندێکی نێوخۆیی یان باندێکی نێودەوڵەتی، پێم وایە کەسانێك هەن لەسەر ئاستی ناوخۆش ئەتوانن باند دروست بکەن بە شێوەیەکی رێکخراو ئەو تاوانە ئەنجام بدەن و مەترسیشی گەورەیە، زیاتر لە بازرگان لەوانەیە لە سنووری شارێکی دیاری کراو بە تەنیا ئەنجامی بدەن، بەس ئەگەر ببیتە باند لە سنووری ئەو وڵاتە هەمووی ئەیکەن، ئەوەش عەینی مەترسیە ئەگەر باندی نێوخۆیش زیاد بکرێ باشترە.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٢٩) فەرمووو.

بەرێز جلال محمد امين:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٩):

١ هەر کەسێ دەست درێژی بکاتە سەر فەرمانبەرێك یان راسپێردراوێك بە راژەی گشتی لەوانەی هەڵئەستێ بە جێ بەجێ کردنی یاسا یان روو بەروویان بوویەوە بە هێز یان بە توندوتیژی یان بە چەك لە کاتی جێ بەجێ کردنی وەزیفە یان بەهۆیەوە بێ ئەوە بە حەبس کردنی کاتی سزا ئەدرێ.

٢- لە کاتێ هاتنە دی یەکێ لەو حاڵەتانەی خوارەوە ئەوە ئەبێتە زیندانی کردنی هەتا هەتایی، ئەگەر ئەو دەستدرێژی کردنەی لە برگەی یەکەمی ئەو ماددەی دەقی لەسەر کراوە پەکەوتنێکی هەمیشەیی لا دروست بێ.

٢- ئەگەر جێ بەجێ کەر لەو فەرمانبەرانە بێ ئەوانەی بە نهێشتنی تاوان یان پاراستنی ئاسایشی گشتیان پێ سپێدرابێ.

٣- ئەگەر ئەو دەستریژیە لە برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە بووە هۆی مردنی تاوانلێکراو ئەوە سزاکە ئەبێتە لە سێدارەدان.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

کێ قسەی هەیە؟ جوان خان، کاك ئومێد، فەرمو جوان خان.

بەرێز جوان یونس محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر رێگە بدەن پێشنیارێکم هەیە پێش ئەوەی بێمە سەر ئەو بابەتە، پێم باشە کە کۆبوونەوەی پەرلەمان ئەکرێ لە کۆتایی وەرەقەی ئیمزا کردنی ناوەکان بێ، چونکە زۆربەیان ناویان ئیمزا کردووە و چونەتە دەرەوە و بە ئامادە بووش لە ناو جەلسەی پەرلەمان حیساب کراون، لەسەر ماددەی (٢٩) مەبەست لێرە ئەگەر کەسەکە........

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەس بۆ روون کردنەوە، لەبەر ئەوەی کۆبوونەوەکان درێژە ئەکێشن بۆ ئەو پرۆژە یاسایانە ئاسایشە پەرلەمانتار بۆ کارێ یان پێویستی بچنە دەرەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەین پەرلەمانتارە بەرێزەکان لە کۆتایی ئاماژە پێ بدرێ کێ لێرە بووە، فەرموو.

بەرێز جوان یونس محمد:

...... لێرە باس لەوە کراوە ئەگەر ماددەی هۆشبەر بەکاربێنێت و دەست درێژی بکات، مەبەستی ئەوەیە لیژنەی یاسایی یەعنی هەم ماددەی هۆشبەری خواردبێ و هەم دەستدرێژی بکات؟ یان بەس باسی دەستدرێژیە، دوو، لە برگەی دووەم خالی یەکەن ئەگەر ئەو دەستدرێژیەی لە برگەی یەکی ئەو ماددەی دەقی لەسەر کراوە پەکەوتنێکی هەمیشەیی لا دروست بێ ئەوە سزای

هەتاهەتایی ئەبێ، ئەگەر دەستدرێژیشی لەسەر ئەکرێ ئایا پەکەوتنێکی دەروونیشی لا دروست نابێ؟ ئەوەش لە دەروونەوە پەکەوتە نابێ؟ خۆ بەس لە جەستە نییە، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئومێد.

بەرێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی بۆچوونی جوان خان، پێم وایە ماددەی (٢٩) پێویست بە برگەی یەکەم ناکات، بە تایبەت باسی ئەوە ئەکات زیندانی کردنی کاتی، زیندانی کردنی کاتی لای خەڵك وا وێنا کرایە تەوقیفێکە و لە نەتیجە خەفیفە، بەڵام پێویستە برگەی یەکەم لابرێ، تەنیا لەو خاڵە دەست پێ بکا هەر کەسێ دەستدرێژی بکاتە سەر فەرمانبەرێك یان راسپێدراوی راژەی گشتی ئەوانەی هەڵەستن بە جێ بەجێ کردنی یاسا بەو جۆرە یەکسەر بێینە سەر برگەی دووەم بەو ماددانە سزا ئەدرێ، تا ئەکاتە کۆتایین سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەز کەم تەوزیحەکی بدەم، ماددێ (٨٥) ژ قانوونا عقوباتێ عێراقی عقوبات ئەسلی تەحدید کری، هەر عقوبەکی سزای بۆ دانای، زیندانی کرنا موەقەت یان کاتی حوکمی وێ نە کەمتر (٥) ساڵە حەتا (١٥) ساڵە، ژ بەر هەندێ ئەڤە عقوبەکا ئەسلیە و چیچەکا گرانە، وەکو لیژنەی یاسایی پێشنیار ئەکەم ئەگەر لە برگە دوخاڵا دووێ ئەگەر کەسی بکەر لەو فەرمانبەرانە بێ ئەوانەی نەهێشتنی تاوانی پاراستنی ئاسایشیش گشتیان پێ راسپێدرابێ ئەوە لە ماددەی (٢٨) هەیە، دووبارەیە، لە ماددەی (٢٨) لە هاتنە دێ ئەوانە ئەبێتە یەکێ لە حاڵەتی توند کردن، ئەگەر مەحتاج بکات لێرە نەهێلن، ئیشارەت پێ بدەم زروف مشەجەد چیە، قانوونا عقوباتە عێراقی ل هەندەك ماددە بەحسی کری زروف مشەدەدە چییە، عقوبا ئەسلی چیە و ئەگەر وابی عوقبا زێتر دەبن، عەکسی وی زروفێ موخەفەف، ئەو زروفە پەیدا ببن عوقبا ئەسلی کەم ببن، ژبەر هەندێ ماددەی (٢٨-٢٩) حەز دکەم هەندەك دەستکاری بکەن، هەندەك برگە و خاڵ تیکرارن، دشێت باشتر رێکبێخین، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جەلال.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کاك بژار وتی پشتیوانی بەشێکی زۆری ئەکەم، لە یەك خاڵ جیاوازە ئەویش ئەوەیە لە ماددەی (٢٨) ئەگەر کەسی فەرمانبەر یان ئەو کەسەی ڕاسپێردراوە بە ڕاژەی گشتی بۆخۆی موشتەرەك بێ لە تاوانەکە، بەڵام لە ماددەی (٢٩) ئەگەر موتەهەم دەستدرێژی بکەنە سەر کەسی ڕاسپێردراو یان فەرمانبەری دەوڵەت، کەوایە هەردوو حاڵەت جیاوازە و ئەبێ بمێنێ، سەبارەت بە پرسیاری کاك ئومێد ئەلێ ئەگەر لە ماددەی (٢٩) بڕگەی یەکەم زەرووڕە هەبێ، ئەگەر دەستدرێژی کرایە سەر فەرمانبەر یان ڕاسپێردراوی دەوڵەت، لێرە سزاکەی زیندانی کردنی کاتیە، بەڵام لە بڕگەی دووەم ئەکەر ئەو دەستدرێژی کردنە ڕەنگە لە بڕگەی یەکەم ئەگەر زلەیەکیشی لێ بدات هەر بە دەستدرێژی هەژمار ئەکرێ، بەڵام لە بڕگەی دووەم ئەگەر دەستدرێژی ببێتە هۆی پەکەوتنی، ڕەنگە لە نەتیجەی تەقە کردن یان لێدانێکی قورس بەسەری بەشێکی جەستەی پەك بکەوێ لەو کاتە ئەبێتە تاهەتایی، بۆ حاڵەتی یەکەم دەستدرێژی بەسیت بێ ببێتە هەتاهەتایی پێم وایە قورسە و دیسانەوە ئەو یاسایە لەوەی عێراق وەرگیراوە هەردوو برگەکە شوێنەکەی گونجاوە و بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی (٣٠).

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٠):

هەر پزیشکێك ڕاچێتەیەکی پزیشکی بنووسێ بۆ سەرف کردنی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی (بۆ) یەك زیادەیە لێرە، جگە لە مەبەستەکاتی چارەسەری پزیشکی لەگەڵ پێزانینی بەو کارە ئەو سزا ئەدرێ بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێ و پێ بژاردنێك لە (٣) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و (٥) ملیۆن زیاتر نەبێ یان یەکێ لەو دوو سزایە لەگەڵ قەدەغە کردنی پیادە کردنی پیشەکەی بۆ ماوەی ساڵێك، هەر دەرمان سازێك هەڵبستی بە سەرف کردنی ئەو ماددە بە بێ ڕاچیتەیەکی پزیشکی بەپێی حوکمەکانی ئەو یاسایە بە هەمان سزا سزا ئەدرێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ بەڕێزان ئەگەر لە کاتی گفتوگۆ تەلەفۆنتان بۆ هات ئەتوانن لە دەرەوە وەرگرن، سوپاس، (کاك دیاری، کاك سەروان، کاك کاروان، کاك جەلاڵ، کاك ئومێد، حەسیبە خان، کاك بەختیار، شادیە خان)، فەرموو کاك بەختیار.

بەڕێز بەختیار شکری سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نیسبەتی ئەو پزیشکە ئەو ڕاچێتە بنقیسی سزاوێ کێمە، (٥) ملیۆن ببیتە (٢٠ تا ٤٠) ملیۆن، هەروسا برگەك ئیزافە بکرێ، ئەگەر ئەو پزیشکە ئەو هەڵەیە دووبارە بکات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جەلال.

بەڕێز جلال محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك بەختیار ئەکەم، لە هەمان کات دکتۆر و خاوەن سەیدەلی پەیوەندیان نەبێ چۆن بۆ خاوەن سەیدەلیە ئەنووسێ؟ دوو، با حەبسەکە زیاتر بێ، چونکە ئەگەر مەسەلە غەرامە بێ بێگومان ئەزانین (٢ تا ٣) گرام بە (٤٠٠) هەزارە، ئەگەر کابرایەك هەزار غەرامی بفرۆشی ئەبێ چەند سوودی هەبێ، ئەگەر حەبسەکە زیاتر بێ، (٣) ساڵ بێ ئەوکاتە ناتوانێ ئەو کارە بکات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حەمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك جەلال و کاك بژار ئەکەم، ئەو سزایەی دانراوە کەمە بۆ بنبڕ کردنی ئەو دیاردەیە، پێم باشە بەو جۆرە بێ لە دێری دووەم (لەگەڵ پێزانینی بەو کارە بۆ جاری یەکەم ئەوا سزا ئەدرێ بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە (٦) مانگ کەمتر نەبێ و هیوادارم سەقفە زەمەنی یەعنی کۆتایی بۆ دابنرێ، بۆ نموونە لە (٥) ساڵ زیاتر نەبێ، لە جاری دووەم دووبارە کرایەوە لە ساڵ ونیوێك کەمتر نەبێ و لە (٢) سال زیاتر نەبێ، پێشنیار ئەکەم بری غەرامەکەش زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێزکاروان عبدالرحمن عبدالله:

پشتیوانی کاك بەختیار و کاك جەلال و کاك دیاری ئەکەم بە تایبەتی شەش مانگ زۆر کەمە، کێشەکە لێرەوە دەست پێ ئەکات کە پزیشکێك ڕاچێتەکە بەکاردێنێ بۆ مەبەستێکی ترن پێشنیار ئەکەم لە ساڵی کەمتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك حیکمەت.

بەڕێز حکمت محمد عبوزید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك بەختیار و کاك جەلال ئەکەم، ئەو سزایە کەمە، هەم پارە و هەم بەند کردن.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شرین خان.

بەڕێز شرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان بۆچوونم هەیە، پێویستە ڕێکاری سزاکان قورس بن، پێشنیار ئەکەم سزای بەند کردن بۆ ماوەی (٢) ساڵ کەمتر نەبێ، سزای ماددی لە (٥) ملیۆن کەمتر نەبێ و لە (١٠) ملیۆن زیاتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیری کاك بەختیار و کاك جەلال و کاك دیاری و کاك حیکمەت و شیرین خان، ئەکید لەسەر ئەوە ئەکەمەوە ئەو کەسەی ئەو تاوانە ئەکات کێیە؟ پزیشك و دەرمانسازن، کەوایە بە ئەسلی تێگەیشتنی خۆی ئەبێ سزادانەکەشی ئەبێ بە قەد ئەوە قورس بێ، شەش مانگ زۆر کەمە، ئەکرێ زیاتر بێ، غەرامە کەمە، ئەکرێ بەرز بکرێتەوە، قەدەغە کردنی لە پیادە کردنی پیشەکەی کە خیانەتێکە و بەلارێدا بردنە، ساڵێك کەمە لای کەم چەند ساڵێ، ئەو کەسە لە پیشەکەی دوور بخرێتەوە کە سیقەی لە دەست ئەدات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئەو تێبینیانەی هەمبوو کاك بژار و کاك جەلال و کاك دیاری و کاك کاروان و شیرین خان و کاك ئومێد وتیان پشتگیریان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك وەیسی.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاورام لەگەڵ برادەران، بەڵام پێشنیار ئەکەم سزاییەکان دووقات بکرێن، بۆ نموونە بەند کردن لە شەش مانگ بکرێتە ساڵێ، غەرامە لە سێ ملیۆن بکرێتە شەش، لە (٢٠) ملیۆن بکرێتە (٤٠) ملیۆن، ئەگەر دووبارەشی کردەوە سزاکەی زیاتر بێ، لەگەڵ ئەوەش پێسنیار ئەکەم حاڵەتی دووبارە کردنەوەی مۆڵەتی کارکردنی لێ بسەندرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری پێشنیاری کاك بەختیار و کاك جەلال و هەموویان ئەکەم، بەڵام بۆ نیسبەت سزاکان دووقاتیش کەمە، ئەوەی تیجارەت بەو شتە ئەکات یان پزیشکێك ئەتوانێ (٣ تا ٥) ملیۆن بۆ پزیشکێك ئەگەر بە هەڵە بکات دروستە، بەڵام بە ئەنقەست بیکات شەش مانگ کەمە شەش ساڵ بێ، (٣) ملیۆن نا، چونکە ئەتوانێ (٣) ملیۆن بدات تا خۆی لێ دەرباز بکات، (٣٠) ملیۆن بێ، ئەگەر سزاکان قورس بن لە کردنی کاری قێزەوەن خۆمان ئەپارێزین، بەڵام ئەگەر (٣) ملیۆن و (٥) ملیۆن بن ڕەنگە زۆریە شوێنەکان بیکەن، چونکە لە سزاکەی ناترسن، ئەوەی تریش ئەگەر جاری یەکەم کردی ساڵێك نا با (١٠) ساڵ نەهێلن کاری پزیشکی یان سەیدەلیە بکات، ئەگەر دووەم جار بوو تا هەیە کاری پزیشکی نەکات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری هاوڕێیانم ئەکەم پێش من قسەیان کرد، تەنیا تێبینیەکی بچووك، لەبەر ئەوەی ئەو حاڵەتە ئەچێتە قالبی بازرگانی بە مرۆڤەوە پێم باشە سزاکان قورس بن، بەڵام لە نووسینی هەر پزیشکێك راچێتەیەکی پزیشکی بنووسێ پێم باشە بنووسرێ هەر پزیشکێکی دەرمانساز یان تایبەت ماددەی هۆشبەر بێ پێویستی بدەن بە نەخۆش ئەچێتە قالبی بازرگانی بۆ زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شوان.

بەرێز شوان کەریم محمد:

بەرێز سەرۆیکی پەرلەمان.

پشتگیری هەڤالانم ئەکەم، پێم وایە موراعاتی پزیشك کراوە، پێشنیار ئەکەم سزاکە لە سێ ساڵ کەمتر نەبێ و پێش بژاردن لە (١٥) ملیۆن کەمتر نەبێ بۆ (٣) ملیۆن، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان فەرموو.

بەرێز د.ڤالا فەرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان و حکومەت:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەل ئەوەین ماددەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەبەر ئەوەی حاڵەتەکە دیاری کراوە و ناچێتە ناو بابی بازرگانی، نووسینی راچێتە کاری بازرگانی نیە لەبەر ئەوەی بازرگانی پێ کردن شروتی خۆی هەیە لە یاسا، لەگەل ئەوەشین کە دکتۆرەکان، چونکە رەئی وەزارەتی سەحەشمان وەرگرتیە، عقوبەکان ئەسلەن ئەوان لەگەڵ زیاتر لەو حاڵەتە لەگەڵ هەڵگرتنی بوون، بۆ ئەوەی دەستیان نەگیری لە پێدانی وەسفەی توبی، ئەوان وا خۆیان هین ئەکەن کە سوێندنی یاساییان خواردیە و موستەحیلە لەو سوێندە لابدەن لە کاتی ئەنجامدانی کارەکانیان بۆیە کە تەماشای تەشریعاتی دوەلی تریش ئەکەی دائیمەن عقوبەکان، بۆ ئەوەی دەست و پێیان نەبەسترێ بتوانن ئەرکی خۆیان بکەن عقوبەکەیان ئەخەفترە لەو کەسەی کە تیجارەتی پێ ئەکات یان لەو کەسەی دروستی ئەکات، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەرێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەئی ئێمە وایە وەکو لیژنەی تایبەتمەند بەند کردنەکە زیاتر بکرێ و پێبژاردنیش زیاد بکرێ، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٣١)، فەرموو.

بەرێز شنۆ اشقی عبدالله:

دیارە زۆربەی ئەندامان قسەیان لەسەر ئەوە کرد کە عقوبەکە زیاتر بکرێ، بەڵام ئەوە جیهێلدراوە بۆ دادوەر، ئەلێ لە شەش مانگ کەمتر نەبێ، کەوایە لە سەرووی شەش مانگەوە هەتا پێنج ساڵ ئەتوانێ زیاد بکرێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی (٣١) فەرمووو.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٣١):

هەركەسێك ماددەیەكی هۆشبەر یان كارتێكەری عەقلی یان پێشینەی كیمیایی هاوردە بكات یان بەرهەمی بهێنێ یان دروستی بكات یان بەردسەستی بكات یان دەستی پێ بگرێ یان بكرێ یان ڕوەكێك لەو ڕوەكانەی ماددەی هۆشبەری یان كارتێكەری عەقلی لێ بەرهەم دێ بچینێت یان بیكڕێتە بە مەبەستی وەرگرتنی یان بەكارهێنانی كەسی ئەوە سزا ئەدرێ بە بەند كردن بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ كەمتر نەبێ و لە سێ سال زیاتر نەبێ و بەپێ بژاردنێك لە (٥) ملیۆن كەمتر نەبێ و لە (١٠) ملیۆن زیاتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كێ قسەی هەیە؟ (جوان خان، كاك سەروان، كاك عەلی، دكتۆرە گەلاوێژ، كاك پێشەوا، كاك دیاری، كاك سیپان، كاك گۆران)، فەرمووو كاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا طاهر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (٣١) باسی سزای ئەو كەسە ئەكات كە ماددەكە بەرهەم دێنێ، یان بەردەست ئەكات یان دەستی پێ بگرێ یان ڕوەكێك لەو ماددەیە بەرهەم بێنێ بۆ خۆی بڵاوكەرەوەی ژەهەرەكە یان سەری مار ئەو كەسەی كە ئەو ئیشانە ئەكات، ئەو كەسە ئەو ماددەیە پەرش و بڵاو ئەكات بۆ هەموو ئەو پزیشك و ئەو كەسانەی بەكاری دێنن، بۆیە سزای ئەوانیش كەمە، یەك ساڵ كەمتر و سێ ساڵ زیاتر نەبێ كەمە، (٥ تا ١٠) ملیۆنەش كەمە، پێشنیار ئەكەم بەرزتر بكرێتەوە، (٥) ملیۆن بكرێتە (٥٠) ملیۆن و ئەوەی تر بكرێتە (١٠٠) ملیۆن، سزاكەشی كەمە لە (١٠) ساڵ كەمتر نەبێ و لە (١٥) ساڵ زیاتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرمووو كاك سیپان.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری قسەكانی كاك پێشەوا ئەكەم كە ماوەی سزادانی وی بێتە زێدە كرن، هەر وسا پارە غەرامە بێتە (١٠٠) ملیۆن، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك عەلی.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پیـێم وایە ئەو مـاددەی تـێکڵاوی دروسـت ئەکـات لە بەینـی بازرگـان و بەکـارهێنەر، لە بـنەڕەت بەکارهێنەر نەخۆشە، ئەبرێتە نەخۆشخانە و عیلاج ئەکرێ، سیفەتی ئەوەی هاوردە بـۆ بازرگـانە، مونتیج بۆ ئەوەیە ئینتاجی ئەکات و بەکـاری دێنـێ، چـونکە ئەلـێ هـاوردە بکـات یـان بەرهەمـی بهێنێ، یان دروستی بکات یان بەردەستی بکات و دەستی پێ دابگرێ هەر نـازانم مەعنـای چـیە؟ یان بکرێ یان ڕوەکێك لەو ڕوەکانەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری بەرهەم بچێ یان بیکرێ بە مەبەسـتی وەرگرتنـی کەسـی، ئەو سـیفەتانە لە عەمەلـی هیچـی بـۆ وەرگرتنـی کەسـی نـین، بـۆ ئەوانەی توجارەتی پێ ئەکەن، حوکمی توجارەت زۆر زۆر قورسە لەحوکمی بەکـارهێنەر، ئەکـرێ یەکـێ ئەوانە هەمـووی بکـات کە ئەیگـری بڵـێ لە قـانوونەکە هەیە ئەوە بەکـارهێنەری کەسـیەن حوکمی کەمەن بەلێ بەکارهێنەر کەسی لە زۆر دونیا هەر حوکمی نییە، لە هەندێ شوێن حوکمی کەمە، بۆیە پێم باشە جیا بکرێتەوە، ئەوانە سیفەتی توجارن یـان مـونتیجن، پـێم وایە نەخۆشـە بەکارهێنەر، کەسێ پێویستی بە عیلاجە، بۆیە ئەو دوو بـڕگەیە جیـا بکـرێتەوە و واتـاکەی ڕوون بکرێتەوە.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمـان تێبینـی کـاك عەلـیم هەیە، بەڵام مـاددەی (٢٧) یەکەم هەر کەسـێ یەکـێ لەو کـردارانەی خوارەوەی ئەنجام دابێ لە بـڕگەی یەکەم، یەکەم، ئەو حـاڵەتەی بـاس کـردووە، ئەوە بە دووبـارە لێرە سزاکەی کەمیش کـردۆتەوە، نەفسـی شـتە، دەسـت پێـداگرتن، فرۆشـت، نێـوەنگیری کـردن، هەموو لە ماددەی (٢٧) یەکەم هاتووە.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گۆران.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشـتگیری قسـەکانی بەڕێـز کـاك عەلـی ئەکەم، لەگەڵ ئەوەش لە مـاددەی (٣١) و سـەرجەم ماددەکانی تریش سەقفە زەمەنیەکە دیاری کراوە بۆ سزاکان کە لە (٣) زیاتر زیـاتر نەبـێ و لە (٥) کەمتر نەبێ، بەڵام لە هی پزیشـکان لە مـاددەی (٣٠) ئامـاژەی پـێ نەکـراوە وەکـو ڕۆژان خـانیش وتی، دیاری بکرێ لە چەند زیاتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆكیی پەرلەمان.

پێشنیار ئەكەم ئەو پرۆژە یاسایە هەر نەدرێتە ڕاگەیاندن، لەبەر ئەوەی سزاكان ئەوەندە سووكن ڕەنگە ئەوانەی تیجارەت بە ماددەی هۆشبەر ئەكەن زیاد ببێ، ئەگەر ئەوە سزا بێ زیاد ئەكات، گوتیان یەك ساڵ، شەش مانگ كەمتر نەبێ، لێرە ئەڵێ یەك ساڵ كەمەتر نەبێ و لە سێ ساڵ زیاتر نەبێ، یەعنی سێ ساڵ زیاتر نەبێ، سێ ساڵ و یەك ڕۆژیش ناتوانی كەسێ بەند بكەی كە ماددەی هۆشبەری بە دەست گیرابێ، ئەگەر وای لێ بێ ڕەنگە ڕوو لە زیاد بوون بكات، هاورای كاك پێشەوام ئەگەر (٥) ملیۆنە بكرێ بە (٥٠) ئەگەر (١٠) ملیۆنیشە بكرێ بە (١٠٠).

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حەمە رحیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری كاك پێشەوا و كاك عەلی و كاك سەروان ئەكەم، پێشنیار ئەكەم وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان لەگەڵ لیژنەكان وەڵام بدەنەوە، پێشنیار ئەكەم ریزبەندی دابنرێ بۆ ئەو كەسانەی كە بازرگانی ئەكەن یان بەرهەمی دێنن، بۆ نموونە ئەگەر كەسێ چ رێژەیەكی پێ گیرا ئەوەندە بۆ ئەوەندە چەنێ سزا بدرێ و غەرامەكەی چەند بێن بۆ نموونە ناكرێ ئەگەر كاك سەروان تەواو وتی ئەگەر بازرگانانی ماددەی هۆشبەر بزانن كەسێ (١٠) كیلۆ ماددەی هۆشبەر بهێنێ بایی پارەیەكی خەیالیە سەیر ئەكەی سزاكەی (٥) ملیۆنە و عقوبەكەی ساڵێكە و لە سێ ساڵ زیاتر نییە، ڕەنگە هەندێ خەلك بكرن لەبەر ئەوە، بۆیە پێشنیار ئەكەم بەپێی كەمیە و جۆری بەرهەمهێنان و جۆری بازرگانی پێ كردنی، پێم وابێ لە قانوونی عقوباتێ عێراقی هەیە، ئەوانە رێژەیان بۆ دابنرێ و بەپێی رێژەكە غەرامە و زیندانیەكە دیاری بكرێ، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو جوان خان.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو قانوونە عێراقیەی ئێستا لەبەر دەستمانە و تەرجوومەی كوردی كراوە سەرەرای ئەو تەرجوومەی زۆر خەلەلی رێزمانی هەیە، داوا ئەكەین پێداچوونەوە بكرێ لەلایەن لیژنەی یاسایی و راوێژكارانی رێزمانی كوردی كە بە جوانی بینووسنەوە و تێگەیشتنی باشتری هەبێ،

ناتوانین بێین هەمان یاسا کۆپی بکەینەوە و هەر چ قسەیکمان هەبێ لەسەری، بەڵام ئێمە کە ئەو یاسایە هاتۆتە پەرلەمان کەوایە هەندێ سزایە هەیە کە ئەبێ قورستری بکەین، بۆیە رام لەگەڵ کاك پێشەوا و هەر هەڤاڵێکی تر کە پشتگیری لەوە کردوە ئەو سزایە زیاتر بکرێ.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو وەزیری هەرێم.

بەرێز د.ڤالا فەرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو گلەییەی ئێستا لە چاکسازییەکان ئەکرێ ئەوەیە لە قانوونی عقوبات و یاسای ساڵی (٦٥) ی تایبەت بە موخەدەرات هیچ حاڵەتێکی لە یەکتر جودا نەکردۆتەوە، ئەوەی تیجارەتی پێ ئەکات و ئەوەی وەری ئەگرێ و نەخۆش، بۆیە گلەیی هەیە ئەڵێ کەمیەکی زۆر کەم بە دەست کەسێکەوە گیراوە (٢٠) ساڵ حوکم دراوە، ئەو کەسە تەنیا خۆی بەکاریهێناوە لەگەڵ بازرگانەکە لە یەك ژوورن کە دێتە دەرێ ئەبێتە باند لەگەڵ ئەو بازرگانە، ئەو یاسایە یەکێ لەخاسلەتە باشەکانی ئەوەیە هەموو حاڵەتەکانی لە یەکتر جودا کردۆتەوە، لێرە مەبەستی هاوردە کردن کەهاتووە ئەو هاوردە کردنە مەبەستی شەخسیە، ئەرێ حاکم ئەبێ ئەوە لەیەکتر نەکاتەوە کە بۆ مەبەستی شەخسی چەند غەرامێك و بۆ هاوردە کردن بە کیلۆیە، ئەو کەسە بە کیلۆ لە دەستی بیگیرێ حاکم بلێ بۆ ئەغرازی شەخسی بەکاردێنێ، ناتوانێ لەو حاڵەتانە لابدات، لێرە دیاری کراوە، لە حاڵەتی یەکەم باسمان کرد کە ئەغرازی تیجارەیە، لێرە بۆ مەبەستی شەخسیە، کە تۆ دێیە سەر مەبەستی شەخسی حاڵەتەکان دیارن، دیراسەکە سولتەی قەزائی دیاری ئەکات، بەڵام هیچ یاسایەکم نەخوێندۆتەوە بە دیراسە و موقارەنە، پەرلەمانی هیچ وڵاتێ کەمیەی دیاری نەکردوە بڵێ تۆ ئەوندە کەمیەت لە دەست گیرا بە بەکارهێنەری شەخسی دائەنرێ، ئەوەی جێ هێشتووە بۆ سولتەی قەزائی و ئەویش بە دیراسە کردنی خەلفیەتی بابەتەکە، زۆر جار تاجیرێکی زۆر گەورەیە، بەڵام ئەو دەقەیە (٢) غەرامی لێ دەگیرێ، بەڵام دوایی بە تەحقیق لە قەزا بۆی روون ئەبێتەوە ئەو کەسە تاجیرێکی زۆر گەورەیە و ئەوەی لە دەستی گیراوە، ئەو موستەلەحەتانە عەرەبین و بە کوردی زۆر زەحمەتە تەرجومە کردنی، بۆیە پێشنیار ئەکەم لیژنەی یاسایی لە تەنیشت هەر موستەلەحێکی کوردی کە باو نییە بەکارهێنانی موستەلەحی عەرەبی لە ناو قەوس دابنێ بۆ ئەوەی مەفهوم بێت هەم بۆ ئەو کەسانەی تەتبیقی ئەکەن و هەم بۆ پەرلەمان، بەڵام بەکارهێنانی کەسی دواجار بۆ پەرلەمانە ئایا تەحدیدی کەمیە ئەکات یان نا، بەڵام دیاری کردنی کەمیە رائەگەینم ئەبێتە هۆی بازرگانی زۆر گەورە نەجاتێ ببێ، چونکە ئەوکات بازرگان دیفاع لە خۆی ئەکات، موحامی دیفاع ئەکات، ئەلێ قانوون دیاری کردووە، ئەوەی لە من گیراوە (٥) غەرامە، کەوایە بەپێ ماددەی (٣١) تەنیا یەك ساڵ هین ناکرێم، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەلی نوقتەی نیزامی.

بەرێز علی حمه صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مونتیج مونتیجە، مونتیج لە بازرگانیش حوکمی قورسترە، مونتیج ئەبێ بە بەکارهێنەر، ئەلێ بەرهەمی بێنێ، بەرهەمهێنەر یەعنی مونتیج.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیار ئاراستەی لیژنەی یاسایی هاتە کرن، کو ل ماددا (٣٠) شەش مەنگا کەمتر نەبیت حەدێ ئەعلا دیار نەبوویە، وەکو دیارە لە ماددێ (٨٥) ێ قانوونا عقوباتێ عێراقێ جەریمێت تەسلیە دیار کری، ل ڤێرێ کەلیما بەند کردن یەعنی حەبس، چاوا دیار بیت حەبس حەدێ ئەعلا و نزم چەندە؟ ڤێرێ نڤیسیت شەش هەیڤێ کێمتر نەبیت، کەوایە حەبس بەسیت نینە، حەبس شەدیدە، دیار کرنا ماددێ (٨٥) دبێژێت حەبسا بەسیت ژ (٢٤) سەعاتا حەتا (٣) هەیڤە، حەبسا شەدید (٣) هەیڤا پتر بیت و (٥) ساڵە زیاتر نەبیت، کەوایە مادام حەدێ ئەدنا دیاری ئەکرێ شەش هەیڤە بەمەعنای حەبس شەدیدە، راستە گەلەك کەموکورتی سیاغی ڤێ پرۆژێت هەبیت، ژ بەر هندێ پەرلەمانی ب سیفەت ئیستیعجال ئاراستەی مە کر بوو، دوون سێت پێشنیازێت قانوونی و پرۆژە ب سیفەت ئیستیعجال، هەروسا ژ بەر کو ئەڤ پرۆژە ل ئەنجوومەنا وەزیران هات، گەلەك فلتەرێن یاسایی و قانوونی ل ئەنجوومەنا وەزیران دەرباز بوویە، مەجلیس شووراش پێداچوونا ل سەر کری، کاتێ دێتە بەردەستی مە ژی، ژ بەر هەندێ گەر ئەڤ خەلەلە هەبن ببوورن، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شاخەوان.

بەرێز شاخەوان رؤوف مصطفی:

بەرێزسەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٣١) رەئی ئێمە وایە سزای بەند کراو زیاد بکرێ و پێ بژاردنیش زیاد بکرێ، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی (٣٢) دوایی پشوویەك وەرئەگرین.

بەرێز رۆژان ابراهیم علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٢) :

١ سزا ئەدرێ بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێ و لە دوو ساڵ زیاتر نەبێ و بە پێ بژاردنێك لە (٣) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٥) ملیۆن زیاتر نەبێ هەر کەسێ رێگە لبە کەسانی تر بدات ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بەکاربێنێ لە شوێنی خۆی هەتا ئەگەر بەبێ بەرامبەریش بوو.

٢- بگیرێت لە هەر شوێنێ کە ئامادە کرابێ یان رەخسێندرابێ بۆ بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی تێدا بەکارئەهێنران لەگەڵ پێزانینی بەو کارە و حوکمەکانی ئەو برگەیە پیادە ناکرێ بەسەر مێرد یان ژن یان بنەچە یان ئەوکەسەی ئەو شوێنەی دروست کردووە ئامادە کردبێ یان رەخساندنی بۆ کردبێ یان ئەوەی تێیدا نیشتەجێیە لەگەڵ رەچاو کردنی حوکمەکانی یاسای سزاکان دەربارەی بەشداری پێ کردن و هەواڵ نەدان لەسەر تاوانەکان.

٢- ١ سزا ئەدرێ بە پێ بژاردنێك لە (٢) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٥) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ هەر کەسێ ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بەبری زیاد لەو بڕەی دەرئەنجامن لە فرەی پرۆسەکانی کێش کردن یان کەمتر لێبین بەردەست بکات یان دەستی پێداگرتبێ بەو مەرجەی جیاوازیەکان لەوانەی خوارەوە زیاتر نەبێ:

أ ١٠% برانەی لە یەك گرام زیاتر نین.

ب- ٥% لەو برانەی لە یەك گرام زیاترن هتا ٢٥ گرام بەو مەرجەی رێگە پێدارو لە ٢٥ ملی گرام زیاتر نەبێ.

ج- ٢% لەو برانەی لە ٢٥ گرام زیاترن.

د_ ٥ % لە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی جا برەکەی هەرچەند بێ.

٢- لە حاڵەتی گەرانەوە بۆ ئەوان سزایەکە ئەبێتە بەند کردن و بە پێ بژاردنێك لە (٥٩ ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (١٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ یان بە یەکێ لەو دوو سزایە.

١- هەرکەسێ بزانێ بە بوونی ئەو رووەکە هۆشبەرانە لەو یاسایە دەقیان لەسەر کراوە کە لە شوێنی چاندرابن بۆ مەبەستی نارەوا و دەست پێشخەری نەکات بۆ هەوڵدان لەسەری، ئەوا سزا ئەدرێ بەو سزایەی لە خاڵی یەکەمی برگەی دووەمی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ (کاك سەروان، کاك جیهاد، گولیزار خان، کاك جەلال، کاك دیاری، سەرچنار خان، حەسبیە خان، دکتۆر گەلاوێژ)، فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەم لەسەر برگەی سێیەمی ئەو ماددەیە، بە برگەیەکی زیادە ئەزانم، چونکە قـانوونی عقوبـات بـابێکی هەیە باسـی (الحجـام عـن الاخبـار) ئەکـات ئەو هەواڵـدەرانەی کە ئەخبـار نـادەن، خـۆی عقوبەی بۆ دانراوە، لە هەمان ماددەی یەکەمی ئەو یاسایە لە برگەی دووەمیش ئەڵێ ڕەچاوی لە هەواڵـدان یاسـای سـزادان بکـرێ، ئەوە هەر لابـرێ ئاسـاییە، چـونکە لە یاسـایەکی تـر هـاتووە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جیهاد:

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارا من ل سەر ڤان سزایە وەکی دیـار کـو ئەڤ کەسـانێت شـۆلێ موخەدەراتێـت کەن،ژ بـۆ هەندیە کو خۆ بگەهنینە وان کەسێت دەولەمەنـد کـو کارێـت وان بیـنە دەرێ، هەگەر ئیحتیمـالە فەقیر و هەژار موخەدەری ناکێشن، ئیلا نادیرەن ئێك تووش ببیـتن، ئەڤ سـزایەت هەن راسـتی کێمن بۆ کەسێ دەوڵەمەند کو ئەڤێ دیاردە هەن، ئەز دگەل هەندێمە کو ئەڤ سزایە زیادە بیـتن، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جلال.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك جیهاد ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٢) کەسەکە دیار نییە سزا ئەدرێ، چ سزا ئەدرێ؟ سزا ئەدرێ بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ، ئەگەر مەبەست لە کەسەکە کەسی ئالودەبووە شەش مانگ کەمە، پێویستە بەلای کەم ساڵێك و شەش مانگ بێ، بۆ ئەوەی بە دروستی جەستەی پـاك بێـتەوە لەو مـاددەیە لە ژێـر چاودێری، دووەم، سەبارەت بە سزاکان لە هەموو کۆی بەندی سزاکان ئەو پێ بژاردنانەی دانراون و ئەو ماوەیش دانراوە کەمە، بۆیە پشتگیری مامۆستا جیهاد دەکەم، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دیاری.

بەرێز دیاری انور حمه رحیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی سەرچنار خان و حەسیبە خان و مامۆستا جیهاد ئەکەم، ماددەی یەکەم و برگەی یەکەم دیاری نەکراوە کێیە؟ دووەم، تکا ئەکەم ئەو سزایانە زۆر ئاسان و زۆر سووکن، عیبرەت لە دەرکردنی یاسا بۆ ئەوەیە ئەو دیاردەیە کەم بکرێتەوە یان بنبڕ بکرێ ئەبێ سزای قورسی بۆ دابنرێ، بۆ دکتۆرەکە وتمان بۆ کاروباری خۆیان، بەڵام بەراستی بۆ بەکارهێنەر تاحەدێك، بەڵام بۆ بازرگان و ئەوانەی هاوردەی ئەکەن و ئەوانەش بەرهەمی دێنن زۆر زۆر کەمن، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك سەروان.

بەرێز سەروان محمد علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوڕای پێشنیاری مامۆستا جیهاد و هاوڕێیانم، بەڵام لە ماددەی (٣٢) هەموو سزاکان زۆر سووکن، چونکە لە ماددەی (٣٢) و ماددەی (٢٦) ئەگەر سەیری بکەی ئەرز و ئاسمانی فەرقە، لەولا لە سێدارە ئەدرێ، لێرە بە سێ یان پێنج ملیۆن زیاتر نەبێ، دیسان ئەلێم ئەگەر سزاکان ئەوەندە سووك بن هەمساڵەکان و هەمو مەبلەغەکان بەراستی روو لەزیاد بوون ئەکات، ئەگەر ئێستا (١١) هەزار تووش بوو هەیە دڵنیام ئەبێتە (١١٠٠٠)، بۆیە هەندی قورس بێ بۆ ئەوەی لێی بترسی، هەم لە مامەڵە کردن هەم تووش بوون.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو گلیزار خان.

بەرێز گلیزار رشید حاجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەم، خاڵی دووەم نەفسی تێبینم هەیە، لە حاڵەتی گەڕانەوە بە رای من ئەگەر وشەی دووبارە کردن بنووسین باشترە، سوپاس.

بەرێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە شایان.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (٣٢) بـرگەی سـێیەم، هەر کەس بزانـێ بە بـوونی ئەو ڕووەکە هۆشـبەرانە لەو یاسـایە دەقـی لەسـەر کـراوە کە لە شـوێنی چانـدرابێ بـۆ مەبەسـتی نـارەوا، پێشـنیار ئەکەم بە بـوونی بەرهەمهێنانی ئەو ڕووەکانەی کە بۆ هێلەکانی هەموار کراوە بۆ بەرهەمهێنانی ماددەی هۆشـبەر، چونکە ئەو ڕووەکانەی کە کە بۆهێلەکـانی هەمـوار کـراوە بـۆ مـاددەی هۆشـبەر بەس لە قەدەغە کراوەکان هاتووە، هیچ لە سزاکان نەمبینیوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو وەزیری هەرێم.

بەڕێز د.ڤالا فەرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو حاڵەتەکان جیانە، ئـێمە لەگەڵ ئەوەیـن وەکـو خـۆی بمێنـێ، کەسـەکانیش دیـاری کـراون کێنە، لە ماددەکانی تریش کەسەکان کێن عقوبە ئەدرێن.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە برگەی یەکەم دیارە کێ سزا ئەدرێ، لە کۆتایی جوملەکە دیارە، سەبارەت بە غەرامە، ڕاستە عقوبەیەکی ئەسلیە بەپێـی قـانوونی عقوبـاتی عێراقـی، بەڵام عقـوبەیەکی ئیزافـی لێـرە، وەکـو پێشـتر جەنـابی وەزیـر باسـی کـرد، ئەوە نیـیە بـس عقـوبەکەی غەرامەیە کەمە یـان نـا، عقوبەیەکی ئیزافیە لەگەڵ عقوبەی تر کە بەند کردنە یان زیندانی کردنە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

ئێمە وەکو لیژنەی ئاسایش و بەرگری وێڕای ئەوەی لەگەڵ ئەوەیـن سـزاکان قـورس بکـرێ، بەس جیـاوازی نێـوانی مـاددەی (٢٦) و (٣٢) ئەوەیە مـاددەی (٢٦) بـۆ ئەو کەسـانەیە بەکـارئەهێنن و بازرگانی پێوە ئەکەن، ماددەی (٣٢) بۆ ئەو کەسانەیە ڕێگە خۆشکەرن بۆ کەسـانێك ئەو مـاددەیە بەکاردێنن، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمەصالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەگەر سەرنجی تر هەیە، دانیشتنەکە هەڵئەگرین بۆ سەعات (٤٥-٢) تکایە لە کاتی خۆی ئامادە بن بۆ ئەوەی لە ماددەی (٣٣) ەوە دەست پێ بکەینەوە.

بەشی دووەم

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دانیشتنەکەمان دەست پێ دەکەینەوە، فەرموو کاك ڕۆمیۆ ماددەی (٣٣) بخوێنەوە نیسابی ناوێ جەلسەی گفتوگۆ بەس بۆ ئینعیقاد پێویستە فەرموو.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی٣٣:

یەکەم: پێویستە لە سەر دادگای تایبەتمەند بڕیاری گلدانەوەی ئەو مایە گوێزراو و نەگوێزراوانە بدات بۆ هەر کەسێك یەکێك لەم تاوانانەی ئەنجامدا بێت کە لە هەردوو ماددەی (٢٦) و (٢٧)ی ئەم یاسایە دەقیان لەسەر دراوە.

دووەم:

١- پێویستە لە سەر دادگا دڵنیابێتەوە لە سەرچاوەی ڕاستەقینەی ئەو مایانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە دەقیان لە سەر کراوە لێکۆڵینەوەش مایەکانی گوێزراو و نەگوێزراوانەی مێرد و ژن و منداڵاکانیان یان جگە لەوان کە لە ناوەوە یان دەرەوەی هەرێم دەگرێتەوە.

٢- دادگا بڕیاری دەست بەسەر داگرتنی مایەکانی تۆمەتبار و هاوسەر و منداڵاکانی یان جگە لەوان دەدات ئەگەر بۆی سەلمێنرا کە دەرئەنجامن بۆ یەکێك لەو تاوانانەی لە هەردوو ماددەی (٢٦) و (٢٧)ی ئەم یاسایە دەقیان لەسەر دراوە.

٣- بانکە عێراقییەکان یان بیانییەکان ئەوانەی لە هەرێم کار دەکەن پابەند دەبن بەوەی گشت داتایاکان بدەنە دادگای تایبەتمەند بۆ ئەوەی بزانێ چییان لەلایە لە ڕەسید و هەڵگیراوە سپاردە و پشك و سەنەد و هەر مایەکی دیکە کە خاوەندارێتی دەکا دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کەسانەی لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا دەکرێ لە سەر ئەو تاوانانەی لەم یاسایەی دەقیان لە سەر کراوە لەگەڵ جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی دادگا بە گلدانەوە یان دەست بەسەر داگرتنیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ ئەیەوێ لە ماددەی (٣٣) قسە بکا؟ فەرموو گولیزارخان.

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٣) یەکەم پێویستە لە سەر دادگای تایبەتمەند تەبعەن ئەمە تەرجەمەی مەحکەمەی موختەسە، بە ڕەئی من تایبەتمەند لێرە وشەیەکی قانونی نییە، بە ڕەئیمن بنووسین لە سەر دادوەر لە لێکۆڵینەوە، یەعنی قانونی تر دەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سروان،

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە لە هەموو ماددەکان ئەوەی ئەو پڕۆژەی بلێین ڕاپۆرتی هاوبەش و ئەوانە ئەوەی کە مەحکەمەکە دەکات دادوەرەکە تا ئێستا ئاماژەی پێ نەکراوە، ئەدی ئەگەر بۆ نموونە من دادوەر بم، بەڵام بڕیارێکی میزاجیم دا بلێین سزای دادوەرەکە چی دەبێ؟ لەوە ئەگەر ئیزافە بکرێ زۆر باش دەبێ سزای ئەو کەسەی کە بەهەڵە مەحکەمەکە دەکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٣٣) لە بڕگەی سێیەم باس لەوە دەکات، بانکە عێراقییەکان یان بانکە بیانییەکان ئەوانەی کە لە هەرێم کار دەکەن پابەند بن بەوەی کە ڕەسیدەکانیان ئاشکرا بکەن، کەشفی حیسابی کەسی لێکۆڵەوەر بکەن، ئەو کەسەی کە لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکرێت، بەڵام لە ئەساسدا پێم وایە ئەوا لەگەڵ یاسای (پایڤەر بانکینگ) تەناقوزات دەکات، ئایا ئەو بانکانە کە لێر کار دەکەن بە یاساکانی خۆیان ئەوەی کە من عیلمم پێ هەبێت زانیاری نادەن، داوا لە بەڕێزتان یاخود لە لیژنەی یاسایی وابزانم کەسیان لێرە نییە ئەگەر ڕوونکردنەوە بدەن لە سەر ئەو بابەتە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وشەی مایە لەم ماددەیەدا لە هەموو بڕگەکاندا دووبارە بۆتەوە، کە بەعەرەبییەکەی ئەموال مەنقولەیە، ئەموال مەنقولە مایە ناکات وشەیەکی تر دەکات لە کوردیدا کە ئەویش مولکی گوازراوەیە، پێویستە ئەوە بگۆڕێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان جەواب دەدەنەوە، دەتەوێ قسە بکەی یان دەتەوێ جەواب بدەیتەوە وەکو لیژنەی تایبەتمەند نا قسە نابێت، چونکە ناوت نەنووسیوە بەڕێزان ئەندامانی لیژنە تایبەتمەندەکان لەسەر مینەسە ئەگەر ویستان قسە بکەن، دەبێ لەگەڵ ئەندامانی بەڕێزی

پەرلەمان دەست بەرز بکەنەوە، دەرفەتی جـواب دانەوە دەرفەتێکـی مـومەییەزە، بەڵام دەتـوانن ئیستیفادەی لێ بکەن، بەڵام بۆ قسەکردن دەبێ دەست بەرزبکەنەوە وەکـو هەر ئەنـدامێکی تـری پەرلەمـان، سـەبارەت بە عقـوبەی دادوەر، لە راسـتیدا دادوەر ئەرکـی خـۆی جێبەجـێ نەکـات لە بـواری دادبینـی یاسـای تایبەتمەنـد بە خۆیانیـان هەیە، پێویسـت ناکـات لەم یاسـایە قسـەی لە بارەیەوە بکەین، ئەوەی کە سڕی مەسرەفی یان نهێنی پاراستنی (عملاء) با بڵێـین ئەو کەسانەی کە لە بانقێك یان لە بانقێکدا موعـامەلە دەکەن لە نـاو قەوانینـی عێراقیـدا مـوعتەرەفە بـانقەکە حکومی بێ یان بـانقی تـایبەتی بـێ، سـڕیەی مەسـرەفی پـارێزراوە یەکێکە لەو مەبادیئـانەی کە ئیشی لە سەر دەکرێ، ئیلا مەحکەمە دەتوانێ وا بکا کە رەسیدی یەکێك ئاشکرا بکا، یان با بڵێـین قەرارێکـی دادوەر دەتـوانێ ئەوە بکـا، لیژنەکـان هـیچ قسـەیەکتان نیـیە، مـاددەی دوای ئەوە، فەرموو باڵانبۆ،

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ ٣٤

یەکەم: لە گشـت حاڵەتەکـان حـوکم دەدرێـت بە دەسـت بەسـەرداگرتنی مـاددە هۆشـبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان و ئەو رووەکانەی ماددەی هۆشبەر، یان کارتێکەری عەقلی بەرهەم دەهێنن، لەگەڵ ئەو کەرەستەو ئامێرو کەلوپەل ولەخـۆگرتەی بەکارهـاتووە و بـۆ ئامرازی گواسـتنەوەی گیـراو کە لە ئەنجـامی تـاوانەکە بەکارهـاتوون ئەویـش بە پێشـیل کردنـی مافەکانی کەسانی دیکەی نیاز پاك.

دووەم: گشت ئەو ماددە هۆشبەر و کارتێکەرە عەقلی و پێشینە کیمیاوییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەتمەندن بە پاراستنیان دەنێردرێت.

سێیەم: حوکم دەدرێت بە داخستنی هەر شوێنێکی مۆڵەتدراو بە هاوردەکردن یان هەناردەکردن یان گواستنەوەی ماددە هۆشبەرەکان یان کارتێکەرە عەقلییەکان، یان پێشـینە کیمیاییەکـان یـان بەردەست بوونیان پاڵپشت بە حوکمەکانی ماددەی هەشتی ئەم یاسایە بۆ ماوەیەك لە یەك مانگ کەمتر نەبێت و لە یەك ساڵ زیـاتر نەبێـت داخسـتنەکەش دەبێـت مـایەی قەدەغەکردنـی خـودی کارکردنەکە یان بازرگانی پێکردنی یان دروستکردنی لە هەمان شوێن چ بەهـۆی کەسـێك حـوکم دراوەوە بێت یان یەکێك لە تاکەکـانی خێـزانەکەی یـان هەر کەسـێکی دیـکە کەسـی حـوکم دراو شـوێنەکەی بەکـرێ پێـدابێت یـان دەسـتی لـێ هەڵگرتبێـت بـۆی دوای روودانـی تـاوانەکە و قەدەغەکردنەکەش خاوەن شوێنەکە یان هەر کەسێك مافی عەینی بەسەردا هەبێـت نـاگرێتەوە، ئەگەر پەیوەندی بەتاوانەکەوە نەبێت.

چوارەم: پێویستە لە سەر دادگا سەرباری ئەو سزایانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە حوکم بدات بە پێشکەش کردنی کەسی حـوکم دراو لە پیادەکردنیـدا کـارەکە بـۆ مـاوەیەك لە یەك سـاڵ

زیــاتر نەبێــت و ئەگەر گەڕاوە بــۆ هەمــان تــاوان لە مــاوەی ئەو پێــنج ســاڵە دەکەوێــتە دوای دەرچــوونی حــوکمی کۆتــایی قەدەغەکــردنەکەی ئەوە دادگــا بــۆی هەیە فەرمــان بکــات بە قەدەغەکردن بۆ ماوەی سێ ساڵ زیـاتر نەبێت و قەدەغەکـردنەکەش لە ڕێکەوتـی کۆتـا هـاتنی جێبەجێکردنی سزایەکەی یان کۆتایی هاتنی لەبەر هەر هۆیەك بێت دەست پێ دەكات.

پێنجەم:/ دەستکردن (شروع) بە ئامانجی هەر تاوانێك لەو تاوانانەی کە لەم یاسا سزادراون ئەوا بە سـزای تـاوانی تەواو سـزا دەدرێـت هەروەهـا بەشـداری کـردن لە تـاوان بەهانـدان بێـت یـان ڕێکەوتن یارمەتیدان یان هەر شوێنێکی دیکەش بەشداری کردن ئەوا بە سزای بکەری تاوان سـزا دەدرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەنـدامێکی پەرلەمـان دەیەوێ لە سـەر مـاددەی (٣٤) قسـە بکـات بـا دەسـت بەرزکـاتەوە؟ فەرموو د.محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری ئەوە دەکەم بڕگەیەك بۆ ئەو ماددەیە زیـاد بکـرێ، کە بـۆ دادگـا هەبێـت بڕیـار بـدات بە بڵاوکـردنەوەی یـاخود نەشـرکردنی پـوختەی حـوکمە یەکـلاکەرەوەکە کە دەرهەق بە تاوانبـار دەدرێتن، ئینجا بە سجن کردن بێ یان بە حەبسکردن کە لەو جەریمانەی کە لەو یاسایەدا هاتووە لە ڕۆژنامەیەکی فەرمیدا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی پێنجەم کە باسی (شـروع) دەکـا و لە قـانونی عوقاباتـدا مـاددەی (٣١) پێناسـەی شـروعی کردووە، ناکرێ عقوبەی شروع و عقوبەی جەریمەی تام هەمان شت بێ، یەعنی ئەوا موخالەفەی مەبادئی عامەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار تەرکیزت هەبوو لە سەر ئەوەی سەرچنار خان یەعنی بە عەزەر بن، فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حەسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دانیشـــتنی دوێنێـــدا بڕیـــاری ئەوە درا کە ئەو دانیشـــتنە بە شـــێوەیەکی داخـــراو بێـــت و نەگواسترێتەوە لەبەر مەترسییەکانی ئەو بابەتە لە سەر کۆمەڵگا، بەڵام ئەوەی ئێرە ئەوەی من لە سـزاکان بەدی دەکەم لەبەر ئاسـانی سـزایاکان باشـترە، یەعنـی ئەو یاسـایە زۆر نەرم مـامەڵەی

کردووه لەگەڵ ئەو کەسانەی کە تاوانبارن، پێم باشترە کۆی گشتی سزایەکان قورستر بکرێن لە سەر ئەو کەسانەی تایبەتەن کە بازگانی مادده هۆشبەرەکان دەکەن، بەنیسبەت خاڵی دووەم دەڵێ گشت ئەو مادده هۆشبەر و کار تێکەرە عەقلی و پێشینە کیمیاوییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەتمەندن بە پاراستنیان دەنێردرێت، ئایا ئێمە کاتێك کە ماددەیەکی هۆشبەر دەست بەسەر دادەگرین، بۆ ئەوەیە کە بپارێزرێ یاخود لێرەدا پێویستە وشەیەکی دیکەش زیاد بکرێ تایبەتمەندن بە پاراستنیان تاوەکو لە ناو دەبرێن، پێویستە کۆتایی پێ بێ، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو کاك شێخ.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودای گەورە، برگەی دووەم گشت ئەو مادده هۆشبەر و کارتێکەرە عەقلی و پێشینە کیمیاوییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەتمەندن بە پاراستنیان دەنێردرێت، پێشنیاز دەکەم لە ژێر چاودێری لیژنەیەکی تایبەتمەند لە ناو ببرێن و بەشێوەیەکی ئاشکرا و بەژداری هۆکارەکانی راگەیاندن و پشتگیری حەسیبە خانیش دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٤) بڕگەی دووەم گشت ئەو مادده هۆشبەر و کار تێکەرە عەقلی و پێشینە کیمیاوییانەی گیراون، پێشنیار دەکەم لە دوای ئەمە ئەم بەشەی بۆ زیاد بکرێ هەموو ئەو کەلوپەلانەی لە دروستکردنی یان بەرهەم هێنانی ماددەی هۆشبەر یاخود کارتێکارە عەقلییەکان بەکارهێنراون لە مەوقعی جەریمەکە ئەوانیش دەستی بەسەر دابگیرێ پشتگیری رایەکەی بەڕێزیان دەکەم بۆ لە ناوبردنی بە شێوەیەکی ئاشکرا لەبەرچاوی هەموو هاوڵاتیان، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان.

کاك بژار قسەیەکتان هەیە فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سەر شروع ئەژی د گەل هندێمە کو شروع عقوبا وی پچەکی سوکتر لێ بێ وەکو تێبینی کو زانین شروع چییە؟ شروع ئەوە ئەو کەسێت تاوانی دکەت حەزا تاوانێ ل دەڤ هەی روکنی ماددی تەحقیق بوی، بەڵام نەتیجە تەحقیق نەبووە، ب سەبەبێ زروفەکی خارجی نەکو ئیرادا

ئەو کەسێت تاوانێت کەت ژ بەر هەندێ مادام نەتیجە تەحقیق نەبوویە پێتیڤیە فەرقێت هەبێت ناڤبەرە بکەرێ ئەسلێدا و حاڵەتێ شروعێدا دیارە ژی قانون عقوباتێ عێراقی مەوقفی سەر هەی ئەگەر ئیعدام دێ تەخفیف بت بۆ سجن مئەبەد ئەگەر سجن کوئەبەد بوو دەبێتە سجن موئەقەت و حەبسێ و حەتا دوماهیکێ ئەژێ وەکو لیژنا یاسایی من ژی پێ باشە فەرقی بکەن ناڤبەرە بکرێ ئەسڵی و حاڵەتێ شروعێ وەختێ پەیدا دبت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامییە؟ وەڵامت هەبێ، لە سەر چاوان یەعنی جەوابی پەرلەمانتاران دەدەیەوە لە رووی یاساییەوە، ئیعتیادییە لەوێش بێ، بەڵام نابێ قسەی خۆت بێ، دەبێت جەوابێ ئەوان بدەیتەوە لە رووی قانوونییەوە، فەرموو.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە مەسەلەی شروعە باس دەکرێتن راستە کە لە قانونی عقوباتی عێراقی ژمارە (١١١) ی ساڵی ١٩٦٩ لە ماددەی (٣١ و ٣٢) باسی ئەوە دەکات کە هەر تاوانێك ئەگەر شروعی تێدا بکرێتن، واتە روکنی ماددیەکە بەتەواوی نەهێتەدی، ئەوە عقوبەکەی کەمتر دەبێ لە جەریمەی تامە، بەڵام لەم یاسایەدا کە باسی جەریمەی موخەدەرات دەکات بە ئیعتیباری ئەوەی کە جرائیم داواش دەکرێت جەرائیم زەرەر و جەرئیم خەتەر، ئەوجا ئەو جۆرە تاوانە تاوانی موخەدارەت و تاوانێکی خەتەرە کە تەهدیدی موجتەمەع دەکاتە هەموو، بۆیە پێم وایە لێرەدا هیچ جیاوازی نەکردییە لە نێوان شروعەکەی و ئەوەی کە بەشێوەیەکی تام ئەنجام دەدرێت، یەعنی لەبەر ئەوەیە کە شروع و تامەکە بەیەك جۆر سزا دەدرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زاهیر نوقتەی نیزامە؟ فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی شروع پێناسەکراوە لە قانونی عقوباتی عێراقی (الشروع هو بدء بالتنفيذ الفعل بالقصد ارتكاب جناية أو جنحة وقد خاب اثره للأسباب لا دخل لأراد الجان) کەواتە عقوبەی شروع نیوەی عقوبەی ئەسڵەکەیە، مەبدەئە عامەکەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو رۆژان خان،

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس بۆ روونکردنەوەکی ل سەر مـادده (٣٤) دووەم ئەو لایەنـانەی تایبەتمەنـدن بە پاراسـتنیان، ئەوە مادده (٤١) حوکمی گشتییەکان و کۆتاییەکان، دووەم هاتووە ئەو لیژنەیەی بڕگەی یەکەمی ئەو مـاددەیەی دەقـی لە سـەر کـراوە هەڵدەسـتێت بە لە ئەسـتۆ گرتنـی ئەرکـی بەدواداچـوون و سەرپەرشـتی کردنــی گــرتن و پشــکنین و پاراســتنی عەمبــارکردن و لە نــاو بردنــی مــادده هۆشبەرەکان، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەو فەرموو باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ ٣٥

یەکەم: نابێــت ئەوانەی تۆمەتبــارن بەو تاوانــانەی لەو ماددەکــانی (٢٧ و٢٨ و٣٠) ی ئەم یاســایە دەقیان لەسەر کراوە دەستەبەری ئازاد بکرێن، تاوەکو دەعواکەی یەك لایی بکرێتەوە.

دووەم: ئەو تاوانەی لەم یاسایەدا دەقیان لە سـەر کـراوە لەو تاوانـانە دادەنـرێن کە پێویسـتە بـۆ راستکردنەوەی تاوانباران بەپێی یاسا.

سێیەم: ئەو تاوانانەی لە هەردوو ماددەی (٢٦ و٢٧) ی ئەم یاسایە دەقیان لە سەر کراوە بە تاوانی ئابروبەر دادەنرێن.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٣٥) هەر بەڕێزێك قسەیەکی هەیە؟ فەرموو رووپاك خان،

بەڕێز رووپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها لە رووی سیاغەکردنەوە پـێم باشـە بەو جـۆرە بـێ، لە دوای دەسـتەبەر، بە دەسـتەبەری ئازاد بکرێن تاوەکو بڕیاری دادگا دەربارەی داواکە دەردەچێت، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان،

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٣٥) لە بڕگەی یەکەم بۆ بڕگەی سێیەم، لە کاتێکدا لە بڕگە یەکـدا بـاس لەوە دەکرێـت ئەو تۆمەتبـارانە ناکرێـت بە کەفـالەت ئـازاد بکـرێن، خـۆی لە ئەساسـدا بـۆچی هەر ئامـاژە بە

ماددەکانی (٢٧و٢٨و٣٠) ی کراوە، ئەی ماددەی (٣١) بۆچی ئاماژەی پێ نەکراوە، داوا دەکەم لە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی کە وەڵام بداتەوە، من پێشنیاز دەکەم کە ئەوەشی بۆ زیاد بکرێ و لە ماددەی (٣٥) لە بڕگەی سێیەم کاتێك دەڵێی کە تەنها ماددەکان (٢٦و٢٧) بە تاوانی ئابڕووبەر دادەنرێن، خۆی ئەوەی لە ئەساسدا ئەوەی پزیشك دەیکا لە هەمووی ئابڕووبەرانەترە، چونکە پزیشك کەسێکی موختەسە لەم بوارە حەقە ئەوەش ئیزافە بکرێ ماددەکانی (٣٠و٣١) یش بۆ بڕگەی یەکەم و سێیەم زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بەس کاك کاروان ئیعادە بکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٣٥) باس لەوە دەکات نابێت ئەوانەی تۆمەتبارن بەو تاوانانەی لەو ماددەکانی (٢٧و ٢٨و٣٠) ی ئەم یاسایە دەقیان لەسەر کراوە دەستەبەری ئازاد بکرێن، تاوەکو دەعواکەی یەك لایی بکرێتەوە، ئەی ئەمانەی کە کە لە ماددەی (٣١) ئاماژەی پێکراوە، ئەی ئەمانەی کە پزیشکن کە ئاماژەی پێکراوە، لە بڕگەی سێیەمیش بە هەمان شێوە دەڵێ ئەو تاوانانەی لە هەردوو ماددەی (٢٦و٢٧) ی ئەم یاسایە دەقیان لە سەر کراوە بە تاوانی ئابرووبەر دادەنرێن، من لە ڕاستیدا پێم وایە ئەو کەسەی کە پزیشکە پێچەوانەی یاسا کار دەکات و ماددەی هۆشبەر بە پێچەوانەوە دەنووسرێت کە لە ڕەچەتەیدا لەبەردەست دەتوانێ بینووسێت بەکاری بهێنێت، بۆ ئەمەش حەقە ئاماژەی پێ بدرێت کە تاوانێکی ئابرووبەرانەیە و ئیزافە بکرێ ماددەکانی (٣٠و٣١) یش بۆ بڕگەی یەکەم و سێیەم زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٥) بڕگەی یەکەم ماددەکانی (٢٧و٢٨و٣٠) ی ئەڤ ماددە عقوبا وا پترە و موحتەمەلە وەکی گەلێك مەجالی دی دا قانوون عقوباتا دا وەکو حالەتێت ێت خەتەر و مەترسیدار پتر دێنە

سەیر کرن موحتەمەلە ئەڤ کەسە بهێتە بەردان یان ب کەفالەت بت، یان موهیم رەڤت یەعنی حاڵەتێ رەڤینێ پەیدا بت ژ بەر هندێ ئەڤ برگە ڤی شێوەی هاتیە دانان، سەبارەت برگە سێی ژی ئەو تاوانانەی لە هەردوو ماددەی (٢٦و٢٧) ی ئەم یاسایە دەڤیان لە سەر کراوە بە تاوانی (مخله بالشرف)، ئەگەر پێشنیارەك هەبت کو ماددەیەکی دی ئیزافە ببت ئەو ژی ببتە زمنی ببێتە (مخله بالشرف) ئەڤ دی ئیزافەت کەین بەلێ قانوون عقوبات (مخله بالشرف) تەحدید کریا ب هەندێ جەرائیمادا، یەعنی تەحدید کری ئەم نەشێی هەر تاوانەکە هەبت بیخنە ل چارچوڤێ (مخله بالشرف)دا ل دیڤ نەسێ قانوون عقوبات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمە مەبەستمان لەو یاسایە ڕووبەڕوبوونەوەی ماددە هۆشبەر و کارتێکردنە عەقلییەکانە، تێبینی من ئەوەیە لە سەر ئەم یاسایە ئەوەیە ئێمە ئەوەندەی گرنگیمان داوە بە سزاکان، ئەوەندە گرنگیمان نەداوە بە ڕووبەڕوبوونەوە، لەبەرئەوە ڕووبەڕوبوونەوە ئەرکێکە لە پێش سزادان، بۆیە من پێم باشە جەخت لە سەر هەڵوێستم دەکەمەوە لە سەر ماددەی (٢٦و٢٧) دادوەری تایبەت و بێ لایەن لەم کەیسانەدا دیاری بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەوە، فەرموو کاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ ٣٦

یەکەم: هەر کەسێك لە نێو تاوانبارەکان دەستپێشخەری بکات بۆ هەوڵدان بە دەسەڵاتە گشتییەکان لە سەر تاوانەکە بەر لە ئەنجامدانی تاوانەکە و پێش هەڵسانی دەسەڵاتەکان بە دوا گەڕانی ئەنجامدەرانی زانینی بکەرەکانی دیکە، ئەوە لەو سزایانەی لەم یاسایەدە دەڤیان لە سەر دراوە دەبووردرێت، بەڵام ئەگەر هەوڵدانەکە لە دوای هەڵسانی دەسەڵاتەکان بێت بەمە ئەوە لە سزاکان نابووردرێت تەنها ئەگەر هەوڵدانەکە گرتنی ئەو تاوانبارەی ئاسان کردبێت.

دووەم: بە پاساوێکی سووککار دادەنرێت بۆ ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە هەر هەوڵ دانێك بە دەسەڵاتە گشتییەکان لە سەر تاوانەکە لە کاتی لێکۆڵینەوە یان دادگایی کردن، ئەگەر هەوڵدانەکە ببێتە مایەی گرتنی تاوانبار یان ئاشکرا کردنی کەسانێك بەشداریان کردبێت لە تاوانەکە و پەیوەندییان هەبێت بەباندی تاوانکاری نێو خۆیی یان نێو دەوڵەتییەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان،

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە لە بڕگەی یەکەم دا هاتووە یەکجار مەتاتییە، یەعنی ئەگەر کەسێك تاوانێکی گەورەی کردبێ بۆ جاری چوارەم خۆی بڕوا هەواڵ بدات ئۆتۆماتیکی تۆ لێی خۆش بێ، ئەمە چ جۆرە سزایەکە ڕەنگە تاوانەکە ئەوەندە سووك بکات کەسی تاوانبار زۆر بە ئاسانی بتوانێ دەست بۆ ئەم قەزیانە بەرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی مەبدەئی عام هەیە لە قانوونی عقوباتدا، شتێك هەیە پێ دەوترێ دووبارە گەڕانەوە سەر تاوان کە دووبارە گەڕایەتەوە سەر تاوان لێخۆشبوونی تێدا نییە، عقوبەی جاری پێشووش دەیگرێتەوە، فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە ئەکید وایە علمم پێی هەیە، بەڵام ئەگەر کەسێك سێ جار تاوانێکی کردبێ، بەڵام ئاشکرا نە بووبێ باس لەو حاڵەتە دەکەم ئاشکرا نەبووە بۆ جاری چوارەم پارەیەکی زۆر زۆری قازانج کردووە، چونکە بە ماددەی هۆشبەر پارەیەکی زۆر زۆر قازانج دەکات جاری چوارەم هەواڵ دەدات و ئەگەر بزانێ کە ئاشکرا دەبێت هەواڵ دەدات و هیچ شتێکی لە سەر ئیسپات نابێ ئەو کاتە حکومەکەی بەردانە، نازانم ئەمە چۆن سزاکەی هەڵدەوەشێنیەوە،

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە جەلسەی ڕابوردوو جەنابت باست لەوە کرد کە مولاحەزەی زمانەوانی ناخەیتە دەنگدان مەشروعە ئەوەی جەنابت باست کرد، بۆیە داوا لە بەڕێزان لیژنەی یاسایی و لیژنەی پەیوەندیدار دەکەم کۆی ئەم یاسایە بەم شێوەیە بڕوا عەیبە بۆ ئێمە، بۆ پەرلەمان، بەڕاستی زۆر زۆر خراپە تەرجەمەکەی من نوسخە عەرەبیەکەم لەبەردەم دایە بەراورد دەکەم شتێکی دیکەیە، بەراستی یەعنی باش نییە، داوا دەکەم لەو برادەرانە حەفتەی داهاتوو دەنگ دەدرێ لە سەر ئەم یاسایە مەسەلەن دەستپێشخەری بکات بە هەواڵدان بە دەسەڵات ئەمە زۆر هێنە، مەسەلەن دەست پێشخەر بێت بۆ پێدانی زانیاری بی بە دەسەڵات ئیخبار بە مەعنای پێدانی بەخشینی زانیارییە

جا ئەو شتانە لە رووی زمانەوانییەوە هیوادارم لە دوای جەلسەکە بدرێ بە لیژنەیەکی پسپۆر، بۆ ئەوەی بەو شێوەیە تێپەرێنرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە پێش ئەوەی بێینەوە بۆ بەشی دووەمی جەلسەکە ناردوومان بۆ زمانەوان، بۆ ئەوەی تا یەکشەممە بێتەوە هەموومان بەرپرسین لەوەی ئەم یاسایە بە باشترین شێوە بڕوا هاوکات پێشنیار دەکەم لە بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی هەر ئەمڕۆ نووسراوێك ئامادە بکەن ماددەکانی (٢٦تا٣٧) بنێرن بۆ ئەنجوومەنی دادوەری، بۆ ئەوەی تا دووشەممە وەڵاممان بدەنەوە ئەم سزایانەی کە لە ناو ئەو پرۆژە یاسایەدا هاتووە، ئایا لەگەڵ مەبادئی عامە چەندی دەگونجێ؟ چەندی ناگونجێ؟ و مولاحەزاتیان چییە ئەم یاسایە زۆر زۆر گرنگە، گرنگە پەسەندی بکەین، بەڵام دەبێ بەشێوەیەك پەسەندی بکەین کە چووە ناو خەڵك لە روومان دێ بڵێین ئەوە یاسای ئێمەیە، لێتان ناشارمەوە ئەمە هیچ بەس نییە هیچ ئەوە نییە تا کەس گۆیی لێ بێ، بەڵام من کە ئەیخوێنمەوە نازانم مەبەستی چییە، یەعنی سزا هەیە لێرە دەیخوێنمەوە نازانم باسی چی دەکات، ئەی خوێنمەوە نازانم ئەوە لە ناو قانووندا هەیە یان نییە؟ ئەحکامەکانی چین یا چی نین؟ لەبەرئەوەی بۆ ئەوەی وازح تر بێ ئێمە ئەو هەنگاوە دەگرینەبەر فەرموو ئاشنا خان،

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە سەرۆکی پەرلەمان. هەر لە سەر ئەو دارشتنەوەی زمانەوانی و ئەوانە پێشنیارێکم هەیە ئەگەر لێم وەربگرن سوپاستان دەکەم بۆ ئەوەی جارێکی تر تووشی حاڵەتی هاو شێوە نەبین، بەراستی ئەو قانوونانەی کە عەرەبین وەردەگێردرێن پێش ئەوەی کە خوێندنەوەی دووەمیان بۆ بکرێت، پێش ئەوەی کە بیهێنە ناو قاعەوە ئەو لیژنە موختەسسە یا بابڵێین ئەو پسپۆرە زمانەوانییانە بە تەواوەتی رێك و پێکی بکەن، ئەوجا بیهێنە ناو قاعە موناقەشەی بکەین، هەروەکو بەڕێزت ئاماژەت پێ دا یەعنی ئێستا ئەوەندە رەکیکە کوردییەکەی ئەسڵەن هەر نازانی باسی چی دەکات، ئێمە لەوە ئەچێ ئەگەر رەوان بێ لەبەرچاومان تێبینی زۆر جدی دروست ببێ لە سەر هەموو یاساکەی پێ دەوڵەمەند بکەم، بەڵام وەختێك من تێبیناگەم تێبینی لە سەر چ شتێك بدەم، بۆیە زەرووره کامل بکرێ ئەو پێداچوونەوەی زمانەوانی بۆ بکرێ، ئینجا بیهێنرێتە ناو قاعە و خوێندنەوەی دووەمی بۆ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حەوت رۆژمان لەبەر دەستە تاوەکو خوێندنەوەی سێیەم هەر پێویستییەکی بوێ چاکی دەکەین فەرموو.

بەڕێز د. گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حوکمەکانی سزاکان هەمووی تەواو بوو ماددەی ئەخیری ماوە دەزانم باسی (١١١) دەکات، بەڵام هیچ سزایەك بۆ ئەو کەسانە دانەنراوە کە ئەو ڕووەکانە بەرهەم دەهێنن کە بۆ ڕووەکانیان هەموار کراوە، من پێشنیار دەکەم جینات بە کوردییەکەی پێی دەڵێن بۆهێل بۆ لیژنەی یاسایی ئەگەر چاکی بکەنەوە لە هەمووی نووسراوە جینات ئەو ڕووەکانەی کە بۆهێلەکانیان هەموار کراوە بۆ ماددەی هۆشبەر بە مەبەستی بەرهەم هێنانی ماددەی هۆشبەر (نباتات معدل جنیین بغرچ انتاج مواد مخدر) ئەگەر بکرێت پێداچوونەوە بە سزاکان ئەوانیشی تێ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەوە فەرموو کاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی/ ٣٧

حوکمەکانی یاسای سزاکانی بەرکار ژمارە (١١١) ی ساڵی ١٩٦٩ی هەموارکراو، یان هەر یاسایەکی دیکە جێگەی بکرێتەوە پیادە دەکرێت بەسەر هەر تاوانێك، یان هەر سەرپێچییەك کە لەم یاسایەدا نەهاتووە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەسەر ئەو ماددەیە قسەی هەیە؟ فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە بە ڕای من لە ڕووی قانوونییەوە شتێکی زیادە، چونکە ئەگەر هەر تاوانێك کە لەم یاسایەدا نەهاتبێت تەحسیل حاسلە و ئەسڵ وایە بگەڕێتەوە بۆ قانوونی عقوبات یان قانوونە عیقابیەکانی تر، ئیتر چ پێویست دەکات بێت هەر لا ببرێت تەبیعییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمت

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری سەرچنارخان دەکەم، بە ڕای منیش وایە ئەم ماددەیە زیادە و شتێکی کەم و کوڕە بۆ پەرلەمانی کوردستان کە بڵێتن لە ماددەیەك ئەگەر نەبێتن، ئەگەر نەبێتن با چاکی بکەین، بکەینە تێدایە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرمووو گولزار خان،

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ سەرچنار خان، مەبدەئی قانوونیمان هەیە دەڵێت (القانون منزه عن اللغو) فیعلەن ئەمە زیادەیە (الزیادە كالنقصان)، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەكان قسەیەكتان هەیە؟ نیتانە، ماددەی دوای ئەوە، فەرمووو گولستان خان،

بەڕێز گولستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی نۆیەم: ڕێ و شوێنەكانی چارەسەركردنی كەسانی ئالودەبوون:

ماددەی/ ٣٨

یەكەم: دادگا لە جیاتی سەپاندنی ئەو سزایەی لە ماددەی (٣٢)ی ئەم یاسایە دەقی لە سەر كراوە بۆی هەیە بڕیار بدات بەوەی گونجاوە لەمانەی خوارەوە:

١- دانانی ئەو كەسەی دەسەلمێنرێت ئالودەی ماددەی هۆشبەرە یان كارتێكاری عەقلییە لە یەكێ لەو دامەزراوە تەندروستیانەی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەكرێن بۆ ئەوەی تێدا چارەسەر بكرێت تاوەكو لیژنەی تایبەتمەند بە لێكۆڵینەوەی حاڵەتی ئەو كەسەی لەوێ دانراوە ڕاپۆرتێك دەربارەی حاڵەتەكەی بۆ دادگا بەرز دەكاتەوەو بۆ ئەوەی بڕیاری ئازادكردنی بدات یان درێژە بدات بەو مانەوەی بۆ ماوەیەك یان چەند ماوەیەكی دیكە.

٢-ئەوەی دەسەلمێنرێت ماددەی هۆشبەر یان كارتێكارە عەقلییەكان بەكاردەهێنێت پابەند بكات بەسەردانیكردنی نۆرینگەی دەروونی _ كۆمەڵایەتی كە بۆ ئەم مەبەستە دروست دەكرێن حەفتانە یەك جار یان دوو جار بۆ یارمەتیدانی لە سەر دەرباز بوون لە بەكارهێنانی تاوەكو پزیشكی ڕاسپێراو بە یارمەتیدانی ڕاپۆرتێك دەربارەی حاڵەتەكەی بۆ دادگا بەرز دەكاتەوە و بۆ ئەوەی بڕیار بدات بە ڕاگرتنی سەردانی كردنی یان درێژە پێدانی بۆ ماوەیەك یان چەند ماوەی دیكە نابێت بەرزكردنەوەی ئەو ڕاپۆرتە لە (٩٠) ڕۆژ دوا بكەوێت لە ڕێكەوتی دەستكردنی نەخۆش بە سەردانیكردنی ئەم نۆرینگەیە.

٣-پابەندكردنی ئەوەی بڕیاری ئازادكردنی دەردەچێت لە دامەزراوەی تەندروستی كە سەردانی نۆرینگەیەكی دەروونی _ كۆمەڵایەتی بكات.

دووەم: لە وەزارەت لیژنەی پزیشكی پسپۆر پێك دەهێنرێت بۆ كاركردن لە سەر جێبەجێكردنی ئەم ڕێكارانەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەقیان لە سەر كراوە و ئەركی ئەم لیژنانە بە ڕێنمایی دیاری دەكرێت كە وەزیر دەری دەكات.

سێیەم: ئەگەر کەسی حوکم دراو ئەو چارەسەریەی لەم ماددەیەی بۆی بڕیار دراوە رەت بکاتەوە ئەوە دادگا بۆی هەیە لە شوێنی بەندکردن دایبنێت بۆ ئەو ماوەیەی کە ماددەی (٣٢) ی ئەم یاسایە دەقی لە سەر کراوە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکی بەڕێز دەیەوێ گفتوگۆ لەو ماددەیە بکات با دەست بەرزبکاتەوە؟ فەرموو کاك نزار،

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بەشی نۆیەم ماددەی (٣٨) بڕگەی یەکەم دەڵێت دانانی ئەو کەسەی دەسەلمێنرێت ئالودەی ماددەی هۆشبەرە یان کارتێکاری عەقلییە لە یەکێ لەو دامەزراوە تەندروستیانەی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەکرێن، بۆ ئەوەی تێدا چارەسەر بکرێت تاوەکو لیژنەی تایبەتمەند، مەبەست لە لیژنەی تایبەتمەند ئەگەر بکرێ ناوەڕۆکەکەی دیاری بکەن لیژنەی تایبەتمەند کێیە؟ سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك زانا،

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەم، خاڵی یەکەم پشتگیری لە رایەکەی کاك نزار دەکەم، لیژنەی تایبەتمەند ماددەی یەکەمی لە پێناسەکان، پێناسە بکرێ و باشترین پێناسەش بە رای من بۆ لیژنەی تایبەتمەند ئەوەیە کە لیژنەی پزیشکی پسپۆریە لەلایەن وەزیر پێك دەهێنرێ و ساڵانە گۆڕانکاریان تیادا دەکرێ، چونکە ئەگەر ئەم لیژنەیە لە دەقی بڕگەکانی دیکە وازحە کە ئەم لیژنەیە سەلاحیاتیان یەکجار زۆرە ئەم لیژنە پزیشکییە دەتوانێت کەسێك ئازاد بکات، بۆیە دەبێت ئەمە ساڵانە گۆڕانکاری لەم لیژنەیەدا بکرێت بۆ ئەوەی مەجالی هیچ کارێکی دیکەی نا یاسایی تێدا نەمێنێت، لە بڕگەی دووەمدا باس لەوە دەکات کە بۆی ئەوەی دەسەلمێنرێت ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلییەکان بەکاردەهێنێت پابەند بکات بەسەردانیکردنی نۆرینگەیەك، ئێمە لە یاسای وەزارەتی تەندروستیدا کەرتی یایبەتمان نییە کەواتە بە یاسا ئەم پرسە یەك نەخراوە بۆیە لە جیاتی نۆرینگەیەك دەکرێ بکرێتە سەنتەرێك، چونکە لە ماددەکانی دیکەی پێشتر کە موناقەشەمان لە سەری کرد ئەمە ناوی سەنتەرە بۆ ئەوەی ئەو کەسە ئیجبار نەکرێت بچێتە عیادەیەکی پزیشکی لە دەرەوە ئیحالەی پزیشکی پسپۆر بکا و ئاماژەی پێ بکرێ بە سەردانیکردنی سەنترێکی دەروونی کۆمەڵایەتی لە کەرتی گشتی، چونکە وتمان لە کەرتی تایبەت یاسامان نییە، لە دێڕی دوای ئەوە هەفتانە یەك جار یان دووجار ئەمە دەبێ سەنتەرەکە

دیاری بکات نەك بەپێی یاسا دیاری بکرێت، بۆیە لە جیاتی ئەوە بڵێی هەفتانە یەك جار یان دووجار دەنووسین بەپێی خشتەی دیاریکراو لەلایەن سەنتەرەکە، لە خاڵی سێدا بەهەمان شێوە دیاریکردنی نۆرینگە بگۆڕێت بۆ سەنتەر کە لە خاڵی دوودا باسمان کرد لە بڕگەی دووەمی هەمان مادده لە تەعریفە کە باسی لە لیژنەی تایبەتمەند کرد دەبێت یان لێرە بۆی ئیزافە بکەین یان لە تەعریفەی لیژنەی تایبەتمەند باس لەوە بکەین کە ماوەی لیژنەکە دیاریکراو بێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ڕۆژان خان،

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس بۆ ڕوونکردنەوەکی جبت هەڤالە مە هەر نوقتە بێژم، سەبارەت وێ لیژنێ لیژنا تایبەتمەند بڕگە دوو نەفسی ماددا گووتی وەزارەت لیژنەی پزیشکی پسپۆر پێك دەهێنێت بۆ کارکردن لە سەر جێبەجێکردنی ئەو ڕێکارانەی لە بەندی یەکەمی ئەو ماددەیە دەقیان لە سەر دراوە ئەرکی ئەو لیژنانە بە ڕێنمایی دیار دەکرێن کە وەزیر دەری دەکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سروان.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە دووەم جارە ئەو پێشنیارە دەکەم، حەز دەکەم بەراستی بەهەند وەربگیرێ، بەر لەوەی ئێمە تەوزیح بدەین و شیکردنەوەی لە سەر بکەین کەسی موختەس بەڕێز وەزیری کاروباری پەرلەمانە کە ماددەیەك دەخوێندرێتەوە شیکردنەوەی یەکەم با ئەو بدرێت شیکردنەوە بکات کێ ناڵێ ئێمە بە هەڵە لە ڕستەکە دەگەین یان لە نووسینەکە دەگەین، ئەگەر یەکەم شیکردنەوە بە ئەو بدرێت ئینجا ئێمە ئەوەی لێ بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڵام بەگوێرەی پەیڕەو وا نییە ئێمەش پابەندی پەیڕەو دەبین، جەنابتان قسە دەکەن دوایی دەرفەتی دەدەینێ وەڵامی هەر هەمووتان دەداتەوە، فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٨) لە بڕگەی یەکەم لە خاڵی دووەم، ئاماژە بەوە کراوە ئەوەی دەسەلمێنرێت ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلییەکان بەکاردەهێنێت پابەند بکات بەسەردانیکردنی نۆرینگەی دەروونی _ کۆمەڵایەتی، کە بۆ ئەم مەبەستە دروست دەکرێن خۆی ئەمە لە ئەساسدا ئەمە

کێشەیەکمان بۆ دروست دەکات، چونکە تا ئێستا نورینگەیەکی موختەسمان نییە، وەکو برای بەڕێزم کاك زانا ئاماژەی پێکرد، ئێمە لە ماددەکانی پێشووش باسمان لەوە کردووە کە نەخۆش بنێردرێتە ئەو نەخۆشخانانەی کە تایبەتن بە چارەسەرکردنی ئەو کەسانەی کە تووش بوون بە مادده هۆشبەرەکان، بەڵام لە هەرێمی کوردستاندا هیچ جۆرە نەخئشخانەیەکی لەو شێوەیەمان نییە، ئەم یاسایە حکومەتی هەرێمی کوردستان مولزەم دەکات بۆ ئەوەی کە زوو بە زوو دەست بکات بەو نەخۆشخانە و نۆرینگانە، بۆیە تکا دەکەم ئەگەر پێویست دەکات حکومەت دەست بکات بە دروستکردنی نۆرینگە و نەخۆشخانەی پێویست، پێویستمان بەوە هەیە کە لە یاساکەدا ئاماژەی پێ بکرێ حکومەت مولزەم بکرێ بە موددەیەکی دیاریکراو بۆ دروستکردنی و لە هەمان بڕگەی لە خاڵی سێیەم پابەندکردنی بڕیاری ئازادکردنی دەردەچێت ئەمە خۆی لە ئەساسدا ڕێنماییە، پێم وایە لە ئێستادا پێویست ناکات ئەمە ئاماژەی پێ بکرێت، چونکە سەردانیکردنی نۆرینگە لە دەسەڵاتی لیژنە دایە پێشتر باس لە لیژنەی تایبەتمەند کراوە ئەگەر ئەمان بڕیار بدەن بە سەردانیکردنی بۆ نۆرینگەیەکی تایبەت پێم وایە لە یاسا ئیزافەیە، داوا دەکەم لە بەڕێز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان وەڵامی ئەوە بداتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ڕوپاك خان.

بەڕێز ڕوپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مادده (٣٨) بڕگەی یەکەم لە خاڵی یەکەم لە دێڕی کۆتایی کە دەڵێ بڕیاری ئازادکردنی بدات یان درێژە بدات بەو مانەوەی بۆ ماوەیەك، یان چەند ماوەیەکی دیکە، لێرە ماوە دیاری نەکراوە ماوەکە دیار نییە، ئایا چەند دەمینێتەوە، بۆیە پێویستە ماوەکە دیاری بکرێ و، هەروەها بۆ بڕگە دووەم پشتگیری لە قسەکانی کاك زانا دەکەم و پشتگیری لە قسەکانی کاك کاروان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیریم بۆ وتەکانی کاك کاروان، دیارە ئەم یاسایە دەڵێ لە دوای (٩٠) ڕۆژ لە بڵاوکردنەوەی لە وەقائیعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت، ئێمە لە ماددەی (٣٨) بڕگەی یەکەم خاڵی یەکەم ئاماژەمان داوە بەو دامەزراوە تەندروستیانەی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەکرێن، ئێمە ئاماژەمان بە شتێك داوە کە بوونی نییە و ناشزانین کەی دەبێت، لەبەر ئەوە باشتر وایە

ئەم ماددەیە یان لا ببرێت یان لەگەڵ حکومەت قسە بکرێت، بۆ ئەوەی کاتێکی دیاریکراو هەبێت بۆ دروستکردنی ئەم دامەزراوە تەندروستییانە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٨) بڕگەی سێیەم ئەگەر کەسی حوکم دراو ئەو چارەسەریەی لەم ماددەیەی بۆی بڕیار دراوە رەت بکاتەوە، ئەوە دادگا بۆی هەیە لە شوێنی بەندکردن دایبنێت، ئێمە پرسیار دەکەین ئەو بەندیخانەیە کە کەسی تووش بووی لێ دادەنرێ، هەر هەمان بەندیخانەیە کە ئێستا خەڵکی بە تێکەڵی تێدایە، لەبەرئەوەی ئێستاکە ئەو کەسانەی کە تووش بوون ئەچنە ناو ئەو خەڵکانەی تریش کە خەڵکی تریش تووش دەکەن، چونکە خەڵکمان بینیوە پێش ئەوەی کە بچێتە بەندیخانە تووش بوو نەبووە، بەڵام ئێستا بە لۆدێکی تر دەبینرێ، بۆیە پێویستە ئەو کەسانە گرتووخانەی تایبەتیان بۆ بکرێ و ئەو کاتە کە چارەسەری پزیشکیشیان بۆ دەکرێت و ئەو کاتە باشتر چارەسەریان دەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گولیزار خان.

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٨) بڕگەی (١) فەقەرە (٢) ووشەی نۆڕینگە هاتووە لێرە، دەبوایە ئێمە پێناسەی نۆڕێنگە بکەین لە ماددەیەك لە تەعریفەکان، من لێرە تەعریفێکم نووسیوە (هەر نۆڕینگەیەك دەروونی کۆمەڵایەتی دادەمەزرێت بە پێی ئەم یاسایە بەمەبەستی چارەسەر کردنی ئاڵوودە بوونەکان)، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، حەسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

هەمووومان دەزانین مەبەست لە سزادان بۆ تۆڵە سەندنەوە نییە، بەڵکو ئامانج تێیدا چاکردنەوەی رەفتاری کەسەکانە، بۆ ماددەی (٣٨) لە خاڵی یەکەم پشتگیری لە کاك نزار دەکەم لە بڕگەی یەکەمیش پشتگیری کاك زانا دەکەم، بەنسیبەت خاڵی دووەمی و بڕگەی دووەمیش کە دەڵێت ئەوەی دەسەلمێندرێت مادده هۆشبەرەکانیان کارتێکەرەکان بەکار دەهێنرێت بەسەردانیکردن بۆ نۆڕینگەیەکی دەروونی، کۆمەڵایەتی، ئێمە نۆڕینگەی پزیشکیمان هەیە، بەڵام نۆڕینگەی کۆمەڵایەتی نییە، سەنتەری کۆمەڵایەتییە، لە ماددەی (٧)یش ئاماژە بەوە کرایە کە بە مەحکەمە

هەماهەنگی وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی، هەروەها وەزارەتی تەندروستی سەنتەرێك دادەمەزرێنرێت، بۆیە ئەگەر هەموو ئەو ووشانە یەك بخرێنەوە باش دەبێت، لە خاڵی (ج) بڕگەی سێیەم پابەند کردنی ئەوەی بڕیاری ئازاد کردنی دەردەچێت لە دامەزراوەی تەندروستی کەسەردانی سەنتەرەکان دیسان، لێرەشدا نابێت بە رای من پاش ئەوەی کە من لە چاکسازییەکانەوە بە راپۆرتی دەقیقەوە باس دەکەم، ئەو کەسانەی کە دووبارە بە هۆی ئاڵوودە بوونی بە ماددە هۆشبەرەکانەوە، جاری دووەم دێنەوە سجنەکانی چاکسازی، ئەوانەن کە ماوەی یاسایی خۆیان تەواو نەکردیە، هەر کەسێك کە ئاڵوودەی ماددەی هۆشبەر بوو بۆ ئەوەی کە لە ژێر چاودێریدا بێت و لە نوێوە دروست بکرێت، پێویستی بە ساڵێك و شەش مانگ هەیە، بەشێوەیەك ئەڵێ کە سێ مانگ ئەو کەسە بەتەنیا رێگەی بدرێ کە سێ مانگ نابێ کەسە نزیکەکان ببینێ، سێ مانگی دووەم ئەگەر پێویست بوو کەسانی دووەم، دوای نۆ مانگیش پزیشك ئەتوانێ کە بڕیار لەسەر ئازادکردنی یاخود مانەوەی کەسەکان بدات، بۆیە با ماوەی گێڕانەوەی کەسەکە تەحدید بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ڕۆژان خان.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددە (٣٨) بەس ڕوونکردنەوەك سەبارەت بە ماوە هەبوو کە بەحس کر، هەگەر هەم سەح کرنێ ماددە (٣٨) یەکەم با ئەوەی دەسەلمێنێ ماددەی هۆشبەری یان کارتێکاری عەقلی بەکاردەهێنرێ پابەند بکات بە سەردانی کردنی نۆڕینگەیەکی دەروونی کۆمەڵایەتی کە بۆ ئەم مەبەستە دروست دەکرێت، هەفتانە یەك جار یان دووجار، یاهفتانە یا راپۆرتا حازر کریا، ئەز بیژم وازحیە باسکرنی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو د. ڤالا.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە زۆر وازیحە، تەنیا بۆ ئەو کەسانەیە کە لەماددەی (٣١) باسکرایە، ماددەی (٣١) تەنیا باس لەو کەسانە دەکات کە بۆ خۆی ماددەکەی وەرگرتووە، چی کڕیبیتی و چی بەرهەمی هێنا بێت، واتا ئەو کەسەی کە بەکاری دێنێ، لەو حاڵەتانە دەتوانرێ بەشێوەیەك موعالەجە بکرێ، پێشتریش لەگەڵ وەزیری تایبەتمەند وەڵامی داوەتەوە کە نۆڕینگە و نەخۆشخانەمان هەیە، بەڵام بەو مستەوایە کە ئێستا لەو قانوونە باس کراوە، لەو یاسایە هەموو شوێنەکان باس کراوە کە ئەو نۆڕینگانە ئەو شوێنە موختەصانە ئیشیان چییە و ئەرکیان چیە بەرامبەر بە کەسی

ئاڵوودە بوو و مەبەستی چارەسەرکردنە، ئەوە حاڵەتی یەکەم، حاڵەتی دووەم بەڕێزان هەندێك موستەلح بەکاردەهێنرێت لەلایەن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، داوا لە بەڕێزتان دەکەم کە لە پرۆتۆکۆل بیسڕنەوە کاتێك دەڵێن وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان وەڵاممان بداتەوە، ئێمە لێرە لە جەلسەیەکی ئیستیجوابی نییە، لێرە ئەرکی ئێمە تەنیا روونکردنەوەیە، بەشداریکردنمان تەنیا بۆ پێدانی روونکردنەوە بۆ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، بۆ ئەوەی بەرچاویان روون بێ، لەلایەك و لەلایەکی تریشەوە بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی ئەوتۆ یاساکان دەرچن، کەمترین صەخرات و بۆشایی تێدا بێ، بۆ ئەوەی نەگەڕێندرێنەوە، بۆیە تکا دەکەم لە بەڕێزتان کە هەندێك موستەلح هەیە داوا بکەن کە لە پرۆتۆکۆل هەڵبگیرێ، بۆ ئەوەی ئێمە لە جەلسەی ئیستجواب نین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ لەمەودوا بەکاری مەهێنن، بڵێن داوای روونکردنەوە دەکەین، شتێکی تر بڵێن، دەمانەوێ روونتر بێ، قسەکەی جەنابت لەو رووە دروستە، ماددەی دوای ئەوە بەرێزان وەڵامت هەیە فەرموو .

بەرێز رۆژان محمد کریم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥٥) پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی برگە (٢) سەرۆکی پەرلەمانی هەر داخوازیەك بیتن بۆ سرینەوەی هەر کەلیمەك، لازمە بڕیاری لەسەر بدەن ئەگەر جارەکی دی سەر ئاخاوتنا د.ڤالای بریاری لەسەر بدات زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێ ئەوە بڕیارماندا لەمەودوا پەرلەمانتار بەکاری ناهێنێ، ئەوان نێتێکیان نییە ئەمە دەزانین و، دکتۆرە جەنابیشیان دەزانن ئەوان نێتێکیان نییە مەبەستیان روونکردنەوەی زیاترە لە شێوەی پرسیارو وەڵام، داوای مەکەن لە شێوەی رونکردنەوەیا داوای بکەن ماددەی دوای ئەوە بەرێزان.

بەرێز گلوستان سعید حمە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٩)

١-ئەوکەسەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی بەکار دەهێنێت کە لە خۆیەوە دێتە پێش بۆ چارە سەرکردن لە نەخۆشخانەی تایبەت بە چارەسەرکردنی کەسانی ئاڵوودەبوو ئەوا دەعوای تاوانکاری لەسەر ئەنجام نادرێ.

بڕگەی دووەم:

١-ئەو نەخۆشەی حوکمەکانی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەیگرێتەوە لە ژێر تێبینی کردن دادەنرێت لە دامەزراوەی تەندروستی بۆ ماوەیەك لە (٣٠)رۆژ زیاتر نەبێت.

٢-ئەگەر بۆ داموزراوەی تەندروستی سەلمێنرا کە نەخۆشەکە ئاڵودەیەو پێویستی بە چارەسەر هەیە ئەوا بۆی هەیە بۆ ماوەیەك لە (٩٠) رۆژ زیاتر نەبێت بیهێڵنەوە.
٣-دامەزراوەی تەندروستی ماوەی مانەوەی نەخۆش تیایدا بۆ ماوەی (١٨٠) رۆژ درێژ دەکاتەوە ئەگەر بۆی دەرکەوت پێویستی بە چارەسەرکردنی ئەمە پێویست دەکات.
بڕگەی سێهەم: لیژنەی پزیشکی تایبەتمەند بۆی هەیە ئەوەی بڕیاری دەرچواندنیان لە دامەزراوەی تەندروستی دەدرێت پابەند بکات بەسەردانی کردنی نۆرینگەی دەرونی کۆمەڵایەتی بەو مەرجەی پزیشکی چارەسەرکراو راپۆرتەکەی بۆ لیژنە بەرز بکاتەوە بۆ ئەوەی بریار بدات بە راگرتنی سەردانی کردنی نۆرینگەی باسکراو یا بەردەوام بونی.
بڕگەی چوارەم: لەکاتی پابەند نەبونی نەخۆش بە پرۆگرامی چارەسەری لە لایەن دامەزراوەی تەندروستی ئەوا دامەزراوەی تەندروستی یان نۆرینگە بە گوێرەی حاڵەتەکە دادگای تایبەت لەو بوارەیەوە ئاگادار دەکاتەوە بۆ گرتنە بەری رێگای یاسایی دەرهەقی بە پێی ماددەی (٣٢)ی ئەم یاسایە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە وە دەیەوێت گفتوگۆی لەبارەیەوە بکات فەرموو ناوەکانتان تۆماربکەن بەرێزان (جوان خان، کاك زانا، د.گەلاوێژ، شێخ زاهر، روپاك خان، شیرین خان، د.کازم، سەر چنار خان) فەرموو شیرین خان.

بەرێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٩) بڕگەی دووەم خاڵی یەکەم و دووەم با بڵێین کات یاخود ماوەیەك دیاری کراوە بۆ کەسی ئالودەبوو بۆ چارەسەر کردن، من پێشنیاز دەکەم ماوەو کات دیاری نەکرێت، کەسی ئاڵودەبوو تا ئەوکاتەی پێویستی بە چارەسەرکردن ئەبێت دەرفەتی هەبێت واتا کاتەکە مەحدود نەکرێت بۆ کەسی چارەسەرکر یاخود ئاڵودەبوو، زۆر سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس د.کاظم فەرموو.

بەرێز د.کاظم فاروق نامق:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تێبینیەی کە من هەمە دیارە بەرێزان پێش ئێمەش یەك دووجار باسیان کردووە، بەس بەراستی لەم ماددەیا زۆر گرنگە جەختی لێبکەینەوە، ئەویش بڕگەی یەکەم کە دەڵێت لەخۆیەوە دێتە پێش بۆ چارەسەرکردن لە نەخۆشخانەی تایبەت، بەراستی نەخۆشخانەی تایبەت ماعنای نەخۆشخانەی ئەهلی دەگرێتەوە، لێرە یا ئەبێت بڵێی تایبەتمەند یا ئەبێ بلێی سەنتەر یا ئەبێ

بڵێی دامەزراوەیەکی سەر بەوەزارەت و، من پێم باشە کە کەلیمەی گشتی تیا بێت، بۆ ئەوەی وازح بێت کە کەرتێکی گشتییەو سەر بە وەزارەتە و لە ژێر چاودێری وەزارەتدایە.
سەبارەت بە بڕگەی دووەم لە خاڵەکانی ئەلف و با و ئەوانەیە ڕۆژەکەیان دیاری کراوە نوسراوە بۆ نموونە بڕگەی (أ)نوسراوە لە (٣٠) ڕۆژ زیاتر نەبێت، لە ڕاستیا من پێم وایە کەمتر نەبێتە کە زەروورترە لەوەی زیاتر نەبێت، چونکە هەرکاتێك نەخۆشەکە یان ئەو کەسەی ئاڵودەبووە گەیشتە ئەوەی کە پزیشك بتوانێ ئیزنی بدات و سەردانی کردنەوەی ناو بە ناوی بۆ دانێت ئەوا خۆی ئیزنی دەدات، بەڵام لانی کەم ئەبێ مودەیەك هەبێت بزیشکەکە یا سەنتەرەکە بتوانێت لەگەڵ داموودەزگاکانی ترا وەك و بەشی ئاسایش و پۆلیسەی لە نەخۆشخانەکەیا کار دەکەن بتوانێت ئەو کەسە بهێلێیتەوە لە نەخۆشخانەکە، کەواتە لانی کەم حەدی ئەدنای بۆ دابنرێ لە (٣٠) ڕۆژ زیاتر نەبێت، بەڵام لە چەند کەمتر نەبێت؟ ئەو دوو خاڵە لای من گرنگ بون زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس فەرموو کاك شێخ زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو یاسایە تایبەتە بە ماددەی موخەدەرو کار تێکراوە ئەقلییەکان، پێم وابێ باسی کەسێك نەکراوە کە ڕۆژانە تەعامولی لەگەڵ ماددەی موخەدرە ئەویش دکتۆری موخەدیر، دکتۆری تەخدیر کاتێك نەخۆشێك بەنج دەداتە نەخۆشەکان زۆر لەو حالەتانەمان دیتیە کە دەڵێن فلانە کەس بەهۆی بەنجەوە بە هۆش خۆی نەهاتەوە، ئایا چ سزایەك دادەنرێت بۆ نەخۆشی موخەدیر و وەکو دەزانین لە قانون هاتووە کە باس لەوە دەکات دکتۆر بەس دەبێ عینایە بکات، نەك عینایە ڕەجلو ئیعتاد، تەنها لە عەمەلیاتی تەجمیلی کە دەبێت مەسەلەن کەسەکە چۆن ئەگەر کەپوی عەمەلیات بکات دەبێ کەپوی چۆن بوێ دەبێ ئاوای بۆ دەر بجوێنێ، بۆیە داوا دەکەم عقوبەی دکتۆری موخەدیر دیاری بکرێت، پرسیارێکیشم بۆ لیژنەی پزیشکی ئەوەیە ئایا باس لە کارتێکەرە عەقلیەکان دەکات؟ ئایا مەشروباتی کهولی ناچێتە بواری کار تێکراوی عەقلی؟

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر خاڵی دووەم هەیە، کە ئەویش ڕەبتی بە خاڵی یەکەمەوە هەیە، تەبعەن ئەوە بۆ ئەو کەسانەیە کە دەعوایان لەسەر ناکرێت و خۆیان یان ئەخباری دەکەن و ئاڵودەن یان پێویستیان بە چارەسەرە، جاری وا هەیە ئێمە حاڵەتێك دروست دەکات کەسەکە کە زانی

مەحکەمە پێی زانیوە یا دادگا پێی زانیوە دێتە ئەو بنکە تەندروستییەوە دەڵێ من پێویستم بە چارەسەرە، بۆ ئەوەی دەعوەی جەزائی لەسەر نەکرێت ئەمە خاڵێك.

خاڵی دووەم: ئەو (٣٠) رۆژەیە زیاتر زیاتر نەبێت، پێم وایە وەك و پێشتر نازانم زیاتر نەبێتەکە ئەو مودە تەحدید نەکرێت، چونکە ئەوە رەبتی بە خاڵی دووەمەوە هەیە، ئەگەر پێویستی بە چارەسەر بوو ئەڵێ بۆ (٩٠) رۆژ ئەتوانێ تێهەڵکێشی لە بەینی خاڵی یەکەم و دووەم بکرێت بە یەك خاڵ و بە (٩٠) رۆژەکە.

خاڵی سێیەم: ئەگەر لە (١٨٠) رۆژدا عیلاج نەکرا لەو حاڵەتەیا جی ئەبێت؟ چونکە حەدی ئەعلای بۆ داناوە (١٨٠) رۆژ زیاتر نەبێ، ئەی ئەگەر چارەسەر نەبوو؟ یەعنی وەك ئەوە وایە هیجمان نەکردبێت، ئەوکاتە لەبەر ئەوەش یەعنی هەر ئاوا بە موحەدەدی نەمێنێتەوە کاتەکەی تا چارەسەر ئەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

جوان خان فەرموو.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینی برادەرانم هەبوو، پێم باشە ئەو رۆژانە تەحدید نەکرێت، بەڵکو بەو شێوەیە بنوسرێتەوە تا ئەو کاتەی پێویستی بە چارەسەر نامێنێت و دڵنیادەبن لە باش بوونی نەخۆشەکە بۆیە پشتگیری لە هەڤاڵانم (شیرن خان و د.کازم و سەر چنار دەکەم) زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەمدا پشتگیری لە (د.کازم)دەکەم کە نەخۆشخانەی تایبەت بە نەخۆشخانەی خاس دێت بگۆردرێت دەبێت بکرێتە نەخۆشخانەی تایبەتمەند کەواتە تەخەسوسی.

وە لە بڕگەی دووەمدا هەرسێ خاڵ یەك، دوو، سێ رەبتە بە یەکتر دەکرێ، بکرێتە یەك خاڵ، لەگەڵ ئەو رایەم کە لە پرۆتۆکۆڵی عیلاجیدا کە ئەمە لە خاڵی یەکەم ئاماژەی پێکراوە دەڵێ ئەو نەخۆشەی کە بڕیارت دا نەخۆشە لە پرۆتۆکۆڵی عیلاجیدا سەقف دیاری ناکرێ کەی چاك دەبێتەوە کەس زەمانەتی ئەوەی ناکات رەنگە ئەمە نەتوانین زەمانەتی ئەنفلۆزایەك بکەین، چۆن زەمانەتی ئەوە دەکەی ئالودەبون بە ماوەی چەند چاك دەبێتەوە بۆیە پشتگیری لە هەموو ئەو بەرێزانە دەکەم کە لەگەڵ ئەوەن ماوەکە دیاری نەکرێت.

لە بڕگەی سێیەمدا: دیسان وەك پێشنیارەکەی پێشتر ووشەی نۆرینگە بکرێتەوە سەنتەر و ئیزافەی کەرتی گشتی بۆ بکرێت، بۆ ئەوەی نەجێتە کەرتی تایبەت، لە بڕگەی چوارەمیشدا بە

هەمان شێوە ووشـەی نـۆرینگە هـاتۆتەوە لەوێشـدا بگۆردرێـت بە سـەنتەری کەرتـی گشـتی زۆر سوپاس.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

روپاك خان فەرموو.

بەرێز روپاك احمد رحمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـادده (٣٩) بـڕگەی یەکەم پشـتگیری قسـەکانی د.کـازم دەکەم، کە بکرێـت بە نەخۆشـخانەی تایبەتمەند.

لە بڕگەی دووەم: (أ، ب، ج) منیش پشتگیری هاوڕێیانم دەکەم کە باس لە حەدی ئەعلا نەکرێـت، دیاری نەکرێ هەتا چارەسەر نەکرێ، واتـا ئەو ووشـەیەی بـۆ زیـاد بکـرێ کـاتی چارەسـەر بـوونی سوپاس.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس د.گەلاویژ فەرموو.

بەرێز د.گەلاوێژ عبید عثمان :

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (٣٩) یەکەم پاڵپشـتی لە هاوکـارانم دەکەم کە نەخۆشـخانەی تـایبەت نیـیە بکـرێتە نەخۆشخانەی تایبەتمەند، بەڵام لە خاڵی دووەم یەکەم ئەو (٣٠) رۆژە دانـراوە ئەو کەسـە لە ژێـر چاودێری دەبێ، چـونکە ئەو کەسـە نـاگیرێتن لەوانەیە لە کـاتی ئەو (٣٠) رۆژەی کە چـووە دەڵـێ ئەمن دەمەوێ ئەمن خۆم عـیلاج بـکەم، لەوانەیە جـارێکی تـر مـاددەی هۆشـبەر بەکـاربێنێتەوە، بـۆیە (٣٠) رۆژ لە لە ژێـر تێبیـنە کـردن، تێبیـنە کـردن دەبـێ بگـۆردرێ چـاودێری کـردنە، بکـرێتە چــاودێری کــردن باشــترە لە دامەزراوەی تەندروســتی و بــۆ مــاوەی (٣٠) رۆژ لەو (٣٠) رۆژەی جارێکی تر بەکارە نەهێنێـتەوە ئەو مـاددە هۆشـبەرە و، بـۆ نـۆرینگەش پـاڵ پشـتی لە (کـاك زانـا دەکەم) و لێرە لە خـاڵی سـێیەم دامەزراوەی تەندروسـتی مـاوەی مـانەوەی نەخـۆش تیایـدا بـۆ ماوەی (١٨٠) رۆژ درێژ دەکاتەوە ئەگەر بۆی دەرکەوت چارەسـەر کردنـی ئەو نەخۆشـە پێویسـتی بەو مـاوەیەیە نەك بـۆی دەرکەوت پێویسـتی بە چارەسـەرکردنی ئەمە، پێویسـت دەکـات ئەمە یەعنی تۆزێك رەکیکە دارشتنەوەکەی پێویستی بەوەیە رۆژ درێژدەکاتەوە ئەگەر بـۆی دەرکەوت چارەسەرکردنی پێویستی بەو ماوەیەیە زۆر سوپاس.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تایبەتمەند لیژنەکان قسەتان هەیە فەرموو رۆژان خان.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو لیژنەی تایبەتمەند سەبارەت پزیشکان، پزیشکان بۆ موخەدریش دێت و بۆ هەموو پسپۆری پزیشکی دێت، سەبارەت بەوەی کەمترین هەمان مادده (٣٩) چوارەم، ئەگەر گوتی کەمتر بیتن ئەوژی لە کاتی پابەندبونی نەخۆش بە پرۆگرامی چارەسەری، واتا ڕۆژێبێت یان دوو ڕۆژبێت موهم تەوا نەکردبێتن واتا کەمترینە سەبارەت بەحسی مەشروباتێ کرن لیستا کار تێکراوێ عەقلیدا ئەڤە لیستە سەر معهداتێ دوەلی هاتیە سالانەی (١٩٧١) لیستا ئەوساڵە هاتی زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز وەزیری هەرێم ڕوونکردنەوەتان هەیە؟

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم /وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە نوسخەی عەرەبی (المستشفیات المختصة) واتا خاصە نییە موختەسە، بۆیە تەئیدی بەڕێز د.کازم دەکەین ئەوەیان ببێتە موختەص، بەڵام لەسەر موودەکان دیارە ڕای پسپۆران وەرگیراوە لەو بابەتە ڕای وان وابووە کە حاڵەت هەیە بە (٣٠) ڕۆژ عیلاج دەکرێ، حاڵەت هەیە پێویستی بە (٩٠) ڕۆژە لە هەموو حاڵەتێکدا عیلاجی کەسی ئالودەبوون ڕایان وا داوە کە زۆر ئاستەمە لە (١٨٠) ڕۆژ تێبپەڕێت و ئەو کەسەی کە عیلاج دەکرێتن، دەرفەتی ئەوەی نییە بجێتە دەرەوە وەری بگرێتەوە، چونکە ئەسڵ لە نۆرینگەکە ناچتە دەرێ بۆخۆی لە موستەشفا تایبەتەکە دەمینێتەوە تا عیلاج دەکرێ و ڕاپۆرت دەنوسرێت ئەو کەسە عیلاجکراوە و تەئسیراتی لەسەر نەماوە ئینجا ئازاد دەکرێتن زۆر سوپاس .

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی کاك شێخ زاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمن پرسیارەکم کرد ئایا ئەو ماددەیە دەچنە چوارچێوەی کارتێکەرە عەقلیەکان یان نا؟ ئەگەر دەچن بۆ داخیل ناکرێ ئەگەر ناشچن بڵێن ناچن.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەس وەڵامی دایتەوە ڕۆژان خان فەرموو دکتۆرە.

بەرێز د.شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵامەکەی من هەمان وەڵامی رۆژان خانە، لۆخۆی لە خشتەی پێنجەمەوە، خشتەی کار تێکارە عەقلیەکان نەخێر تێیدا نییە حەسەب موعاهەدە نێو دەوڵەتییەکان و پێکهێنەری، ئەساسی کهول ئیسانۆڵە کە لە پێشینە کیمیاوییەکان لە دوو خشتەی کۆتایی، واتا نۆیەم و دەیەم هەر تێیدا نییە، واتا مەوعاهەدە نێو دەوڵەتییەکان تێیان نەکردیە، ئەمە ئەو جەدوەلانە دەبێ ئەو خشتانە لەسەر خشتە نێو دەوڵەتییەکان برۆین، لەبەر ئەوە تێیدا نییە دەست خۆش.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو نوقتەی نیزام؟

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر روخسەت بدەی روونکردنەوەیەك لەو بابەتە بدەم ئەگەر روخسەتە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابت لە لیژنەی تەندروستی فەرموو.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەلێ لە لیژنەی تەندروستیم، لەگەڵ پشتگیری کردنی هەردوو بەرێزان رۆژان خان، راستە لە موعاهەداتی نێو دەوڵەتی نەتەوە یەکگرتووەکان هەرچی شەست و یەك و هەفتاو یەك تێیدا نییە، بەڵام دەبێ بگەرێینەوە سەر ئەوەی بەلێ کارتێکەرە عەقلییەکان مادده کهولیەکانیش دەگرێتەوە بە پێی زانستی، نەك بە پێی ئەوەی چی واژووی لەسەرکراوە، بەڵێ موئەسەراتی ئەقلیە و (WHO) دانی بەو راستییە داناوەو بەلێ خواردنەوە کهولیبەکان لە زمنی کارتێکەرە عەقلیبەکانە زۆر سوپاس و هەتا بەرێز سەرۆکی پەرلەمان هەندێك ماددەی ترمان هەیە مونەشیتەکانە ئەوەی ووزە بەخشەکان ئێستا ئەوانیش بەپێی (WHO) دێتە زومنی کار تێکەرە عەقلییەکان.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.کازم جەنابیشت ئەندامی لیژنەی تەندروستی فەرموو، بەرێزان دەرفەت دەدەین بە د.کازم دکتۆرە با قسەیەك بکات لەو بوارەیەوە.

بەڕێز د.کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست خۆشی لە هەرسێ بەڕێزان (ڕۆژان خان و د. شایان و کاك زانا) دەکەم کە هەرسێکیان ئەندامانی لیژنەی تەندروستین، بە دڵنیایەوە مادده کحولییەکان وەك کاك زانا باسی لێوەکرد ماددەی هۆشبەرن و کار دەکەنە سەر هۆش و هەست و توانای ئیدراکی مرۆڤ و لەم خشتەدا نین، لەبەر ئەوەی عالەمیەن جۆرێك لە ئیستسنای بۆ دروستکراوە لەبەر ئەوەی تازە بەو شێوازە هاتوە ئەگەر نا بەلێ ماددەی هۆشبەرن و ئەتوانم بلێم هیجیان کەمتر نییە جۆرێك لەو ماددانەی کە لەم خشتانەدا هەن و کاریگەریان هەیە لەسەر رەفتارو ئیدراك و بیرکردنەوەو بریاردانی مرۆڤەکان، بەدڵنیایەوە کاریگەری ئەبێ لە سەر رەفتارو چۆنیەتی کاریگەریشیان لەسەر موجتەمەع، بەڵام ئیستسنای بۆ کراوە تازە لە جەدوەلەکان نییە، ئەکرێت بیخەینە ناوی، ئەشکرێت هەروەك و چۆن هاتووە وازی لێبهێندرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەوە بەڕێزان ماددەی (٤٠) بەڕێزان فەرموون.

بەڕێز سعید مصطفی تەتەرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٠) نهێنی ئەو کەسانەی لە حاڵەتی ئاڵودەبوون بە مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکارە عەقلییەکان چارەسەر دەکرێن دەپارێزرێت.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ هەیە لەم بارەیەوە قسە بکات با ناوی خۆی تۆمار بکات (کاك لقمان، کاك سیروان، سەر چنارخان، ڕۆبینا خان، کاك دیاری)بەڕێزان کاك لقمان فەرمون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٠) تەرجەمەی حەرفی کراوە لەرووی زمانەوانییەوە تەسەور دەکەم پێشنیاز دەکەم وای لێبکرێ جوانتر بێت، لە حاڵەتی چارەسەرکردنی ئەو کەسانەی ئاڵودەبوون بە ماددەهۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکان دەبێت نهێنی کەسیان پارێزراو بێت زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ڕۆبینا خان.

بەڕێز ڕۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر هات و کەسەکە نهێنی ئاشکراکرد، ئایا هیج سزایەك هەیە؟

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوە خۆی قانونی خۆیان هەیە، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە ڕایەکەی کاك لقمان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە خۆی واجبی هەموو فەرمانبەرێکە لە حوکمەتە کار بکات نهێنی کارەکەی بپارێزێ، یەعنی لێرە هیچ نەسێکی ئیلزامی نەهاتووە ئەڵێ نهێنی ئەو کەسانەی لە حاڵەتی ئاڵودەبوون لە مادده هۆشبەرەکان، یان کار تێکەرە عەقلییەکان چارەسەر دەکرێن دەپارێزرێت ئەبێ وشەی پێویستە بخرێتە پێشەوە بپارێزرێ لەلایەن کێوە لەلایەن ئەو دامودەزگایانە کە کار لەو کەیسانە ئەکان.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دیاری فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمه رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا پشتگیری سەرچنار خان دەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان هەموو حاڵەتی نەخۆشیەك فەرزە و، پێویستە لەسەرچارەسەرکار نهێنیەکانی بپارێزرێت بە کۆمپلێتی لە دوای ئەوە قسەکانمان زۆری کرا، بەڵام من پێم وایە لەم حاڵەتە ئەبێ یەك دەستەواژەی بۆ زیاد بکرێ بە پێچەوانەوە ئەبێ بە پێی یاساکان سزای ئەوانە بدرێ کە نهێنیەکەی ناپارێزێ تەبعەن یەك بە بەسیتی بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەوانەی کە ئاڵودە دەبن بە و ئیشە بەلانی کەمەوە چواردەورەکەی ئەیزانن نەك ئەبێ هەر نهێنیەکەی بپارێزرێت، بەڵکە هیچ داتایەك نەدرێ بە کەسی یەکەمیشی بە بێ ڕەزامەندی خۆی لە هەموو دنیایە عورف ئاوایە قانونیش لە هەموو یاساکان بە بێ ڕەزامەندی خۆی ناتوانرێت دایکیشی و باوکیشی لە (١٨) ساڵ

زیاتر بوو داتا وەربگرێ چ ماددەیەك وەرئەگرێ ئیلا لە حاڵەتێكا نەبێت ئەگەر خۆی قودرەتی ئەوەی نەبێت ژیانی خۆی بەرجەستە بكات، یەكێكی بۆ دانێن، وابزانم لێرە لە مەحكەمە پێی دەڵێن قەیم سەرپەرشتی كار ئەو سەرپەرشتی كارە مەسئول و قەزیەی خراپەكارەكان ئەكاتەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەكان بەلێ دكتۆرە.

بەڕێز د.شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس بۆ هەموو سەرنجەكان، خۆی ئەوەی كە ئالوودە دەبی بە ماددەی هۆشبەر بە نەخۆش حیسابە، نەخۆشیش پزیشك هەر كە تەخەروج دەكات سوێندی دەخوات كە نهێنی نەخۆش بپارێزرێت، لەبەر ئەوە لە یاساكانی پزیشكیدا هەیە كە لە سوێند خواردنەكانماندا هەیە سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

د.ڤالا فەرموو ئەگەر تێبینیەكتان هەیە.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان تێبینیمان نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەشی دەیەم فەرموون.

بەڕێز گلوستان سعید حمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

حوكمە گشتییەكان و كۆتاییەكان ماددەی (٤١) بڕگەی یەكەم لیژنەیەك پێك دەهێنرێت بە سەرۆكایەتی دادوەرێكی پۆلێنكراوی یەكەم كە ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێم دەستنیشانی دەكات لەگەڵ ئەندامیەتی نوێنەری ئەم لایەنانەی خوارەوە.

١-دیوانی ئەنجومەنی وەزیران.

٢-بەڕێوەبەرایەتی گشتی بەرەنگاربونەوەی ماددە هۆشبەرەكان و كارتێكارە ئەقلییەكان.

٣-بەڕێوەبەرایەتی گومرگەكان.

٤-پەیمانگای پزیشكی دادی لە هەرێم.

٥-لیژنەی باڵا.

٦-ئاژانسی پاراستن و زانیاری.

بڕگەی دووەم: ئەو لیژنەیەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەقی لەسەر كراوە هەڵدەستێت بە لە ئەستۆ گرتنی ئەركی بە دواداچوون و سەرپەرشتی كردنی گرتن و پشكنین و پاراستن و

عەمبـارکردن و لەنـاوبردنی مـادده هۆشـبەرەکانی یـان کارتێکـارە عەقلییەکـان یـان پێشـینە کیمیاییەکان لە فەرمانگەی پزیشکی دادی ئەوانەی حوکمی دەست بەسەر داگرتنیان دراوە.
بڕگەی سێیەم: کاری ئەو لیژنەیەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقی لەسەر کراوە بە ڕێنمای ڕێك دەخرێن کە سەرۆکی لیژنەی باڵا دەری دەکات سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان دەیەوێـت لەسـەر ئەم مـاددەیە قسـە بکـات، مـاددەی (٤١) بـا دەست بەرزبکاتەوە (سەرچنارخان، کاك مەم، کاك باڵانبۆ، کاك یاسین، کاك زانا، ڕۆبینـا خـان) کـاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئـێمە لە پێناسـەی یەکەمـدا مـاددەی لیژنەیەکـی باڵامـان هەیە، لە نـاو لیـژنەی بـاڵایە نـوێنەری ئەنجـومەنی وەزیرانـی تێـدایە، وەزارەتـی دادی تێـدایە، هەمـوو ئەوانەی تێـدایە، جـا بـۆیە مـن پێشـنیازم وایە هەر ئەو لیـژنەیە بە مـاددەیەك بلـێ لیـژنەی بـاڵا ئەرکـی ئەمە لە ئەسـتۆ ئەگـرێ، یەعنـی پێویسـت ناکـا دیسـانەوە لیژنەیەکـی دیـکە دروسـت بکەیـنەوە، مـن پێشـم وایە خـاڵی شەشـەمیان کە ئەڵـێ ئاژانسـی پاراسـتن و زانیـاری ئەوە دەزگـایەکی زانیـاری و مەعلومـاتییە، دەزگای ئاسایش جیاوازە دەزگـای ئاسایشـی گشـتی نـوێنەرایەتی ئەبـێ لەو مەسـەلەیە وەك لەو شوێنە، من پێم وایە زیادەشە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاکا یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی یەکەمدا کە دەڵێت لیژنەیەك پێکدەهێنرێت لەوانەی خوارەوە، من پێشنیار دەکەم ئەو لیژنەیە چوار ساڵ جارێك بگۆڕدرێـت، نەك بە درێژایـی تەمەنـی کـابرا ئەنـدامی ئەو لیـژنەیە بـێ هەتا مووی بەسەریەوە نەمێنێ، لە ماددەی دووەمیشـدا لە نـاو بـردن و عەمبـارکردنی بە ڕاسـتی من یەك شتتان پێ بلێم بەڕێزان دەبێ ئەو مـاددەی لە دەسـت ئەو کـابرایە دەگیرێـت تەبعەن بە غرامە من نموونەیەکتان بـۆ دەگێـرمەوە کەسـێك (٧) کیلـۆی لـێ گیرابـوو، کاتێـك کە چـووە لای حاکم، حاکم گوتی کاکە تۆ (٤) کیلۆ ئەو ماددەیەت لە کوێ بوە؟ گوتی جەنابی حاکمی (٤) نەبوو (٧) بوو، بۆ ئەوەی کە ئەگەر ئەو لیژنەی پێك دێت لە (٤) ساڵ زیاتر نەبێ ناتوانێ مەسەلەن هەتـا (٤) سـاڵی بەس تەحەمـولی ئەوەی دەکـات دوای (٤) سـاڵ لەوانەیە دەسـت لەگەڵ بانـدێکی بازرگانی تێکەڵ بکات لەولایەوە پەنای بدات، بۆیە من پێشنیار دەکەم لە (٤) سـاڵ زیـاتر نەبـێ و

به ئاشكراش به بەرچاوی هەموو خەڵكی كوردستان ئەوشتە لە ناو ببرێو بسوتێنرێت، نەك بە ناوی خەستەخانەی وەزارەتی تەندروستی زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەكەم كە باس لە پێكهاتەی لیژنەكە دەكات لە خاڵی (٢) بەڕێوەبەرایەتی گشتی بەرنگاربوونەوەی لە مادده هۆشبەرەكان و كارتێكارە عەقلییەكان، ئەمە ڕاست بكرێتەوە بكرێ بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر كە بە یاسای ژمارە (٥)ی ساڵی (٢٠١١) تەنزیم كراوە عینوانەكەی بەم شێوەیەیە.

لە بڕگەی دووەمدا ئەوەی كاك یاسین باسی كرد گرتن و پشكنین و پاراستنی عەمباركردنی و ئەوانە لە دەڵێ یا پێشینە كیمیایەكان لە فەرمانگەی پزیشكی دادی یەعنی لەوێ هەڵ دەگیرێن دەستیان بەسەردا دەگیرێت فەرمانگەی پزیشكی دادی چییە؟ ئەمە لە كوردستان ئێستا لە پەیمانگای پزیشكی دادیمان هەیە، فەرمانگەمان نییە، كەواتە تەعریفمان نییەو موئەسەسەكەمان نییە پێشی دەڵێین لەوێ هەڵیگرە، خۆی جێیەكە نییە، جا لە كوێ هەڵیگری، لەوێ پەیمانگای پزیشكی دادیش ئەو وەزیفەیەی نییە ئەگەر مەبەست پەیمانگای پزیشكی دادییە وەزیفەیەكی دیكەی هەیە زۆر جیاوازە لەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك باڵانبۆ فەرموو.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٤١) بڕگەی ددوەم ئەو لیژنەیەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەقی لەسەر كراوە هەڵدەستێت، من پێم باشە ئەو لیژنەیەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دەقی لەسەر كراوە دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی دادوەر هەڵدەستێت بە لە ئەستۆگرتنی، ئەگەر ڕەزامەندی دادوەری لەگەڵ نەبێ ئەم لیژنەیە ئەتوانن لەسەر جادە سەیارە بوەستێنن و بڵێن ئێمە بە دوای مەوادی موخەدرا ئەگەڕێین، ئەتوانن بدەن بەسەر ماڵی خەڵكا بڵێ ئێمە بە دوای مەوادی موخەدرا ئەگەڕێن، ئەتوانێ بڕواتە باخی خەڵكەوە بڵێ بە دوای مەوادی موخەدرا ئەگەڕێم، پێویستە پێش ئەوەی ئەم لیژنەیە ئەركەكەیان جێبە جێ بكەن ڕەزامەندی دادوەر وەر بگرن زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ڕۆبینە خان فەرموو.

بەڕێز ڕۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەڤ لیژنە چەند نوێنەر، چەند پێکهاتەیەك ئەگەر هاتوو نوێنەرێك لە پەرلەمان تێدابیتن خراپ نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە چاودێریان دەکەین، نابینە ئەندام لە گەڵیان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە وتەکانی کاك مەم ئەکەم، لەگەڵ ئیزافەی ئەوەی کە لە ماددەی یەکی ئەم مادەیا هاتووە ئەڵێ لیژنەیەك پێك دەهێندرێ بە سەرۆکایەتی دادوەرێکی پۆلێنکراوی دەرەجە یەك، یەعنی ئەم لیژنەیە کە دروست دەبێ بە شەش دانە بەدەر لەوەی ئاژانس و پاراستن و زانیارییەکان نابێ لەوێدابێ، بەڵکو ئاسایش کارەکان ئەکات لیژنەیەکی باڵا یەکێکە لە ئەندامەکان، یەعنی وەك ئەوە وایە لیژنەیەك لە ناو لیژنەیەکا دروست بکەین کە ئەمە ئەکرێت بکرێ بە کاری ئیختساسی لە لیژنەی باڵا لە هەمانکاتدا لە بڕگەی سێیەم ئەڵێ کاری ئەو لیژنەیە لە بڕگەی یەکەمی ئەم مادەیە دەقی لەسەر کراوە بە ڕێنمای ڕێك دەخرێت کە سەرۆکی لیژنەی باڵا دەری دەکات، یەعنی ڕێنمایەکە سەرۆکی لیژنەی باڵا دەری ئەکات، سەرۆکیش لەولاوە دادوەرێکی پلە یەکە، یەعنی دادوەرە پلە یەکەکەش دروست بێ چ ئیختساس مهامێکی هەیە، لە هەمان کاتدا نەتوانێ ڕێنمایی دەربکات بەڵکو سەرۆکی لیژنەی باڵا دەری بکات.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنەی تایبەتمەندەکان قسەیەکتان هەیە؟ نییە، بەڕێز وەزیری هەرێم قسەیەکتان هەیە لەسەر قسەی پەرلەمانتاران.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

ئێمە تەئیدی ماددەکە دەکەین وەکو خۆی، کاری هەردوو لیژنەکە دیارە لیژنەی باڵا سەرۆکەکەی وەزیرە، بۆیە وەزیر دەتوانێ ڕێنمایی دەربکات، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، کاك کاوە تێبینیەکی بۆ ناردبووین ئەڵێ لە هەندێك شوێن بڵاوبۆتەوە، گوایە ئێمە ئەم ئالای کوردستان کە بە گوڵ دامان ناوە پێچەوانەیە تەبعەن بە نسبەت جەنابتانەوە تەواوە بەس بە نسبەت ئێمەوە وا نییە و، ئەگەر ڕووی بکەیتە ئێرە سورەکە بکەوێتە لای ئێمەوە عەکس دەبێتەوە ئەو کاتە بە نسبەت ئێمەوە مەزبووتە، بە نسبەت جەنابتانەوە ڕووی کەیتە د.محیدین ئەتوانی قسەی لەسەر بکەی، ڕووی بکەیتە ئەم بەڕێزانەش هەر دەتوانی، لەبەر ئەوەی ئێمە ئەو ئیختیارەمان کرد ڕووی لە زۆرینەکە بێ و هیچ

ئیشکالێکیشی بڕوا ناکەم تیا بێ، سوپاس بۆ تێبینیەکە، ماددەی دوای ئەوە بەرێزان لیژنەی تایبەتمەندەکان ماددەی (٤٢).

بەرێز گلوستان سعید حمە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەم هەر یەکێك لەمانەی خوارەوە بە ئەندامی بەرزەفتکردنی دادگەری دادەنرێت بۆ پیادەکردنی دەسەڵاتەکانی بەدواداگەران لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە لەگەڵ کۆکردنەوەی ئەو بەڵگانەی پەیوەندیدارن پێیانەوە.

١-ئەفسەران و کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

٢-ئەفسەران و کارمەندانی پاسەوانی سنورەکان.

٣-فەرمانبەرانی گومرگ و فرۆکەخانەو بازارە ئازادەکان و پۆست.

٤-فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی تەخویل کراون.

٥-فەرمانبەرانی وەزارەت لەوانەی خاوەن پیشەی پزیشکین و ئەوانەی دیکە کە وەزیر بۆ چاودێری کردنی جێبە جێکردنی ئەم یاسایە دایان دەنێت.

بڕگەی دووەم: هەر یەکێك لەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقیان لەسەرکراوە پابەند دەبێت بە پیادەکردنی حوکمەکانی یاسای بنەماکانی دادگەریـیە تاوانکارییەکانی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٧١).

بڕگەی سێیەم: فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی راسپێردراون بە جێبە جێکردنی ئەوەی تایبەتە بە وەزارەتەکەیان لەم یاسایە رێگە پێ دەدرێن بە هەڵکەندنی ئەو چێندراوانەی قەدەغەیە بە پێی حوکمەکانی و کۆکردنەوەیان لەگەڵ پەلك و رەگەکانیان لەسەر تێچوی خاوەنەکانیان لە کۆگاکانی وەزارەتی کشتووکاڵ دەپارێزرێن تا ئەو کاتەی بەشێوەیەکی کاتی دەعوایەکە لە لایەن دادگای تایبەتمەندەوە یەکلای دەکرێتەوە لەگەڵ لەبەر چاوگرتنی ئەمانەی خوارەوە.

١-ئەو رێکارەی فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ پێی هەڵدەستن وەك دەزگاکانی بەرزەفتەکردنی دادگەری بە ئاگاداربونی لایەنە دادوەری تایبەتمەندەکانەوە بێت.

٢-هەڵکەندنی چێندراوە قەدەغەکراوەکان بە هەماهەنگی بێت لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی گشتی کاروباری ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلیەکان، هەروەها کۆنوسەکانی پشکنین و لێکۆلینەوە بداتە لیژنەی پێکهێنراو بە پێی ماددەی (٤١)ی ئەم یاسایە عەمبارکردنەکەش لە ژوری توندو تۆڵبێ کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادەکراوە یا لەناو بردنی بە پێی رێنمای کە وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو دەری دەکات، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان دەیەوێت گفتوگۆ بكات لەبارەی ئەو ماددەیەوە با دەستی خۆی بەرز بكاتەوە ناوی خۆی تۆمار بكات (گولستان خان، كاك شێخ زاهر، گولیزار خان، كاك زانا، شادی خان، د.محیدین، كاك مم، كاك یاسین، د.كازم، خدیجە خان) بەڕێزان ئەم ناوانە ناوی خۆیان تۆماركردوە گولستان خان فەرموون.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ڕوونكردنەوەكی لەسەر مەشروباتێن كهولی هەیە، ئەز بێژم یان نا لەسەر مەشروباتێن كهولی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

پەیوەندی بەو ماددەیەوە چیە؟

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پەیوەندی زانستی ئەز بیژم دكتۆرە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

تازە ئەو ماددەیەمان تەواوكرد، ببورە سوپاس بەڕێزان دەبێ ئیلتیزام بە پەیرەو بكەین ئەگینا ئیشەكانمان ناروا فەرموو خدیجە خان.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیەكم هەیە لەسەر ئەو ماددەیە، بۆم بۆتە جێگای پرسیار ئەگەر د.ڤالا ڕوونكردنەوەیەك بدات بەخۆشتان دەزانن كە لە قانونی (اصول محاكمات جزائی) لە مادده (٣٩) باسی ئەعزای زەبتی قەزائی دەكاتن بە ژماردن باس دەكات، یەعنی لێرەدا كراوە مادام بە ژماردن، ئایا كە ئەوانە لێرە باس دەكرێتن ئەوا نابێتە تەناقوزێك لەگەڵ ئەو ماددەی (٣٩) لە قانونی (اصول محاكمات)؟ و یان لێرەدا مەبەستان ئەوەیە كە تەنها ئەوانەی كە دەست نیشان كراون، تەنها بۆ مەبەستەكانی ئەم یاسایەیە، چونكە وا تێدەكەم دەڵێتن یەكەم هەر یەك لەمانەی خوارەوە بە ئەندامانی بەرزەفت كردنی دادگەری دادەنرێت بۆ پیادەكردنی دەسەڵاتەكانی بەدوا گەران لەو تاوانانەی كە لەم یاسایەدا سزایان دانراوە، یەعنی كەواتا بۆ ئەم یاسایەیە یان بابەتێكی ترە، چونكە ئەگەر وا نەبی ئەوا تەناقوچ دروست دەكات موتەعاروز دەبێ لەگەڵ ماددەی (٣٩) لەقانونی (اصول محاكمات).

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو دكتۆر كازم.

بەڕێز د.کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینــیەکەی مــن زۆر کــورتە مــاددەی (٤٢) بــڕگەی یەکەم فەقەرەی (٥) باســی ئەوە ئەکــات فەرمـانبەرانی وەزارەت لەوانەی خـاوەن پیشـەی پزیشـکین، پیشـەی پزیشـکی ئەوانەی خـاوەن پیشەی پزیشکین پێناسە نەکراوە، زۆریش روون نییە بزانین کێنە ئەوانە یەعنی مەودایەکی زۆر فراوان ئەوانەی خاوەن پزیشکین، ئەگەر بکرێت یان پێناسە بکـرێن یـان ئەم وشـەیە بگۆردرێـت ئەوانەی کە پزیشکن، بۆ ئەوەی شتەکە حەسر بێت دەست خۆش.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نـازانم لەگەڵ کـاك دکتـۆر هـاوڕامە یـان نـا، بەڵام پشـتگیری دەکەم مـن مـاددەی (٣) کە دەڵـێ فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ هەموو فەرمـانبەران دەگرێتەوە، دەبـێ مـوختەس بکرێ بەو فەرمـانبەرەی کە لە مـاددەی کیمیـاوی دەزانـێ، لەبەر ئەوەی وەزارەتـی کشـتوکاڵ وەزارەتـێکە ئەنواع فەرمانبەری تێدایە، یەعنی فەرمانبەری تێدایە محاسیبە، بەڵام تێیدایە دکتۆرە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر بەس ئەڵێ ئەوانەی تەخویلکراون ئەوانەی ڕێپێدراون دیاری کردووە.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نا بەس دەڵێ فەرمانبەر لە ماددەی (٣) دەڵێ فەرمانبەری وەزارەتی کشتوکاڵ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر ئەوەی جەنابت لەوانەیە نوسخەکەی یەکەم بێ، ئەمەی بەر دەستی ئـێمە راپـۆرتی لیـژنەیە ئەلێ فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی تەخویل کراون یەعنی ڕێپێدراون.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێ راسپێردراون، ئینجا دەبێ کەسی موختەس دیاری بکرێ هەمو کەس نازانێ لە بەشی دوەم دەڵێ عەمبارکردنی مەسەلەن ئەو ماددەیەی هەڵکەندراوە هەڵکێشراوە جی پێـدەڵێن چێنـدراوە، قەدەغەکراوە لە وەزارەتی کشتوکاڵ وەزارەتی کشـتوکاڵ وەزارەتێکـی خزمەتگـوزاریە خزمەتـی جوتیاران دەکات، ئایا ئەو پۆلیس و ئەو ئەمنیەتەی هەیە ئەو ماددانە لەوێ دانێ، بـۆیە وا چـاکە ئەو ماددە لە شوێنێکی تایبەت بێ و عەمەلیەتی پارێزراو بـێ، ئەوجـا لە ئاسـایش بـێ وەزارەتـی

تەندروستی بێ نەك لە وەزارەتەكی كشتوكاڵ كە دەجی حەز دەكەی دوانزەی شەو بڕۆ دەرگا كراوەتەوە یەك پۆلیسی بەسیتی لەسەرە سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

هەر دامەزراوەیەكی حكومەت، حكومەت بۆخۆی دەیپارێزێ، یەعنی فەرق چییە لە بەینی وەزارەتی تەندروستی و وەزارەتی كشتوكاڵ.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نا فەرقی هەیە، چۆن وەزارەتی تەندروستی لەگەڵ وەزارەتی كشتوكاڵ عەرزوو ئاسمانی فەرقە لە وەزارەتی تەندروستی بنكەی پۆلیسی تێدایە، بەڵام لە وەزارەتی كشتوكاڵ یەك كەس حەرەسە سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە قانونی (ئصولی محاكماتی جزائی) ئێمە ئەعزای زەبتی قەزائی (ئصولی محاكماتی جەزائی) دیاری كراوە ئەمانەی بە حەسر هێناوە پێویستی نەدەكرد ئەكرا رجوع بكەینەوە، بۆ ئەوە بەدەر لەوەی هێنراوە دەلێ یاسای بنەمای دادگەری تاوانكاریەكان شتی وا هەر نییە، بنەما دادگەرییە سزایەكان ئەمانە ئەبێ یەعنی هەر بەو شێوازە، لە خاڵێكی تریشا لە خاڵی دووهەم بەڕێوەبەرایەتی گشتی كاروباری مادده هۆشبەرەكان یەعنی چی؟ كاروباری ماددەی هۆشبەر من تێناگەم ئەگەر بەرەنگاربونەوەی بەڕێبەرایەتی گشتی مادده هۆشبەرەكان بەس ئایا بەڕێوەبەرایەتییەكمان هەیە كاروباری ماددەی هۆشبەر، یەعنی ئەبێ ئەمانە ڕێكبخرێنەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك محی الدین فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە مادده (٤٢) بڕگەی یەكەم، خاڵی دووەم، ئەفسەران و كارمەندانی پاسەوانی سنوور ئێمە پاسەوانی سنوورمان نییە، ئەوەی هەمانە هێزی پێشمەرگەیە، بۆیە پێم وایە هەر تەرجومە تەرجومەكەی عێراقیە، بڕگەی دووەم خاڵی دووەم هەر یەك لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەی ئەم خاڵە دەقیان لەسەر كراوە پابەند دەبێت، چونكە جەمعە ئەوانە كۆنە تاك نینە تا پابەند ببێت.

له سێیەمیان خاڵی چوارەم، لە کۆگاکانی وەزارەتی کشتوکاڵدا دەپارێزن تا ئەوکاتەی بە شێوەیەکی کاتی بە شێوەی کۆتایی، چونکە لە عەرەبییەکەی (بشكل نیهائی) لێرە نوسراوە کاتی، بۆیە پێم وایە ئەوەش چاك بکرێتەوە.

بڕگەی کۆتایی ئەوەی دووەم، خاڵی هەڵکەندن و کە عەمبارکردنی لە ژووری توندوو تۆڵ، بۆ ئەم مەبەستە ئامادەکراوە یان لەناو بردنی بە پێی ڕێنمایی وەزیری کشتوکاڵ سەرچاوەکانی ئاو، ئێمە لە مادده (٤١) باسی پێك هێنانی لێژنەکەی دەکات، لە مادده (٢) بڕگەی (٢)دا هەر مادده (٤١) باس لە ئەرکەکانی ئەو لێژنەیە دەکات، ئەرکیان پشکنیین و دەست بە سەرداگرتن و لە ناو بردنیەتی، ئێستا ئێمە دێین ئەو دەسەڵاتە دەدەینە وەزارەتی کشتوکاڵ، مەعەلعلەم ئێمە لە ماددەی (٤١)دا لە بڕگەی (٢) دەسەڵاتەکە دراوە بەو لێژنەیەی کە سەر پەرشتی گرتن و دەست بەسەراگرتنی لە ناو بردنی دەکات و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

شادی خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٤٢) بڕگەی یەکەم ئەو دەسەڵاتانەی دراوە بە پێی دەسەڵاتی بە دواگەڕان لەو تاوانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە، کۆمەڵێك لایەنی زۆر جیاواز دیاری کراون بۆ ئەوەی دەسەڵاتی بەدواگەڕانیان بە دواگەڕانیان هەبێت، من بە ڕاستی بۆم سەیرە، چونکە لە هەموو دنیادا بەم شێوەیە جێگەیەکی موختەس هەیە، بۆ بە دواگەڕان بەدوای ئەو جەریمانەی کە پەیوەندن یان بەئەو باندانەی کە پەیوەندیدارن بە ماددەی هۆشبەرەوە، ئەکرێ هەماهەنگیان لەگەڵ بکەن، ئەکرێ هەواڵیان پێ بدەن، ئەکرێ ئەگەر شتێکیان لەو بوارەوە بیستبێ لایەنی پەیوەندیدار ئاگاداربکەنەوە، بەڵام ناکرێ ئەفسەران و کارمەندانی هێزەکانی ئاسایش ئاسایشی ناوخۆ ئەفسەرو پاسەوانی سنورەکان فەرمانبەرانی گومرگوو فرۆکە خانەو بازارکردن و ئیلا ئاخیرهی هەموو خاڵەکان هەموویان توانای ئەوەیان هەبێ بە دوای ماددەی هۆشبەردا بگەڕێن، ئەمە ئەبێ لایەنێکی موختەس بێ جیهەتێکی دیاری کراو بێ، لەبەر ئەوە تکا دەکەم ئەمە پێویستی بە پێداچونەوە هەیە، پێویستی بە گۆڕانکاری هەیە، ناکرێ ئەم هەموو دەسەڵاتە توانای گەڕانی هەبێ بە دوای ماددەی هۆشبەردا سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (٤٢) لە خاڵی سێیەم، فەرمانبەرانی گومرگ و فرۆکەخانەکانی بازارە ئازادەکان و پۆست پۆست چییە؟ ئەگەر ڕوونکردنەوەیەك هەبێ لە لایەن پۆست نوسراوە، جا ئەگەر ڕوونکردنەوەیەك هەبێ باشترە و فەرمانبەرانی گومرگ و مەرزەکان ئیزافە بکرێ، چونکە مەزرەکان تەنها فەرمانبەرانی دائیرەی گومرگی لێ نییە، بۆیە ئەوانیش چاودێربن، لە خاڵی (٥) هاوڕام لەگەڵ ڕایەکەی کاك (د.کازم) لەوانەی خاوەن پێداویستی پزیشکین، دەبێ یان تەعریفی بکەین یان بیگۆڕین، بەس وا چاکترە ئێمە بیگۆڕین بە خاوەن پیشەی تەندروستی، چونکە دوو مانای لەیەکتر جیان، ئێمە دەزانین لەسەر سنوورەکان لەو جێیانەی لە بنکە تەندروستییەکان کە چاودێری تەندروستی بازارەکان دەکەن، ئەو ستافەی کە لەوێن ستافی زیاترو لیقایەی تەندروستین، ئەوانەی چاودێری بازار دەکەن، بۆیە ئەگەر بڵێین ستافی پزیشکی تەنها پزیشك و دەرمانسازس دەگرێتەوە، بەڵام ئەگەر بڵێین ستافی تەندروستی، ڕەنگە کیمیایش بگرێتەوە و یاریدەدەری دەرمانسازو چاودێرانی بازار بە بواری تەندروستی بگرێتەوە و، ئەوانەی لە ناو کارگەکانی دەرمانیشدا کار دەکەن دیسان هەر بە ستافی تەندروستی ناو دەهێنرێن زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

گلیزار خان فەرموو.

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم هەیە لە ماددەی (٤٢) بڕگەی یەکەم هەمان تێبینی خەدیجە خان و سەرچنارخانە، بەرزەفتکردن معنای (اعضاء الضبط القضائي في اصول محاكمات جزائية) تەعدادی کراوە حسریەن، هەروەها لە خاڵی سێیەم فەرمانبەرەکانی گومرگ و فرۆکەخانە خۆی حەسەب (اصول محاكمات) باسی مودیری فرۆکەخانە دەکات و، مودیری گومرگ، نەك فەرمانبەران بەشێوەی گشتی، جا ئەو ڕوونکردەوەمان دەوێ لە د.ڤاڵا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن دەست خۆشی لە لایەنی پەیوەندیدار دەکەم کە پرۆژەکەی کردووە، من جەخت دەکەمەوە زۆر پرۆژەیەکی دووروودرێژوو وەرزکەرە، وێرای دەست خۆشی بەراستی لە ناو لیژنەی یاسایی ئەم پرۆژەیە ڕۆشتووە، نازانم تا چەند مولاحەزەی هەندێ شتیان کرد، تەنیا سێ نوقتە باس دەکەم، سێ خاڵ دوای تەماشا ئەکەین عەیبەیە بۆ ئێمە ئەم یاسایە بەم شێوەیە لە

پەرلەمان دەرچێ، تەنیا سێ خاڵ باس ئەکەم، یەعنی ئەوەی فەرمانبەران تەبعەن لە ماددەی یەکەم خاڵی سێیەم، فەرمانبەانی گومرگ و فرۆکەخانەو بازار ئازادەکان پۆست، ئەوەی کاك زانا ئاماژەی پێکرد پرسیاری کرد من تێئەگەم کە ئەڵێ پۆست، پۆست مەنسەبە، پۆستەو گەیاندنە، دائیرەی بەرید پۆستەیە، پۆست یەعنی مەنصەب، مەنتق نییە فەرمانبەری پۆستمان نییە، ئێمە بۆیە بزانن هەڵەی زمانەوانی چ کارەساتێك دروست دەکات بۆ یاساکانمان، چوارەمیان پێویست ئەکات ئەم مەسەلەیە فەرمانبەرانی مخەوەل کە لە عەرەبییەکەی لەبەردستمانبایە، عەیبە وشەی مخەوەل نابێ تەخویل کراو بێت سەر پشك دەکرێ سەرپشککراوە فەرمانبەرانی سەر پشککراو لە وەزارەتی کشتوکاڵ عنوانەکە دوایی دێتە پێشەوە بۆ وەزارەتی کشتوکاڵ نەك بڵێی لە وەزارەتی کشتوکاڵەوە تەخویل کراون پێنجەم خاڵ، ئەمە بەس بۆ بەرچاو رۆشنی جەنابتان پێنجەمیان (٥) لە ناو نوسخە ئەسڵییەکە دەڵێ(موظفين وزارة من دول مهن طبية من غيرمن الذين يعاونون من الوزيريعينون الوزير لرقابة هذا القانون) ئەم مەسەلەیە نابێ تەندروستی بێت فەرقی هەیە ئەمە پزیشکییە، دەبێ بڵێ ئەو فەرمانبەرانەی موعەرەفە لێرە ئەو فەرمانبەرانەی وەزارەت کە پیشەی پزیشکییان هەیە ئەوانەی دیکەش بۆ وەزیر بۆ چاودێری جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دایان دەنێن مەبەستم لەم جوملە رەکیکانە لە کۆی یاساکەدا هەیە بەراستی وەئەم شتانە دواجار بڵاو دەبێتەوە هیوادارم پێشنیازەکەم بۆ هاوڕیانی ئەزیز یەکێکن لە لیژنە ماندووەکان لیژنەی یاسایی بەراستی جێی دەستخوشییە ئەم ماندووبونەیان بەڵام پێشنیاز دەکەم ئەم یاسایە ئێمەش ئەتوانین هاوکاریان بین بۆ ئەوەی ئەو پرۆژە یاسایانە بۆ ئەوەی موتەکاملتر بێتە بەردەستمان، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ظاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهرمحمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی لە قانونی ئسول مەحاکەماتی جەزائی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ٧١ مادە (٣٩) چەند کەسێك دیاری کراون وەك ئەندامی بەرزەفتکردنی دادوەری (اعضاء ضبط القظائي) پێنج کەسن هەر یەکە بەپێی ئیختیساس و مەکانەتی خۆیان و بەپێی ماددەی ٤١ لە قانونی ئسول مەحاکەماتی ئەو کەسانە بۆیان هەیە کە شەکوایان پێ دەگات یان جەریمەیەك روودەدات ئاگاداری قازی یان ئیدعای عام بکەن گوی لە شەکوایەکان بگرن و لەو کەسانەی کە بە (اعضاء ضبط القضائي) دانراون یەك لەوانە موختاری گەرەك یان موختاری گوند بەراستی موختار گرنگییەکی زۆری هەیە زانیاری زۆر لەلای موختارە، بۆیە داوا دەکەم موختار ئیزافە بکرێ لەو کەسانی کە (اعضاء ضبط القضائي) لەو یاسایەدا هاتوون.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس، فەرموو ڕوژان خان لیژنە تایبەتمەندەکان.

بەڕێز روژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت ماددا (٥٥) برگەی (٢) داخاز ژ جەنابێ تە بکەم کو وشەی عەیبە کە پەرلەمانتارەکی ب کار ئینای لابرێت لە پرۆتۆکۆل، و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان قەستان نییە؟ فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دڤێت تەئکید کەمەڤە عەدەدەکێ زۆرێ کۆمبوونا مە کر ئو زائیدەن جەلسێت پەرلەمانی بەردەوام بوون ئەڤ پرۆژە ب خۆ ئێك ژ پرۆژێت بەرفرە و گەلەکێ شامله ئەم هند ڤێرا گەهشتین وەکو سیاغەکا قانونی تەماشا بکەین نوکە ژی ئەز تەئکید کەمەڤە لیژنا یاسایی نە لیژنا زمانەڤانیە، ئەز ژی پێشنیار دکەم بۆ سەرۆکایەتیا پەرلەمانی ئەڤ حالەتە گەلەك جارا تیکرار بیت و هەمی جەلسادا ئەندام تێبینیێت وانا ژی مەعقولن لیژنەیەك هەبیت وەکو فلتەرەك بەری بۆ لیژنا یاسایی بێتە ئیحالە کرن ژ ناحیا لوغەوەڤە چونکی سۆرانیا مەیا تەواو نینە حتا ژ بلی هندێ خەلکێ سلیمانی و هەولێرێ مەعنا هندێ نیە سۆرانیێ هەمی دزانن ژ ناحیا لوغەوی پێتڤی ب شارەزایێن ئەکادیمی یێت زمانەڤانی هەی ژ بەر هندێ ئەڤێ سەر لیژنا یاسایی حساب نەکەن، وە حەزدکەم سەر کۆیا پرۆژێ بەڕێز وەزیرە ئەگەر روونکردنەکێ بدەت چونکە ب راستی ئەڤە هەمی شولێ لیژنا یاسایی نینە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵی سوپاس، کرمانجی ژووروش ڕێزمانەکەیان زۆر دەوڵەمەندە هیچ فەرقی نییە لە راستی دا نەك فەرقی نییە لە رووی ڕێزمانی و لە زۆر رووەوە زۆر دەوڵەمەند و بەهێزە بەڵام ئیتر ئەوە زمانی نووسین و زمانی رەسمیات سۆرانی یە ئێمە واجبمانە وەکو سەرۆکایەتی پەرلەمان هاوکاری لیژنە تایبەتمەندەکان بین بۆ ئەوەی لە رووی زمانەوانیەوە لەم دارشتەیە باشتر ئامادە بکەین ئێمە حەوت ڕۆژمان لە بەر دەستە ڕێکی دەخەینەوە، بەڵێ دکتۆرە ڤالا قسەیەکتان هەیە.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ئیشارەتی پێدرا بە نیسبەت قانونی (اعضاء ضبط القضائي) کە لە قانونی ئوسولی مەحاکەمەی جەزائی هاتووە مەعنای ئەوە نییە ناتوانێت لە قانونێکی تر چەند کەسێك کە وەکو

(اعضاء ضبط القضائي) تەحدید بکات ئەو کەسانەی لیرە دیاری کراون مانای ئەوە نییە جێگای ئەو کەسانە دەگرنەوە کە لە ئوسولی مەحاکەماتی جەزائی دا هاتوون ئەوان کاری خۆیان دەکەن و ئەوانەش لێرە کاری خۆیان دەکەن، ئەرکی وان تەنها جێ بەجێکردنی ئەو مادده سزاییانەیە کە لەناو ئەو قانوونەدا هاتووە، بۆیە هیچ تەناقوزێك لە بەینی ئوسول مەحاکەمەی جەزائی و لە بەینی ئەو یاسایە روونادات، بۆیە هەریەکەیان ئەرکەکانیان دیاری کراوە، ئەفسەران و کارمەندان و پاسەوانی سنورەکان، پاسەوانی سنور لێرە یەعنی (حرس حدود) مان هەیە جیاوازە لەگەڵ (حرس اقلیم) دەستوری عێراقی پێشمەرگەی بە (حرس اقلیم) ناوهێناوە لە ناو دەستورەکەیدا، بۆیە لێرە هیچ خەلەلێك نییە، بەڕێوەبەرایەتییێك هەیە لە کوردستان بە ناوی بەڕێوەبەرایەتی نەهێشتنی ماددەی هۆشبەر، بەڵێ بەڕێوەبەرایەتییەکی گشتییە سەر بەدەزگای ئاسایشە لە هەرێمی کوردستان تەئیدی دکتۆر کازم و کاك زانا دەکەم لەوەی لە پیشەی پزیشکی بگۆڕدرێت بۆ پیشەی تەندروستی، لەبەر ئەوەی لیرەدا هاتووە (من ذوي المهن الطبية) واتا تەندروستی راسترە، خاڵەکانی تر لەگەڵ ئەوەین بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ماددەی (٤٢) وەکو خۆی پەسند بکرێت لە بەر ئەوەی هیچ خەلەلێکی یاسایی تێدا نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، دکتۆرە گەلاوێژ روونکردنەوەت هەیە وەکو ئەندامی لیژنەی موختەس، فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٤٢) دووەم لە کۆتاییەکەی لە عەرەبیەکە نوسراوە وەزیر رێنمایی دەردەکات، لێرە نوسراوە وەزیری کشتوکاڵ، من پێموایە وەزیر مەبەستی وەزیری تەندروستییە کە رێنمایی دەردەکات لێرە ئەوە بە هەڵە نوسراوە، چونکە لایەنی لەناوبردنی ماددەی هۆشبەر لە لایەنی تەندروستی دەبێ وەزیری تەندروستی رێنمایی دەربکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ سوپاس، ماددەی (٤٣).

بەڕێز رۆژان ابراهیم على:

ماددەی (٤٣):

یەکەم: ئەو لایەنەی ماددەی هۆشبەرەکانی گرتۆتەوە بڕی یەك ملیۆن دیناری پێ دەبەخشرێت بەرامبەر بە هەر کیلۆ گرامێکی دەست بە سەر داگیراو.

دووەم: ئەو بڕە پارەیەی کە لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقی لە سەرکراوە دو هێندە دەکرێت لە حاڵەتی دەستگیرکردنی ئەو تۆمەتبارە قاچاخچیەی کە ماددەی هۆشبەرەکانیشی بەردەستە.

سێیەم: پاداشتێك بە ڕێژەی (٤٠%) بەهای ئەو پاداشتانەی لە هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەمی ئەم ماددەیەی دەقیان لە سەرکراوە دەبەخشرێتە ئەو کەسانەی هەواڵ دەدەن لە سەر تاوانەکانی بازرگانی پێ کردن بە مادده هۆشبەرەکان ئەگەر هەواڵ دانەکە بووە هۆی ئاشکرا کردنی تاوانەکە و دەستگیرکردنی تاوانباران.

چوارەم:

ئەو پاداشتەی لە بڕگەی یەکەم و دووەم و سێیەمی ئەم ماددەیە دەقی لە سەرکراوە رادەستی ئەو کەسانە دەکرێت کە دەیانگرێتەوە لە رێگای دەزگای ئاسایش و میکانیزمی خەرجکردنیشی بە رێنمایی دیاری دەکرێت کە بەڕێز وەزیری دارایی دەری دەکات، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەو بەڕێزانە ناویان نووسیوە بۆ ئەوەی دەست بە موناقەشە بکەین، (کاك زانا، حەسیبە خان، کاك سیروان، شیرین خان، کاك شاخەوان)، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٣) بڕگەی یەکەم کە باس لە پاداشت دەکات لە بەرامبەر کەسێك، ئەگەر کیلۆیەك ماددەی هۆشبەر رادەست بکات، بەڵام ئەو بڕە پارەیەی لێرە دیاری کراوە، رەنگە هاندانێکی هێندە پێویست نەبێت کە خەڵکێك هان بدەین لە جێگا و شوێنێك و بە هەر شێوازێك یا هەر بڕێك ماددەی هۆشبەر بەدی بکات رادەستی بکات بۆ تموح و ئامانجی شەخسی و مەبەستی خۆی بەکاری نەهێنێت، لێرەدا من پێشنیاز دەکەم کە بڕی ئەو پارەیە لە (٥.٠٠٠.٠٠٠) بۆ (١٠.٠٠٠.٠٠٠) دینار بکرێت وە بە پێی جۆری ماددەی هۆشبەرەکەش دیاری بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە تێکڕا لەگەڵ ماددەی (٤٣) دا نیم و تەسەور ناکەم لابرێت، بەڵام ئەم (١.٠٠٠.٠٠٠) دینار و تا خوارەوە رەنگە ئینشالای خوای لە سەر بیَ ئەو دەوڵەتەی ئێمە هەزار ساڵ تەمەنی بێت رەنگە لە دەساڵی داهاتوودا ئەو یەك ملیۆن دینارە کۆکا کۆلایەك نەکات، رەنگە زۆر زۆریش بێت، من پێشنیاز دەکەم لە دونیا عورف وایە ئەگەر هاتوو پاداشتی کەسێك بکەیت لە کەشفکردنی شتێك بڕوانایەك دەهێنێت کەوا ئینسانێکی باشە لە پێشخستنی کۆمەڵگاکەی و لە تاوانبارانی کەشف کردووە قەلەمێك یا میدالیاییێك دەهێنی، بەڵام بە بڕێکی باش ئەگەر ملیۆنێك دینار بوو میدالیاییێکی ئاڵتون بکەن بە شانییەوە بە یەخەیەوە، ئەمە هەم ناحیە مەعنەوییەکە زۆر زۆر گەورەترە لە پارەکە، دوو بۆ خۆی و کەس و کارەکەی دەمێنێتەوە لە کۆمەڵگایەکی وەکو

کوردستان بەشداری کردووە یا هەماهەنگ بووە لە گەڵ دەسەڵاتەکاندا بۆ ئەم ئیشە باشە بۆ نموونە دەڵێم ئینشاڵای خوای لە سەر بێت ئێمەش وا بکەین لە هەموو دونیادا هەیە ساڵانە لە هەموو شارێك، ئینجا لە هەموو هەرێمێك ئینجا دەوڵەتێك کەسی باش هەڵدەبژێرن ئەوکەسە باشەی کە ئیشێکی خێری کردووە دەستنیشانی دەکەن بە کەسایەتی ساڵ لە شار، ئینجا کەسایەتی ساڵ لە هەرێمەکەدا و ئینجا لە وڵاتەکەدا جا من پێشنیار دەکەم زۆر بە کورتی دەڵێم ئەو کەسە شایستەی ئەوەیە برێك لە سەروو ئەو ماددەیە و بۆی زیاد بکرێت کە نیشانەیەکی ئازایەتی بدەنێ، لە خاڵی چوارەمیش لە ڕێگای دەزگای ئاسایش ئەو پاداشتە دەدرێت ئەمە هەڵەیەکی زۆر گەورەیە، چونکە دەزگای ئاسایش شوێنێك نییە پاداشتی خەڵك بکات بەدەر لەوەی کە ڕەئی خەڵك و پەرلەمانتار چۆنە، ئەوە لە ڕێگای وەزارەتێکی مەعنی یا وەزارەتی کۆمەڵایەتی بێت یا لە لیژنەیەکی بۆ دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من موڵاحەزەم لە سەر ئەم ماددەیە هەیە، هاوڕام لەگەڵ کاك سیروان بەراستی دیاری کردنی ئەو مەبلەغانە مەترسیەك هەیە، پێویستە لێرە باسی بکەین، ئەمە هۆڵی پەرلەمانە و گواستنەوەی ڕاستەوخۆش نییە، بۆیە هەندێ قسە هەیە دەبێ بیکەین لە ئێستادا کە ئەو یاسایە نەبوو پێشتر خەڵکانێك هەبوون توش دەکران بەوەی کە ماددەی هۆشبەریان لەلایە، ئافرەت هەبووە لە ئارایشتگاکان کە توشکراون برێك ماددەی هۆشبەر خراوەتە جەنتای، بۆ ئەوەی توش بکرێت و ناچار بیت کاری تر لە گەڵ ئەم ئارایشتگایە بکات، ئەگەر لێرە ئێمە بە یاسا ڕێك بخەین پاداشت بدەینە ئەو خەڵکەی هەواڵ دەدات دڵنیاین ئەم حاڵەتان زۆر زیاتر دەبن، بۆیە دەبێ ئێمە ڕێگری بکەین هەدەف لەو یاسایە ئەوەیە ڕێگری لەم حاڵەتانە بکەین نەك ڕێگا خۆش بکەین، بەیانی دوو گەنج شەڕ و دەمەقاڵێیان دەبێت برێك ماددەی هۆشبەر دەخاتە گیرفانینەوە هیچیشی پێ نییە بۆ ئەو ملیۆن دینارە هەواڵیشی لە سەر دەدات، کەواتە ئێمە بە یاسا دەرگامان بۆ ئەو حاڵەتە کردەوە، بۆیە بە ڕای من ڕێگایەکی تر بدۆزینەوە وەك ئەوەی کاك سیروان باسی کرد بڕوانایەك ڕێزلێنانێك پاداشتی بکەین مەراسیمی بۆ بکەین هەرچی بۆی دەکەین، بەڵام پارەی لی دەربێنین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك شاخەوان فەرموو.

بەڕێز شاخوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مـاددەی (٤٣) بەشـی زۆری هاوڕێیـان باسـی ئەوەیـان کـرد کە بیـر لەوە بکرێـت میکانیزمێـك بدۆزرێتەوە لە بری پاداشتەکە، چونکە راستە ئەو قسە قسەیەکی حسابییە، کەسێك ئەگەر بڕیـار بێت پاداشتە بدەیتێ پاداشـتەکە دەبێـتە بەشـێك لە مەشـاکیل و سەرئێشـەی گەورە بـۆ خەڵـك، بەڵام حەق وایە میکانیزمێـك بـدۆزرێتەوە لە بـری پاداشـتەکە شـتێکی کەی بـۆ بکرێـت و مـن پشتیوانی رای هاوڕێیان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری رای کاك زانـا و کـاك سـیروان دەکەم، هەرچەنـدە سـزاکان قورسـتر بـن ئـێمە دەتـوانین رێگری بکەین لەوەی کە کەسەکان ئالودەی ماددە هۆشبەرەکان نەبن و بازرگانی پێکردنـی کەمتـر بێتەو، بەڵام لەهەمان کات ئەگەر پاداشتەکان زیاتر بکەین دەرگا لە بەردەم خەڵکەکە دەکەینەوە، بۆ ئەوەی کارەکە زیاتر فراوان بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس بۆ بەڕێزت، لیژنە تایبەتمەندەکان قسەیەکتان هەیە؟ سێ کەس داوا دەکات پاداشتەکان لابرَت لای خۆتان تەسجیلی بکەن، بەڵێ کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب راستی من ژی قەناعەت ب پێشنیارا ڤان ئەندام پەرلەمانـا هەبـوو حسـیبە خـان و کـاك زانـا و کاك سیروان، راستە دەمێ موشـەرەع قاعیـدێ قـانونی رسـم دکەت پێتڤـیە دوورتـر هـزر بـکەت فعلەن ئەڤە هەژی هنـدێیە کـو ئەم هەمـی لڤێـرێ موشـەرەعێت ڤـێ یاسـاییێنە هـزر ت هنـدێ دا بکەین کـو ئەم دەرگەهەکـی ڤەکەیـن تەشـجیعێ دکەیـن کـو خەڵکەکـی عەمـدەن تـوش کەنـێ و ئیحتمالە خەڵکەکی بێ گونەهـ ژی بیت، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٤٤)

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٤)

جێگری سەرۆکی دەزگای ئاسایش بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری تەندروستی و وەزیـری دارایـی بۆی هەیە پاڵپشت بە مۆڵەتی دادوەری لێکۆڵینەوە شێوازی رادەست کردنی مادده هۆشبەرەکان و کـارتێکەرە ئەقلیەکـان و پێشـینە کیمیاییەکـان بەکـار بهێنێـت بە مەبەسـتی ئاشـکراکردنی باندەکانی تاوانکاری ئەوانەی مامەڵە بەم ماددانە دەکەن، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کێ هەیە لەبارەی ئەو ماددەیە قسە بکات، سیاغەی ئەم ماددەیە باش بوو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

فــیعلەن ئــێمەش تەئیــد دەکەیــن ســیاغەی زۆر باشــە، بەڵام پرســیارەکەی مــن لەوەیە روونکردنەوەمان بدەنێ، مەبەست چییە لە جێگری دەزگا، ئایـا دەزگـاکە بـۆی هەیە یـا ئـیلا ئەو کەسە، ئەگەر جێگری دەزگا ئەو کاتە کـارێکی هەبـوو ئایـا کەس بـۆی نیـیە ئەو کـارە بکـات؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان.

لە سیاغەی ئەم مـاددەیە ئەسـل ئیشـە ئەساسـیەکە هـی جێگـری دەزگـای ئاسایشـە هەمـاهەنگی دەکـات لەگەڵ وەزیرەکـان وەزیـری تەندروسـتی و وەزیـری دارایـی، لە ئەسـلدا ئیشـی ئەوە بە گوێرەی سیاغەی ئەم ماددەیە، ئەوە روونکرنەوەکەیە، کاك دکتۆر کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی (٤٤) مـن پێمـوایە هەر وەکـو چـۆن بەکارهێنـانی ئەم مـاددانە مەمنـوعە و قەدەغەکــراوە و بە یاســاش دەردەچێــت وە بازرگــانی کــردن و گواســتنەوە و فرۆشــتن و دەستاودەست پێ کردنیان کردارێکی ئابڕوبەرانەیە، بە هەمان شێوە رێگە نادرێت بەکاربهێنرێت بۆ هەر رێکارێکی تر وە لە توب شتێك هەیە پێی دەگوترێت (Placebo) واتا دەرمـانێکی سـاختە، واتا تۆ لە شێوازی ساختەدا دەتوانی لە شـێوەی حەب گەچـی لە نـاو دەنێـی، چـی لە نـاو دەنێـی دەتوانی دروستی بکەیت و نـاوی بنێیـت دەرمـانی هۆشـبەر، بەڵام دەرمـانە هۆشـبەرەکە نەبێـت دەکرێ ماددەیەك بێ هیچ کاریگەری سلبی و ئیجابی نەبێـت لە سـەر جەسـتەی ئەو مـرۆڤە ئەوە بەکار بهێنیت، نەك مادده هۆشـبەرە ئەساسـیەکە بکاربهێنیـت، بـۆ ئەوەی خەڵکـی پـێ بگریـت یـا باندی پێ بدۆزیتەوە، واتا دەکرێت ئەگەر ئەمە مەبەسـتیانە ئەم مـاددەیە بمێنێـتەوە، بە راسـتی من هیچ لەگەڵ ئەوەدا نیم ماددەکە خۆی بەکار بهێنیت، بەڵکو دەکرێ شیتی دەرمانی ساختە کە لە وڵاتـانیش بەکاردەهێنرێـت ئەوەی پێـی دەگوترێـت (Placebo) ئەوە بەکـار بهێنرێـت بـۆ ئەو رێکارە یاساییەی کە لەم ماددەیە بەکار هێنراوە، ئەگینا بەکارهێنانی ماددەکە خودی ماددەکە بـۆ دەستگیر کردنی خەڵك ئەوە پاساوێکی بە راستی ئەقلانی نییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، لیژنە تایبەتمەندەکان قسەیەکتان هەیە؟ ئەو ماددەیە لە دەقە عەرەبییەکەدا هەیە؟ دەقە عەرەبییەکە لای کێ هەیە؟ کاك جلال وەکو لیژنەی یاسایی قسەمان بۆ بکە.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە قسەکان بەڕێز دکتۆر کاظم، دیارە ئێمە لە عەمەلی بینیومانە کاتێك دەڵێ بەکار دەهێنێرێت لە ژێر چاودێری بەڕێز دادوەری لێکۆڵینەوە دادوەریش بە خۆت دەزانی جێگری دەزگای ئاسایشی سەربەخۆ ئەم کارە ناکات بە مۆڵەتی بەڕێز دادوەری لێکۆڵینەوە ئەو کارە دەکات وە هاوکات شێوازی بەکارهێنانەکەی، ئەمە لێرە مەتنە بەو شێوازەیە مەسەلەن جێگری ئاسایش هەندێك لەم ماددەیە بە چاودێری بەڕێز دادوەری لێکۆڵینەوە دەینێرێت لە ڕێگای موخبیری یا ئەو کەسەی بۆ ئەو کەسانەی تەڵەبی کڕینی دەکەن یا تەڵەبی فرۆشتنی دەکەن ئەو کات کە دەبینی لێی دەکڕێ دەزانێ ئەو کەسە کڕیارە وە وردە وردە باندەکە کەشف دەکات و دەستگیری دەکات، بۆیە ئەگەر تۆ ماددەیەکی تەزویری بدەیتێ ئەو کەسە خۆی خەبیرە وە بەکاری دەهێنێ وە لەگەڵ بەکارهێنانی یەکەم نەفەسی دەزانێت ئەمە ئەو ماددەیە نییە، بۆیە موخبیرەکەش لای سووك دبێت و کاری لە گەڵ ناکات و، بۆیە من تەسەوڕ دەکەم بەم شێوازەیە و مانەوەی زەڕوورە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەو کەسە ماددەکەی بەکارهێنا و بەو ماددەیە گیانی لە دەست دا حجەت چییە بۆ ئەمە؟ ئەگەر تۆ کەمینێکت دانا و ماددەکەت دا بەو کەسەوە، ئەو ماددە هۆشبەرە هەموومان دەزانین گرفتی تەندروستی دروست دەکات، هەر لەویەوە تووشی گرفتێکی تەندروستی کرد دڵی وەستا حاڵەتێکی بە سەر هات و مرد حجەت چییە بۆ ئەوە؟ بەڵام ئەگەر شتێك بدەیتێ و لە رووی علمیەوە بیسەلمێنێ نابیتە هۆکاری مردن یا گرفتی تەندروستی بۆ ئەو کەسە، واتا هەر شتێکی بە سەر بێت دەزگای ئەمنی و ئەو لیژنە هیچ گرفتێکی یاساییان لە سەر نییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەوە.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٤٥:

پاداشتی ئەو لێژنەیە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (٤١) و بڕگەی دووەمی ماددەی (٣٨) ی ئەم یاسایە دەقیان لە سەرکراوە بە ڕێنمایی ڕێك دەخرێت کە وەزیر دەری دەکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ قسەی هەیە لە سەر ئەو ماددەیە؟ سەرچنار خان، کام مم، کاك زانا، سوپاس بۆ ئەوانەی کە تا ئێستاش تاقەتی مناقەشەیان ماوە، فەرموو سەرچنارخان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەیی (٤٥) ئەگەر پاداشتی ئەو لیژنەیە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (٤١) وە هەیە واتا پەیوەندی بە ماددەی (٤١) وە هەیە و بڕگەی دووەمی ماددەی (٣٨) وە پەیوەندی بە ماددەی (٣٨) وە هەیە پرسیاری من لێرەدا ئەوەیە بۆ ئەمە لە ماددەی (٤٥) هاتووە ئەگەر پەیوەندی بە ماددەی (٤١ و ٣٨) وە هەیە ئەسل وایە دەبێ لە ماددەی (٤٢) هاتبوایە ئەمە خاڵێك خاڵێکی تر پاداشتی ئەو لیژنەیە دوو لیژنە تەحدید کراوە یەکیان لە ماددەی (٣٨) و یەکیان لە ماددەی (٤١) هەردووکیان کاری قانونی و وەزیفی خۆیان دەکەن چ پێویستیان بە پاداشتە ئەسلەن ئەم پاداشتە هەر نەمێنێت و ئەم ماددەیە لابرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێز کاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٥) من پێم باشە ئەو پاداشتە تەنها ئەو کەسانە بگرێتەوە کە لە ماددەی (٤٣) دا هاتوون لە ڕاستی دا نەك لە ماددەی (٤١) ئەوانە ئەرکیان پێکهێنانی سەرپەرشتی لیژنەکە دەکەن بەڵام لە هەموو حاڵەتێك دا لە خاڵە گومرگییەکان تەنها بۆ مادده هۆشبەرەکان نا بەڵکو بۆ ئەو کەل و پەلانەی کە بە قاچاخیش داخیل دەبن لە خاڵە سنورییەکان پاداشتێك دیاریکراوە لە بەرامبەردا دەدرێتە ئەو کەسانەی دەست بە قاچاخەکان دا دەگرن بۆیە مانەوەی پاداشت لە ماددەی (٤٣) کارێکی پێویستە و زەرورە، سوپاس.

بەڕێز ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هاوڕام لە گەڵ رایەکەی سەرچنار خان ئەوانەی لە ماددەی (٤١) دا ناویان هاتووە، هەموویـان پۆستیان هەیە ئەگەر بگەڕێیەوە ماددەی (٤١) دیوانی ئەنجومەنی وەزیران پەیمانگەی پزیشـکی دادیە بەڕێــوەبەرایەتی گومرگــانە، ژمــارەیەك لەو بەڕێــزانە هەموویــان پۆســتیان هەیە لە چوارچێوەی ئەرکەکەی خۆیان ئەم ئەرکە دەکەن وە موچەیەکی باشیشیان هەیە وە پلە تـایبەتن زۆربەیان، بۆیە پێویست بە پاداشت ناکات ئەوەیان نەبێـتە عەتـف بەرامـبەر بە زەمیلەکانمـان لە لیژنە پزیشکییەکان، بەڵام هی ئەوان حەقـی خۆیـانە ئەوانەی لە مـاددەی (٣٨)، چـونکە واقعێـك هەیە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەبێ بیزانن پزیشکە پسپۆڕییەکان ناچنە ناو ئەو لیژنانەی کە مەترسیان هەیە، چونکە ئەوەشیان هەر وازحە تاوەکو ئێستا لە کوردستان ئێمە یاسای پاراستنی مافی پزیشکانمان نییە وە ئەو لیژنانەش لیـژنەی مەترسـیدارن، بـۆیە ئەگەر پاداشـت نەکـرێن یـا دەرماڵەیەکیان پێ نەدرێت ناچنە نـاو ئەو لیژنـانە، بـۆیە ئەوانەی لە مـاددەی (٣٨) ی ئەم یاسـایە دەقیان لە سەر کراوە تەنها ئەوان پاداشت بکرێن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك مم فەرموو.

بەڕێز مم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەڕای ئەوەی پشتیوانی لە تەواوی بۆچوونەکانی سەرچنار خان دەکەم بە هەڵوەشانەوەی ئەو ماددەیە و هەر نەمێنێت پێویست ناکات، تەنـانەت کـۆی ئەو پاداشـتانەی لە نـاو ئەو یاسـایە هەڵبوەشێتەوە و پاداشت پێویست ناکات وە لە حاڵەتێکیش ئەگەر حـاڵەتێکی لەو شـێوەیە بـوو، کافیە ئێمە دەسەڵاتمان داوە بە وەزیر ڕێنمایی دەربکات لە ناو ڕێنماییەکەدا دواتر ئەنجومەنێکی باڵایە و ئەو هەموو پۆسـتی بـاڵای تێـدایە لە ناویانـدا پاداشـت کـردن بـودجەیەکی لە بەر دەمـی دابێــت، بـۆیە ناوهێنـانی پاداشــت لە نـاو ئەو یاسـایە بە بـاش نـازانم و بە هەمـوو شـێوەیەك بسڕێتەوە هەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، فەرموو کاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئـێمە لە هەمـوو شـوێنێك باسـی ئەوە دەکەیـن خۆشەویسـتی خـاك و نیشـتمان و بەرپـاکردنی عەدالەت، ئێمە هەموو فەرمانبەرێکی ئەم وڵاتە بە ئاسایش و بە فەرمانبەرێکی ئاساییەوە هەتا دەگـاتە وەزیـر، ئیشـەکەی ئەوەیە کە یەکەم شـت خۆشەویسـت بێـت بـۆ خـاك و نیشـتمانەکە و

ئیشەکەی خۆی بکات، ئێ ئەو مووچەیەك وەردەگرێ، لە پای مووچەکەی خۆی ئیش دەکات، من هەر بۆ ئەوەی درێژەی پێ نەدەم، بزەبت لەگەڵ سەرنجەکە و راکەی سەرچنار خانم و پشتگیری لێ دەکەم و، کاك لوقمانیش کە دەڵێ ئەگەر کەسێك شایستەی پاداشت بێت لەم یاسایە، تەنها ئەوانەی کە لەناو برِگەی (٤٣) کە من ئاماژەم پێکردووە، دووبارەی دەکەمەوە، پاداشت پارە نییە بیدەیتە خەڵك، پارە دەروات و دەیدا بەشتێك و دەیخوا، پارەی سەیارەیەکەی پێ دەگۆڕێ و تەواو، بەڵام دووبارەی دەکەمەوە ئەو پاداشتە دەبێ بدرێت، بۆ نموونە کیلۆیەك لەو ماددەیە،.......

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە، بەڵام ئەو لەناو پەیڕەو نییە، نابێ دووبارەی بکەیتەوە، پەیامەکە گەیشت سوپاس، ماددەی (٤٦)، کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای گفتوگۆ کردن لەگەڵ سەرۆکی لیژنە تایبەتمەندەکان، ئێمەش پێشنیار دەکەین و گەیشتینە ئەو قەناعەتە ماددەی (٤٣) و (٤٥) هەر نەمێنێت لە پرۆژەکەدا، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە ئەگەر پاداشتەکان یانی لیژنەکانی کە لە ماددەی (٣٨ و ٤١)دا هاتوون، بڕوامان بەوە هەبێ پاداشت وەربگرن، ئەبێ ماددەی (٤٥) بمێنێتەوە، چونکە ئەبێ تەنزیم بکرێ، وئەگەر بڕوامان وابێ پاداشت هەر نەمێنێ، ئەو کاتە دەبێ ماددەی (٤٥) نەمێنێ، باشترە ئێوە دیراسەیەکی زیاتری بکەن، ئەگەر قەرارتان دا ئەو دوو ماددەیە، واتا قەناعەتتان وابوو کە ئەو دووانەی تریش زەرور نییە، ئینجا وای لێ بکەن، تەواو وازیحە یانی ئێوە پێتان وایە کە زەروور نییە، باشە رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بەحس کری ماددا (٣٨) و (٤١) بە حس کرا کو پێشتر بەحسا کر، ماددا (٣٨)، چونکا بە حوکما گشتی تەبیعی د بەحسێ کرێ باشترە دیراسەتی بێتە کرنێ، نەك لادانێ، و رێکخستنێ بکرێ، باشترە پاداشت هەبێتن کو تەشجیعەکی بۆ ئەوانا بینە ئەندامێ ڤان لیژنەدا، سەبارەت بەحسێ (٤٣) کرد، ئەڤە ڤێری بۆچی باسی (٤٣) نەکریا، چونکا (٤١ و ٣٨) بەحسێ لیژنەیا کری، ڤەری ناڤێ لیژنا نەینادی، (٤٣) بەحسێ لایەکیا، نەبەحسێ لیژنانە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٤٦) فەرموو.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٦): رسوماتی ئەو مۆڵەتانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە، بەپێی خشتەکانی رسوماتی ژمارە (١١) کە هاوپێچی ئەم یاسایەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ لەسەر ئەم ماددەیە، فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ، یەکەم جار خشتەکە بخوێنێتەوە، دووەم ڕوونکردنەوە بدەن، تکا دەکەم لە لیژنە پەیوەندیدارەکان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێ ئەوە لەبەردەستاندایە کاك دیار.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خشتەکە ڕوون نییە، ئەو خشتە چۆنە و کێ وەریدەگرێت و لە کوێ وەردەگرێت؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، وازحە، کێی تر قسەی هەیە، سەرچنار، کاك مەم، کاك زانا، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خشتەی ژمارە (١١) هیچ ڕوونییەکی تێدا نییە، چونکە ئەو بڕانەی بە سەدا یەك و دووسەدو پەنجا هەزار دینار وهەتا لە خاڵی پێنجەمدا هەر بەرەسمی ڕێگا بە خەڵك دەدات بچی بچینێت، یانی لە خاڵی چوارەمدا لە خشتەکەدا، خشتەی ژمارە (١١) خاڵی چوار، پێنج سەد هەزاری خۆی بدا و بچی بچینیت، هیچ موشکیلەی نییە، کەواتە ئێمە یاسا بۆ دەردەکەین، بۆیە داوای ڕوونکردنەوەی تەفاصیل دەکەین لە لیژنەی یاسایی لەسەر ئەو بابەتە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دەرفەتیان دەدەین، سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رسوماتی ئەو مۆڵەتەی لەو یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە، بەپێی خشتەکانی رسوماتی ژمارە (١١) ی ئەم یاسایە، یانی ماناکەی ناتەواوە، ئەم یاسایە کە دێت ڕێك دەخرێت، ئەوەی بۆ ئیزافە بکرێت، بۆ ئەوەی مەفهومەکەی جوان بکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەكانی سەرچنار خان دەكەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەكان قسەتان هەیە، نییە، سەبارەت بە خشتەی ژمارە (١١) داوای ڕوونكردنەوە دەكەن، ڕۆژان خان فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەس ڕوونكردنەوەیەكی بو پەرلەمانتاران، ئەڤ خشتەت هەنێ هەمیت هاتە راسپاردنێت هەردوو لیژنا تەندروستێ و لیژنا یاسایی كو پێداچوونەكی ڤان جەدوەلە باش بكەن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

یانی پێداچوونەوەی پێدا بكەن، بەڵێ زۆر باشە، هەر بەراستی من نازانم ماددەی (٤٦) یانی چی؟ حوكمەكەی كوا؟ باشە ماددەی (٤٧).

بەڕێز باڵانبو محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٤٧):

یەكەم: -لەماوەی دوو ساڵ لە ڕێكەوتی بەركار بوونی ئەم یاسایە وەزارەت هەڵدەستێت بەمانەی خوارەوە:

١-دامەزراندن و پەرەپێدانی یەكەی چارەسەریی تایبەت بە چارەسەركردنی كەسانی ئاڵوودە بوو بە ماددەی هۆشبەرەكان و كارتێكارە عەقڵییەكان لە چوارچێوەی دامەزراوە تەندروستیەكان.

٢-دابینكردنی نۆڕینگەی دەروونی – كۆمەڵایەتی بۆ چارەسەركردنی كەسانی بەكارهێنەر بۆ مادده هۆشبەرەكان و كارتێكارە عەقڵیەكان و ئەوانەی ئاڵوودەیانن.

٣-شیاندن و راهێنان میلاك لەوانەی پزیشك و دەرمانساز و فەرمانبەران و هاندانیان لە رووی ماددی و مەعنەوەییەوە بۆ چارەسەركردنی كەسانی ئاڵوودەبووی مادده هۆشبەرەكان و كارتێكارە عەقڵییەكان و ئەوانەی بەكاریان دەهێنن، بۆ ئەوەی تەواوی شیاوی تەندروستی خۆیان لەرووی جەستە و عەقڵ و كۆمەڵایەتییەوە بەدەست بهێننەوە.

دووەم: وەزارەت بە هاوكاری لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدرەكان و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی هەڵدەستێت بە دانان و جێبەجێ كردنی پلان و پرۆگرامی پێویست بۆ هۆشیاركردنەوی

خەڵکی دەربارەی مەترسیەکانی بازرگانی پێکردن یان خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقڵییەکان بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر تەندروستی تاکە کەسەکان و ئاسایشی کۆمەڵگە و لەسەر مافەکانی مرۆڤ و ئازادیە بنەڕەتییەکانی و گرتنەبەری ڕێکار بۆ ئاهەنگێڕانی ساڵانە لەرۆژی جیهانی بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوانەی دەیانەوێ قسە بکەن، کاک کاوە، سەرچنار خان، کاك کاوە، کاك دیار، کاك سیروان، شادی خان، کاك مسلم، کاك لقمان، کاك زانا، حسیبە خان، کاك یاسین، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە لە ماددەی یەکەمدا تەعریفی وەزارەت کراوە کە وەزارەتی تەندروستییە، بەڵام لێرە دووجار ناوی وەزارەت هاتووە، و لە بڕگەی دووەم کە دەڵێ وەزارەت بەهاوکاری لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان، بۆیە بۆ ئەوەی ماددەکە وازحتر بێ، باشترە لێرە لە هەردوو جارەکە ناوی وەزارەتەکە بڵێ و بڵێ وەزارەتی تەندورستی، بەهاوکاری لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان، واتە تەندورستیشی بۆ زیاد بکرێ و زۆرسوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، کاك دیاری فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٧) بڕگەی یەکەم: لەماوەی دوو ساڵ لە ڕێکەوتی بەرکار بوونی ئەم یاسایە وەزارەت هەڵدەستێت بەمانەی خوارەوە، ماوەی دوو ساڵ بۆ بەرکاربوونی ئەو یاسایە ماوەیەکی زۆر زۆرە، و بەپێی هەڵبژاردن بێت، بەپێی بابڵێین خولی پەرلەمانی بێت، نزیکی ساڵێك لە تەمەنی حکومەت ڕۆیشتووە، دوای دەرچوونی ئەو یاسایە و بەرکاربوونی ئەو یاسایە دوو ساڵ بۆ ئەو تەمەنە، واتە بەجۆرێك لە جۆرەکانی زەمەنێکی زۆر کەمببێتەوە لە تەمەنی ئەو کابینەی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ڕەنگە ئیشەکان وەکو پێویست نەکرێت و یان ئەو موئەسەسات و دەستە و ئەو لیژنانەی کە پێویستن پێك نەهێنرێن، بۆیە من پێم وایە ئەو ماوەیە زۆر زۆرە، ڕێکارەکان ئەگەر هەم بارگرانی دارایی بێ و هەر ڕێکارێکی دیکە بێ حکومەت بەخۆی ئەو پرۆژەی هێناوە، پرۆژەی خۆیەتی، بۆیە هیچ پێویست ناکات ماوەی دوو ساڵی بۆ دابنرێ، ومن پێشنیاز دەکەم کە دوای بەرکاربوونی یاساکە یانی دوای ئەوەی لە وەقایعی فەرمی بڵاودەبێتەوە بە نەوەت ڕۆژ دەست بکرێت بە دروست کردنی ئەم لیژنانە، وەزارەت ئەم شتانە بکات، یان بەرزترین کات لە ماوەی (١٢٠) ڕۆژدا، ئەمە خاڵی یەکەم، با بڵێین بڕگەی دووەمی ماددەکە، ماددەی (٤٧) لە کۆتاییدا دەڵێت: لەسەر مافەکانی مرۆڤ و ئازادیە بنەڕەتییەکانی و

گرتنەبەری ڕێکار بۆ ئاهەنگێڕانی ساڵانە لەرۆژی جیهانی بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان، یانی من تێ ناگەم ئاهەنگ بۆ؟ کێشەیەك هەیە، کەلتوورێك هەیە، بۆ نموونە ساڵانە ساڵیادی هینەکان ئاهەنگ دەگێرێت، یانی ئایا ئەمە بنبڕ کراوە؟ ئایا شتێکی و ا کراوە، بۆیە پێویستە لە بڕی ئاهەنگ گێران، سمینار بکرێ و ڕێکاری پێویست بگرێتە بەر، وپێویست بە ئاهەنگ گێڕان ناکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مسلم فەرموو.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلله من ئیزافەتەن لەسەر خاڵی (٤٧) لە بڕگەی دووەمدا، کە باس لە وەزارەتە پەیوەندیدارەکان دەکات لەگەڵ ڕێکخراوە کۆمەڵگە مەدەنییەکانی، کە هەڵسن بە جێبەجێکردنی پلان و پرۆگرامی پێویست بۆ ووشیارکردنەوەی خەڵك، من پێم وایە یەك شت ئیزافەتەن بۆ ئەوەی کە لێرە ئیشارەی پێ نەدراوە، ڕاگەیاندنە، یانی پەخشی ڕاگەیاندن بەشێوەیەکی گشتی ئیعلام، کەبەراستی ڕۆڵێکی گرنگ و بەرچاو دەبینن لە ووشیارکردنەوەی خەڵك، بتواندرێ لەرێگەی ئەو خاڵەوە ئیزافە بکرێ و، بۆ ئەوەی کە بتواندرێ هەموو کۆمەڵگەی لێوە ئاگادار بکرێتەوە، و ئاگاداری کاروچالاکییەکان و چۆنیەتی جێبەجێکردنی ئەو پرۆگرامە بن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٤٧) بڕگەی یەکەم، هاوڕام لەگەڵ پێشنیارەکەی کاك دیاری، ماوەی دوو ساڵ زۆر زۆرە، چونکە ڕەوشی چاکسازییەکان لەهەرێمی کوردستان لە ڕەوشێکی زۆر خراپ دان، ئەوەندە ژمارەی بەندکراوانی تێدا هەیە کە جێگایان نابێتەوە ئێستا، بارقورسیەکی زۆر لەسەر چاکسازییەکان لە سنووری پارێزگاکان هەیە، بۆیە دەبێت وەزارەتی تایبەتمەند بەزوویی ئەو کارە جێبەجێ بکات، پێم وایە کە شەش مانگ باشە، ماوەیەك لەشەش مانگ زیاتر نەبێت، ئەم سەنتەرانە بکرێنەوە، چونکە هیچ موبەریرێك نییە، لە ئێستادا ژمارەی فەرمانبەران و پزیشکانی وەزارەتی تەندروستی زیاتر لە پەنجا هەزارە میلاکیان، و گرێبەستیان هەیە، ژمارەیەك خۆبەخش هەرچەندە یاسایی نین، دەزگاکان بەرێوە دەبەن، بۆیە ئەو ئەرکی حکومەتە کە ئەو موئەسەساتە بە زوویی بکاتەوە، هەر لە بڕگەی یەکەم خاڵی سێ، شیاندن و ڕاهێنان، لەوانەیە پزیشك و دەرمانساز و وشەی پەرستار زیاد بکرێ، چونکە ڕۆڵێکی یەکجار کاریگەر، پەرستار لەم سەنتەرانە کە دەکرێنەوە دەیبینن، لە بڕگەی دووەم وەزارەت بەهاوکاری لەگەڵ وەزارەتە

پەیوەندیدارەکان و ڕێکخراوە جیهانیەکان بخرێتە پێش ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، چونکە ژمارەیەك ڕێکخراوی جیهانی هەیەکە کار لەسەر مادده هۆشبەرەکان دەکەن، بەهاوکاری ئەوان بێت و هەموویان نووسینگە و ئۆفیسیان هەیە لە هەرێمی کوردستان، و هاوڕام لەگەڵ کاك موسلم کە دەزگاکانی ڕاگەیاندن ئیزافە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگری لە ڕای بەڕێزان کاك زانا و کاك مسلم دەکەم، بەڵام کاتێك کە باسی ماددەی (٤٦)ی کرد روونکردنەوەیان نەدا لەسەر خشتەی (١١)، خشتەی (١١) زۆر خەتەرە، ئینجا هیوادارم یان پێداچوونەوەی پێدا بکرێ و یان هەر لابرێ، ماددەی (٤٦) هەر لابدرێ، لەبەر ئەوەی لە خشتەی (١١) دەڵێ کابرا پێنج سەد هەزاری داو رۆخەکەی بچێنێ، ......

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین ئێمە لە ماددەی (٤٧)ین.

بەڕێز یاسین خضر طە:

دەزانم دەستم بەرزکردەوە، بەڵام نەتبینی، ئینجا هیوادارم ئەو بەڕێزانەی کەوا ئەو لیژنە هاوبەشە پێداچوونەوەیەکی بە ماددەی (٤٦)دا بکەن، سوپاس.

دەڵێ کابرا پێنج سەد هەزاری داو رۆخەکەی بچێنێ،...

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بەو رسوماتانەی کە وەردەگیرێ، لە عەرەبیەکە بە وازحی هەیە، ئێمە لەناو مەشروعەکە لەزۆر شوێن ووتومانە وەزارەت مۆڵەت دەدات بە پزیشك و فلان موئەسەسە بۆ ئەوەی مەواد بێن و بچێ، لە بەرامبەر هەر مۆڵەت پێدانێك رەسمی مۆڵەت هەیە، ئەو حاڵەتانەی لە ناو پرۆژە یاساکە هاتووە و ئەبێ بە یاسا و تێیدا ئیقرار ئەکرێ، حکومەت مۆڵەت ئەدات بەو دامەزراوانە لە خشتەکە هاتووە، ئەلێ بۆ سەیدەلانی چۆن ئەبێ، ئەگەر ئیقراری ئەوە بکەین حکومەت بۆی هەیە مۆڵەت بدات ئەبێ ئیقراریش ئەوە بکەین لە بەرامبەر حکومەت پارە وەرئەگرێ، جا برەکەی زۆرە یان کەم و ئەتانەوێ مەرج هەبێ بابەتێکی ترەن، بەڵام لابردنی تەواوی ماددەی (٤٦) نوقستانی گەورە دروست ئەکات، چونکە حکومەت مۆلەتی دوکانێك نادات چۆن مۆلەتی هێنانی دەرمان ئەدات، لەبەر ئەوە لیژنە تایبەتمەندەکان و لیژنەی یاسایی بەرمەبنای ئەو قسانەی ئەندامانی پەرلەمان کردیان سەیری خشتەکە بکەنەوە، بەڵام لابردنی بۆشایی دروست ئەکات، فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی پەیرەوی نـاوخۆی پەرلەمـان لە خوێنـدنەوەی سـێیەم موناقەشـە و گفتوگـۆ لەسـەر هـیچ ماددەیەك ناكرێ، بـۆیە پێشـنیار ئەكەم لیـژنە پەیوەندیـدارەكان، بـۆیە داوای ڕوون كردنەوەمـان كرد، مۆڵەت یان كات ئەدەن پێش ئەوەی ئەو مـاددەیە بچێـتە دەنگـدان و خوێنـدنەوەی سـێیەم ڕوون كردنەوە بدەن بۆ ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بكەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لێتان ناشارینەوە ڕاوێژێكمان كردووە لە تێپەڕاندنی ئەو پرۆژە یاسایە نابێ پەلە بكەین، بە ڕەسـمی داوامـان لە ئەنجـومەنی دادوەری كـردووە سـەبارەت بە مـاددەی (٢٦ تـا ٣٧) ڕەئـی خۆیانمان بدەنێ، چونكە ماددەی سزایین، پەیوەندی بە سزادانی خەڵكەوە هەیە، خەڵك ئەكرێتە سـجن و لە سـێدارە ئەدرێ، پێویسـتمان بە بەرچـاو ڕوونیـیە، لە ڕووی سـیاغەوە پێویسـمان بە بەرچاوڕوونی و دووبارە دارشتنەوەیە، دڵنیام هەمووتان حەز ئەكەن كاتێ یاسایەك دەرئەچێ لە سەردەمی هەریەكتان ئەتانەوێ بە باشترین كوالێتی دەرچێ، كەس پێی خۆش نییە، یاسایەك لە پەرلەمان دەرچێ كوالێتی لە ئاستی تمـوح نەبـێ، هەول ئەدەیـن پەلە نەكەیـن، ڕاسـتە تەنیـا (٧) ڕۆژ لە ڕووی قانوونییەوە لەبەر دەستە، هەول ئەدەیـن لە مـاوەی ئەو (٧) ڕۆژە خۆمـان تەرخـان بكەین، بۆ ئەوەی چیمان پێ ئەكرێ بكەین ئێوەش ئەتوانن هاوكار بن و هەر موقتەرەحێك هەبێ بۆ دەستكاری كردنی خشتەكە ئەتوانن بیدەن بە بەڕێزانی لیژنەی تایبەتمەند یـان تەندروسـتی و كاروباری كۆمەلایەتی و یاسایی، بۆ ئەوەی هاوكار بن، فەرموو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو حالەتەی بەڕێزت باست كرد، پێویستە دانیشتنی دووەم بە كراوەیی هەلگرین، بۆ ئەوەی ئەو ڕوون كردنەوانەی بەڕێزتان داوتـان كـردووە و گەیشـتە دەسـتان ئگـاداری بـین، جـا موناقەشـەی یاساكە تێپەڕی و ئینجا دانیشتنی سێیەمی لەسـەر بكەیـن، بـۆیە پێشـنیار ئەكەم دانیشـتنی دوو یان خوێندنەوەی دووەمـی ئەو یاسـایە بە كراوەیـی هەڵگیـرێ تـا ئەو ڕێنمـایی داواتـان كـردووە ئەگـاتە دەسـتتان و ڕوون كـردنەوە لای ئـێمەش هەبـێ و موناقەشـە بكەیـن و ئینجـا بچیـنە خوێندنەوەی سێیەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

وابـزانم ئەو پـرۆژە یاسـایە لای شـەش لیـژنەیە، (٥٥) ئەنـدامی پەرلەمـان دەرفەتیـان ئەبـێ پێداچوونەوە بەو ڕوون كردنەوانە بكەن، كە ئەنجومەنی دادوەری ئەینێرێ، هەر ئەندامێكی تری پەرلەمانیش ویستی قسەی هەبێ ئەتـوانی داوا لە سـەرۆك لیژنەكـان بكـات، فەرمـوو سـەرچنار خان.

بەرێز سەرچنار احمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خالی یەکەم لە ماددەی (٤٧) قسەم لەسەر ئەو (٢) ساڵەیە، ئەگەر بیهێنی لەگەل ماددەی (٥١) ئەویش ئەلێ دوای (٩٠) رۆژ لە بڵاوبوونەوەی لە وەقائیع، یانی دوو ساڵ و سێ مانگ ئەکات نەك (٢) ساڵ، ئەکرێ کورتی بکەینەوە لە ساڵێك زیاتر نەبێ، کاك زانا ئیشارەتی پێدا پشتگیری لێ ئەکەم، کاك دیاریش، لەگەل ئەو ئاهەنگ گێڕانەش نیم، لەگەل ئەو یاسایە نایەتەوە، باسی بەرەنگاربوونەوەی ماددەی هۆشبەرە و باس لە ئاهەنگ گێران نەکرێ، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەرێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٧) برگەی یەکەم، پشتگیری لە کاك زانا و کاك دیاری و خاتوو سەرچنار ئەکەم، لە خالی (٣) شیاندن و راهێنان و میلاك لەوانەی پزیشك و، ئەوەی تریش دکتۆر ئاماژەی پێیدا پەرستاران و دەرمانساز و فەرمانبەران، فەرمانبەران ئەبێ موختەس بن تویژەری کۆمەڵایەتی و دەروناسی بن، ئەوانەی مامەڵە لەگەل چاکسازییەکان ئەکەن، پێم باشە خاڵی چواری بۆ زیاد بکرێ، بەوەی کردنەوەی خولی زمان بۆ فەرمانبەران و بەتایبەتی تویژەران، چونکە راستەوخۆ چاوپێکەوتن لەگەڵ سزادراوان ئەکەن کە زۆرجار سزادراو کەسی بیانییە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك لوقمان.

بەرێز لقمان حمد حاجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٧) پشتیوانی لە کاك دیاری و کاك زانا و سەرچنار خان و کاك مسلم و حەسیبە خانیش ئەکەم، کە ئاماژەیان بەوەدا (٢) ساڵ زۆرە، دامەزراندنی یەکەی چارەسەری یەکێکە لە کارە گرنگەکانی ئەو یاسایە، بۆیە بکرێتە (١) ساڵ، سەبارەت بە خالی (٢) دابین کردنی نۆڕینگەی دەروونی بۆ چارەسەر کردنی کەسانی بەکارهێنەر بۆ ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلیەکان، پێشنیار ئەکەم بەکارهێنەر لابرێ، چونکە یەکێك لە ئامانجەکانی ئەو نۆڕینگەیە ئەوەیە کەسانی ئالۆدە بوو چارەسەر بکا نەك بەکارهێنەر، دەرگایەك ئەکاتەوە خەڵك بەکاری بێنێ، سەبارەت بە سازدانی ئاهەنگی ساڵانە بکرێتە هەڵمەتی هۆشیاری ساڵانە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٤٧) برگەی یەكەمی (٢) ساڵ زۆرە، پشتگیری رای كاك زانا و كاك دیاری و سەرچنار خان و حەسیبە خان ئەكەم، بڕگەی یەكەم خاڵی (٣) پشتگیری رای كاك زانا ئەكەم، پێویستە پەرستار ئەبێ راهێنانی بۆ بكرێ، لە بڕگەی (٢) ئاهەنگێڕان، پشتگیری رای كاك لوقمان ئەكەم بكرێتە هەڵمەتی هۆشیاری، پشتگیری سەرچنار خانیش دەكەم، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماوەی (٢) ساڵ زۆرە، پێش ئەوە كابینەیە حكومەتی تر هەبووە، ئەبوایە ئیشیان لەسەر كردایە، ئەگەر بودجە نەبووە، مەعلومە لە پای گرتنی هەر باندێك یان قاچاخچیەك و كەسێك سەروەتێكی ئەكەوێتە دەستی، رەنگە لە یاسایە عیلاج نەكرابێ و لە شوێنی تر كرابێ، هەر كەسێ كە دەستگیر ئەكرێ و حوكم ئەكرێ لەسەر ئەوەی تیجارەتی كردووە بە ماددەی هۆشبەر و كارتێكەری عەقلی هەر شتێكی لە رابردوو لە سەروەت و سامانی بەو پارەیە هاتووە، داگیر ئەكرێ و ئەچێتە لای حكومەت، ئەكرێ لەو پارانە خێرایی بكرێ، بەكاربێتەوە بۆ ئەو خاڵانەی لە ماددەی (٤٧) هاتووە، ئەزانن هەندێ لەوانە خەڵكی دەرەوەن و زمانی تر ئەزانن، پێویستیان بە موتەرجیم و موحامیە، ئەو مەسروفانە لە چ شوێنێك ئەكرێ؟ لە هەموو دونیا مەسروف لە خۆیانە، پشتگیری لە بەڕێز دیاری و كاك مسلم وكاك زانا و هەموو ئەو هاوڕێیانەی لەو ماددەی باسی ئەوەیان كردووە ماوەكە ئەبێ كەمتر بێ، و ئەو ئاهەنگێرانەش لابرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی (٤٨) فەرموو، فەرموو رۆژان خان.

بەڕێز رۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت (٢) ساڵ راستە زۆرە، بەس بارگرانی دارایی چێ دكات بۆ دامەزراندنا هەر یەكەكا چارەسەریێ، پشتگیری دكەم وەك خۆ بمینێت، سەبارەت رسومات ئەگەر ب وردی قسە بكەین......

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

رسومات تەواو بووە رۆژان خان، لەسەر ماددەی (٤٧) قسە بكە.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

تەواو سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی٤٨.

بەڕێز د. گەلاوێژ عبید عثمان :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی :٤٨

١ سەندوقێك دائەمەزرێ بۆ ئەوەی ئەو بڕە پارەی لەو پێبژاردنانەی لەو یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە لەگەل فرۆشتنی ئەو مایانەی بەپێی ئەو یاسایە دەستیان بەسەر دا ئەگیرێ تێیادا سپاردە بکرێ.

٢- ئەو سەندوقەی لە برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە تەرخان ئەکرێ بۆ پارەدار کردنی (تمویل) ئەو دامەزراوە تەندروستیانەی لە ماددەی ٣٨ ئەو یاسایە دەقیان لەسەر کراوە.

٣- لیژنەی باڵا بەڕێوەبردنی سەندوق لە ئەستۆ ئەگرێ.

٤- وەزیر بە هاوبەشی لەگەل وەزیری دارایی ڕێنمایی تایبەت بە بەڕێوەبردنی ئەو سەندوقە دەرئەکات.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك وەیسی.

بەڕێز ویسی سعید وەیسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٤٨) پێشنیار ئەکەم بڕگەیەکی تر زیاد بکرێ و بەشێك لەو داهاتەی کۆ ئەکرێتەوە بۆ توشبوانی ماددەی هۆشبەر خەرج بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شیرین خان.

بەڕێز شرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٨) برگەی (٤) وەزیر بە هاوبەشی لەگەڵ وەزیری دارایی ڕێنمایی تایبەت بە بەڕێوەبردنی ئەو سەندوقە دەرئەکات، پێشنیار ئەکەم داهاتەکە تایبەت بکرێ بە چارەسەر کردنی ئالودەبووان چ لە چارەسەر بێ یان نەخۆشخانەی تایبەتمەند، پشتگیری رای بەڕێز کاك ویسی ئەکەم.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی باسی سەندوقێك ئەکەین، پێم باشە لە پێناسەکانی سەرەتا سەندوقە پێناس بکات سەندوق چییە؟ ئەوە و ئەوە، بۆ ئەوەی لە بڕگەی (٣ و ٤) کە ئەڵێ لیژنەی باڵا بەڕێوەبردنی سەندوق لە ئەستۆ ئەگرێ، ئەوەش بخرێتەوە ناو بڕگەی (١٥) ی ماددەی (٥) لیژنەی باڵا ئەو سەندوقەش لە ئەستۆ ئەگرێت و ئەرکەکانیشی بەو شێوەیە بێت، واتە بڕگەی (٣ و ٤) لێك بدرێ و بکرێتە بڕگەی (١٥) لە ماددەی (٥) کە ئەرکەکانی ئەنجومەنی باڵایە، پێویست ناکات لێرە دیسان ئەرکی ئەنجومەنی باڵا باس بکەی پێشتر باس کراوە، پێناسەی سەندوقیش هەست ئەکەم نوقسانە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شادی خان.

بەڕێز شادی نوزاد وەهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان ئەو خاڵەی کاك سیروان لە ماددەی پێشوو باسی کرد، هەموو ئەو ئەموالانەی ئەگەڕێتەوە بۆ ئەو کەسانەی تیجارەت بە ماددەی هۆشبەر و کارتێکەری عەقلی ئەکەن، بچێتەوە ئەو سەندوقە و هەموو ئەو خەرجییانەی ئەکەوێتە ئەستۆی ئەو یاسایە جێ بەجێ بکرێ، پێشنیار ئەکەم خاڵێك بۆ ئەو ماددەی زیاد بکرێ و جێگەی بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گولیزار خان.

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٨) بڕگەی دوو بە رای من ماددەی (٣٨) هەڵەیە ئەبێ (٤٧) بێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار ئەگەر ئەکید بکەنەوە، فەرموو کاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکە ماددەی (٤٨) بڕگەی یەکەمی بەو جۆرەی لێ بێ، واتە بڕگەی سێیەم لابرێ و یەکسەر سەندوقێك دائەمەزرێ، بۆ ئەوەی ئەو بڕە پارەی لەو پیبژاردنانەی لەو یاسایە دەقی

لەسەر کراوە، لەگەل فرۆشتنی ئەو مایانەی بەپێی ئەو یاسایە دەستی بەسەر دادەگیریَ تێیدا سپاردە بکریّ و لیژنەی بالا بەرێوەبردنی ئەو سەندوقە لەخۆ ئەگریّ، واتە راستەوخۆ بخرێتە سەر پێناسی سەندوقەکە، دوو، لە خالّی چوارەم ئەلیّ وەزیر بە هاوبەشی لەگەل وەزیری دارایی رێنمایی تایبەت بە بەرێوەبردنی ئەو سەندوقە دەرئەکات و پارەی ئەو سەندوقە تەنیا بۆ ئەو دامەزراوە تەندروستیانە و تووشبوانی مادده هۆشبەرەکان خەرج ئەکریّ، واتە بۆ هیچ شتێکی تر نەکریّ، برگەی دوو، ئەو سەندوقەی لە ماددەی یەکەمی ئەو یاسە تەرخان ئەکریّ بۆ تەمویل کردنی ئەو دامەزراوە تەندروستیانەی لە ماددەی (٣٨) ئەو یاسایە دەقی لەسەر کراوە و هەر کورتهێنان و کەموکوریشی هەبوو وەزارەتی دارایی پڕی بکاتەوە، نەك بە بیانوی بارگرانی دارایی یان کەمی پیّ بژاردن ئەو دامەزراوە دروست نەکریّ، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر قسەکای گولیزار خان، برگەی دوو ماددەی (٤٨) وایە (٣٨)، بەلّام ئەتوانین بنووسین (٣٨و٤٧)، چنکی ل هەردوو مادده باسی ئەو دامەزراوە تەندروستیە کراوە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سیروان.

بەرێز سیروان فرج محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر ئێستا کاك بژار ئیشارەتی پێدا، سوپاس.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك زانا.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوای روون کردنەوە ئەکەم لە برگەی یەکەم و دێری دووەم، ئەلیّ لەگەلّ فرۆشتنی ئەو مایانەی، مەبەست چییە لەوە؟ ئەگەر بەتەماین ئەوەی ئەیگیرین بیفرۆشینەوە ئەوە خراپە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێرە زۆر باس کرایە، قانوونی بەرکاریش هەیە، لێرە ئەو کەل و پەلە و ماددە و بەرهەمێ ل تاوان دیێنە گرتن دەستەلاتێ هەی بێنە فرۆتن، ل دیڤ رێنمایی وەزارەتێ دەرهێخیت چۆنیەتیا فرۆتنێ بەحس نەکریە و ناکات، ل دیڤ رێنمایی دبیت.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ نموونە بەشێ لەو مەوادانەی دێنن پێشینەی کیمیاین، ئەتوانی لە دروست کردنی دەرمان بەکاری بێنی، ئەو کەسەی هێناویەتی بێ مۆڵەتە، دەستی بەسەر بگیرێ ئاساییە بفرۆشرێ بە مەعمەلی دروست کردنی دەرمان، هیچ رێگری نییە، شەرت نییە زیان بەخشەکە، مەسەلن ئەو سەیارەی حیجز ئەکرێ قابیلە بۆ فرۆشتن، فەرموو.

بەرێز زانا خالد سمایل:

...... من لەگەل ئەموالەکان نیم، سەیارەیە، خانووە، بەڵام باس لە فرۆشتنی مایە، ئەگەر مەواد بێ کارێکی خەتەرە، خۆی لە خۆیدا کە ئەگیرێ کەوایە دان ئەنێین بە قاچاغ هاتووە، رەنگە پێشینەی کیمیایەکە ئەسلی ئەو ماددە نەبێ، پێویستە لە کارگەکانی دەرمان بەکاربێ، بۆیە لەو بابەتە دوور کەوینەوە باشترە، ئەو وشە هەڵگیرێ باشترە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی زیان بەخش بێ لەناو ئەبرێ، زۆرجار مەواد ئەگیرێ بە موزایەدە ئەفرۆشرێتەوە، کەسێ بە قاچاغ هێناویەتی و کوالێتی عەیبی نییە، وەرئەگیرێ، بەڵام پاش حوکمی ئیدانەی قابیلە بۆ فرۆشتن، فەرموو دکتۆر کازم.

بەرێز کاظم فاروق نامق:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناویشیم نەنووسیبوو بەس روون کردنەوەیەك، راستە ئەوانەی هەندێ جار موسادەرە ئەکرێ ئاساییە بفرۆشرێ، بەڵام هەر ماددەیەك بچێتە جسمی مرۆڤەوە بە شێوەی قاچاغ هێنرابێ بۆ کوردستان و عێراق و بە شێوازێکی زانستی نەگواسترابێتەوە و نەقل نەکرابێ سوودی خۆی لە دەست ئەدا، ئەگەر حەبی ئازار شکێنیش بێ مادام لە دەستێکی ئەمین نەبوو هی ئەوە نییە بیفرۆشیتەوە، لەگەل ئەوەم تەواوی ئەو مادانەی دەستی بەسەر ئەگیرێ ئەگەر پێشینەی کیمیایی بن ئەگەر دەرمان و حەبن بە هیچ شێوەیەك نەفرۆشرێ.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك لوقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٨) و خاڵی یەكەم، پێشنیار ئەكەم وای لێ بكرێ، سەندوقێك دابمەزرێ بۆ ئەو بڕە پارەی لەو پێبژاردنە لەو یاسایە دەقی لەسەر كراوە، لەگەڵ فرۆشتنی ئەو موڵك و ماڵانەی بۆ ئەوەی لە وشەی ئەو مایانە رزگارمان بێ، چونكە لە دەقە عەرەبیەكەش پێم وایە ئەموال هاتووە، ئەوەی تریش پشتیوانی لە كاك مەم ئەكەم ئەو دوو فەقەرەیە بۆ ئەو ماددەیە بگوازرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینی بەڕێز كاك زانام لا دروست بوویە، ئەگەر مەبەست لەو مایانە موڵك و ئەملاك بووبێ خۆ لە ماددەی (٣٤) فەقەرەی (٢) ئەڵێ گشت ئەو ماددە هۆشبەر و كارتێكەرە عەقلی و پێشنینەی كیمیایانەی گیراوان راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەمەندن بە پاراستنیان ئەنێدرێن، كەوایە غامزە ئایا ئەو ماددانەی دەستی بەسەر دادەگیرێ لەلایەن هەر لایەنێك ئەپارێزرێن، بۆ ئەوەی دووبارە بەكاربێتەوە یان لە ناوئەبرێن، پێویستە روونتر بێ، لە خاڵی سێییەم كە ئەڵێ لیژنەی باڵا سەندوق لە ئەستۆ ئەگرێ پێم باشە هەر لێرە ئەو داهاتە هەمان پێشنیاری كاك مەلا وەیسی كە ئەڵێ داهاتەكە بۆ ئەو كەسانە بێ كە ئاڵودەی ماددە هۆشبەرەكانن یان لە نۆرینگەكان چارەسەر ئەكرێن.

بەڕێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی دواتر.

بەڕێز گلوستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی ٤٩:

وەزیر بۆی هەیە ئەمانەی خوارەوە دەربكات:

١ رێنمایی بۆ ئاسان جێ بەجێ كردنی حوكمەكانی ئەو یاسایە.

٢- بەیانێك كە هەموار كردنی خشتەكانی هاوپێچ بەو یاسایە لە خۆ بگرێ جگە لە خشتەی (١١) تایبەت بە رسومات ئەویش رەش كردنەوە یان زێدە كردن یان گۆرینی رێژەكانی هاتوو تێیان دا بەو شێوەی ئەگونجێ، لەگەڵ هەموار كردنی خشتەكانی هاوپێچ بە رێكەوتنامەی تاكانەی ساڵی ١٩٦١و هەموارەكانی و رێكەوتنامەی كارتێكەرە عەقلیەكانی ساڵی ١٩٧١و هەموارەكانی و رێكەوتنامەی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ بەرەنگار بوونەوەی بازرگانی پێ كردنی ناڕەوا بە ماددە

هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکانی ساڵی ١٩٨١و هەموارەکانی و یان بەو شێوەی ئەگونجی لەگەڵ دەرەنجامی ئەو لێکۆلینەوەی وەزارەت پێیان هەڵدەستێ یان بڵاویان ئەکاتەوە لەسەر مادده هۆشبەرەکان یان کارتێکەرە عەقلیەکان بەو مەرجەی بەیانەکە لە رۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان بڵاو بکرێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ فەرموو کاك زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاماژەیەکی زۆر باش دراوە بە هەموو لایەنەکان، بەڵام ئەساس لێرەیە، رەنگە لە ماوەی مانگێکی تر وەزیر بیەوێ تەعدیلی خشتەکە بکات، وەزیر لەسەر ئەو ئەساسە تەعدیلی ئەکات، بەڵام لایەنێکی گرنگ هەیە باس نەکرایە پێشتریش لە لیژنەی تەندورستی باشمان کرد رێکخراویش تەندروستی جیهانیە (WHO) کە رێکخراوێکی موعتەرەفە و هەم ساڵانە و هەم شەش مانگ جارێك لیستەکان ئیعلان ئەکات، بۆیە ئەبێ رەچاوی بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنە تایبەمەندەکان، فەرموو دکتۆر کازم.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە وەزیر ئەو دەسەڵاتەی نەبێ خشتە بگۆڕێ، خشتەکان ئەساسی ئەو یاسایە پێك دێنن، خودی خشتەکان ئەو ماددانەیان دیاری کردووە کە حوکمەکانی ئەو یاسایەی بەسەر جێ بەجێ ئەکرێ ئەگەر بە کەسێکەوە گیرا یان بازرگانی پێوە بکرێ یان بەکاری هێنا، ئەگەر وەزیر ئەوەندە دەستی کراوەبێ بتوانێ خشتەکان بگۆڕێ رەنگە لە ماوەیەکی کورت و چەند ساڵێکی کەم وای لێ بێ هیچی ئەو تۆی تێدا نەمێنێ لەو یاسایە هاتووە، لەبەر ئەوە خۆی ئەوە یاسایە دەرئەچێ، وەزیر ئەو دەسەڵاتەی نەبێ دەستکاری بکات، پەرلەمان و ئەو جیهەتەی ئەو یاسایەی دەرکردووە ئاستی لە رووی تەشریعیەوە بەرزترە، وەزیر بۆی نەبێ دەستکاری ناوەرۆك بکات، بەڵکو ببێتە نووسراوێك ئاراستەی پەرلەمان بکات و داوا بکات خشتەکانی دەستکاری بکات.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام پەرلەمان تەخویلی ئەکات بۆ ئێتدەیت، کوا ئیختیساسی ئەوەمان هەیە دانیشین ئەپدەیتی خشتەکان بکەین.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

مادام خشتەکان لە ناو دەقی یاساکە هاتووە، کەوایە هەر گۆڕانکاری لە خشتە بکرێ وەکو ئەوەیە لە دەقی یاساکە ئەکرێ، ئەکرێ وەزیر پێشنیاری خۆی بنێرێ بۆ پەرلەمان و لێرە هەمواری بکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ئەو پرۆژە یاسایە ٧٠% قانوونێکی جەزائیە پڕە لە ماددەی (٢٧تا ٣٩) نزیکی (١٢) مادده سزای تێدایە، کەوایە لە ئەحکام خیتامی مەبدەئێکی عام لە قانوون هەیە (القانون لا تسري على ماضي) تەنیا ئەگەر لە سالیحی موتەهەم بێ، پێویستە ماددەیەك هەبێ ئیشارەت بەوە بکات کە ئەو کەسەی پێشتر بە یاسای سالی ١٩٦٥ حوکم بووە و حوکمی وەرگرتیە ئەبێ نەصێك هەبێ بە ئەسەر رەجعی حوکمی ئەوان بێتە دان و ئەو یاسایە لەسەر وان جێ بەجێ بێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی ٥٠.

بەڕێز گلوستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٥٠:

یاسای مادده هۆشبەرەکانی ژمارە (٦٨) ی سالی ١٩٦٥ کاری پێ ناکرێ و ئەو پەیڕە و ڕێنمایی و بەیاناتەی بەپێی ئەو یاسایە دەرچووە بە بەرکاری ئەمێنەوە بەو شێوەی ناکۆك نەبێ لەگەڵ حوکمەکانی ئەو یاسایە تاکو هەڵوەشێنرێنەوە یان دەرچوونی ئەوەی جێگایان ئەگرێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

یاسای بەرکار ئێستا یاسای (٦٨) ی سالی ١٩٦٥ە، مەجموعەیەك نیزام و ڕێنمایی پێ دەرچووە، ئەوانە ئەهێنەوە بە مەرجێ دژ نەبن لەگەل ناوەرۆکی ئەو یاسایە تا شتێکی نوێ دەرئەکرێ، کێ قسەی هەیە؟ کەس نییە، پێش ماددەی (٥١) ئەبێ ماددەیەك زیاد بکەین پرۆتۆکۆلیە، لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و ئەنجومەنی ئاسایش و ئەنجومەنی دادوەری و دامەزراوە پەیوەندیدارەکان، پێویستە حوکمەکانی ئەو یاسایە جێ بەجێ بکەن، چونکە هەموو ئەو موئەسەساتانە لە ناو یاساکە ناویان هاتووە، فەرموو لیژنەی یاسایی پێت وایە پێویستە؟ کێ مولاحەزەی هەیە لەسەر زیاد کردنی ئەو ماددەیە؟ ئەنجومەنی ئاسایش سەر بە سەرۆکایەتی هەرێمە، ئەنجومەنی وەزیران وەزارەتەکانی لایە، ئەنجومەنی دادوەریش ئەبێ حاکمەکان دابنێ، ماددەی (٥٢).

بەڕێز گلوستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٥٢:

ئەو یاسایە لە دوای بەسەرچوونی ماوەی (٩٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان جێ بەجێ ئەکرێ.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ فەرموو کاك لوقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم ئەو نەوتە بکرێ بە (٩٠) ڕۆژ، نەوت هەر خۆی نییە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خوا ڕەحمی کردووە پەخش نییە، ئەگینا ئەیانوت پەرلەمان نەوتی کرد بە (٩٠) ڕۆژ، سوپاس، هۆیەکانی دەرچوواندن.

بەڕێز گلوستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکای دەرچوواندن:

بە لەبەر چاو گرتنی پەسند کردنی کۆماری فیدراڵ و ئەندام بوونی لە چەندین پەیماننامەی نێودەوڵەتی پەیوەندیدار بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلیەکان و بە مەبەستی ڕووبەڕوو بوونەوەی بڵاوبوونەوەی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان لە پێناو لەناوبردنی باندەکانی تاوانکاری ئەوانەی کار ئەکەن لەسەر گومرا کردنی هەندێ چینی گەل و هاندانیان لەسەر بەکارهێنانی ئەو ماددانە کە ئەوەش هەڕەشەیەکی ترسناکە لەسەر تەندروستی مرۆڤ و خۆشگوزەرانیان و زیان دەگەیەنێ بە بنەماکانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و ڕۆژشنبیری و ڕەوشت لە کۆمەڵگا بە مەبەستی پەیڕەو کردنی ڕێسای زانستیانە لە چارەسەر کردنی ئەو کەسانەی ئاڵودەبووی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلیەکانن بۆ پتەو کردنی هاوکاری نێودەولەتی لەو بوارە، بە مەبەستی ڕێگەنەدان بەچاندنی مادده هۆشبەرەکان یان ئەو ڕووەکانەی کارتێکەرە عەقلیان لێ دەرئەهێنرێ یان سنووردارکردنیان وەك ئافاتێکی مەترسیدار کە هەڕەشە لە قەوارەی کۆمەڵگە ئەکات و دانانی سزای پشتگیر (ردع) بۆ ئەو کەسانەی ئەیانچێنن یان بازرگانی پێوە ئەکەن ئەو یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزانن ئەزانین دارشتنەکەی زۆر خراپە، لەبەر ئەوە ئەگەر قسە لەسەر دارشتنەکە هەیە، فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆی دەرچوواندنی ئەو یاسایە چییە؟ دوو شتە، یەکەم بەرگرتنە لە تەشەنەسەندنی مەسەلەی ماددەی هۆشبەر، دوو، چارەسەر کردنی ئالودە بووەکانە، پێشنیار ئەکەم وا لێبێ (بەمەبەستی

بەرگرتن لە تەشەنەسەندنی ماددەکانی هۆشبەر و چارەسەر کردنی ئالوودەبووان ئەم یاسایە دەرچووێنرا، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حەمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

واژووی ئەنـدامانی لیـژنەی یاسـایی، ئەمە کۆبـوونەوەی هاوبەشـی لیـژنەی هاوبەشـە هـی سەرۆکەکانی پێوەیە، بەڵام پرۆژە یاسایەکە چۆتە لیژنەی یاسایی و هاتۆتەوە کوا چەند ئەندامی لیژنەی یاسایی لەگەڵی بووە؟ چەند کەس لەگەڵ بووە کوا واژووەکانیان، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کات کەم لەبەر دەست بوو، (٥٥) لیـژنەی تایبەتمەنـد بـوو، لەگەل ژمـارەیەك راوێژکـار لە مـاوەی ئسبوعەك نەشیان چەند ماددەك ژبورین، بۆچی؟ (٦٠) مـرۆڤ هەر یەك کەلـیمەك بهـاڤێ براسـتی زەحمەتە، ل دەستەیا سـەرۆکایەتیا لیـژنە بریـار دا ل سـەر ڤـێ راپـۆرتی دەسـتەیا سـەرۆکایەتیا بەژدار بیت تا ئەم شێن تەفاهوم کەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێـز سـەرۆکی لیـژنەی یاسـایی، لە رووی پەیـڕەوەیەوە ئەبـوو هەمـوو ئیمزاکـان پێـوە بـێ بـۆ خوێندنەوەی دەنگدان ئەبێ هەر (٥٥) کەسەکە قەبوولیانە یان نا ئەبێ رەئی خۆیان بڵێن، ئەزانـم بە گوێرەی پەیڕەو ئەبـێ بە هەفـتەیەك تەواو بـێ، بەڵام هیـوادارم بتـوانین لەو هەفـتە بتـوانین باشـی بکەیـن بەو شـێوەی ئەمـانەوێ، ئەگەر نەمـانتوانی ئەتـوانین دەرەفەتـی زیـاتر بـدەین، بـۆ ئەوەی یاسایەك بێ لە ئاست تموحی هەمووان بێ، فەرموو گولیزار خان.

بەڕێز گلیزار رشید حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کۆماری فیدرالی بەپێ دەستووری فیدرالی ئیتیحادیە نەك فیدرالی.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لێرە وابەکاردێ، ئیتیحادیەکان ئەکەن بە فیدرالی، فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز محی الدين حسن يوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

برێزت ئاماژەت پیچدا پێم وایە، هۆیەکانی دەرچوواندن ئەبێ دارشتنەوەی بۆ بکرێ، نووسراوە کۆماری فیدرال، عێراق لاچووە، نووسراوە چین، خۆی توێژە، گومرا کردنی توێژەکانە، زۆری تر پێویستی بە چاکردنە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو جوان خان.

بەڕێز جوان یونس محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببورە هەر لەسەر دارشتن دوو تێبینم هەیە، پێشنیار ئەکەم پێش ئەوەی بخرێتە دەنگدان هەڵە رێزمانییەکان چاك بکرێنەوە، بەیانی یەك دوو وشەیە چاکی ئەکەینەوە و دەنگی لەسەر ئەدرێ و خەڵك قسەی لەسەر ئەکات لەسەر دوو شتی وایە، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لەو بابەتە پەلە ناکەین، لەبەر ئەوەی ئەو یاسایە بەو شێوەی ئێستا بخرێتە دەنگدان و بچێتە بەر دەستی خەڵك کارەساتە، سوپاس، بەو شێوەیە دانیشتنەکان هەڵگرین...

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەی خشتەکان، ئێستا من تێبینیم هەیە لەسەری، لە جەلسەی دەنگدان ناتوانین موناقەشەی بکەین.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێزان خشتەی یەکەم تەواو زانستییە، هەر کەس مولاحەزەی هەیە، ئەهلی ئیختیساس، فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ئەهلی ئیختیساس نیم، بەڵام بەو پێیەی بە عام سەیری خشتەکانم کرد، خشتەی یەکەم لەگەڵ سێیەم زۆر دووبارەی تێدایە، لە یەکتر ئەچن، بۆ دووبارەن، ئەگەر قەدەغەیە تەواو بۆ لە خشتەیەکی تریش دووبارە بێتەوە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

لەبەر ئەوەی هەندێ مەواد هەیە هۆشبەریشە و کارتێکەری عەقلیشە و ئەشێ پێشینەی کیمیایشی هەبێ، فەرموو کاك زانا.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خشتەکان بە گشتی لە کۆبوونەوەی لیژنەی تەندروستیش باسمان کرد، کوموکوڕی زۆری تێدایە، راستە لە یاسای پەرلەمانی عێراقی وەرگیراوە، بەڵام شتێکی تر هەیە ئەوەی پەرلەمانی عێراقیش لە یاسای ٢٠٠٧ ی مەملەکەی بەحرەین وەرگیراوە، هەمان خشتەکان کۆپی کراینەوە و هاتینە ناو ئەو خشتەیە، میسال هەیە لە جیاوازی نێوان خشتەکان هەیە و سناعیە بە تەبیعی ناونراوە، هەشە بە تەبیعی بە سناعی ئاماژەی پێکراوە، میسال لەبەر دەستمە، کەوایە خشتەکان کەموکری تێدایە، پێشتر لەگەڵ برادەرانی لیژنە زۆر باسمان کرد، دکتۆرە شایانیش هەندێ ئیشی لەسەر ئەو بابەتە کردووە، پێم باشە ئەو بابەتە یەکلایی بکینەوە بە لیژنەیەکی پسپۆر، داوامان لە وەزارەتیش کردووە پێداچوونەوە بە خشتەکان بکرێ، ناکرێ ئەم یاسایە بە هاوپێچی ئەو خشتانە لەو پەرلەمانە دەربچێ، پێویستمان بە کات هەیە بۆ دەسن نیشان کردنی ئایتمەکان یەك بە یەك هەتا گیراوەکان، بابەتێکی تەواو زانستیە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان پێشنیارێك هەیە هی کاك زانایە، شتەکان بەتەواوی بنێرین بۆ کەسانی پسپۆر، بەڵام ناتوانین لە ماوەی ئەو (٧) رۆژە دەنگی لەسەر بدەین کە لە ئەو پەیڕەوە هاتووە، ئەخەینە دەنگدانەوە، فەرموو کاك زانا.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام پێنشارەکە ئەخەنە دەنگدان، پێم باشە ئەو لیژنەیە چونکە ئەو پرۆژە هی حکومەتە ناردوویەتی و رای وەزارەتی تەندروستیە، ئینجا هاتووە، ئەو لیژنە پسپۆریەی باسی ئەکەین بە بریارێکی پەرلەمان ئەو لیژنەیە لە کەسانی شارەزا لە ناو پەرلەمان دروست بکرێ و راوێژ بە خەڵکی پسپۆر لە دەرەوە بکەین، بۆ نموونە لە زانکۆکانی هەرێم یان ئەوانەی موختەسن لە دەرمانسازی، لێرە لە لیژنەی تەندروستی بریار لە خشتەکە بدرێ، بچێتەوە حکومەت بە هەمان خشتە دێتەوە.

بەرێز د.رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە شایان.

بەرێز شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاورای پێشنیاری کاك زانام، سەرنجەکەی ئاشنا خانیش لە جێ خۆیەتی، ئەوە لە موعاهەدە نێودەولەتییەکان وەرگیراوە، بەڵام بۆ دووبارە نەکرایتەوە لەبەر ئەوەی ئەو ماددانە زیاتر

کاریگەرترن، ڕێنمایی توندتریان لەسەر ئەسەپێ، بە مەبەست ئەو خشتەیە دووبارە کراوە هەڵەی زانستی و تەکنیکی نییە........

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاتان چییە بدەین بە لیژنەی پسپۆڕ؟

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

..... خۆی من بم دکتۆرە ڤاڵا باسی ئەوەی کرد خشتەکە ڕاست بکرێتەوە کار لەسەر کردووە، بەڵام زۆر ئاساییە لیژنەی موختەس کاری لەسەر بکات، پێداچوونەوەی وردی ئەوێ، لەبەر ئەوەی ستراکتەرەکی کیمیاوی کە لێرە ناوی کیمیاوی ئاکار هاتووە، ئەگەر سەیر بکەین ئەوە سکراکتەری دەرمانەکانە، ئەگەر داشێك یان حەرفێك یان ژمارەیەك بگۆڕێ ئەو ناوە ئەگۆڕێ، باشترە چاك بکرێتەوە نەك ئاوا بڕوا.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنەی تەندروستی لە پەرلەمان ڕائەسپێرین، بۆ ئەوەی لە ماوەی هەفتەیەك پەیوەندی بە کەسانی پسپۆڕ بکات بەمەبەستی ڕاستاندنی خشتەکە و دانیشتنی خوێندنەوەی دووەم هەر بە کراوەیی ئەمێنێتەوە تا ڕاستاندنەکە، فەرموو کاك دیاری.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تاکەی کراوە؟ بەپێی پەیڕەو (٢٤) کاتژمێرە.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تا ئەوان ئامادە ئەبن، هیچ شتێ نییە لە پەیڕەو بڵێ ئەوەنە سەعات بەکراوەیی بێ، ئێستا جەلسەی خوێندنەوەی دووەم دابخەین ناتوانین جارێکی تر موناقەشەی ئەو خشتەیە بکەین، بە دەنگدان ئەو بڕیارە ئەدەین، هەر بۆشاییەکی یاسایی هەبوو بە دەنگدان بڕیاری لەسەر ئەدەین، چ چارەسەرێکی تر هەیە فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لیژنەی پەیوەندیدار ڕاسپێردرێ لە پەرلەمان پێداچوونەوەی خشتەکان بکات، نەك بە کراوەیی جێبهێلین، ئەو لیژنەی لەسەر ڕێك ئەکەوێ لەسەر هەموو ئەو بابەتانە چ گرفتێك ئەبێ؟ گرفتێکی پەیڕەوی هەیە؟ ئێمەی پەرلەمانتار ئامادەین جەلسەیەکی تر بکەین لەسەر موفرەدێك کە کاری ئێمە نییە؟ کارێکی ئیختیساسیە، باشترین ڕێگا ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیداری بکەین و ئەوانیش لەسەر خشتەکە ڕێکەون و خوێندنەوەی سێیەم بکرێ هیژ گفتوگۆی لەسەر نەکرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێـزان ئەوە فكرەیەكـی تـرە، دەنـگ لەسـەر ئەوە بـدرێ، لیـژنەی تایبەتمەنـد تەخویـل بـكەن لە مـاوەی هەفـتەیەك پێـداچوونەوە بكـات بە یـارمەتی پسـپۆران لەسـەر ئەو خشـتەیە، ئەوەی جەنابیان ئەیخەنە ناو ڕاپۆرتی كۆتایی پەسند كراوی پەرلەمانی كوردستان بێ بـۆ خوێنـدنەوەی سـێیەم، كـێ لەگەڵە بەو شـێوەیە؟ (٦٢) كەس لەگەڵ ئەوەیە لیـژنەی تایبەتمەنـد ڕاسـپێدرێ، بـۆ ئەوەی لە ماوەیەك لە هەفتەیەك تێپەر نەكات ڕاپۆرتی خۆی سەبارەت بە خشتەكان ئامادە بكات و ڕاپۆرتی پەسـند كـراوی لیـژنەی تەندروسـتی ئەخـرێتە نـاو ڕاپـۆرتی خوێنـدنەوەی سـێیەم بـۆ دەنگدان، دانیشتن كۆتایی هات.

منى نبی قهوچی	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فائق حسێن**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**	**سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان – عێراق	**كوردستان – عێراق**	**كوردستان – عێراق**

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١١٣

سالی/ ٢٠٢٠ – بەرگی سەدو سێزدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢٢

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٣) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە ٢٠٢٠/١/١٢ ل ٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٤) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٢٠/١/١٣ ل ٢١٧
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٥) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە ٢٠٢٠/١/١٦ ل ٤٢٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٦) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە ٢٠٢٠/١/٢٣ ل ٤٦٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٧) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە ٢٠٢٠/١/٣٠ ل ٤٧٥

پێویستی بە لێکۆڵینەوە هەبوو (٧) ڕۆژ مۆڵەتی هەیە بۆ وەڵامدانەوە، ئەم مودەیەش تێ پەڕیوە تا ئێستا بەڕێزیان ئامادەنەبوون داواکارم ڕوونکردنەوە بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سەبارەت بەوەی جەنابتان نووسراوی جەخت کردنەوە دەکەین، سەبارەت بە پرسیارەکەی کاك سۆران لەڕاستی دا وایە ئێمە بۆمان هاتووە، بەڵام لەبەرئەوەی هەموو ئەو دەستانەی کە لەژێر چاودێری پەرلەمانی کوردستانن، ئێستا ئیشکالیەتی بەسەرچوونی ماددەکە، مودەکەیان هەیە، ئێمە بیرمان لەوە کردەوە کە هەموو ئەو دەستانە دەبێ سەرۆکی تازەیان بۆ دابندرێت، وتمان ئەیخەینە ئەو کاتەی کە سەرۆکێکی تازە دێت، بۆ ئەوەی کە بتوانین بە ئاسانی مامەڵەی لەگەڵ بکەین، لیژنەی یاسایی حازرن، کاك علی فەرمووو.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمە وەکو خۆمان لەگەڵ پرساندنی هەموو وەزیرێك داین، لەگەڵ پرساندنی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانیشداین، بەڵام هەر بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ پێش پرساندن، پرسیار هەیە، پرسیار دەکەی، وەڵامت بۆ دەگەڕێتەوە، وەڵامەکەت موقنع نییە، واژووی دیاری کراوی ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان کۆدەکەیتەوە، ئەگەر نا بۆ نموونە تۆ پرسیارت هەیە لەسەر بابەتێك وەڵامت وەرنەگرتۆتەوە تەحقیقاتی تیا نەکردووە، لە کوێ بووە یەکسەر بچیتە مەرحەلەی پرساندن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ مەبەستت چییە لەو پرسیارە؟ مەبەستت پرساندنی وەزیری داراییە؟ بەڵێ ئەو مەرحەلانەی تێپەڕاندووە، بۆیە ناردوومانە ئێمە، پرسیاریان کردووە، کاکە تۆ ناتوانی ڕاستەوخۆ وەڵامی ئەندامێکی پەرلەمان بەیتەوە، کاك علی فەرمووو.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ناوی هیچ بەڕێزێکم نەهێناوە، یاداشتەکەم بینیوە، تۆ دایرێکت، ڕاستەوخۆ ڕۆیشتووی بۆ پرساندن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوە سەرۆکایەتی قەرار دەدات ئسوڵی خۆی بڕیوە یان نەبڕیوە، ئەوان پرسیاریان کردووە وەڵامیان وەرگرتووە، وەڵامەکەیان بەدڵ نەبووە، جارێکی تر پرسیاریان کردووەتەوە وەڵامیان بۆ نەهاتۆتەوە، بۆیە پرساندنیان کردووە، کاك کاروان لێرە ئێمە دەرفەتی ئەوەمان نییە جواب و جواب دانەوەی تیا بێ، دەست بە بەرنامەی کار دەکەین، دەرفەت نییە، تەواو، وەڵامم دایەوە لەجیاتی تۆ بەگوێرەی پەیڕەو، کاك سەروان فەرمووو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆبوونەوەی لیژنە، مۆڵەت دراوم، نەك نەهاتووم، ئەگەر ئەوە چاك بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەسەرچاو، فەرموون بڕگەی یەکەمی بەرنامەی کار؟ کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە دەقی ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەشە:

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە مافی مرۆڤ و لیژنەی کاروباری تەندورستی و ژینگە و مافی مرۆڤ، لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێییەکان، ڕۆژی سێ شەممە ڕێککەوتی ٢٠٢٠/١/٧ کاتژمێر ١٢ کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدا، بە مەبەستی نووسینی ڕاپۆرتی هاوبەش، بۆ تاوتوێ کردن و دارشتنەوەی ئەو پێشنیارانەی کەلەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراون تایبەت بە پێشنیازە پرۆژەی یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان لە هەرێمی کوردستان - عیراق لە خوێندنەوەی دووەمدا لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

سەبارەت بە ناونیشان دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم/ وەك خۆی پرۆژە یاسای مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقڵیەکان لە هەرێمی کوردستان - عیراق.

پێشنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، پرۆژە یاسای بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقڵیەکان لە هەرێمی کوردستان - عیراق.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ئێمە پێشنیاری یەکەم دەخەینە دەنگدان وەکو خۆی، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە دوو پێشنیارمان هەیە یەکیان وەك خۆی، یەکێکیان هی پێشنیاری لیژنەی هاوبەشەکانە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی ناونیشانی پرۆژە یاساکە وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ناونیشانی پرۆژە یاسایەکە وەکو خۆی بێ با بفەرمووێت دەنگی پێ بدات؟ کەس نییە، پێشنیاری دووەم پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ناونیشانی پرۆژەکە بەو شێوەیە بێ کە لیژنە هاوبەشەکان پێشنیاریان کردووە، بەڵێ بەڕێزان بە دەنگی (٩٤) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، بەڕێزان بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی فکرەیەکی هەیە، ئەو ماددانەی پرۆژە یاسایەکە کە وەك خۆیەتی ئەسڵ ئەوەیە کە جەنابتان ڕاپۆرتی لیژنەکانتان لەبەردەستە ئەوەی کە گفتوگۆی لەسەر کرا،

پێشــنیارێکی هەیە کە مەرج نیــیە هەمــووی بخــوێنردێتەوە، لەبەرئەوەی زۆر زۆرن، تەنهــا ئیزافاتەکان بخرێتە دەنگدان و بخوێندرێـتەوە، ئەوەش پێشـنیاری ئەم لیـژنە بەڕێـزانەیە، کەس ئیعترازی هەیە؟ کاك بژار ماددەی یەکەم فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی یەك دوو پێشـنیار هەیە، پێشـنیاری یەکەم/ وەك خـۆی، پێشـنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، بەپێی ئەو دەسەڵاتانەی مادده (٩١) بـڕگەی (٤) لەپەیـڕەوی نـاوخۆی پەرلەمانی کوردسـتان کە بەلیـژنەی یاسـایی و لیـژنە تایبەتمەنـدەکان دراوە، ئـێمە کۆبەنـدی ئەو بژاردانەی کە پێشنیار کراون لەلایەن ئەنـدامانی پەرلەمـان لە دانیشـتنی خوێنـدنەوەی دووەم دا ئەم پێشنیارانە دەخەینە ڕوو و داوا دەکەین بخرێـتە دەنگدان:

ماددەی/١

وەك خۆی تەنها پێناسەیەك بۆ گەڕانەوە بە زنجیرەی (٢٢) زیاد بکرێت، گەڕانەوە، دووبارە کردنی هەمان تاوان یان زیاتر لە تاوانێك کە لەم یاسایەدا دەق نووس کراوە، دوای دەرچـوونی حـوکمی کۆتایی لەسەر تاوانی پێشتر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سـوپاس، بەڕێـزان ئەنـدامانی پەرلەمـان، ئـێمە دوو پێشـنیارمان هەیە، یەکێکیـان وەك خـۆی، یەکێکیشـیان وەك خـۆی لەگەڵ ئەو ئیـزافەیەی کە لیـژنە هاوبەشـەکان داییاننـاوە بـۆ پێناسەیەکیان ئیزافە کـردووە بـۆ گەڕانەوە بـۆ تـاوان کە لەنـاو یاسـایەکەدا عقـوبەکەی بەهێزتـر دەبێ یان زیاتر دەبێ، تەعریفیان کردووەتەوە، ئێستا هەردووکی دەخەینە دەنگـدان، یەکەم جـار هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە وەك خـۆی وەك ئەوەی کە لەڕاپـۆرتی لیـژنە هاوبەشەکان هاتووە، دەنگ بە ماددەکە بدات با دەست بەرز بکاتەوە؟ وەك خۆی بەبێ ئەوەی کە لیژنەی هاوبەش ئیزافەی کـردووە، وەك خـۆی ئەوەیە کە لە ڕاپـۆرتی لیـژنەی هـاوبەش، تەبعەن دوای پیــاچوونەوەی زمــانەوانی، بـۆ خۆتــان دەزانــن ئـێمە کێشــەی زۆرمــان هەبــوو لەڕووی زمانەوانی، بەڕێزان بابیخوێنێتەوە بەڕاستی ئاوا بەو شێوەیە نازانم بۆ خۆم زۆر قەنـاعەتم پێـی نییە، وەك خۆی بخوێننەوە لەگەڵ ئیزافەکەی، کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەك دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم/ وەك خۆی، بۆ مەبەسـتەکانی ئەم یاسایە ماناکانی ئەم دەستەواژە و زاراوەکانی بەرامبەریان دا دانراون:

١- هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عیراق

٢- وەزارەت: وەزارەتی تەندروستی هەرێم ـ عیراق

٣- وەزیر: وەزیری تەندروستی هەرێم ـ عیراق
٤- سەندیکای دەرمانسازان: سەندیکا دەرمانسازانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق
٥- سەندیکای پزیشکان: سەندیکای پزیشکانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق
٦- مادده هۆشبەرەکان: هەر ماددەیەکی سروشتی یان پێکهێنراو لەو ماددانەی کە لە خشتەکانی یەکەم و دووەم و سێ یەم و چوارەمی هاوپێچی ئەم یاسایەدا هاتوون
٧- کارتێکارە عەقڵیەکان: هەر ماددەیەکی سروشتی یان پێکهێنراوە لەو ماددانەی لە خشتەکانی پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەمی هاوپێچی ئەم یاسایەدا هاتوون
٨- پێشینە کیمیاییەکان: ئەو توخم یان پێکهاتە کیمییانەیە کە دەچنە ناو دروست کردنی دەرمانی پزیشکی خاوەن کاریگەری دەروونی وردەکارییەکانی لە هەردوو خشتەی نۆیەم و دەیەمی هاوپێچی ئەم یاسایە دا هاتوون
٩- بازرگانی پێکردنی ناڕەوا: چاندنی مادده هۆشبەرەکان یان بازرگانی پێکردنیانە یاخود بازرگانی پێکردن بە کارتێکارە عەقڵی یان پێشینە کیمیاییەکانە بەپێچەوانەی ئەو حوکمانەی لەم یاسایەدا هاتوون
١٠- هاوردەکردن: هێنانی ماددەی هۆشبەر و کارتێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیاییەکانە بۆ ناو هەرێم
١١- هەناردەکردن و بردنەوەی یان گواستنەوەی مادده هۆشبەر و کار تێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیاییەکانە بۆ دەرەوەی هەرێم، چ لەناوەوەی عیراق یان بۆ وڵاتانی دیکە، یاخود بەڕێگای تێ پەڕبوون یان ترانزێت مانای زاراوەی هەناردە کردن سەر لەنوێ هەناردە کردنیش دەگرێتەوە، تەنها مەگەر بەڵگینەیەك قەرینە هەبێ لەسەر پێچەوانەکەی
١٢- دەستدار: حیازە و خاوەنداریێتی دەستداری مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیایەکانە، بەهەر سیفەتێك بێت و بەهەر مەبەستێك بێت
١٣- دروست کردنی گشت پرۆسەکانی بەدەستهێنانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵیەکان کە بەفاڵتەکردن و گۆڕینیان لەشێوەیەك بۆ شێوەیەکی دیکە دەگرێتەوە، پرۆسەی گۆڕینیش واتا گۆڕینی ماددەیەکە لە شێوەی یەکەمیەوە بۆ دروست کردنیەتی لە شێوەی دووەمی دا
١٤- بەرهەمهێنان: جیاکردنەوەی مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵی یان پێشینە کیمیاییەکانە لەبنەچە ڕووەکیەکانیان
١٥- گیراوە: هەر تێکەڵەیەکی رەق یان شل یاخود گازی کە ماددەی هۆشبەر لەخۆ بگرێت بە پێی ئەوەی لە برگەکانی ٦ و ٧و ٨ ی ماددەی یەکی ئەم یاسایەدا هاتووە
١٦- بازرگانی پێکردن: بەرهەمهێنان و دروست کردن و دەرهێنان و گرتنەوە و دەستداری و پێشکەش کردن و خستنەڕووە بۆ فرۆشتن و رەواج پێدان و دابەش کردن و کرین و فرۆشتن و ڕادەست کردن بەهەر سیفەتێك دەلالی کردن و ناردن و پێدارۆیشتن و بەترانزێت گواستنەوە و

هـاوردەکردن و هەنـاردەکردن و نێوەنـدگیری کـردنە لە نێـوان دوو لایەن دا کەلە یەکێـك لەو کردانەوەی لەم بڕگەیەدا هاتوون

-١٧ ڕووەکـی هۆشـبەری هەمـوارکراو لەڕووی بـۆهێلەوە (جینیـا) ئەو ڕووەکە خۆرسـکانەن کە بە مەبەستی لێ دەستکەوتنی مادده هۆشبەرەکان لەڕووی بۆهێلەوە هەموار دەکرێن

-١٨ پزیشـك: پزیشـکی مـۆڵەت دراوە بە پێـی یاسـای بەرکـاری سـەندیکای پزیشـکان کەلایەنـی کەم بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە پزیشکی دا لە زانکۆیەکی عیراقی یان هاوتاکەی بەدەست هێنابێت

-١٩ دەرمانساز: دەرمانسازی مۆڵەتدراوە بەپێـی یاسـای بەرکـاری سـەندیکای دەرمانسـازان کەلایەنـی کەم بڕوانــامەی بەکالۆریۆســی لەدەرمانســازی دا لە زانکــۆیەکی عیراقــی یــان هاوتــاکەی بەدەستهێنابێت

-٢٠ ڕادەست کردنی چاودێری کراو: ڕێگەدانە بە تێ پەڕبوونی باری شەحنە ناڕەوا یان گومان لێکـراو لە مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵی یان پێشینە کیمیاییەکان لە هەرێمەوە بەرەو دەوڵەتێکـی دیـکە بە ئاگـاداری دەسـەڵاتە تایبەتمەنـدەکان و لەژێـر چاودێرییانـدا بـۆ مەبەسـتی زانینـی کۆتـا شوێنی مەبەستی بارەکە و بەدوا گەڕان لە تاوانەکە و ئاشکرا کردن و دەستگیر کردنی ناسنامەی ئەنجام دەرانی ئەو کەسانەی دەستیان لەم کارەدا هەیە

-٢١ لیژنەی باڵا: لیژنەی بـاڵا نەهێشـتنی مـادده هۆشـبەر و کارتێکـارە عەقڵیەکـانی پێکهێنـراو بەپێـی حوکمەکانی ئەم یاسایە

پێشنیاری دووەم/ پێشنیاری لیژنەی هاوبەش

بەپێــی ئەو دەســەڵاتانەی مــادده ٩١ بــڕگەی ٤ لەپەیــڕەوی نــاوخۆی پەرلەمــانی کوردســتان کە بەلیژنەی یاسایی و لیژنە تایبەتمەندەکان دراوە ئێمەلە کۆبەندی ئەو بژاردانەی کە پێشنیار کراون لەلایەن ئەندامانی پەرلەمان لە دانیشتنی خوێندنەوەی دووەم دا ئەم پێشنیارانە دەخەینە ڕوو و داوا دەکەین بخرێـتە دەنگدان:

ماددەی/١ وەك خۆی تەنها پێناسەیەك بۆ گەڕانەوە بە زنجیرەی ٢٢ زیاد بکرێت.

-٢٢ گەڕانەوە، دووبارە کردنی هەمان تاوان یان زیاتر لە تاوانێك کە لەم یاسایەدا دەق نـووس کـراوە، دوای دەرچوونی حوکمی کۆتایی لەسەر تاوانی پێشتر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵـێ زۆر سـوپاس، وەك خـۆی بـۆ خوێنـدنەوە، لەگەڵ پێشـنیاری لیـژنە هاوبەشـەکان کە وەك خـۆیەتی لەگەڵ ئیزافەکردنـی پێناسـەیەك گەڕانەوە، ئێسـتا هەردووکیـان دەخەیـنە دەنگـدان، یەکەم وەك خـۆی هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە کە وەك خـۆی ببێـتە مـادده یەك؟ لیژنەی هاوبەش وەك خۆی دایناوەتەوە تەنهـا یەك پێناسـەی ئیـزافە کـردووە کە پێـی وایە زەرورە، ئەمەی ئێسـتا دەیخەیـنە دەنگـدان وەك خـۆیەتی بەبـێ ئەوەی کە لیـژنە هاوبەشـەکان ئیزافەیان کردووە، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بۆ ئەوەی زیاتر تێ بگەین، وەك خـۆی ئەوە بـوو

کە کاك بژار بۆ جەنابتانی خوێندەوە، ئەمە وەك خۆی یەکێکە لە موقتەرەحەکان بەبێ هیچ ئیزافەیەك، شتێکی تر هەیە کە لیژنەی یاسایی بە تایبەتی پێیان وابووە مادام باسی گەڕانەوە دەکات واتا کەسێك کە ماددەی هۆشبەر بەکاردێنێت حوکم دەدرێ حوکمەکەی تەواو دەکات، جارێکی تر دەیفرۆشێ بۆ نموونە موتاجەرەی پێ دەکات، جارێکی تر دەگەڕێتەوە سەر هەمان تاوان لەناو یاسایەکەدا، لەناو پرۆژەکەدا سزاکەی زیاترە، لیژنەی یاسایی پێیان وایە گەڕانەوە بۆ تاوان دەبێ پێشتر پێناسە بکرێ ئینجا باس بکرێ لەناو پرۆژە یاسایەکە، ئێمە ئێستا لەبەردەم دوو پێشنیارین یەکەم وەك خۆی بەبێ، پێناسەکردنی گەڕانەوە، هەرکەسێك لەگەڵ ئەوەیە کە وەك خۆی بەبێ پێناسەکردنی زاراوەی گەڕانەوە ئەو ماددەیە ببێتە ماددەیەکی یەکەم لەناو ئەم پرۆژە یاسایە با بفەرموی دەنگ بدات، لیژنەی هاوبەش گەڕانەوەی تێدایە کاك زانا، وەك خۆی بەبێ ئەوەی لیژنەی هاوبەش، بەڵێ بەڕێزان (٢٥) دەنگ، ئەوەی دووەم وەك خۆی لەگەڵ ئەو ئیزافەیەی بەڕێز لیژنە تایبەتمەندەکان و لیژنەی یاسایی ئیزافەیان کرد، ناتوانن دووجار دەنگ بدەن جەنابتان، فەرموون زۆر سوپاس، (٦٨) دەنگ ئەوەی لیژنەی هاوبەش پەسەندکرا، ماددەی دواتر، فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢) هیچ پێشنیارێك نییە، کەواتە وەك خۆی بەم شێوەیە:

ئامانجەکانی ئەم یاسایە ئەمانەی خوارەوەیە:

١-خۆ پاراستن لە ئالۆودەبوون بە هەر یەکێك لە ماددە هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقلییەکان و خارپ بەکارهێنانیان و چارەسەرکردنی کەسانی ئالۆودەبوولە نەخۆشخانەکانی تایبەتکراو بە چارەسەری.

٢-پەرەپێدانی دەزگاکانی هەرێم ئەوانەی پەیوەندیدارن بە نەهێشتنی بازرگانی پێکردنی نارەوا بە ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی یان پێشینە کیمیاییەکان یاخود خراپ بەکارهێنانیان.

٣- چڕکردنەوەی ڕێکارەکانی نەهێشتنی بازرگانی پێکردن و ئالۆگۆریکردنی نارەوای ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی یاخود پێشینە کیمیاییەکان و سنووردار کردنی بڵاوبوونەوەیان.

٤- مسۆگەرکردنی جێبەجێ کردنی کارای پەیماننامەی نێودەوڵەتییەکانی پەیوەندیدار بەو ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییانەی کۆماری عیراق پەسەندی کردوون یان تیایاندا ئەندامە باوەی لە هەرێمیش دا کارپێکراو بن.

٥-فەراهەمکردنی دروستی مامەڵە کردن بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان بۆ مەبەستی پزیشکی و زانستی و پیشەسازی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەم ماددەیە هیچ پێشنیارێکی لەسەر نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ماددەیە وەکو خۆی کە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندیەوە پەسەند بکرێ با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەڵێ زۆر سوپاس، بە (٩٨) دەنگ پەسەند کرا، ماددە (٣).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣) چوار پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم:

وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی (سێیەم)دا نوێنەرێکی وەزارەتی ئەوقاف بۆ لیژنەی باڵا زیاد بکرێ.

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی (سێیەم)دا نوێنەرێکی وەزارەتی پەروەردە و نوێنەرێکی وەزارەتی ڕۆشنبیری زیاد بکرێ.

پێشنیاری سێیەم:

وەك خۆی:

یەکەم/ لیژنەیەك لە وەزارەت بە ناوی لیژنەی باڵای نەهێشتنی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان پێك دەهێنرێت.

دووەم/ لیژنەی باڵا بە سەرۆکایەتی وەزیر دەبێت و جێگرەکەشی جێگری ئاسایشی گشتی هەرێم دەبێت.

سێیەم/ ئەندامانی لیژنەی باڵا لەمانەی خوارەوە پێك دێت:

١- بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگەی کاری هونەری لە وەزارەت.

٢- بەڕێوەبەری چاودێری تەندروستی دەروونی.

٣- بەڕێوەبەری پەیمانگای پزیشکی دادی.

٤- بەڕێوەبەری دەستەی گومرگەکان.

٥- بەڕێوەبەری پۆلیسی گومرگ.

٦- نوێنەرێکی هەر یەك لەم لایەن و وەزارەتانەی خوارەوە کە پلەی هیچ کامیان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێ:

أ- دیوانی ئەنجومەنی وەزیران.

ب- وەزارەتی داد.

ج- وەزارەتی دارایی و ئابووری.

د- وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی.

ه- وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو.

و- وەزارەتی ناوخۆ.

ز-دەزگای ئاسایش.

ح- نوێنەرێ هەر یەك لە سەندیکاکانی پزیشکان و دەرمانسازان.

چـوارەم/ وەزیـر فەرمـانبەرێکی وەزارەت لە پـلەی وەزیفـی لە بەڕێـوەبەر کەمتـر نەبێـت وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەستنیشان دەکات.

پێـنجەم/ سـەرۆکی لیـژنەی بـاڵا بـۆی هەیە بانگهێشـتی هەر شـارەزایەك لە بـواری نەهێشـتنی بازرگـانی پێکردنـی نـاڕەوا بە مـاددە هۆشـبەر یـان کـار تێکـارە عەقلییەکـان بکـات بە مەبەسـتی وەرگرتنی بۆچوونی بێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێت.

پێشنیاری چوارەم:

پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەك خۆی بڕگەی چوار بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

چـوارەم/ وەزیـر فەرمـانبەرێکی وەزارەت کە پـلەی وەزیفـی لە بەڕێـوەبەر کەمتـر نەبـێ وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەستنیشان دەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لە چوارەم کاك بـژار چـوارەم (وەزیـر فەرمـانبەرێکی وەزارەت) ئەو ئەهـا ئەوەی لە (پلەی بەڕێوەبەر کەمتر نەبێ) ئەوە بکوژێننەوە لای خۆتان، تەنها ئەوە، چونکە ئەوە لە خوارەوە پێشنیار کراوە، هەڵەیەکی تەبعە، بەڕێزان ئێمە ئێستا لەبەردەمی چوار پێشنیارداین، یەکەم/ وەك خـۆی تەنهـا لە بـڕگەی سـێیەم نـوێنەرێکی وەزارەتـی ئەوقـاف بـۆلیژنەی بـاڵا زیـاد بکـرێ، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە کە نـوێنەرێکی وەزراەتـی ئەوقـاف زیـاد بکـرێ بـۆ لیـژنەی بـاڵا بـا بفەرموێـت دەنـگ بـدات، بەڵـێ، (٥) کەس، بەڵـێ ڕۆژان خـان، فەرمـوو، نـوقتەی نیزامی؟ پەیوەندی بەو مادده هەیە؟.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی لەسەر کۆی پرۆژەکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

با دەنگدان تەواو بکەین.

بەڕێز ڕۆژان ابراهیم علی:

سەبارەت بە بڕگەی یەکەمـیش بەرنـامەی کـاری سـەر دەنگـدانا پـرۆژە یاسـای مـاددە هۆشـبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، وەکی پێشـتر کـو پەخشـی ڕاسـتەوخۆ ڕاگـرتبین، نـوکەش دەنگـدانە، ئەز دبینم دیسان باشترە بێتە ڕاگرتنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، تەنها بۆ دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای مـاددە هۆشـبەر و کارتێکـارە عەقلییەکـان، تەنهـا بـۆ بڕگەی یەکەم پەخش ڕابگرێن تا دەنگ دەدەین لەسەر قانونەکە، بەس بۆ بڕگەی یەکەم، لە بڕگەی

دووەم دا پەخش دەکەینەوە، چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە تەنها بۆ بڕگەی یەکەم پەخش ڕابگرین؟ پێشتریش دەنگمان لەسەر داوە، دروستە تەنها پەخش، پرۆتۆکۆڵ تەسجیل دەکات، بەڕێز بەڕێوەبەری ڕاگەیاندن تەنها بۆ بڕگەی یەکەم، لە بڕگەی دووەم دا دەکرێتەوە پەخشەکە.

دووەم بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پێشنیاری دووەم وەك خۆی تەنها نوێنەرێکی وەزارەتی پەروەردە و نوێنەرێکی وەزارەتی ڕۆشنبیری زیاد بکرێ، چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە نوێنەری ئەو دوو وەزارەتە بەڕێزەش لەوێ بن؟ بەڵێ زۆر سوپاس، (٣٢) دەنگ.

پێشنیاری سێیەم وەك خۆی، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ؟ بەڵێ، کەسی لەگەڵ نییە.

دوای ئەوە پێشنیاری چوارەم ئەوەیە کە یەك ئیزافەیان بۆ کردووە لیژنە هاوبەشەکان کە وەزیر فەرمانبەرێکی وەزارەت کە پلەی وەزیفی لە بەڕێوەبەر کەمتر نەبێ وەك بڕیاردەری لیژنەی باڵا دەستنیشان دەکات، وەك خۆی لەگەڵ ئەو زیاد کردنە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە وەك خۆی لەگەڵ ئەو زیادکردنە ماددەکە پەسەند بکرێ بفەموێ دەست بەرز بکاتەوە، غەڵەتێکی تەبعە کاك بەڵێن، لایدا تەواو، وەك خۆی ئیزافەی تێدایە لە چوارەم دا لایبەن، غەڵەتی تەبعە، زۆر سوپاس، پێشنیاری لیژنەی هاوبەش پەسەند کرا بە (٤٠) دەنگ.

ماددەی دوای ئەوە، فەرموو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم:

وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەم و سێیەمدا ڕێژەی یاسایی کۆبوونەوەکان دەنگدان بکرێتە (٥٠% + ١).

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی:

یەکەم/ لیژنەی باڵا بەلایەنی کەم مانگی جارێك لەسەر بانگهێشتی سەرۆکەکەی کۆدەبێتەوە و سەرۆك بۆی هەیە لە هەر کاتێکی دیکەی پێویست دا بانگهێشت بۆ کۆبوونەوە بکات.

دووەم/ ڕێژەی یاسایی کۆبوونەوەی لیژنەی باڵا بە ئامادەبوونی (٣/٢)ی ئەندامانی تەواو دەبێت و لە حاڵەتی ئامادەنەبوونی سەرۆك یان جێگرەکەی سەرۆکایەتی کۆبوونەوەکە دەکات.

سێیەم/ بڕیارەکانی لیژنەی باڵا لە ڕێگای دەنگدان و بە زۆرینەی ژمارەی ئامادەنەبووانی دەنگدەر وەردەگیرێت و ئەگەر دەنگەکان یەکسان بوون ئەو لایەنەی دەنگی سەرۆکی لەگەڵ دایە پێش دەخرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەم ماددەیە هیچ پێشنیارێكی لەسەر نییە، ئێمە بۆ ماددەی (٤) لەبەردەی دوو پێشنیارین:

یەكەم/ بڕگەی دووەم و سێیەم وەك خۆیان بن، بەڵام ڕێژەی پێویست بۆ كۆبوونەوە بكرێتە (٥٠%+١) یەكەم جار ئەوە دەخەینە دەنگدان هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەو پێشنیارەیە با دەنگ بدات، بەڵێ زۆر سوپاس، (٣) كەس.

ئەوەی دووەم خۆی هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ماددەكە وەكو خۆی پەسەند بكرێ با بفەرموێ دەنگ بدات، بەڵێ زۆر سوپاس، بە (٨٢) دەنگ وەك خۆی پەسەند كرا، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان ڕۆوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٥) سێ پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەكەم:

وەك خۆی تەنیا بڕگەی (حەوتەم) بەم شێوەی لێ بكرێت:

ساڵانە سوود وەرگرتن لە ڕۆژی جیهانی بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرەكان بە ئامانجی بڵاوكردنەوەی هۆشیاری لە بواری سیمینار و ۆركشۆپی و بایەخدان بە ئاستی ڕۆشنبیری و عەقلی و فیكری گەنجان و بڵاوكردنەوەی نامیلكەی ساڵانە لەچوارچێوەی خۆپاراستن لە مەترسییەكانی ئاڵودەبوون.

پێشنیاری دووەم:

وەك خۆی تەنیا لە هەردوو بڕگەی حەوتەم و دەیەم بكرێتە یەك بڕگە و دەستەواژەی (لە ڕووی ماددییەوە) لە بڕگەی دەیەم لابرێت و ئەم ڕستەیە زیاد بكرێت بۆ بڕگەی (چواردەیەم) (نوێكردنەوەی ئەو خشتانەی كە هاوپێچی ئەم یاسایەن لە خشتەی (١) تا (١١) بە جۆرێك كە بگونجێت لەگەڵ ئەو ڕێككەوتنە نێودەوڵەتیانە لەلایەن كۆماری عیراقی فیدراڵەوە واژوو كراون و پەیڕەو دەكرێن، هەروەها سوود وەرگرتن لە ڕێكخراوی تەندروستی جیهانی.

پێشنیازی سێیەم:

وەك خۆی:

لیژنەی باڵا ئەم ئەركانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێت:

یەكەم/ دانانی سیاسەتی گشتی بۆ هاوردەكردنی هەر جۆرێك لە ماددە هۆشبەر و كارتیكارە عەقلی و پێشینە كیمیاییەكان و هەناردەكردنی گواستنەوە و بەرهەم هێنان و دروستكردن و گرتنەوە و شیكردنەوە و چاندن و خاوەنبوون و دەستداری و دەستهێنانی (إحراز) بازرگانی كردن و كڕین فرۆشتن و ڕادەستكردن و وەرگرتن و نووسینی بەڕاچێتەی پزیشكی و پێدانی لە

دەرمانخانەکان و هینانی بە هەر ڕێگایەك یان نێوەندگیری کردن لە هەر یەکێك لەم کردانە بە مەبەستەکانی پزیشکی یان زانستی یاخود پیشەسازی بەو مەرجەی بە پێی مۆڵەتی وەزیر بیت لە چوارچێوەی سیاسەتی گشتی هەرێم دا.

دووەم/ هەماهەنگی گرتنی هاوکاری لەگەڵ وەزارەت و لایەنەکانی دیکەی تایبەتمەند لە کاروباری مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێم بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم/ هەماهەنگی کردن لەگەڵ لایەنە تایبەتمەندەکانی حکومەتی فیدراڵ بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.

چوارەم/ دانانی ستراتیجی نیشتیمانی گشتگیر بۆ نەهێشتنی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەرەکان و خراپ بەکارهێنانی کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان سەرەڕای ئامادەکردنی پلان و پرۆگرام بۆ جێبەجێ کردنیان.

پێنجەم/ گرتنەبەری ڕێ و شوێنی پێویست بۆ نەهێشتنی دیاردەی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان و خەراپ بەکارهێنانی کارتێکارە عەقلییەکان بە پێی میتۆدێکی زانستی چاکسازی و چارەسەرکاری کەسانی ئاڵودە بوو.

شەشەم/ دیاریکردنی بڕی ئەو مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان کە دەبێت ساڵانە هاوردە بکرێن یان هەناردەبکرێن یان بگوازرێنەوە یان بەرهەم بهێنرێن یاخود بە مەبەستەکانی زانستی و پزیشکی بچینرێن.

حەوتەم/ ساڵانە سوود وەرگرتن لە ڕۆژی جیهانی نەهێشتنی مادده هۆشبەرەکان بۆ مەبەستی بڵاوبوونەوەی هۆشیاری گشتی سەبارەت بە مەترسییەکانی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان یان بازرگانی کردنی ناڕەوا پێیان یاخود خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان.

هەشتەم/ هاندانی لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستی لە بوارە جیاجیاکان تایبەت بە نەهێشتنی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و خراپ بەکارهێنانیان و ئەنجامدانی پێشبڕکێی ساڵانە و بەخشینی پاداشتی ماددەی و هاندانی پەخشینی خەلاتی نەختینە بە سەرکەوتووان.

نۆیەم/ پێشنیازکردنی بۆ دامەزراندن و پەرەپێدانی دامەزراوە تەندروستی تایبەت بە چارەسەرکردنی کەسانی ئاڵودەبوو بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و دەستەبەرکردنی پێداویستی یە بنەڕەتییەکان لە فەرمانبەرانی لێهاتوو بۆ ئەم چارەسەرییە لەگەڵ ئامێر و کەرەستەی پێویست.

دەیەم/ هانـدانی ڕێکخراوەکـانی کـۆمەڵگەی مەدەنـی پەیوەندیـدار بە پرسـەکانی نەهێشـتنی بازرگانی کردنـی نـاڕەوا بە مـاددە هۆشـبەر و کارتێکـارە عەقلییەکـان یـان خەراپ بەکارهێنـان و کۆمەك کردنیان لە ڕووی ماددی و مەعنەوییەوە.
یازدەهەم/ گرێبەست کردنی لەگەڵ شارەزایانی خاوەن لێهاتووی زانستی و پراکتیکی بـۆ سـوود وەرگتن لێیان لە هەر بوارێك لەو بوارانە هاوکار دەبێت لە هینانەدی ئامانجەکانی ئەم یاسایە.
دوازدەهەم/ پێکهێنانی لیژنەی تایبەتمەنـد لە هەر کاروبارێـك لە کاروبارەکـانی مـاددە هۆشـبەر و کارتێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکان.
سـێزدەهەم/ هانــدانی کــادیرە پزیشــکی کۆمەڵایەتییەکــان بــۆ کــارکردن لەو دامەزراوانەی پەیوەندیـدارن بە نەهێشـتنی مـاددە هۆشـبەر و کارتێکـارە عەقلییەکـان و چارەسـەرکردنی ئاڵودەبووان بە ماددە هۆشبەرەکان.
چواردەیەم/ نوێکردنەوەی ساڵانەی خشتەکانی ژمارە (١) تـا (١١) کە هـاوپێچی ئەو یاسـایەن بە هەمــاهەنگی لەگەڵ وەزارەتــی تەندروســتی فیــدراڵ بە جۆرێــك کە بگونجێــت لەگەڵ ئەو ڕێککەوتنامە نێودەوڵەتیانەی لەلایەن کۆماری عیراق پەسەند کراون.
سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بە مـاددەی (٥) سـێ پێشـنیار هەیە، یەکەم ئەوەیە کە خوێندیانەوە بەڕێزیان، (ساڵانە سوود وەرگـرتن لە ڕۆژی جیهـانی بەرەنگـاربوونەوەی مـاددە هۆشـبەرەکان بە ئامـانجی بڵاوکـردنەوەی هۆشـیاری لە بـواری سـیمینار و وێرکشـۆپ و بایەخدان بە ئاستی ڕۆشـنبیری و عەقلـی و فیکـری گەنجـان و بڵاوکـردنەوەی نـامیلکەی سـاڵانە لەچوارچێوەی خۆپاراستن و مەترسییەکانی ئاڵودەبوون) پێشنیاری یەکەم دەڵێ وەك خۆی تەنها بڕگەی حەوتەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە وەکو خۆی لەگەڵ داڕشتنەوەی بڕگەی حەوتەم بەو شێوەیە کە خوێنـدرایەوە بـا دەنـگ بدات، بەڵێ (٢) دەنگ.
پێشنیاری دووەم وەکو خۆی هەردوو بڕگەی حەوتەم و دەیەم بکرێتە یەك بـڕگە و دەسـتەواژەی (لەڕووی مـاددییەوە) لە بـڕگەی دەیەم لابـرێ و ئەم ڕسـتەیە زیـاد بکـرێ بـۆ بـڕگەی چـوارەم (نوێکردنەوەی ئەو خشتانەی کە هاوپێشـی ئەو یاسـایەن لە یەك بـۆ دە بە جۆرێـك کە بگـونجێن لەگەڵ ئەو ڕێککەوتنـامە نێودەوڵەتییـانەی لەلایەن کۆمـاری عیراقـی فیـدڕاڵەوە واژوو کـراون و پەیڕەو دەکرێن و هەروەها سوود وەرگرتن لە ڕێکخراوی تەندروسـتی جیهـانی، هەر ئەنـدامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە بەم شێوەیە پەسەند بکرێ با دەنـگ بـدات، (٨٤) دەنـگ زۆر سوپاس، دوای ئەوە وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەکـو خـۆی ماددەکە پەسەند بکرێ با دەنگ بدات، بەڵێ بە (٨٢) دەنگ پێشنیاری دووەم پەسەند کرا.

فەرموون ماددەی (٦).

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٦) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەر لە دەزگای ئاسایش ئەم ئەرکانەی لە ئەستۆ دەبێت:

١- بەرەنگاربوونەوەی ئەو تاوانانەی ئەم یاسایە سزای لەسەر داناون و دەستگیرکردنی ئەنجامدەرانی.

٢- گرتنی زەبت ئەو ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییانەی بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بازرگانیان پێوە دەکرێت.

٣- هاوکاریکردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە هەرێم و کۆماری عیراق و ئەوانەی تایبەتمەندن بە کاروباری ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنەی باڵا.

٤- دۆکیومێنت کردنی داتای تایبەت بەو کەسە عیراقی و بیانیانەی لەسەر تاوانی بازرگانی کردنی نارەوا بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییەکان حوکم دراون و بەدواداچوونی چالاکییەکانی ئێستایان بۆ خۆپاراستن لە دووبارە گەڕانەوەیان بۆ ئەنجامدانی تاوانی نوێ و گرتنەبەری ڕێ و شوێنی یاسایی پێویست بۆ ئەم خۆپاراستنە.

٥- چاودێری کردنی ئەم کەسانەی بە پێی ئەو یاسایە مۆڵەت دراون بە هاوردەکردن یان هەناردەکردن یان گواستنەوە یان دروست کردن، یاخود دەستداری ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی بۆ دڵنیابوون بۆ پابەندبوونیان بە سنوورەکانی ڕێ و شوێنە دیاریکراوەکان ئەو مۆڵەتانە و گرتنەبەری ڕێ و شوێنی یاسایی بەرامبەر بە سەرپێچیکاران ئەنجامدانی ئەو پرۆسەی چاودێری کردنەش کە لەم بڕگەیەدا دەقنووس کراوە بە هەماهەنگی نێوان وەزارەت و سەندیکای دەرمانسازان دەبێت.

٦- چاودێری کردنی نێوەندەکانی گواستنەوە بۆ زامن کردنی بە کارنەهێنانی ئامرازەکانی گواستنەوە لە ئەنجامدانی تاوانێك بە پێی ئەم یاسایە سزای بۆ دانراوە ئەوەش بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان دەبێت.

٧- ئاڵوگۆڕکردنی زانیاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە عیراق و وڵاتانی دراوسێ و عەرەبی و نیودەوڵەتییە پەیوەندیدارەکان بە کاروباری ماددە هۆشبەرەکان بۆ بەدەست هێنانی زانیاری سەبارەت بە تۆڕەکانی بازرگانی کردن بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان.

٨- جێبەجێ کردنی حوکمە دادوەرییەکان لەگەڵ فەرمانەکانی دەستگیرکردن کە لەلایەنە عیراقییە ڕێ پێدراوەکان لە ڕووی یاساییەوە دەرچوون وتایبەتن بەو تۆمتبار و حوکم دانەوەی لە هەرێمن.

٩- جێبەجێ کردنی ڕێککەوتنامەکانی هاوکاری یاسایی دادوەری و ئەمنی و ڕادەستکردنی تاوانباران لە نێوان عیراق و وڵاتانی دیکەدا سەبارەت بە تۆمەتباران و حوکم دراوانی ناعیراقی کە لە هەرێم دا لەسەر پرسەکانی بازرگانی کردن بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان یان خراپ بەکارهێنانیان دەستگیرکراون بە پێی ئەو ڕێسایانەی لەم بارەیەوە پەیڕەو دەکرێن، بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە فیدراڵیە پەیوەندیدارەکان.

١٠- هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەت لە چوارچێوەی پرۆگرامەکانی ستراتیجیەتی نیشتیمانی بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان بە مەبەستی ڕێکخستنی خولی ڕاهینان بۆ کارمەندەکانی بواری ئاسایشی ئەم بەڕێوەبەرایەتی یە گشتیە لە بواری نەهێشتنی بازرگانی پێکردنی ناڕەوا یان خەراپ بەکارهێنانی کارتێکارە عەقلییەکان لە پێناوی پەرەپێدانی لێوەشاوەی و گەشەپێدانی ئەزموونیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ماددەیە وەکو خۆی پەسەند بکرێ با دەنگ بدات؟ تەنها ئەو پێشنیارە هەیە، ماددەکە وەك خۆی، بەڵێ بە (٩١) دەنگ پەسەند کرا، دوای ئەوە فەرموون، بەڵێ کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن إسماعیل حاجی إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرۆژە یاسایە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە چۆتە بەردەم ئەندامانی پەرلەمان، خوێندنەوەی دووەمی بۆ کراوە و موناقەشە ئەوە جەلسەی دەنگدانە، تکا دەکەم لە پێناو گێڕانەوەی کات ئەو ماددانەی کە پێشنیازی ئیزافەیان نییە وەك خۆیەتی، پێویست ناکات بخوێندرێتەوە بەڕاستی، یەعنی بەس بۆ ئەو ماددانەی کە وەك خۆیەتی پێشنیازی ئیزافەی نیە یەکسەر بخرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك شاخەوان، فەرموو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران::

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٧) سێ پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم:

وەك خۆی تەنیا بڕگەی چوارەم بەم شێوەی لێ بکرێ:

سەنتەرەکە لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتی دا بێت و فەرمانبەرێکی خاوەن شارەزایی و پسپۆری لە ساڵانی خزمەتی لە (١٠) ساڵ کەمتر نەبێت و هەڵگری بڕوانامەی بەکالۆریۆس بێ لە زانستی کۆمەڵایەتی سەرۆکایەتی دەکات.

پێشنیاری دووەم وەك خۆی:
یەکەم/ وەزارەتــی کاروبــاری کــۆمەڵایەتی بە هەمــاهەنگی لەگەڵ وەزارەت ســەنتەرێکی شـیاندنەوەی کەسـانی ئـالودەبوو بە بەکارهێنـانی مـاددە هۆشـبەر یـان کارتێکـارە عەقلییەکـان دادمەزرێنێت و بە پێی پێویست سەنتەری دیکە لە پارێزگاکان دەکرێتەوە.
دووەم/ ئەو سـەنتەرەی لە بـڕگەی یەکەمـی ئەم مـاددەیەدا دەقنـووس کـراوە تـایبەت دەبێـت بەوانەی بە بڕیاری دادوەر ئازاد (إفراج) دەکرێن، یاخود لە فەرمانگەی چاکسازی نەوجەوانـان بە کۆتـایی هێنـانی حوکمەکانیـان ئـازاد دەکـرێن، لە نەخۆشـخانە دەهێنـرێنە دەرەوە یـان هامشـۆ کردنیان بۆ نۆرینگەی دەروونی و کۆمەڵایەتی ڕادەگیرێت لیژنەکانی پەیوەندیـدار بە بارەکانیـان بە هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزارەت بڕیـار لەسـەر بارودۆخیـان و پابەنـدکردنیان بە پرۆگرامەکـانی شیاندنەوە دەدەن.
سێیەم/ (سەنتەری) لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا دەقنووس کراوە پرۆگرامێکی گونجـاو بـۆ شیاندنی ئارەزوومەندان بۆ فێبوونی پێشەکییەکی گونجاو لەگەڵ لێوەشـاوەییان و خستنەسـەر کاریان دادەنێن بە جۆرێك کە داهاتی گونجاویـان بـۆ مسـۆگەر بکـات، سـەرەڕای بەدواداچـوونی جێبەجێ کردنی بەرنامەکانی دیکە چاودێری بڕیارلێدراویان بۆیان.
چوارەم/ سەنتەرەکە بۆی هەیە بۆ جێبەجێ کردنی پرۆگرامەکەی پشت بە پسـپۆری دەروونـی و کۆمەڵایەتی و ڕێنوێنکاری ئاینی و لێهاتوو ببەستێ.
پێـنجەم: سـەنتەرەکە لە ئاسـتی بەڕیـوەبەرایەتی دەبێـت و فەرمـانبەرێکی خـاوەن شـارەزایی پسپۆری کە ساڵانی خزمەتی لە (١٠) ساڵ کەمتر نەبێت سەرۆکایەتی دەکات.
پێشنیاری سێیەم پێشنیاری لیژنەی هـاوبەش، وەك خـۆی تەنهـا بـڕگەی یەکەم بکـرێتە دووەم وە بەو شێوەیە جێبەجێبکرێت، بکرێتە دوو بڕگە.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس، بەڕێزان بۆ ماددەی (٧) سێ پێشنیار هەیە وەکو خۆی، تەنها یەك شت ئیزافە بکرێـت لە بڕگەی چـوارەم سـەنتەرەکە لە ئاسـتی بەڕێوەبەرایەتیـایە و فەرمنبەرێکـی خـاوەن شـارەزایی و پسپۆری کە ساڵانی خزمەتی لە (١٠) ساڵ کەمتر نەبێت و هەڵگری بڕوانـامەی بەکـالۆریۆس بێـت لە زانسـتی کـۆمەڵایەتی سـەرۆکایەتی دەکـا، هەر ئەنـدامێکی بەرێــزی پەرلەمــان لەگەڵ ئەم پێشنیازەیە با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، کەسی لەگەڵ نییە.
پێشنیاری دووەم وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ.
سـێیەم پێشـنیازی لیـژنەی هـاوبەش تەنهـا بـڕگەی یەکەم بکرێـت بە دوو بـڕگە هەر ئەنـدامێکی بەڕێــزی پەرلەمــان لەگەڵ ئەوەیە بــا دەســت بەرز کــاتەوە؟ ســوپاس، بەدەنگــی (٧٥) ئەنــدامی پەرلەمان پەسەند کرا. بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەو گۆرانکاریانەی لە وەك خۆی کراون تەنهـا گۆرانکاری لە رووی زمانەوانی تەرجەمەی هەندێك زاراوەوە، لەبەر ئەوەی ئێمە ئەوەێکمان هەیە

تەرەدوودێکمـــان هەیە لەوەی کە نەخـــوێنرێتەوە ئەگەر رەزامەنـــد بـــن ئەو گۆرانکاریـــانەی کردوومانن تەنها بە ئیزنی خۆتان دواومانن بە دوو زمانەوان وە کاك (مم)یش هاوکاری کردووین تەنها لە رووی زمانەوانییەوە گۆرانکاری لە وەك خۆی کردووە، لەبەر ئەوەی ئەو پێشنیارەی کـاك (بەڵێن) جارێکی تریش وتمان و جارێکی تریش هاتینەوە سەر ئەوەی بیخـوێنینەوە قەلەقیـیەکە بۆ ئەوەیە دوایی ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان بڵێ ئەو ماددەیە کە ئێستا داتان نـاوە وەکـو ئەوە نییە کە لە نـاو راپـۆرتی لیـژنە هاوبەشـەکانایە، ئـێمە لە رووی زمـانەوانیی و ئیعـادەی سـیاغەوە کردوومانەتەوە لەسەر دوای خۆتـان، ئەگەر رەزامەنـدن ئـێمە هـیچ موشـکیلەمان نـیـیە ئـو کەس ئیعترازی نییە، کەس ئیعترازی هەیە؟ ئەیخەینە دەنگدان بەڕێـز ئەو گۆرانکـارییە زمانەوانیـانەی کە لە ئیعادەکردنەوەی سیاغە و زاراوەکان بەبـێ دەسـتکاری کردنـی بـابەتی لەوەك خـۆی کـراوە رەزامەندن بەبێ خوێندنەوەی وەك خۆیانە ئێمە پرۆسەی دەنگـدان بـبەین بەڕێـوە؟ هەرکەسێك رەزامەندە دەنگ بدا. کاك (امید)، فەرموون.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە کات دەگەرێتەوە زۆر ئاساییە لەو بارە کـات بگەرێـتەوە، بەڵام خوێنـدنەوەی هەر دەقێـك پرۆتۆکۆل تۆماری دەکا دەنگ لەسەر ئەوە دەدرێت، نـاکرێ دەنـگ بە دەقێـك بـدەین کە ئەنـدامی پەرلەمان نەزانی دەنگ بە چ دەدات، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

دەقیقە، خۆی مشکیلەکە ئەوەیە سیاغەك لەسەر ئەساسی ئەم راپـۆرتە نـاکرێ، سـیاغەکە لەسـەر ئەساسی ئەوە دەکرێ کە لە انصات ئەوان دەیخوێننەوە و ئەوان سـیاغەی دەکەنەوە، بە راسـتی من موتەرەدیدم، بیخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٨) سێ پێشنیار هەیە:

ماددەی (٨):

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها حکومەت خۆی مـاددە هۆشـبەرەکان و کارتێکـارە ئەقلییەکـان بهێنن نەك بازرگان.

-پێشنیاری دووەم: وەك خۆی، بەشی سێیەم مۆڵەتی هاوردە کردن و هەناردەکرن و گواستنەوە و مەرجەکانی:

١-هـاوردەکردنی مـاددەی هۆشـبەر و کارتێکـارە ئەقلـی و پێشـینە کیمیاییەکـان و هەنـاردەکرن و گواسـتنەوەیان بە مـۆڵەت یـان بە رەزامەنـدی وەزیـر دەبـێ دوای ئەوەی رەزامەنـدی لایەنە تایبەتمەندەکانی ئاسایش وەردەگیرێت.

٢- مۆڵەت بۆ ماوەی یەك ساڵ دەكرێ نوێ بكرێتەوە لە رێكەوتی (٣١)ی كانونی یەكەمی هەموو ساڵێكیش كۆتایی پێدێت.
٣- لە پێدانی مۆڵەتدا بڕی دیاریكراوی ئەو مادده هۆشبەرە یاخود كارتێكارە ئەقلیانە پێشینە كیمیاییەكان رەچاو دەكرێ كە لیژنەی باڵا رەزامەندی لەسەر هاوردەكردنی یان هەناردەكردنی یان گواستنەوەی داوە لە هەمان ئەو ساڵەدا كە مۆڵەتەكەی تێدا دەدرێت.
-پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، وەك خۆی تەنها بڕگەی دووەم بەم شێوەی لێبكرێت:
مۆڵەت بۆ ماوەی یەك ساڵە و دەكرێ نوێ بكرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە لەبەر دەمی سێ پێشنیارین، یەكەمیان وەك خۆی بێت بە تەنها حكومەت بۆی هەبێ ماددەی هۆشبەر و كارتێكارە ئەقلییەكان بێنێ نەك بازرگانان، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ دەقی ماددەكەیە بەو شێوەیە با دەنگی پێبدا؟ (١١) دەنگ. وەك خۆی هەر ئەندامێكە بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ با دەست بەرز كاتەوە؟ كەسی لەگەڵ نییە. سێیەم پێشنیاری لیژنەی هاوەش لەگەڵ ئەوەیە كە وەك خۆی بێت تەنها بڕگەی دووەم بەو شێوەیە لێبكرێت كە مۆڵەت بۆ یەك ساڵە و دەكرێ نوێ بكرێتەوە، هەر ئەندامێكی بەڕێزە پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز كاتەوە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا، ماددەی (٩)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٩) پێشنیارێك نییە وەك خۆی
ماددەی (٩):
نابێ ماددەی هۆشبەر یان كارتێكاری ئەقلی یان پێشینەی كیمیاوی هاوردە یان هەناردە یان بگوازرێتەوە یاخود بچێنرێت یاخود بەرهەم بهێنرێت یاخود دروست بكرێ یاخود خاوەنداریەتی بكرێت یان بەكاربهێنرێت یاخود دەستبەردار بكرێ یان بە دەست بهێنرێ یان كرین و فرۆشتنی پێوە بكرێ یان رادەست بكرێ یان بازرگانی پێوە بكرێ یان لە رووی پزیشكییەوە سەرف بكرێ یان بە نوسینی رەچەتە بە نوسینی رەچەتەی پزیشكی بدرێت یاخود سەودای پێوە بكرێ یان بەهەر سیفەتێك بێ دەستی لێ هەڵبگیرێ یان نێوەندگیری لە یەكێك لە و كردانەی سەروە بكرێ، بێجگە لە مەبەستەكانی پزیشكی یان زانستی و تەنها بەپێی ئەو حاڵەت و مەرجانەش لەم یاسایەدا دەق نووس كراون.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی (٩) وەكو خۆی هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەو ماددەیە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ بە دەنگی (٦٦) ئەندامی پەرلەمان پەسەند كرا ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى ميران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٠) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (١٠):

یەکەم: ئەو مۆڵەتەی کە لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایەدا دەق نووس کراوە تەنها بەم لایەنانەی خوارەوە دەدرێت:

١-فەرمانگەکانی هەرێم و پەیمانگا زانستییەکان و ناوندەکانی تویژینەوەی زانستی دانپێدانراو کە پسپۆرەکانیان پێویستی بە بەکارهێنانی مادده هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکانە.

٢-خاوەنی کارگەکانیش شیکردنەوەی کیمیایی یا پیشەسازی یا خۆراکی یا هەر شتێکی دیکە کە کارەکانیان پێویستی بە بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر یا کارتێکاری ئەقلییە.

٣- خاوەنی ئەو کارگە و شوێنانەی مۆڵەت دراون بە دروستکردنی ئەو دەرمانانەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی دەخرێتە ناو پێکهاتەکانیانەوە.

٤- نووسینگەکانی راگەیاندنی تایبەت بە دەرمانی مۆڵەت پێدراو.

دووەم: وەزیر بە بڕیارێی هۆدار بۆی هەیە بەخشینی مۆڵەت رەت بکاتەوە ئەگەر ئەو مەرجانەی لەو یاسایەدا هاتوون دەستەبەر نەبوون.

سێیەم: بڕیاری وەزیر بە رەتکردنەوە شیاوی تانە لێدانە بەپێی حوکمەکانی یاسایی بەرکاری ئەنجومەنی شورای هەرێمی کوردستان-عیراق یان هەر یاسایەکی دیکە کە جێگەی دەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (١٠) وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی با دەنگی پێبدا؟ بە دەنگی (٧١) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، ماددەی (١١)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى ميران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١١) دوو پێشنیار هەیە:

ماددەی (١١):

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەی دووەم بەم شێوەی لێبکرێت:

وەزیر بە هەماهەنگی لە گەڵ لیژنەی باڵای بەرەنگار بوونەوەی مادده هۆشبەرەکان بۆی هەیە داواکارییەکە قبووڵ بکات یان رەت بکاتەوە.

پێشنیاری دووەم، وەك خۆی:

١-پێویستە ئەو کەسەی مۆڵەتی هاوردەکردن یان هەناردەکردن یان گواستنەوەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلی یان پێشینەی کیمیاوی پێدراوە داواکارییەك پێشکەشی وەزارەت یکات و تێدا کاری خۆی و ناونیشانی کارەکەیی و ناوی ئەو مادده هۆشبەرە یان کارتێکارە

ئەقلییە بخاتە روو کە بە نیازە هاوردەی بکات یا بیگوازێتەوە لەگەڵ سروشت و پێکهاتە و بڕەکەی، هەروەها ئەو مۆڵەتی هاوردە کردن یان هەناردە کردن یاخود گواستنەوەی کە لەلایەن حکومەتی ئەو وڵاتەوە پێی دراوە کە ماددەی لێ هاوردە کراوە سەرەرای ئەو هۆکارانەی کە بوونەتە پاساو بۆ ئەو کارەی هەروەها رێکەوتەکەی بە نزیکەی لەگەڵ تەواوی ئەو زانیاریانەی کە وەزارت لێی داوا دەکات.

٢- وەزیر بۆی هەیە داواکارییەکە قبوڵ بکات یان رەت بکاتەوە یاخود ئەو بڕەی تێیدا دیاری کراو کەم بکاتەوە بە رەچاو کردنی ئەو مەبەست و حاڵەت و مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دوو پێشنیارمان هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی بەڵام ئەمە زیاد بکرێ بەم شێوەیەی لێبکرێ، بە هەماهەنگی لە گەڵ لیژنەی باڵای بەرەنگار بوونەوەی مادده هۆشبەرەکان بۆی هەیە داواکارییەکە قبووڵ بکات یان رەت بکاتەوە. هەر ئەندامێکی بەڕێز پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە بەم شێوەیە پەسەند بکرا بە (٦٣) دەنگ. ماددەی (١٢)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٢) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (١٢):

یەکەم ئەم مادده هۆشبەریە یان کارتێکارە ئەقلییە یاخود پێشینە کیمیاییانەی دەگەنە فەرمانگەیەکی گومرگی نابێت رادەست بکرێن تەنها بەو مۆڵەتی راکێشانەی (اجازە السحب) نەبێت وەزیر یان ئەوەی وەزیر رای دەسپێرێ دەری دەکا دەبێت تەواوی زانیارییە پێویستەکانیشی لەسەر نووسرابێ.

دووەم: پێویستە فەرمانگەکانی گومرگ لە دەروازە سنوورییەکان و فرۆکەخانەکان لە حاڵەتەکانی هاوردەکردن یان هەناردە کردن یاخود گواستنەوە بە تێپەربوون ترانزێت مۆڵەتی هاوردەکردن یان هەناردەکردن یاخود گواستنەوە لە کەسانی پەیوەندیدار وەربگرن رەوانەی وەزارەت بکەنەوە وینەیێکیش لەو مۆڵەتە لە لای فەرمانگەکانی گومرگ یان فرۆکەخانە کەسانی پەیوەندیدار بپارێزرێت بەو مەرجەی هێنانە ناوەوەی بۆ لایەنی هاوردەکار بە پاسەوانی گومرگی بێت.

سێیەم: ئەگەر لە ماوەی (٩٠) رۆژدا لە رێکەوتی دەرچوونییەوە کاری پێنەکرێ مۆڵەتەکە بە هەلوەشاوە دادەنرێ لەکاتی پێویستیشدا وەزیر بۆی هەیە ئەو ماوەیە بۆ ماوەیەکی هاوتا درێژ بکاتەوە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بوڕێزان هەر کەسێك لەگەڵ ئەوەیە ماددەی (١٢) بەم شێوەیە پەسەند بکرێ با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا. ماددەی (١٣)، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى ميران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٣) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (١٣):

دووەم: ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەر ئەقلی یان پێشینەی کیمیاوی تەنها لەو بارەدا هاوردە دەکرێ کە لە رێکەوتی دەرچوونی مۆڵەتی هاوردەکردنەکەدا لە تۆمارنامەکە وەزارەتدا تۆمار کرابێت و شیاو بوونی و بەکارهێنانی سەلمێنرابێت و وەك یەك بێت لەگەڵ ئەو خەصلەت و زانیارییانەی لە مۆڵەتی هاوردەکردنەکەدا هاتوون بەپێی راپۆرتی تاقیگەکانی چاودێری کردنی دەرمان.

دووەم: وەزارت رێکارەکانی دڵنیابوون لە شیاو بوون و وەك یەکی بە رێنماییەك رێك دەخات کە وەزیر دەری دەکات.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەی (١٣) بەو شێوەیە پەسند بکرێ کە بەڕێزیان خوێندیانەوە با بفەرموێ دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٤) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا.

ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى ميران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (١٤):

نابێت ماددەی یان کارتێکاری ئەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی لەناو پاکێجێکدا ماددەی دیکەی تێدابێت هاوردە یان هەناردە یاخود بگوازرێتەوە، بەڵکو دەبێ ناردنی تەنانەت ئەگەر وەك نمونەش بێت لەناو پاکێجی دڵنیایی لەسەر کراودا بێت و تێیدا ناوی تەواوی ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکەی لەسەر نووسرا بێت سروشت و پێکهاتە وبڕ و رێژە و رێکەوتی بەکار هێنان و بەسەر چوونیشی لەسەر بێت.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەیە بەو شێوەیە پەسەند بکرێ کە بەڕێزیان خوێندییەوە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا. داوی ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى ميران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٥) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

ماددەی (١٥):
یەکەم: ئەو مۆڵەتانەی لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایەدا دەقنووس کراوە بە مانەی خوارەوە نادرێ:
١-ئەوەی لەسەر تاوانێك یان کەتنێکی ئابرۆبەر حوکم دراوە.
٢- ئەوەی بە یەکێ لەو تاوانەی لەم یاسایەدا دەقنووس کراوە حوکم دراوە.
دووەم: ئەوەی لەم مـۆڵەتەی لە مـاددەی (٨)ی ئەم یاسـایە دەق نـووس کـراوە بە هەڵوەشـاوە دادەنرێ ئەگەر خـاوەنەکەی بە حـوکمێکی بنەبڕ یـا یەکێکـی لەو تـاوانەی یـان ئەو سـزایانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیەدا هاتوون لەسەری دەربچێت.
سێیەم: مۆڵەتی بازرگانی کردن بە ماددەی هۆشبەر کارتێکارە ئەقلی و پێشینە کیمیاییەکان تەنها دەدرێتە کەسێکی دەرمانساز مۆڵەتدراو یان کارگەیێکی دەرمان یـاخود ئەو لایەنـانەی لە مـاددەی (١٠)ی ئەم یاسایەدا دەق نووس کراوە.
چـوارەم: خـاوەنی ئەو شـوێنانەی مـۆڵەت دراون بە بازرگـانی کـردن بە مـاددەی هۆشـبەر یـان کارتێکاری ئەقلـی یـاخود پێشـینەی کیمیـاوی یـان بۆیـان نیـیە شـوێنەکانیان یـان ئەو مـاددانەی تیایاندا بفرۆشن یان رادەستی بکەن یاخود بە دەستی بیهێڵنەوە تەنها بۆ ئەو لایەنانە نەبێـت کە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی (١٠)ی ئەم یاسایە دەق نووس کراوان یان ئەو کەسـانەی بەپێـی یاسـا پەیرەو کردن پیشەی دەرمانسازی بەرکار ژمارە (٤٠)ی سـاڵی (١٩٧٠) یـا هەر یاسـایەك کە جـێگەی دەگـرێتەوە مـۆلەت پێـدراون بازرگـانی بـکەن بەو مـاددانەی وە بەو مەرجـانەی کە لایەنـی پەیوەندیـدار لە وەزارەت ئاگـادار بکـرێتەوە و وە ئەو لایەنـانەش کە لەم مـامەلانەدا بەشـدارن بخرێنە روو.
پێنجەم: وەزیر بە رێنمایی مەرجی پێویست ئەو شـوێنە دەری دەکـات کە بـۆ بازرگـانی کـردن بە ماددە هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلی و پێشینە کیمیاییەکان مۆڵەت پێ دەدرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (١٥) هەر وەك بەڕێزیان خوێنـدییەوە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵیەتـی بـا دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە (٦٧) دەنگ پەسەند کرا. ماددەی دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٦) دوو پێشنیار هەیە:
پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەی یەکەم بەو شێوەی لێبکرێت:
پزیشکی تایبەتمەند بۆی هەیە ماددە هۆشبەرەکان کارتێکارە ئەقلییەکان بۆ نەخۆش بنووسێت و بە مەبەستی چارەسەری پزیشکی تەنها لەناو نەخۆشخانەکاندا.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

بەشی چوارەم ڕەچەتەی پزیشکی سەرف کردنی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکارە ئەقلییەکان لەلایەن دەرمانسازەوە:
١-جگە لە مەبەستی چارەسەر کردنی بزیشکی و تەنها بەپێی ئەو ڕێنماییانەی ڕێ و شوێنانەی کە وەزارەت لەم بارەیەوە دەریان دەکات بزیش بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی بۆ هیچ نەخۆشێك بنوسێ.
٢- پزیشك نابێت هیچ برێك لە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی بە مەبەستی بەکارهێنان تایبەت بە خۆی بنوسێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، پێشنیاری یەکەم وەکو خۆی تەنها بڕگەی یەکەم بەو شێوەی لێبکرێت کە بەڕێزیان خوێندییەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە بەو شێوەیە بێت ماددەکە با دەنگ بدا؟ کەسی لەگەڵ نییە. پێشنیاری دووەم وەك خۆی بۆ ماددەی (١٦) هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەست بەرز کاتەوە؟ بە دەنگی (٧١) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا. دوای ئەوە، فەرموون.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٧) سێ پێشنیار هەیە:
پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنیا وشەی کەسەکان بگوردرێ بۆ وشەی نەخۆشەکان.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی کەسەکان بۆیان هەیە لە چارەسەری تەواوی پزیشکیدا ماددەی هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلییەکانیان هەبێت یان بە دەستی بیهێنن ئەمەش بە تەنیا بۆ لەبەر هۆکاری تەندروستی دەبێت و لە چوارچێوەی ئەو پرسەشدا دەبێت پزیشك بنوسێت ناشبێت لەبەر هەر هۆکارێك بێت دەستبەرداری بن بۆ کەسێکی دیکە.
پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش لابردنی ماددەی (١٧)یە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە لەبەر دەمی سێ پێشنیارین، یەکەم وەکو خۆی تەنیا وشەی کەسەکان بگوردرێ بۆ وشەی نەخۆشەکان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەست بەرز کاتەوە؟ زۆر سوپاس، (٢٤) کەسی لەگەلە. وەك خۆیمان هەیە لەگەڵ ئەوەی لیژنەی هاوبەش، وەك خۆی چەند کەس لەگەڵ ئەوەیە؟ (٤) کەس. چەند کەس لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە بە تەواوی لابرێت؟ (٤١) ئەندام لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە بە تەواوی لابرێت. ماددەی (١٨)، فەرموون.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (٩١) دەنگدان بە روونی لە پەیرەویشدا نەهاتووە، بەڵام عورفی وا جێبەجێکرایە کە ئەندام دەتوانێ لەسەر یەك ماددە دەنگ بدا لەسەر یەك را دەنگ بدا، بەڵام چەند جارە ئەو

حاڵەتە دووبارە دەبێتەوە پێویست دەکا سەرۆکایەتی پەرلەمان روونکردنەوە بە ئەندامانی پەرلەمان بدرێ بە تەنها دەتوانێ لەسەر یەك را دەنگ بدا نەك لەسەر چەند رایەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زیاتر لە جارێك ئەوەمان وتووە هەر ئەندامێکی پەرلەمان دەتوانێ لەسەر یەك پێشنیار دەنگ بدات تکایە راستە دروستە، کاك (زانا)، فەرموون.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە دەیڵێین زۆر زەرورە و ئەو ماددەیە لەناو بڕگەکانی ئەم یاسایەدا بمێنێتەوە نازانم چ بەڕێزێك لە رابردوودا پێشنیاری کردییە، تا چەند پشتگیری بەدەست هینایە هەتا وەکو لیژنەی هاوبەش بڕیار بدا ئەو ماددەیە هەڵبگیرێ داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی هاوبەش دەکەم کە روونکردنەوە لەسەر ئەو ماددەیە بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

موناقەشە لە کاتی دەنگدانا ناکرێ، لیژنە هاوبەشەکان بێگومان ئەگەر گومانیان لەلا نەبووبێ داوای لابردنی ماددەکە ناکەن بەڕێز کاك (بژار) قسەیێکتان هەیە لەو بارەیەوە، وەلەو دەنگمان داوە بەڵام، وەزیری تەندروستی بۆ خۆی پێی باش بووە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری وەزیری تەندروستی بوو، کاك (د.سامان) لەسەر پێشنیاری ئەو بوو، کمن لێرە نەبووم لەو جەلەسە نەبووم بەس بە قسەی هاورێیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

قسە لە دەنگدان ناکرێ ماددە (١٨)، فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان سەبارەت بە ماددەی (١٨) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنیا بڕگەی یەکەم بەم شێوەی لێبکرێت:

دەرمانساز بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکان سەرف بکا تەنها بە پێی رەچەتەی پسولی نووسراو لەلایەن پزیشکێکەوە یان بەپێی پسولەی مۆڵەتی بەخشراو لەلایەن وەزارەتەوە نەبێت کە تێیدا ماددە هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلییەکە و بڕەکانیان دیاری دەکات وە پێویستە وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەکان پسولە و رەچەتەکان بە یەك شێوە رێك بخەن لە نەخۆشخانە و نۆرینگەکانی حکومی و ئەهلی.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

١-دەرمانساز بۆی نییە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقڵییەکان سەرف بکا تەنها بە پێی ڕەچەتەیێکی ئسولی نوسراو لەلایەن پزیشکێکەوە یان لەلایەن پسولەی مۆڵەتی بەخشراو لەلایەن وەزارەتەوە نەبێت کە تێیدا مادده هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلیەکە و بڕەکانیان دیاری دەکات.

٢- وەزیر بەیانێك دەردەکات بەو مەرج و زانیاریانەی پێویستن بۆ بەدەست هێنانی پسوولەی مۆڵەتی دەق نووسکراو لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا لەگەڵ ئەو لایەنە کارگێرییەی تایبەتمەند دەبێت پێدانی پسوولەی مۆڵەتەکە و ئەو بڕە دیاریکراوانەی کە نابێت لێیان زیاتر بۆ خاوەنی پسوولەکە سەرف بکرێ.

٣- پسوولەی مۆڵەت تەنیا بەو کەسانەی خوارەوە دەدرێت:

١-پزیشك.

٢- ئەو پزیشکانەی نەخۆشخانە و سەنتەرەتەندروستییەکان بەهۆی نەبوونی دەرمانساز تێیاندا دەست نیشانیان دەکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێمە بۆ ماددەی (١٨) دوو پێشنیارمان هەیە، یەکەمیان داڕشتنەوەیە بڕگەی یەکەمە بەو شێوەیەی کە بەڕێزیان خوێندییەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە وەکو خۆی لەگەڵ دارشتنەوەی بڕگەی یەکەم وەك ئەوەی بەڕێز (د.شایان) خوێندییەوە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ بە (٦١) دەنگ پێشنیاری یەکەم پەسەند کرا، وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بێت با دەنگ بدا؟ (١) دەنگ، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی لەگەڵ دارشتنەوەی بڕگەی یەکەم بەو شێوەیەی کە پێشنیار کرا بوو پەسەند کرا. ماددەی (١٩)، فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٩) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: ئەم ماددەیە لابرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

وەزیر ڕێنمایی دەردەکا تێیدا دەستنیشانی ئەو زانیاری و مەرجانە دەکا کە دەبێت لە ڕەچەتە پزیشکییەکان و پسوولەکانی مۆڵەتدا دەستەبەر بن وە بەپێی ئەو ڕەچەتە و پسوولانەش وەصفی مادده هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلییەکان لە دەرمانخانەکان بۆ سەرف بکرێت و دەستنیشانی ماددەکە و ئەو بڕەش دەکرێ کە نابێت مانگانە لەوە زیاتر بۆ نەخۆش سەرف بکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پێشنیارێك هەیە کە ئەو ماددەیە لاببرێت هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە ئەو ماددەیە لاببرێت با دەنگ بدا؟ کەس لەگەڵ ئەوە نییە ماددەکە لاببرێ. پێشنیاری دووەم ماددەکە وەکو خۆی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ماددەی (١٩)، زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، ئەوەی کە ماددەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە. مادده (٢٠)، فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٠) هیچ پێشنیارێك نییە وەکو خۆی:

ماددەی (٢٠):

بە بەیانێك کە وەزیر دەریدەکا، چۆنیەتی ئاڵوگۆر پێکردنی مادده هۆشبەر و کارتێکارە ئەقلییەکان لە نەخۆشخانە و بنکە تەندروستییەکان و ئەو یەکانەی سەر بەوانن لە کەرتی گشتی و تێکەڵاو تایبەت یان سەر بە ڕێکخراوێکی ناحکومین و خزمەتگوزاری و تەندروستی پێشکەشی نەخۆش دەکەن دیاری دەکرێن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماددەی (٢٠) هیچ پێشنیارێك نییە بەو دارشتەی کە بەڕێز (د.شایان) خوێندییەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەت با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان ماددەی (٢٠) پەسەند کرا. مادده (٢١)، فەرموون.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢١) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: ناونیشانی ماددەکە لاببرێت هەردوو برگەی یەکەم و دووەم بکرێتە یەك بڕگە بەم شێوەیە:

کارگەکانی دەرمان تەنها دوای وەرگرتنی ئەو مۆڵەتەی کە لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایەدا دەق نووسکراوە دەتوانن ئەو گیراوە پزیشکیانە دروست بکەن و بەکار بهێنن کە ماددەی هۆشبەر یا کارتێکاری ئەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی دەچێتە ناو پێکهاتەکانەوە.

پێشنیاری دووەم: دروستکردنی ئەو گیراوە پێشینە کیمیاوی مادده هۆشبەر و کارتێکارە ئەقڵی و یا پێشینەی کیمیایی لە خۆ دەگرن:

١-کارگەکانی دەرمان تەنها دوای وەرگرتنی ئەو مۆڵەتەی کە لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایەدا دەق نووسکراوە دەتوانن ئەو گیراوە پزیشکیانە دروست بکەن و کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە ئەقلی یان پێشینەی کیمیاوی دەچێتە نێو پێکهاتەکانیانەوە.

٢- کارگەکانی دەرمان بۆیان نییە ماددەی هۆشبەر یا کارتێکاری عەقلی یاخود پێشینەی کیمیاوی بەدەست هاتوو بەکاربهێنن تەنها لە دروستکردنی گیراوی پزیشکیدا نەبێت بەپێی ڕێنمایی وەزارەت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی (٢١) یەکێکیان پێشنیارێك هەیە کە ناونیشانی ماددەکە لابرێت هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەم بکرێتە یەك بڕگە بەو شێوەی کە بەڕێزیان خوێندییەوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە با بفەرموێت دەنگ بدا؟ کەسی لەگەڵ نییە. دووەم وەك خۆی هەر بەڕێزێك لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی پەسەند بکرێ با دەنگ بدا؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان وەکو خۆی پەسەند کرا. ماددەی (٢٢)، فەرموون.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویست بوو پێشەکی هەر برادەرەکی هەر ئەندامەکی بەڕێز کە ماددەکان دەخوێنیتەوە ناوی خۆی بڵێ، سەبارەت بە ماددەی (٢٢) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی:

بەشی شەشەم: ئەو ڕووەکانەی چاندنیان قەدەغەیە

ماددەی (٢٢):

جگە لە مەبەستەکانی پزیشکی یان زانستی تەنها لەسەر ئەو حاڵەتانەی کە بەپێی ئەم یاسایە ڕێگە پێدراون چاندنیان یان هاوردەکردنیان هەناردەکردن یاخود خاوەنداری کردن یا بەدەستهێنان یان دەستداری یان کرین یان فرۆشتن یان گواستنەوە یان رادەستکردن یان ئاڵوگۆڕ کردن، یاخود دەست لی هێکردن یان نێوەندی کردن لە هەر گرتیەك لەوانەی سەرەوە ئەو ڕووەکانە قەدەغە کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقلی هاتووە لە خشتەی یەکەمی هاوبەشی ئەو یاسایە یان لەبەر هەم دێت لە تەواوی قۆناغەکانی گەشە کردنیان و تۆەکانەوەش خشاش و ئەفۆین و ڕەوەکی گۆشت و ئەو ڕووەکانەشی ئەوانە لە خۆ ئەگرن و لە رووی بۆهۆێلەوە هەموار کراوەن و کاریگەری هەمان ماددەی هۆشبەریان هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ماددەی (٢٢) هیچ پێشنیارێك نییە، کێ لەگەل ئەوەیە؟ (٦٥) کەس لەگەڵدایە، ماددەی (٢٣).

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٣:

دوو پێشنیار هەیە:

١ وەکـو خـۆی تەنیـا بـرگەیەك زنجیـرەی بـرگەی دوو زیـاد بکـرێ بەو شـێوەیە (٢- لە وەزارەت داتابەیسێك رێکبخرێ سەبارەت بە رەسید و بڕ و پِی مادده هۆشبەرەکان و کارتێکەرە عەقلیەکان و پێشینە کیمیاییەکان بۆ رێکسختنی برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە)

٢- وەکو خۆی.

بەشی حەوتەم:

تۆمار کردنی مـاددەی هۆشـبەر و کـارتێکەری عەقلـی و پێشـینە کیمیاییەکـان و خـاوەن کـردن و چاودێری کردن و پشکنینیان.

ماددەی ٢٣:

پێویستە لەسەر بەرپرسانی دەرمانخانە و ئەو شـوێنانەی مۆڵەتـدارن بە هـاوردە کردنـی مـاددەی هۆشبەر و کارتێکەری عەقلی یـان پێشـینە کیمیاییەکـان یـان بەکارهێنـان دەرخسـتەیەکی واژوو کراو بە وردەکاری رێیەوە بهێندرێن بۆ ئەو لایانە کارگێریانەی وەزارەت دیاری ئەکات، سـەبارەت بە مادده هۆشبەر یان کارتێکەرە عەقلیـانەی وەریـان گرتـووە و و سـەرفیان کـردووە و ئەوەشـی مــاوەتەوە بە مــاوەی (٧) رۆژ لە رێکەوتــی بەســەر چــوونی وادەی ئەو (٩٠) رۆژەی لە بــرگەی سـێیەمی مـاددەی (١٢) ی ئەو یاسـایە دەقنـووس کـراوە بەپێـی ئەو کلێشـانەی وەزارەت بـۆ ئەو مەبەسـتە ئامـادەی ئەکـات، ئەوەش بەسـەر تەواوی دامەزراوە تەندروسـتییە حکومییەکـان و ناحکومی و نۆرینگەکانی پزیشکی پیادە ئەکرێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سـوپاس، پێشـنیاری یەکەم داوا ئەکـرێ بـرگەیەك زیـاد بکـرێ بـۆ مـاددەی دووەم بەو شـێوەی خوێنـدرایەوە، کـێ لەگەلە؟ (٥٥) کەس، وەکـو خـۆی کـێ لەگەڵە؟ (٣) کەس، پێشـنیاری یەکەم پەسند کرا، فەرموو ماددەی (٢٤).

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٤: سێ پێشنیار هەیە:یەکەم:

وەکی خۆی یان لە برگەی یەکەم داتابەیس بکرێتە بیانکیی زانیاری.

دوو: وەکو خۆی تەنیا برگەیەك بە زنجیرەی برگەی چوارەم زیاد بکرێ بەو شێوەیە:

٤- هەمـان ئەو بـانکی زانیـاریەی لە بـرگەی یەکەمـی ئەو مـاددەی ئامـاژەی پێکـراوە لە خـاڵە سنووریەکان دابنرێ.

سێیەم: وەکو خۆی:

١ لە وەزارەت بـانکی زانیـاری دروسـت ئەکرێـت و تـایبەت ئەبـێ بەو کەس و لایەنـانەی مـۆلەت دراون بە هـاوردە کـردن و هەنـاردەکرن و گواسـتنەوە و دروسـت کردنـی مـاددەی هۆشـبەر و کارتێکەری عەقلی و پێشینە کیمیایەکان.

٢- ئەو زانیاریانەی لە برگەی یەکەمی ئەو ماددەی دەقنووس کراون هەریەکە بۆ ماوەی ٢٠ ساڵ لە ڕێکەوتی دواین تۆمارەوە ئەپارێزرێ.
٣- ئەو رەچێتە پزیشکیانەی لە ماددەی ١٨ ی ئەو یاسایە دەقنووس کراون بۆ ماوەی ٥ ساڵ لەو ڕێکەوتەی لەسەریی جێگیر کراوە ئەپارێزرێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان سێ پێشنیار هەیە، یەکەم دتابەیس بکرێتە بانکی زانیاری، فەرموو کاك زانا.

بەرێز زانا خالد سمایل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری یەکەم خۆیان جێ بەجێیان کردووە لە سێیەم، بۆیە ئەوەی یەکەم هەر نەخرێتە دەنگدان.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاستە، پێشنیاری دوو، هەمان ئەو بانکە زانیاریەی لە برگەی یەکەم ئاماژەی پێکراوە لە خاڵە سنووریەکانیش دابنرێ، کێ لەگەڵە؟ ٣ کەس، سێیەم وەکو خۆی، ٦١ کەس، پەسند کرا، ماددەی ٢٥.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٥: دوو پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا برگەی یەکەم لابرێ.

دوو: وەکو خۆی:

١ وەزارەت پابەند ئەبێ بە ئاگادار کردنەوەی لایەنی پەیوەندیدار لە دەروازە سووریەکان و دەستەلاتی گومرگی لە هەرێم سەبارەت بە سروشت و جۆری ئەو ماددە سروشتیانەی خواست لەسەر هاوردە کردنیان هەیە لەگەل ڕاسپاردنی دەرمانسازێك لە هەر دەروازەیەکی سنووری بۆ پشکنینی ئەو ماددە و بەراوردنیان لەگەل مۆڵەتی هاوردە کردنەکە، ئامادە کردنی کۆنووسێك لە بارەیەوە کە وێنەیەکی هەر یەك لە لایەنی پەیوەندیدار لە دەروازەکان و دەستەلاتی گومرگی لە هەرێم و وەزارەتیش ئەکرێ.

دوو: ئەو ماددە هۆشبەرانەی بەپێی ئەو ڕێکارانەی لە برگەیەی یەکەمی ئەو ماددەیە وەرگیراوە ڕەوانەی کۆگاکانی وەزارەت ئەکرێن و دواتریش رادەستی لایەنە هاوردەکارەکان ئەکرێن.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

دوو پێشنیار هەیە، یەکەم وەکو خۆی برگەی یەکەم لابرێ، کێ لەگەڵە؟ کەس نییە، وەکو خۆی؟ (٦٤) کەس لەگەلیەتی، پەسند کرا، ماددە سزایەکان.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٦: سێ پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا بڕێك دیاری بکرێ بۆ ماددەی هۆشبەر و کارتێکەرە عەقلی و پێشنینە کیمیاییەکان بە مەبەستی هەژمار کردنی وەکو بازرگانی پێ کردنی نارەوا.

دوو: وەکو خۆی تەنیا سزای لەسێدارەدان نەمێنێ.

سێ: وەکو خۆی.

ماددەی ٢٦:

هەر کەسێك یەکێك لەو کردەوانەی خوارەوە ئەنجام بدات بە لە سێدارەدان یان زیندانی کردنی هەتاهەتایی سزا ئەدرێ:

١ ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاتوو لە خشتەی ژمارەی یەکی هاوپێچی ئەو یاسایە یان ڕوەکێك لەو ڕوەکانەی ماددەی هۆشبەر و کارتێکەری عەقلی لێ بەرهەم دێت بە مەبەستی بازرگانی پێ کردن بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆلەتی پێداون هەناردە یان هاوردە کردبێت.

٢- ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بە مەبەستی بازرگانی پێکردن بەرهەمهێنابێ یان دروستی کردبێ بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێداون.

٣- بەمەبەستی بازرگانی پێکردن ڕوەکێکی چاندبێت کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی لێ بەرهەمدێت یان ڕوەکێکی لەو ڕوەکانە لە هەر قۆناغێك لە قۆناغەکانی گەشە کردنی هێنابێ یان هاوردە یان هەنارده کردبێ یان بازرگانی بە تۆوەکەی کردبێ بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێدوان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سێ پێشنیار هەیە، یەکەم، وەکو خۆی، تەنیا بڕێك دیاری بکرێ بۆ بازرگانی پێکردنی نارەوا، کێ لەگەڵە؟ کەس نییە، دووەم وەکو خۆی تەنیا سزای لە سێدارەدان نەمێنێ، کێ لەگەڵە؟ (٨) کەس، وەکو خۆی؟ (٦٠) کەس، پەسند کرا، ماددەی (٢٧).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٧: سێ پێسشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا سزا ماددییەکان لە بڕگەکانی یەکەم و دووەم سێ ئەوەندەی لێ بکرێ بەو شێوەیە:

١ پێبژاردن کەمتر نەبێ لە (٣٠) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (٩٠) ملیۆن دینار.

٢- پێبژاردن کەمتر نەبێ لە (١٥) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (٣٠) ملیۆن دینار.

دووەم:
١ هەر کەسێك یەکێ لەو کردارانەی خوارەوە ئەنجام بدات بە زیندانی کردنی هەتاهەتایی یان کاتی و بەپێ بژاردنی بڕێك کەمتر نەبێ لە (١٠) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (٣٠) ملیۆن دینار سزا ئەدرێ.
١ ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاتوو لە خشتەی ژمارە یەکی هاوپێچی ئەو یاسایەی بەدەست هێنابێ یان دەستکاری کردبێ یان کریبێ یان فرۆشتبیتی یان رادەستی کردبێ یان وەریگرتبێ یان گواستبێتیەوە یان دەستی لێ هەڵگرتبێ یان ئالوگۆری پێ کردبێ یان سەرفی کردبێ بە هەر سیفەتێك یان نێوەندگیری کردبێ لە یەکێ لەو کردانە بە مەبەستی بازرگانی پێ کردن بە هەر شێوەیەك بێ بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێداون.
٢- ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بۆ بەکارهێنان پێشکەشی کەسێکی دیکە کردبێ یان بەشدار بووبێ یان هاندەر بووبێ لەسەر بەکارهێنانی بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسای مۆڵەتی پێداون.
٣- مۆڵەت درابێ بە دەستداری ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشینەی کیمیایی هاتوو لە خشتەیەك لە خشتەکانی ژمارە یەکەم و دووەم و سێیەمی هاوپێچ لەگەل ئەو یاسایە بۆ بەکارهێنانی لە مەبەستێکی دیاری کراو بەڵام بە پێچەوانەی ئەو مەبەستە رەفتاری کردبێ.
٤- شوێنێکی بۆ بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر یان ارتێکەری عەقلی بەرێوەبردبێت یان ئامادەی کردبێ یان رەخساندبێت.
٥- ناوجەوانێکی هەڵنابێت یان کەسێکی هاندابێت بۆ ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی.
دوو: هەر کەسێك بە مەبەستی بازرگانی پێ کردن بە هەر شێوەیەك بێت بەدەر لەو حاڵەتانەی یاسا مۆڵەتی پێداون ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی لە خشتەکانی دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم و نۆیەم و دەیەمی هاوپێچ لەگەل ئەو یاسایە یان روەکێك لەو روەکانەی کە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی لێ بەرهەم دێت بە خاوەن بووبێ یان بەدەستی هێنابێ یان دەستداری کربێ یان کرییێتی یان فرۆشتبێتی یان راستی کردبێ یان وەریگرتبێ یان گواستبێتیەوە یان دەستی لێ هەڵگرتبێ یان ئالوگۆری پێ کردبێ یان سەرفی کردبێ بە هەر سیفەتێك بێ یان نێوەندگیری لە هەر کردەیەك لەوانەی سەرەوە کردبێ بە بەند کردنی توند بوون و بە پێ بژاردنێك کەمتر نەبێ لە (٥) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (١٠) ملیۆن دینار سزا ئەدرێ.
سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە:
وەکو خۆی تەنیا خاڵی (٥) لە برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە لابرێ.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان سێ پێشنیار هەیە، یەکەم، چەند مەبلەغێك زیاد کراوە، کێ لەگەڵە؟ (٣٨) کەس، وەکو خۆی گە لیژنەی هاوبەش پێشنیاری کردووە خاڵی (٥) لابرێ؟ (٢٧) کەس، پێشنیاری یەکەم پەسند کرا، فەرموو بۆ (٢٨).

بەڕێز صباح محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٨: سێ پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا لە برگەی سێیەم وشەی باندی ناوخۆی زیاد بکرێ.

دووەم: وەکو خۆی:

ئەمانەی خوارەوە بە باری توند کردن بۆ ئەو سزایانەی لە هەردوو ماددەی ٢٦ و ٢٧ ئەو یاسایە دەقنووس کراون دائەنرێ.

١ گەڕانەوە بۆ تاوان بۆ سەلماندنی تاوان گشت ئەو حوکمە دادوەریە نیشتیمانی و بیانیانە ڕەچاو ئەکرێن کە بە تاوانبار کردن بەو تاوانانەی لەو یاسایە دەقنووس کراوان دەرچوون.

٢- ئەگەر بکەر فەرمانبەر یان کەسێکی ڕاسپێردراو ڕاژەی گشتی بێ لەوانەیە بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێکردن یان بەکارهێنانی نارەوا بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان چاودێری کردنی ئالوگۆریان دەستداریان پێ سپێردراوە.

٣- ئەگەر بکەر بەشدار بوو بێت لە باندێکی نێودەولەتی یان کردارێکی هاوکات بێت لەگەڵ تاوانێکی پێشێلکار (مخل) بە ئاسایشی هەرێم.

٤- ئەگەر بکەر توندو تیژی یان چەك لە ئەنجامدانی تاوانەکەی بەکاربێنێ.

٥- ئەگەر تاوانەکە لە شوێنی خواپەرستی یان دامەزراوەیەکی فێرکاری سەربازی یان مەدەنی لە زیندان یان گرتووخانە یان شوێنی ڕاگرتن یان چاکسازی ناوجەوانان یان پەناگەیەکی لەخۆ گرتن کەسانی بێ لایەن و بێ سەرپەرشت یان شوێنی چاودێری کردنی بێ باوك و دایکان یان یانەیەکی وەزرشی یان دامەزراوەیەکی کۆمەڵگەی مەدەنی ئەنجام درابێ.

سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش:

وەکو خۆی تەنیا برگەی دووەم بەو شێوەیە بێ:

٢- ئەگەر بکەر فەرمانبەر یان کەسێکی ڕاسپێردراو بە ڕاژەی گشتی بێ یان پۆلیس یان ئاسایش بێ لەوانەی بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی پێکردن یان بەکارهێنانی نارەوا بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی یان چاودێری کردنی ئالوگۆر یان دەستداریان پێ سپێردراوە، لە برگەی پێنجەمیش وشەی فێرکاری لابرێ، قوتابخانە یان فەرمانگە و دەزگاکانی حکومەت زیاد بکرێ بەو شێوەیە.

٥- ئەگەر تاوانەکە لە شوێنی خواپەرستی یان دامەزراوەیەکی سەربازی یان مەدەنی لە زیندان یان گرتووخانە یان شوێنی ڕاگرتنی چاکسازیەکی ناوجەوانان یان پەناگەیەکی لەخۆ گرتنی کەسانی بێ لانە و بێ سەرپەرشت یان شوێنی چاودێری کردنی بێ باوك و دایکان یان قوتابخانە یان فەرمانگەی و دەزگاکانی حکومەت یان یانەیەکی وەزرشی یان دامەزراوەیەکی کۆمەڵگەی مەدەنی ئەنجام درابێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سێ پێشنیار هەیە، یەکەم، وەکو خۆی تەنیا لە بڕگەی سێیەم ووشەی باندی ناوخۆی زیاد بکرێ، کێ لەگەڵە؟ (١) کەس، دووەم، وەکو خۆی، کەس نییە، سێیەم پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، (٦٩) کەس لەگەڵە، پەسند کرا، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی مادده سزاییەکان بەڕێزت بیخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٩) هیچ پێشنیار نیە وەکو خۆی،

١ هەر کەسێك دەستدرێژی بکاتە سەر فەرمانبەرێك یان راسپێردراوێك بە راژەی گشتی لەوانەی ئەو یاسایە جێ بەجێ ئەکەن یان بە هێز یان بە توندوتیژی یان بە چەك لە کاتی بەجێ گەیاندنی وەزیفە یان بە هۆیەوە بەرنگاری بێتەوە ئەوە زیندانی کردنی کاتی سزا ئەدرێ و سزاکە ئەبێتە زیندانی کردنی تاهەتایی لەو حالەتانەی خوارەوە:

١ ئەگەر ئەو دەست درێژیە کە لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەی دەقنووس کراوە پەکەوتەی هەمیشەیی لێ بکەوێتەوە.

٢- ئەگەر بکەر لەو فەرمانبەرانە بێ کە نەهێشتنی تاوانی یان پاراستنی ئاسایشیان پێ سپێدراوە.

٣- ئەگەر ئەو دەستدرێژیەی لە بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە دا دەقنووس کراوە بووە هۆی مردنی تاوانلێکراو ئەوا سزاکە ئەبێتە لە سێدارەدان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٢٩) وەکو خۆی، کێ لەگەڵە؟ (٦٤) کەس لەگەڵە، پەسند کرا، فەرمووو دواتر.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٠) چوار پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خۆی تەنیا سزا ماددەیەکە بەو شێوەی لێ دێ، بە پێبژاردنێك لە (٢٠) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٤٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ.

دوو: وەکو خۆی تەنیا سزای بەند کردنەکە بەو شێوەیە بێ، لە سێ ساڵ کەمتر نەبێ.

سێ: وەکو خۆی، هەر پزیشکێك راچێتەیەکی بۆ سیەرف کردنی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی جگە لە مەبەستی چارەسەری پزیشکی بنووسێ بە بەند کردن بۆ ماوەی (٦) مانگ کەمتر نەبێ و پێبژاردنێك لە (٣) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٥) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ بەیەکێ لەو دووانە سزا ئەدرێ و هاوکات پیادە کردنی پیشەکەی بۆ ماوەی (١) ساڵ لێ قەدەغە ئەکرێ، هەر دەرمانسازێکیش ئەم ماددانە بێ راچێتەی پزیشکی هاورێك لەگەڵ حومکەکانی ئەو یاسایە سەرف بکات هەمان سزا ئەدرێ.

چــوارەم: پێشــنیاری لیــژنەی هاوبەشــە، وەکــو خــۆی تەنیــا لە ســزا مــاددیەکە بەو شــێوەیە، پێشبژاردنێك لە (١٠) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و (٢٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان چوار پێشنیار هەیە، وەکو خۆی تەنیا سزا ماددەیەکە بەو شێوەی لێ دێ، بە پێبژاردنێك لە (٢٠) ملیـۆن دینـار کەمتـر نەبـێ و لە (٤٠) ملیـۆن دینـار زیـاتر نەبـێ، کـێ لەگەڵە؟ (٢) کەس، پێشنیاری دووەم، وەکو خۆی تەنیا سـزای بەنـد کـردنەکە بەو شـێوەیە بـێ، لە سـێ سـاڵ کەمتـر نەبێ، (١) کەس، سێیەم، وەکو خۆی، (٢) کەس، چوارەم، (٥٦) کەس لەگەڵە، پەسند کـرا، فەرمـوو دواتر.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣١) دوو پێشنیار هەیە:

یەکەم: وەکو خـۆی تەنیـا سـزا مـاددیەکە بەو شـێوەیە بـێ، پێبژاردنێـك کە لە (٥٠) ملیـۆن دینـار کەمتر نەبێ و لە (١٠٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ و سزای بەند کردن لە (١٠) سـاڵ کەمتـر نەبـێ و لە (١٥) ساڵ زیاتر نەبێ.

دووەم: وەکو خۆی، هەر کەسێك بە مەبەستی وەرگرتن و بەکارهێنانی کەسـی مـاددەی هۆشـبەر یان کارتێکەری عەقلی یان پێشـینەی کیمیـایی هـاوردە بکـات یـان بەرهەم بهێنـێ یـان دروسـتی بکات یان دەستداری بکات یان بەدەستی بهێنێ یان بە خاوەنی بهێنێ یان بیکرێ یـان ڕووەکێـك لە ڕووەکەکانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بەرهەم بهێنـێ یـان بچێنـێ یـان بەرهەم بهێنێ، ئەوا بە بەند کردن بـۆ مـاوەیەك لە (١) سـاڵ کەمتـر نەبـێ و لە (٣) سـاڵ زیـاتر نەبـێ و بە پێبژاردنێك لە (٥) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (١٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ سزا ئەدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوو پێشنیار هەیە، یەکیان سزاکە زیاد کراوە، یەکیان وەکو خۆی، یەکەم، کێ لەگەڵە؟ (٤) کەس، وەکو خۆی؟ (٦٠) کەس، پەسند کرا، ماددەی (٣٢).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٣٢: دوو پێشنیار هەیە.

یەکەم : وەکو خۆی، برگەی سێیەمی ئەو ماددەیە بەو شێوەی لێ ئەکرێ:

٣- هەر کەسێك بزانێ ئەو ڕوەکە هۆشبەرانەی لەو یاسایە هاتوون یان ڕوەکی هۆشبەری هەموار کـراو لە ڕووی بـۆهێلەوە بە نـارەوایی لە شـوێنەکە چێنـراون و دەسـت پێشـخەری نەکـرا بـۆ هەواڵدان بە دامەزراوە پەیوەندیدارەکان ئەوا ەو سزایەی بەسەر جێ بەجێ ئەکرێ کە لە خـالی یەکەمی برگەی دووەمی ئەو ماددەیە دەقنووس کراوە.

دووەم: وەکو خۆی:
١ بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە (٦) مانگ کەمتر نەبێ و لە (٢) ساڵ زیاتر نەبێ و پێبژاردنێك لە (٣) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٥) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ سزا ئەدرێ.
١ هەر کەسێك لە شوێنی خۆی رێگە بە کەسی دیکە بدات ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی بەکاربێنێت تەنانەت ئەگەر بێ بەرامبەریش بێت.
٢- هەر کەسێك لە شوێنێکی ئامادە کراو یان رەخسێندراو بۆ بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلیەکان بگیرێت و بە ئاگاداری ئەو ماددە بەکاربهێندرێ.
دووەم: حوکمی برگەی یەکەمی بەسەر هاوسەر و بنەچەو لقەکانی ئەو کەسەی ئەو شوێنەی ئامادە کردوە و رەخساندووە یان ئەوەی لەگەلیان نیشتەجێ بووە جێ بەجێ ناکا بە مەرجی رەچاو کردنی حوکمەکانی یاسای سزادان دەربارەی بەشداری کردن لە هەوالدان لەسەر تاوانەکان.
سێیەم:
بە پێبژاردنێك لە (٢) ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (٥) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ هەر کەس ماددەی هۆشبەر یان کارتێکەری عەقلی دەستبەر بکات یان بەدەست بێنێ بە بڕی زیاتر لەو بڕانەی کە دەرنجامی فرەیی پرۆسەی کێشانن یان کەمتر بێ لەو مەرجە جیاوازانەی لەوانەی خوارەوە زیاتر نەبن:
١ رێژەی ١٠% لەو برانەی لە (١) گرام زیاتر نین و رێژەی ٥% لەو بڕانەی لە (١) گرام زیاترن تا (٢٥) گرام بەو مەرجەی برەکە رێگە پێدراوە لە (٢٥) گرام زیاتر نەبێ.
٢- رێژەی ٢% لەو بڕانەی کە لە (٢٥) گرام زیاتر نین دال/ لە سەدا پێنج لەو ماددە هۆشبەرانە یان کار تێکارە عەقلییانە شل جا بڕەکەی هەر چەندێك بێت، دووەم لە حاڵەتی گەرانەوە بۆ تاوان سزایەکە دەبێت بە بەندکردن و پێبژاردنێك لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت یان بە یەکێك لەم دوو سزایە.
چوارەم: هەرکەسێك بزانێت ئەو رووەکە هۆشبەرانەی لەم یاسایەدا هاتوون بە ناڕەوا لە شوێنێك جێندراون دەست پێشخەری نەکات بۆ هەواڵدان بە دامەزراوە پەیوەندیدارەکان ئەوا سزایی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت کە لە خاڵی یەکەمی بڕگەی سێیەمی ئەم ماددەیەدا دەق نوسکراوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس، بەرێزان ماددەی (٣٢) دوو پێشنیار هەیە، یەکەمیان داڕشتنێکی تری بۆ بڕگەی سێیەم کردووە کە بەرێزیان خوێندیانەوە، دووەمیش وەك خۆی، هەر بەرێزێك لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە کە داڕشتنەوەی ماددەی بڕگەی سێیەمی ماددەکەیە کە بەو شێوەیە خوێندرایەوە با بفەرموێت دەنگ بدات؟ بەڵێ کەسی لەگەڵ نییە، پێشنیاری دووەم وەك خۆی؟

بەڵـێ زۆر سـوپاس بەدەنگـی (٦٤) ئەنـدامی پەرلەمـان وەك خـۆی جێبەجێکرا،مـاددەی (٣٣) بخوێنەوە.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣٣) هیچ پێشنیارێك نییە

١-پێویستە دادگای تایبەتمەند بڕیـاری گلدانەوەی مـایەی هەمـوار گـوێزرانەوەو نەگـوێزرانەوەی هەر کەسێك بدات بە پێی یاسا یەکێك لەو تـاوانەی ئەنجـام دابێـت کە لە هەردوو مـاددەی (٢٦و ٢٧)ی ئەم یاسایەدا دەق نووسکراون.

٢-پێویستە لەسەر دادگا لەسەرچاوەی راستەقینەی ئەو مایانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم مـاددەیە دەق نوسکراون بە لێکۆلینەوە لێکۆلینەوەکەش مایەی گوێزراوەو نەگوێزراوەو هاوسەرو منالٚ و کەسانی دیکە جگە لەوانەی لە ناو دەرەوەی هەرێم دەیان گرێتەوە.

٢-دادگـا بڕیـاری دەسـت بەسـەرداگرتنی مـایەی تۆمەتبـارو هەروەهـا هاوسـەرو منالّەکـانی یـان کەسانی دیکە جگە لەوان دەدات، ئەگەر بۆی سەلمێندرا ئەو مایانە بەرهەمی ئەنجامدانی یەکێك لەوانەن کە لە هەردوو ماددەی (٢٦ و ٢٧) ئەم یاسایەدا دەق نووسکراون.

٣-بان کە عێراقی و بیانیەکان ئەوانەی لە هەرێم کار دەکەن پابەند دەبـن بە پێـدانی گشـت داتـاو بە دادگا تایبەتمەندیەکان بۆ زانینی بڕی رەسید و پاشەکەوت و پێسپاردەو پشکو سـەنەدوو هەر مایەکی دیکە کە خاوەنداریەتی دەگەرێـتەوە بـۆ ئەو کەسـانەی لەسـەر ئەو تـاوانەی لەم یاسـایە دەق نوسکراون لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا دەکرێت و جێبەجێکردنی بڕیارەکانی دادگا بە گلدانەوەی یان دەست بەسەرداگرتنیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەرێزان بۆ ماددەی (٣٣) هیچ پێشـنیارێك نیـیە، هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە وەك خـۆی پەسـەند بکـرێ بـا بفەرمـێ دەنـگ بـدات؟ بەلـێ زۆر سـوپاس بە دەنگـی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، ماددەی (٣٤) بخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣٤) سێ پێشنیار هەیە

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنیا لەبڕگەی دووەمدا لەکۆتایدا دەستەواژەی لە ناو دەبرێـت زیـاد بکرێ.

پێشنیاری دووەم: سزای دەسـتکردن الشـروع بە ئەنجـامی تـاوان وەك مـاددەی (٣١ و ٣٢) یاسـای سزادانی عێراقی ژمارە (١١١)ی ساڵی (١٩٦٩) بێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی

١-له هەموو بوارێکدا حوکوم بە دەست بەسەرداگرتنی مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاوییەکان و ئەو رووەکانەی مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی لێ بەرهەم دێت و ئەو کەرەستەو ئەو ئامێرو کەل و پەل و ئامرازی گواستنەوەو ئەو گواستنەوانەی لە ئەنجامدانی تاوانەکە بەکار هاتوون دەدرێت بە بێ پێشێلکردنی مافی کەسانی دیکەی نیاز پاك.

٢-گشت ئەو ماددەو هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییانەی هۆکارە عەقلی و پێشینە کیمیاوییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەتمەندن بە پاراستنیان دەنێردرێت.

٣-حکومەت بە داخستنی هەر شوێنێکی مۆڵەت دراو پاڵپشت بە حوکمەکانی ماددەی (٨)ی ئەم یاسایە بە هاووردەکردن یان بە هەناردەکردن یان گواستنەوەی یان دەستداری ماددەی هۆشبەر یان کار تێکارە عەقلی یان پێشینە کیمیاوییەکان دەدرێ بۆ ماوەیەك لە یەك مانگ کەمتر نەبێت و لە یەك ساڵ زیاتر نەبێ داخستنەکەش قەدەغەکردنی خودی کارەکەی یان بازرگانیەکەی یان خودی دروستکردنەکە لە هەمان شوێن بە دوای خۆیدا دەهێنێت و چ لە رێگەی خودی حوکومدراو یان لە یەکێك لە تاکەکانی خێزانەکەی یان هەرکەسێکی دیکە کە حوکوم دراو لە دوای روودانی تاوانەکە شوێنەکەی بکرێ تێدابێت یان دەستی لێ هەڵگرتبێت و قەدەغەکردنەکەش خاوەن شوێنەکە یان هەر کەسێك مافی عایلی بەسەردا هاتبێت ناگرێتەوەو ئەگەر پەیوەندی بە تاوانەکەوە نەبێت.

٤-پێویستە لەسەر دادگا سەرباری ئەو سزایانەی لەم یاسایانەدا دەقە دادنوسکراون حوکم بدات بە بێ بەشکردنی کەسی حوکم دراو لە پیادەکردنی کارەکەی بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ زیاتر نەبێت، ئەگەر گەڕایەوە بۆ هەمان تاوان لە ماوەی ئەو پێنج ساڵەی دەکەوێتە دوای دەرچوونی حوکمی کۆتای قەدەغە کردنەکەی، ئەوا دادگا بۆی هەیە فەرمان بکات بە قەدەغەکردنی بۆ ماوەیەك لە سێ ساڵ زیاتر نەبێت و قەدەغەکردنەکەش لە رێکەوتی کۆتایهێنانی جێبەجێ کردنی سزاکەی یان کۆتایهاتنی بە هەر هۆیەك بێت دەست پێ دەکات.

پێنجەم:

١-بۆ سزای دەستکردن الشروع بە ئەنجامدانی هەر تاوانێك لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە سزای تاوانی تەواو جێبەجێ دەکرێت.

٢-بەژداری کردن (المساهمه) لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە چ بە هاندان بێت یان رێکەوتن یان یارمەتیدان یان هەر شێوەیەکی دیکەی بەشداریکردن سزای بکەری تاوانەکەی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی (٣٤) سێ پێشنیارمان هەیە، پێشنیاری یەکەم وەکو خۆی تەنها لە بڕگەی دووەمدا لە کۆتاییدا دەستەواژەی لە ناو دەبرێ زیاد بکرێ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بە دەنگی (٥١) ئەندامی بەڕێز.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی، بەڵام سزای دەستکردن بە ئەنجامی تاوان واتا الشروع وەك ماددەی (٣١ و ٣٢) یاسـای سـزادانی عیراقـی(١١١) سـاڵی (١٩٦٩)ی لـێ بکـرێ هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە با دەست بەرز بکاتەوە؟ (١) دەنگی بەدەست هێنا.

وەك خۆی بەڵێ زۆر سوپاس پێشنیاری یەکەم پەسەندکرا فەرموون.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣٥): دوو پێشنیار هەیە

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەکانی یەکەم و سێیەم بەم شێوەیەی لێبکرێت

بـڕگەی یەکەم: نابێـت ئەوانەی تۆمەتبـارن بەو تاوانـانەی لە ماددەکـانی (٢٧و ٢٨و ٣٠ و ٣١)ی ئەم یاسایە دەق نوسکراون دەستەبەری ئازاد بکرێن تا وەکو دەعواکە یەکلایی دەکرێتەوە.

لە بڕگەی سێیەمیشدا بەم شێوەیەی لێبکرێت ئەو تاوانانەی لە ماددەکـانی (٢٦ و ٢٧ و ٣٠ و ٣١)ی ئەم یاسایە دەق نوسکراون بە تاوانی ئابروبەر دادەنرێن.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی

١-نابێــت ئەوانەی تۆمەتبــارن بەو تاوانــانەی لە ماددەکــانی (٢٦ و ٢٧ و ٣٠) ی ئەم یاســایە دەق نووسکراون بە دەستەبەری ئازاد بکرێن تا وەکو داواکەی یەکلای دەکرێتەوە.

٢-ئەو تاوانانەی لەم یاسـایەدا دەق نووسـکراون لەو تاوانـانەدا کە پابەنـدن بە رادەسـتکردنەوەی تاوانباران بە پێی یاسا دەیان گرێتەوە.

٣-ئەو تاوانــانەی لە هەردوو ماددەکــانی (٢٦ و ٢٧)ی ئەم یاســایەدا دەق نوســکراون بە تــاوانی ئابروبەر دادەنرێن.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان سـەبارەت بە مـاددەی (٣٥) دوو پێشـنیارمان هەیە، پێشـنیاری یەکەم وەك ئەوەی بەرێـز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندیەوە هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمـان لەگەڵە بـا دەسـتی خـۆی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس (٥) کەس.

پێشنیاری دووەم وەکو خـۆی هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمـانی لەگەڵە بـا دەسـتی خـۆی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس بەدەنگی (٦٣) ئەندامی پەرلەمان وەك خـۆی پەسـەندکرا،فەرموون مـاددە (٣٦) بخوێنەوە.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٦) دوو پێشنیار هەیە

پێشنیاری یەکەم: بڕگەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێ:

١-هەر کەس لە سزاکانی ئەم یاسایە دەبورێت ئەگەر بە بەڵگە سەلمێندرا دەستپێشخەربووە بە پێدانی زانیاری بە دەسەڵاتە گشتیەکان لەسەر تاوانەکە بەر لەوەی دەسەڵاتەکان بە دوای بگەڕێن و گەڕان لەو بارەیەوە ئەنجام بدەن.
پێشنیاری دووەم:
١-هەرکەسێك لە نێو تاوانبارەکان دەست پێشخەربێت بە هەڵدان بە دەسەڵاتە گشتییەکان لەسەر تاوانەکە بەر لە ئەنجامدان و پێش ئەوەی دەسەڵاتەکان دەست بە گەڕان و بە دوا داگەرانی ئەنجامدانی زانینی بکەرەکانی دیکە بکەن لەو سزایانەی لەم یاسایەدا دەقنوسکراون دەبوردرێت، بەڵام ئەگەر هەوڵدانەکە لە دوای دەستپێکردنی دەسەڵاتەکان بێت بەو کارانە ئەوا تەنها ئەوکاتە لە سزاکە دەبوردرێت کە هەواڵدانەکەی دەستگیرکردنی ئەو تۆمەتبارانەی ئاسانکردبێت.
٢-هەر هەوڵدانێك بە دەسەڵات تا گشتیەکان سەبارەت بە تاوانەکە لە کاتی لێکۆلینەوە یان دادگایکردن کە بێتە مایەی گرتنی تاوانبار یان ئاشکراکردنی کەسانێك بەشداریان کردبێت لە تاوانەکەو پەیوەندییان هەبێت بە باندی تاوانکاری نێو خۆی یان نێو دەوڵەتی بە پاساوێکی سەوکەر دا دەنرێت بۆ ئەوەی ئەو هەوڵدانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ماددەی (٣٦) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم ئەوەیە کە بڕگەی یەکەم بەو شێوەیەی لێبکرێ کە بەرێزیان خوێندیەوە، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەستی خۆی بەرز بکاتەوە؟ بەلێ سوپاس کەسی لەگەڵ نییە.
پێشنیاری دووەم هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەستی خۆی بەرز بکاتەوە؟ بەلێ زۆر زۆر سوپاس (٧٣) دەنگ وەکو خۆی پەسەندکرا، فەرموون ماددەی (٣٧) بخوێنەوە.

بەرێز جلال محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٣٧): هیچ پێشنیارێك نیە وەك خۆی حوکمەکانی یاسای سزاکانی بەرکار ژمارە (١١١)ی ساڵی (١٩٦٩)ی یان هەر یاسایەکی دیکە جێگەی بگرێتەوە بەسەر هەر تاوانێك یا سەرپێچیەك کە لەم یاسایەدا نە هاتوە جێبە جێ دەکرێت.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەرێزان هیچ پێشنیارێك نییە بۆ ماددەی (٣٧) هەر بەرێزێك لەگەڵ ئەوەیە کە ئەو ماددەیە بەو شێوەیە پەسەند بکرێ کە بەرێزیان خوێندیەوە با بفەرمێ دەنگ بدات؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧١) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، فەرموون ماددەی (٣٨) بخوێنەوە.

بەرێز شاخەوان رؤوف مصطفی میران:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣٨) هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی بەشی نۆیەم رێ و شوێنەکانی چارەسەرکردنی کەسی ئاڵوودەبوون ماددەی (٣٨)

یەکەم: دادگا لە جیاتی سەپاندنی ئەو سزایەی لە ماددەی (٣١)ی ئەم یاسایە دەق نوس کراوە بۆی هەیە بڕیار بدات بەوەی بە گونجاو دەزانێ لە مانەی خوارەوە.

١-دانانی ئەو کەسەی کە دەسەلمێندرێن کە ئالوودەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلیە لە یەکێك لەو دامەزراوە تەندروستییانەی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەکرێن، بۆ ئەوەی تێیدا چارەسەر بکرێن تاکو لیژنەی تایبەتمەند بە لێکۆلینەوە لە بارودۆخی ئەو کەسە راپۆرتێك دەربارەی حاڵەتەکەی بۆ دادگا بەرز دەکاتەوە، بۆ ئەوەی بڕیاری ئازادکردن یان درێژە دان بەمانەوەی بۆ ماوەیەکی دیکە بدات.

دووەم: پابەندکردنی ئەوکەسەی دەسەلمێندرێت ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی بەکار دەهێنێ بەسەردانی کردنی نۆرینگەیەکی دەروونی کۆمەڵایەتی بۆ ئەم مەبەستە دروست دەکرێن هەفتانە یەك جار یان دووجار یارمەتیدانی لەسەر دەربازبوون لە بەکار هێنان تاکە پزیشکی راسپێردراو بە یارمەتیدانی راپۆرتێك دەربارەی حاڵەتەکەی بۆ دادگا بەرز دەکاتەوەو بۆ ئەوەی بڕیار لە راگرتنی سەردانی کردن یا درێژە پێدانی بۆ ماوەیەکی دیکە بدات،و نابێت بەس کردنەوەی ئەم راپۆرتە لە (٩٠) رۆژ زیاتر بێت لە رێکەوتی دروستکردنی نەخۆش بە سەردانی کردن ئەم نۆرینگەیە دوا بکەوێت.

سێیەم: پابەندکردنی ئەو کەسەی بڕیاری ئازادکردنی لە دامەزراوەی تەندروستی کە سەردانی نۆرینگەیەکی دەروونی کۆمەڵایەتی بکات.

دووەم: لە وەزارەت لیژنەیەکی پزیشکی جێبەجێکردنی ئەو رێکارانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەق نووس کراوە پێك دەهێندرێت و ئەرکی ئەو لیژنەیە بە رێنمایی دیاری دەکرێ کە وەزیر دیاری دەکات.

٣-ئەگەر کەسی حوکم دراو ئەو چارەسەرییەی لەو ماددەیەی بڕیاردراوە رەتکاتەوە ئەوە دادگا بۆی هەیە لە شوێنی بەندکردن دایبنێت بۆ ماوەیەك لە ماددەی (٣١)ی ئەم یاسایە دەق نوسکراوە

سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ماددەی (٣٨) هیچ پێشنیارێکی لەسەر نییە، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵ ئەو ماددەیە بەو شێوەیە پەسەند بکرێ با دەستی خۆی بەرز بکاتەوە فەرموێ دەنگ بدات؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا،فەرموون ماددەی (٣٩) بخوێنەوە.

بەرێز شاخەوان رؤوف مصطفى میران:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣٩) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی:

١-ئەو کەسەی ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری ئەقلی بەکار دەهێنێت و لە خۆیەوە دێتە پێش و بۆ چارەسەرکردن لە نەخۆشخانەی تایبەت بە چارەسەرکردنی کەسانی ئالودەبوو سکاڵای تاوانکاری لەسەر ناکرێت.
دووەم:
١-ئەو نەخۆشەی حوکمی برگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەیگرێتەوە لە ژێر چاودێری دامەزراوەیی تەندروستی دادەنرێت بۆ ماوەیەك لە (٣٠) رۆژ زیاتر نەبێت.
٢-ئەگەر بۆ دامەزراوەی تەندروستی سەلمێندرا کە نەخۆشەکە ئالودەیەو پێویستی بە چارەسەر هەیە، بۆی هەیە بۆ ماوەیەك لە (٩٠) رۆژ زیاتر نەبێت بهێلرێتەوە.
٣-دامەزراوەی تەندروستی ماوەی مانەوەی نەخۆش تیایدا بۆ ماوەی (١٨٠) رۆژ درێژ دەکاتەوە، ئەگەر بۆی دەرکەوت چارەسەرکردنی پێویست بەو ماوەیە هەیە.
سێیەم: لێژنەی پزیشکی تایبەتمەند بۆی هەیە ئەوکەسەی بڕیاری دەرچواندنی لە دامەزراوەی تەندروستی دەدرێت پابەند بکا بە سەردانی کردنی نۆرینگەی دەروونی کۆمەڵایەتی بەو مەرجەی پزیشکی چارەسەرکراو راپۆرتەکەی بۆ لیژنە بەرز بکاتەوە و بۆ ئەوەی بڕیار لە راگرتنی سەردانی کردنی نۆرینگەی باسکراو یا بەردەوام بوونی بدات.
چوارەم: لە کاتی پابەند نەبوونی نەخۆش لە پرۆگرامی چارەسەری لەلای دامەزراوەی تەندروستی یان نۆرینگە، بە گوێرەی حاڵەتەکە دادگای تایبەتمەند لەم بارەیەوە ئاگادار دەکاتەوە بۆ گرتنەبەری رێکاری یاسایی بە پێی ماددەی (٣١)ی ئەم یاسایە،
پێشنیاری دووەم پێشنیاری لیژنەی هاوبەش:
وەك خۆی تەنها دەستەواژەی نەخۆشخانەی تایبەت بکرێتە نەخۆشخانەی تایبەتمەند.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماددەی (٣٩) دوو پێشنیار هەیە، یەکەمیان وەك خۆی، دووەمیان پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە وەکو خۆی پەسەند بکرێت با بفەرموێ دەنگبدات؟ بەلێ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەرێزێك لەگەڵ ئەوەیە کە بەو شێوەیە پەسەند بکرێ کە لیژنەی هاوبەش داوایان کردووە با دەنگ بدات؟ بەڵێ زۆر سوپاس ماددەکە بە (٧٦) دەنگ پەسەندکرا بەو شێوەیەی کە لیژنەی هاوبەش پێشنیاریان کرووە، ماددەی (٤٠) بخوێنەوە فەرموون.

بەرێز شاخەوان رۆوف مصطفی میران:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٠):
ماددەی (٤٠) هیچ پێشنیارێك نییەو وەك خۆی ماددەی (٤٠) پێویستە ئەو کەسانەی ئالودەبوون بە ماددەی هۆشبەر یان کارتێکاری عەقلی چارەسەر دەکرێن نهێنیان پارێزراو بێت، بە

پێچەوانەوە هەر فەرمانبەرو کارمەندو راسپێردراوێك بە چارەسەری نهێنیان ئاشکرا بکا بە پێی یاسا بەرکارەکان سزا دەدرێ، زۆر سوپاس.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس ماددەی (٤٠) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی، وەك ئەوەی بەرێزیان خوێندییەوە هەر بەرێزێکی لەگەڵە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بەلێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٨١) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، فەرموون ماددەی (٤١) بخوێنەوە.

بەرێز صباح محمود محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤١):

سەبارەت بە ماددەی (٤١) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی، بەشی ددەیەم حوکمە گشتیەکانی کۆتایەکان ماددەی (٤١).

یەکەم: لیژنەیەك بە سەرۆکایەتی دادوەرێکی بۆ پۆلێنکراوی پێك دەهێندرێت کە ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێم دەست نیشانی دەکات بە نوێنەری ئەم لایەنانەی خوارەوەش ئەندامی لیژنەکە دەبن.

١-دیوانی ئەنجومەنی وەزیران.

٢-بەرێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی ماددەی هۆشبەر.

٣-بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگەکان.

٤-پەیمانگای پزیشکی داد لە هەرێم.

٥-لیژنەی باڵا.

٦-لیژنەی پاراستن و زانیاری.

دووەم: ئەو لیژنەیە لە برگەی یەکەم ئەم ماددەیە دەق نووسکرا ئەرکی بە دواداچوون و سەرپەرشتیکردن و پشکنین و پاراستن و عەمبارکردن و لە ناوبردنی ماددە هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلی یان پێشینە کیمیاییەکان، ئەوانەی حوکمی دەست بەسەر داگرتنیان دراوە لە ئەستۆ دەگرێت.

سێیەم: کاری ئەو لیژنەیە لە برگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەق نووسکراوە بە پەیرەوێك رێك دەخرێت کە سەرۆکی لیژنەی باڵا دەری دەکات.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ زۆر سوپاس ماددەی (٤١) هیچ پێشنیارێك نییە، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی بەو شێوەیەی بەرێزیان خوێندیەوە با بفەرموێ دەنگی پێبدات؟ بەلێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا،فەرموون ماددەی (٤٢) بخوێنەوە.

بەڕێز گلوستان سعید حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٢):

سەبارەت بە ماددەی (٤٢) چوار پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها لە بڕگەی یەکەم خاڵی چوارو پێنج بەم شێوەیەی لێ بکرێت، چوارهەم فەرمانبەرانی سەر پشککراو لە وەزارەتی کشتوکاڵ، پێنجەم فەرمانبەرانی وەزارەت لەوانەی پیشەی پزیشکیان هەیەو ئەوانەی دیکە کە وەزیر بۆ چاودێری کردنی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دایان دەنێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی تەنها لە بڕگەی یەکەم خاڵێك بە زنجیرە شەش زیادبکرێ؟ شەشەم موختار.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی یەکەم بۆ پیادەکردنی دەسەڵاتەکانی بەدوا داگەران لەم تاوانانەی لەم یاسایەدا سزایان بۆ دانراوە کۆکردنەوەی ئەو بەڵگانەی پەیوەندیدارن پێیانەوە هەر یەکێك لەمانەی خوارەوە بە ئەندامی بەرزەفتی دادوەری دادەنرێت:

١- ئەفسەران و کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

٢- دووەم ئەفسەران و کارمەندانی پاسەوانی سنورەکان.

٣- فەرمانبەرانی گومرگوو فرۆکە خانە و بازارە ئازادەکان و پۆستە.

٤- فەرمانبەرەنی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی رێپێدراون.

٥- فەرمانبەرانی وەزارەت ئەوانەی خاوەن پیشەی پزیشکین و ئەوانەی دیکە کە وەزیر بۆ چاودێریکردنی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دایان دەنێت.

دووەم: هەر یەکێ لەوانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەق نوسکراون پابەند دەبن بە پیادەکردنی حوکمەکانی یاسای بنەما دادوەریە تاوانکاریەکان ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٧١).

سێیەم: فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ ئەوانەی راسپێردراون بە جێبە جێکردنی ئەوەی تایبەتە بە وەزارەتەکەیان لەم یاسایەدا رێپێدراون بە هەڵکەندنی ئەو جێندراوانەی بە پێی حوکمەکانی یاساکە قەدەغەن و کۆکردنەوەیان لەگەڵ پەلکە گەڵاو رەگەکانیان لە سەر تێچوی خاوەنەکانیان و لە کۆگاکانی و وەزارەتی کشتوکاڵیشدا دەپارێزرێن تا ئەو کاتەی داواکە بە شێوەی کۆتایی لە لایەن دادگای تایبەتمەندەوە یەکلایی دەکرێتەوە لەگەڵ لەبەر چاوگرتنی ئەمانەی خوارەوە:

١- ئەو رێکارانەی فەرمانبەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ وەك دەزگاکانی بەرزەفتی دادوەری جێبەجێی دەکەن بە ئاگاداری لایەنە دادوەریە تایبەتمەندەکان دەبێت.

٢- هەڵکەندنی جێندراوە قەدەغەکراوەکان بە هەمەهەنگی دەبێت لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی گشتی نەهێشتنی هۆشبەرو کۆنووسەکانی پشکنین و لێکۆلینەوە ئاراستەی لیژنەی پێکهێنراو بە

پێی ماددەی (٤١)ی ئەم یاسایە دەکرێت و عەمبارکردنەکەش لە ژووری توندو تۆڵ دەبێت کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادە کراوە، یا بە پێی ڕێنمایی کە وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو دەری دەکات لە ناو دەبرێن.

پێشنیاری چوارەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی یەکەمدا بەم شێوەیەی لێبکرێ خاڵی سێ لابرێت لە خاڵی پێنج وشەی پزیشکی بکرێتە تەندروستی سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ سوپاس گلوستان خان، بەڕێزان بۆ ماددەی (٤٢) چوار پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی تەنها لە بڕگەی یەکەم خاڵی چوار و پێج بەم شێوەیەی لێ بکرێ، بۆیە بۆتان ئەخوێنمەوە نەکا لە بیرتان چووبێ، زۆرە پێشنیارەکان چوار فەرمانبەرانی سەرپشك کراو لە وەزارەتی کشتوکاڵ پێنج فەرمانبەرانی وەزارەت لەوانەی پیشەی پزیشکیان هەیەو ئەوانەی دیکە کە وەزیر بۆ چاودێری کردنی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دایان ئەنێت هەر بە ڕێزێك لەگەڵ ئەم پێشنیارەیە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەلێ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری دووەم: موختاری بۆ زیاد بکرێ کێ لەگەڵە؟ بەلێ کەسی لەگەڵ نییە.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی کێ لەگەڵە؟ زۆر سوپاس (٢٩) دەنگ.

پێشنیاری چوارەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە فەرموون کێ لەگەڵە؟ بەلێ پێشنیاری لیژنەی هاوبەش بە (٣٦) دەنگ پەسەندکرا،فەرموون ماددەی (٤٣)بخوێنەوە.

بەڕێز گلوستان سعید حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٣):

سەبارەت بە ماددەی (٤٣) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها بڕگەکانی سێیەم و چوارەم بەم شێوەیەی لێ بکرێ لە بڕگەی سێهەم پاداشتی ماددی ببێتە پاداشتێکی مەعنەوی، لە بڕگەی چوارەم لە جیاتی دەزگای ئاساسیش وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی یا وەزارەتێکی تایبەتمەند یا لیژنەیەکی تایبەت ئەم ئەرکە لە ئەستۆ بگرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی:

١- ئەو لایەنەی لە ماددە هۆشبەرەکانی گرتوە لە هەر جۆرێکی بێت بڕی یەك ملیۆن دیناری بەرامبەر بە هەر یەك کیلۆ گرامێکی دەست بەسەرکراو پێ دەبەخشرێ.

٢- ئەو بڕە پارەیەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەق نوسکراوە دەکرێتە دوو هێندە لە حاڵەتی دەستگیرکردنی تۆمەتبار لەگەڵ ماددە هۆشبەرەکان.

٣- یاداشتێك بە ڕێژەی سەدا (٤٠)ی بە های ئەو پاداشتانەی لە هەردوو بڕگەکانی یەکەم و دووەمی ئەم ماددەیە دەق نووسکراون دەبەخشرێتە ئەو کەسانەی لەسەر تاوانەکانی

بازرگانیکردن بە ماددە هۆشبەرەکان هەواڵ دەدەن ئەگەر هەواڵ دانەکە بوە هـۆی ئاشـکراکردنی تاوانەکەو دەستگیرکردنی تاوانباران.

٤- ئەو یاداشتەی لە بڕگەکانی یەکەم و دووەم و سێیەمی ئەم مـاددەیە دەق نووسـکراون لە رێگــای دەزگــای ئاســایش رادەســتی ئەو کەســانە دەکرێــت کە دەیــانگرێتەوە میکــانزمی خەرجکردنیشی بە رێنمایی دیاری دەکرێت کە وەزیری دارایی دەری دەکات سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سـوپاس، بەرێـزان بـۆ مـاددەی (٤٣) دوو پێشـنیار هەیە، پێشـنیاری یەکەم ئەوەی بەرێـزان گلوستان خان خوێندییەوە هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵە بـا بفەرمـوێ دەسـت بەرز بکاتەوە؟ بەڵێ (٦٣) دەنگ.

پێشـنیاری دووەم وەك خـۆی کـێ لەگەڵە؟ (٢) کەس، پێشـنیاری یەکەم پەسـەندکرا فەرمـوون ماددەی (٤٤) بخوێنەوە.

بەڕێز بالآنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤٤):

سەبارەت بە ماددەی (٤٤) دوو پێشنیار هەیە:

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی جێگری سـەرۆکی دەزگـای ئاسـایش بە هەمـاهەنگی لەگەڵ وەزیـری دارایی بۆی هەیە پاڵپشت بە مۆڵەتی دادوەری لێکۆڵینەوە بە مەبەستی ئاشکرا کردنی باندەکانی تاوانکاری ئەوانەی مامەڵە بەم ماددانە دەکەن شـێوازی رادەستکردنیشـی چـاودێریکراوی مـاددە هۆشبەرو کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاوییەکان بەکار بهێنێت.

پێشنیاری دووەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش ماددەی (٤٤) لا بدرێت سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

سـوپاس، بەرێـزان بـۆ مـاددەی (٤٤) دوو پێشـنیار هەیە، یەکێکیـان وەك خـۆی، یەکێکیشـیان پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە، سەرتا وەك خۆی کێ لەگەڵە با دەست بەرز بکاتەوە؟ (٢٨).

پێشـنیاری دووەم: مـاددەکە لابـرێ پێشـنیاری لیـژنەی هاوبەشـە هەر بەرێزێـك لەگەڵ ئەوەیە ماددەکە لابرێ با دەستی خۆی بەرزبکاتەوە وەك ئەوەی لیژنە هاوبەشەکان پێشـنیاریان کـردوە؟ بەڵێ (٣٦) کەس لەگەڵ ئەوەیە کە ماددەکە لابرێ (٢٨) لەگەڵ ئەوەبوون ماددەکە لادەدرێ، بەڵێ فەرموون ماددەی (٤٥) بخوێنەوە.

بەڕێز بالآنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٥) دوو پێشنیار هەیە:

پێشـنیاری یەکەم: وەك خـۆی پاداشـتی ئەو لیـژنەیە لە بـڕگەی یەکەمـی مـاددەی (٤١) و بـڕگەی دووەمـی مـاددەی (٣٨)ی ئەم یاسـایەدا دەقنـووس کـراوە، بەڕێنمـایی ڕێـك دەخرێـت کە وەزیـر دەریدەکات.

پێشنیاری دووەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش ماددەی (٤٥) لابدرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەرێـزان ئەوەی پێشـوو مـاددەی (٤٤) بـوو کە لادرا، ئێسـتا مـاددەی (٤٥)، دوو پێشـنیارمان هەیە، یەکەمیان وەکو خۆی، دووەمیان پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە کە لابـدرێ، یەکەمجـار وەکـو خۆی دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە وەکو خۆی بمێنێتەوە؟ سوپاس (٢) کەس، پێشنیاری دووەم ماددەکە لابدرێ ماددەی (٤٥) پێشنیاری لیـژنەی هـاوبەش، کـێ لەگەڵە؟ بەدەنگـی (٦٧) ئەنـدامی پەرلەمان، پەسەند کرا، ماددەی دوای ئەوە فەرموون.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

سەبارەت بە مـاددەی (٤٦) دوو پێشـنیار هەیە، پێشـنیاری یەکەم وەك خـۆی تەنیـا دەسـتەواژەی (ڕێـك دەخرێـت) زیـاد دەکرێـت، پێشـنیاری دووەم وەکـو خـۆی ڕسـوماتی ئەو مۆڵەتـانەی لەو یاسایەدا دەقنووس کـراون بەپێـی خشـتەکانی ڕسـوماتی ژمـارە (١١) دەبێـت، کە هـاوپێچی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان پێشنیاری یەکەممان هەیە، کێ لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە؟ ڕسوماتی ئەم مـۆڵەتەی لەم یاسـایە دەقنـووس کـراون بەپێـی خشـتەکانی ڕسـوماتی ژمـارە (١١)، ڕێـك دەخرێـت و کە هاوپێچی ئەم یاسـایە، دووەم: ڕسـوماتی ئەم مۆڵەتـانەی لەم یاسایە دەقنـووس کـراون بە پێـی خشتەکانی ڕسوماتی ژمارە (١١) دەبێـت، کە هـاوپێچی ئەم یاسـایە وەکوخـۆی، بە (٦٦) پەسـەند کرا. ماددەی (٤٧).

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی (٤٧) سـێ پێشـنیار هەیە، پێشـنیاری یەکەم وەك خـۆی تەنیـا لە بـڕگەی یەکەمـدا مـاوەکەی کەم بکـرێتەوە، پێشـنیاری دووەم: وەك خـۆی تەنیـا لە بـڕگەی دووەمـدا دەزگاکانی ڕاگەیاندن ڕابگەیەنرێـت لەدوای کـۆمەڵگەی مەدەنـی، پێشـنیاری سـێیەم: وەك خـۆی، یەکەم لەمـاوەی دوو سـاڵ لە ڕێکەوتـی بەرکـاربوونی ئەم یاسـایە وەزارەت ئەمـانەی خـوارەوە جێبەجێ دەکات:

١-دامەزرانـدن و پەرەپێـدانی چارەسـەری تـایبەت بە چارەسـەرکردنی کەسـانی ئـاڵوودە بـوو بە ماددە هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییەکان لە چوارچێوەی دامەزراوە تەندروستییەکاندا.

٢-دابین کردنی نۆڕینگەی دەروونی – کۆمەڵایەتی بۆ چارەسەرکردنی بەکارهێنەرانی مادده هۆشبەرەکان و کارپێکارە عەقلیەکان و ئەوانەی ئاڵوودەیانن.
٣-شیاندن و راهێنانی فەرمانبەران و کارمەندان لە پزیشك و دەرمانساز و پەرستار و فەرمانبەران و هاندانیان لەرووی ماددی و مەعنەوییەوە بۆ چارەسەرکردنی کەسانی ئاڵوودە بوو بەکارهێنەری مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، بۆ ئەوەی تەواویش شیاوی تەندروستی خۆیان لەرووی جەستەیی و عەقلییەوە لە رووی کۆمەڵایەتییەوە بەدەست بێننەوە.
بڕگەی دووەم: وەزارەت بە هاوکاری لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندارەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی پلان و پرۆگرامی پێویست بۆ هۆشیارکردنەوەی خەڵك دادەنێت و جێبەجێیان دەکات، دەربارەی مەترسییەکانی بازرگانی کردن یان خراپ بەکارهێنانی مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقلییەکان، بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە و کاریگەری لەسەر تەندروستی تاکە کەس و ئاسایشی کۆمەڵگا و مافەکانی مرۆڤ و ئازادییە بنەڕەتییەکانی.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، سێ پێشنیار هەیە بۆ ماددەی (٤٧) وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی یەکەمدا ماوەکەی کەمبکرێتەوە، بەڵام دیاری نەکراوە چەند بێ، دووەم وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەمدا دەزگاکانی راگەیاندن دابندرێ لەدوای کۆمەڵگەی مەدەنی، ئێستا یەکەم ئەخەینە دەنگدان وەکو خۆی تەنیا ماوەکەی کەمبکرێتەوە؟ (٢) کەسی لەگەڵە، پێشنیاری دووەم، دەزگاکانی راگەیاندن دابنرێ لەدوای کۆمەڵگەی مەدەنی؟ (٦٦) دەنگ، وەك خۆی؟ کەسی لەگەڵ نییە پەسەند کرا، فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٨) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی تەنها لە بڕگەی یەکەمدا دەستەواژەی مایا بگۆڕدرێت بە موڵك و ماڵ، پێشنیاری دووەم وەك خۆی، یەکەم سندوقەك دادەمەزرێت بۆ ئەوەی ئەو بڕە پارانەی لە بژاردنانەی لەم یاسایەدا دەقنووس کراون و ئەوەی لە فرۆشتنی ئەو مایانەی بە پێی ئەو یاسایانە دەستیان بەسەردا دەگرێت، تیادا سپاردە بکرێت.
دووەم: ئەو سندووقەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقنووس کراو و بۆ پارەدار کردنی ئەو دامەزراوە تەندروستیانەی لە ماددەی (٣٨)ی ئەم یاسایەدا هاتوون تەرخان دەکرێن.
سێیەم: لیژنەی باڵا بەڕێوەبردنی سندووق لە ئەستۆ دەگرێت.
چوارەم: وەزیر بە هاوبەشی لەگەڵ وەزیری دارایی رێنمایی تایبەت بە بەڕێوەبردنی ئەم سندووقە دەردەکات.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی (٤٨) تەنها دوو پێشنیار هەیە، یەکەمیان مایا بگۆڕێ بە موڵك و ماڵ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەڵێ کەسی

لەگەڵ نییە، دووەم وەك خۆی فەرموون، زۆر سوپاس بەدەنگی (٦٩) ئەندامی پەرلەمان پەسەند کرا، فەرمووو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤٩) سێ پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی دووەم وەزیر دەسەڵاتی هەمواری خشتەکانی ئەبێت، تەنها پێشنیار بنێرێ بۆ پەرلەمان بۆ هەموارکردنی، پێشنیاری دووەم وەك خۆی، وەزیر بۆی هەیە ئەمانەی خوارەوە دەربکات:

١-ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

٢-بەیانێك کە هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بەم یاسایە لە خۆ بگرێت جگە لە خشتەی یازدەیەمی تایبەت بە رسومات ئەویش بە سڕینەوە یان زیاد کردنی یان گۆڕینی ڕێژەکانی هاتوو تیایاندا، بەو شێوەیە بگونجێ لەگەڵ هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بە تاکە ڕێککەوتنامەی ساڵی ١٩٦١ و هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی ١٩٧١ هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی کردنی نارەوا بە ماددەی هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی ١٩٨٨ و هەموارەکانی یان بەو شێوەیەی لەگەڵ دەرەنجامی ئەو لێکۆڵینەوانەی وەزارەت ئەنجامیان دەدات و یان بەسەر مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵییەکان پێڕەویان دەکات، بگونجێ بەو مەرجەی بەیانەکە لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان بڵاوبکرێتەوە.

پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەکو خۆی تەنها لە بڕگەی دووەم ناوی ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی زیاد بکرێ بەم شێوەیە.

دووەم: بەیانێك کە هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بەم یاسایە لەخۆ بگرێت، جگە لە خشتەکانی یازدەیەمی تایبەت بە رسومات ئەویش بە سڕینەوەی یان زیاد کردنی یان بە گۆڕینی ڕێژەکانی هاتوو تیایاندا، بەو شێوەیە بگونجێ لەگەڵ هەموارکردنی خشتەکانی هاوپێچ بە تاکە ڕێککەوتنامەی ساڵی ١٩٦١ و هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی ١٩٧١ هەموارەکانی و ڕێککەوتنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ بەرەنگاربوونەوەی بازرگانی کردنی نارەوا بە ماددەی هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکانی ساڵی ١٩٨٨ و هەموارەکانی و ڕێکخراوە تەندروستی و جیهانی یان بەو شێوەیەی لەگەڵ دەرەنجامی ئەو لێکۆڵینەوانەی وەزارەت ئەنجامیان دەدات و یان بەسەر مادده هۆشبەر یان کارتێکارە عەقڵییەکان پێڕەویان دەکات، بگونجێ بەو مەرجەی بەیانەکە لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان بڵاوبکرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسين/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی (٤٩) سێ پێشنیار هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیاری یەکەمە با بفەرمێ دەنگ بدات؟ کەسی لەگەڵ نییە، دووەم وەك خۆی کێ لەگەڵە با دەستی بەرزبکاتەوە؟

(١) کەس، سێیەم پێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەش کێ لەگەڵە؟ بەڵێ بەدەنگی (٦٥) ئەندامی بەڕێز پەسەند کرا، ماددەی (٥٠) فەرموو.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٥٠) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی، یاسای ماددە هۆشبەرەکان ژمارە (٦٨) ساڵی ١٩٦٥ کاری پێ ناکرێت و ئەو پەیڕەو رێنمایی و بەیاننامانەی بە پێی ئەو یاسایەی دەرچوون بە بەرکاری دەمێننەوە بەمەرجێك ناکۆك نەبن لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە تاکو هەڵدەوەشێنرێنەوە، یان ئەوانەی جێگایان دەگرێتەوە دەردەچوێندرێن، پێشنیاری دووەم، پێشنیاری لیژنەی هاوبەش وەك خۆی تەنیا بڕگەیەك بە زنجیرەی دووەم زیاد بکرێ بەم شێوەیە:

دووەم: کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێ کە ناکۆك بن لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ماددەی (٥٠) دوو پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم وەك خۆی، هەر ئەندامێکی بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە وەك خۆی بێ؟ (٣) کەس، پێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەش، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە؟ بەدەنگی (٧١) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسەند کرا. فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٥١) هیچ پێشنیارێك نییە وەکو خۆی، پێویستە ئەنجوومەنی وەزیران و ئەنجومەنی دادوەری و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ماددەی (٥١) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر بەڕێزێکی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فريد ابراهيم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش دەنگ بدەن، ئەوە لە ئەصڵی یاساکە نییە، دەبێ لیژنە بڵێ ئێمە زیادمان کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسین/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ راستە دەبێ وابوترێ، مادام لە ئەصڵی یاساکە نییە کاك بژار زیادتان کردووە، ماددەیەکی پرۆتۆکۆلییە وەکو پێویستی زیاد کراوە، بەڵێ، فەرموون دەنگ بدەن؟ بەدەنگی (٧٢) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان زیاد کرا، بەڵێ ماددەی دواتر.

بەڕێز گولستان سعيد حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٥٢) هیچ پێشنیارێك نییە وەکو خۆی، ئەم یاسایە لەدوای تێپەڕبوونی ماوەی (٩٠) رۆژ لە رێککەوتنی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان ماددەی (٥٢) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بە (٦٨) دەنگی ئەندامانی پەرلەمان پەسەند کرا، فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری لیژنەی هاوبەش کە لە خوێندنەوەی دووەمدا، لیژنە هاوبەشەکان ئەم پێشنیارەیان کرد کە ئەم ماددەیە بە زنجیرەی ماددەی (٥٣) زیاد بکرێ بۆ ئەو پرۆژەیە، بەم شێوەیە:

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر ئەوانەی پێش پەسەند کردنی ئەم یاسایە حوکم دراون جێبەجێ دەبێت ئەگەر لە بەرژوەندی ئەواندا بێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ لەگەڵ زیاد کردنی ئەو ماددەیە کە لیژنە هاوبەشەکان داوایان کردووە.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ناو قانوونی ئصولی موحاکمات ماددەی جەزائی (القانون الاصلح للمتهم) بەرکارە و پێویست ناکات ئەو ماددەیە زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، لەراستیدا ئەواشمان پێگوتن، ئەوان بۆ تەئکید دەیانەوێ زیاد بکرێ، پێشتر ئەو قسەیەمان کردبوو لەگەڵیان بۆ تەئکید دەیانەوێ زیادی بکەن، ئەگینا هەیە ئەو (قانونی اصلح للمتهم) ساری مەفعولە، بەڵێ دەیخەینە دەنگدان، فەرموو هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرموێ دەنگی پێ بدات؟ ئەگەر ئەم قانوونە باشتر بوو بۆ یەکێك کە ئێستا حوکم دراوە ئەوەیان لەسەر جێبەجێ دەکرێ، ئەوانەی لە صالحی نەبوون هەر بە قانوونە کۆنەکە، بەڵێ (٥٣) کەس، چەند کەس دژییەتی؟ سوپاس (١٤) کەس دژییەتی، پەسەند کرا ماددەکە، هۆیەکانی دەرچوواندن.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە هۆیەکانی دەرچوواندن هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

هۆیەکانی دەرچوواندن

بە لەبەر چاوکردنی پەسەندکردن و ئەندام بوونی کۆماری عێراق لەچەندین پەیماننامەی نێو دەوڵەتی پەیوەندار بە مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکان، بەمەبەستی ڕووبەڕووبوونەوەی بڵاوبوونەوەی بازرگانی کردنی ناڕەوا بە مادده هۆشبەر و کارتێکارە عەقڵییەکان لە هەرێمی کوردستان، لەپێناو لەناو بردنی باندەکانی تاوانکاری، ئەوانەی هانی هاووڵاتیان دەدەن بۆ بەکارهێنانی ئەم ماددانە کە هەڕەشەیەکی ترسناکە لەسەر تەندروستی مرۆڤ و خۆشگوزەرانیان و زیان دەگەیەنێت بە بنەماکانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری و ڕەوشت

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١١٥

ساڵی/ ٢٠٢٠ – بەرگی سەدو پازدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢٢

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١) ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢٠/٩/٢ ل ٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە ٢٠٢٠/٩/٣ ل ٢٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٣)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢٠/٩/٨ ` ل ١٥١
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٤)خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢٠/٩/٩ ل ٢٠٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٥) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢٠/٩/١٥ ل ٢٦١
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٦) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە ٢٠٢٠/٩/١٦ ل ٣٢٣

سوپاس، بەدریە خان فەرمووو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، پێشنیار دەکەم هۆیەکانی دەرچوواندن بکرێت بە هۆکارە پێویستییەکان و تیایدا هۆکارە پێویستییەکان بە روونی بنووسرێت کە خزمەتگوزاری تەندروستی مافێکی دەستوورییە و پێویستە لەسەر حکومەت هەستێت بە دابینکردنی بە خۆرایی بە باشترین شێوە بۆ هەموو تەمەنەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر اسماعیل فەرمووو.

بەڕێز د.اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەبوو، یەك وەکو یەك بن مادام ئەرکەکان جمع هاتییە ناشبێ ببیتە جەمع، دەبیتە بۆ پاراستنی مافەکانی نەخۆش و دیارکردنی ئەرکەکانی دێ، پتر ئەخیرێ تێبینیە پێ تفیە یەعنی هۆکارەکان رەنگدانە ئارمانجێ ڤێ یاسایەت تێدا ئاشکرابن دیاربن خاسەتەن لە هێزتر ئەوەیە کونکردنا پەیوەندیا ناڤبەرا نەخوشی و جارەسەرکەری کادرا ساغلەمیا هەبیتە کیرێ پتی وی پزیشکی هاوجەرخدا بگونجێت و کونکردنا پەیوەندیا دناڤبەرا نەخۆشی و جارەسەرکرێ و هۆکارە ساغلەمیا سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێزتان، ئێستا بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار تەواو بوو زۆر سوپاسی لیژنەی تەندروستی دەکەین، بەرێزان لە سەرۆکایەتی لیژنەی تەندروستی ئەتوانن ئیسراحەتی خۆیان وەربگرن بچنەوە شوێنەکانی خۆیان زۆر سوپاس کاك دکتۆر، بەڵێ لیژنەی قانوونی فەرمووون هەمووتان وەرن بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان دەست بە جێبەجێکردنی بڕگەی سێیەمی بەرنامەی کارەکە دەکەین کە بریتییە لە خستنەڕوو دەنگدان لەسەر پێداچوونەوەو چەند ماددەو بڕگەی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠٢٠) یاسای بەرەنگاربوونەوەی ماددەی هۆشبەر هۆکارە کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان - عیراق کە بە بڕیاری ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٢٠) سەرۆکایەتی هەرێم گەرێندراوەتەوە بۆ پەرلەمان، بە پێی حوکمی بڕگەی یەکەمی ماددەی (٩٥) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان لەبەر ئەوەی بابەتی موناقەشەکردن و دانگدان لەسەر کۆی ئەم یاسایە بە داخراوی بووە یا بە مانایەکی تر پەخش راگیراوە، ئێستا بەر بەبنای ماددەی (٩) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان داواتان لێ دەکەم هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە دەنگدان لەسەر ئەم تێبینیانەش بە شێوەی راگرتنی پەخش بێ با دەست بەرز بکاتەوە؟ بەدەنگی (٥٥) ئەندامی پەرلەمان پەخش رادەگرین پەخش رابگرن، راگەیاندن هەموو قسەکانی کاك کاروان لە پرۆتۆکۆڵ ئەسرێتەوە بە

پێی پەیڕەو قسە بکەی ئەو پەیڕەوە بخوێنیتەوە ئەزانی لەکاتی دەنگدان قسە ناکرێ ئێستا فەرمووە قسەکەت بکە.

بەڕێز کاروان عبدالرحمان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناکرێ هیچ کەس ئەو پەرلەمانە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بەو شێوەییە بێ ئیعتبار بکەن، لەکاتێکدا کە هەر ماددەیەکی گرنگ هەیە ئێوە پەخش رابگرن هیچ ماددەیەکی گرنگ نەخەنە ناو بەرنامەی کارەوە، ئەوەی جەنابتان دەیکەن بەتەواوەتی غەرقی پەیڕەوە و ئەگەر لێرە ڕێگە نەدەن لە میدیاکانەوە قسە دەکەین، بۆیە تکات لێ دەکەم باشە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بڕۆ لە میدیا قسە بکە، ئێمە بابەتی قانوونی موخەدەرات لەو لەحزەیەوە کە پرۆژە یاسا بووە کە موناقەشەمان کردووە کە دەنگمان لەسەر داوە لە هەموو قۆناغەکانیدا لەبەر پاراستنی بەڕێزتان، لەبەر ئەوەی بتوانین قسەی خۆمان بکەین، لەبەر ئەوەی بتان پارێزین لە مافیاکانی کارکردنی بواری موخەدەرات، هەموومان پەخشمان ڕاگرتووە، ئەمەش تەکمیلەیە عەینەن پرۆسەیە دەستەی سەرۆکایەتی و سەرۆك بە ماددەی (٩) بۆی هەیە پێشنیار بکا بەڕێزتان دەتوانن دەنگ بدەن و دەتوانن دەنگیش نەدەن، من بەڕێوەبەری پۆلیس نیم، بەڵام مەسئولم لە بەرزەفەتکردنی دانیشتنەکانی پەرلەمان، ئەو پەیڕەوە سەلاحیەتی پێداوم دەنگدان لەلای بەڕێزتانە پێشنیارکردنیش لای ئێمەیە، ئەم بابەتە لە بیدایەتەوە پەخشی بۆ داخراوە، هیچ کەسێك لە هیچ قۆناغێکا نەیزانیوە ئەم بابەتە چۆن چۆنی موناقەشە دەکرێ، ئێستا کە هەموومان پێکەوە دەنگ دەدەین لەسەر مەسەلەیەکی تەکمیلی تەواوکاری پرۆسەی تەشریع، حەقی خۆمانە بە هەمان ئالیەت پەخشەکە ڕابگرین، چونکە خەڵك نازانێ ئێمە پێشتر باسی چیمان کردووە تا بزانێ تەکمیلەکەی چییە، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی قانوونی فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە دەقی ڕاپۆرتی لیژنەی یاساییە:

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت ڕاپۆرتی لیژنە لیژنەی کاروباری یاسایی

ڕۆژی چوارشەمە ڕێکەوتی (٢٠٢٠/٨/١٩) کاتژمێر (١١)ی پێش نیوەڕۆ کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا بۆ تاوتوێکردنی ڕاو تێبینییەکانی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان لەسەر یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٢٠ یاسای بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییەکان لە هەرێمی کوردستان –عیراق بەمەبەستی گەڕانەوەی بەشێك لەم یاسایە بۆ پەرلەمانی کوردستان بە پێی حوکمی ماددەی (١٠) بڕگەی یەکەم خاڵی دوو لە یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠٠٥)ی هەمووارکراو کە بە نووسراوی (ژمارە ٢٣٧/١٠) لە ڕێکەوتی (٢٠٢٠/٣/١) پێشکەشی پەرلەمانی کوردستان کراوە دوای گفتوگۆکردن و تاوتوێکردن لیژنە گەیشتە ئەو ئەنجامانەی خوارەوە:

١- به پێی ماددەی (٩٥) بڕگەی یەکەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان یاساکە وەك خۆی دەخرێتە دەنگدان، ئەگەر دەنگی پێویستی بەدەست هێنایەوە ئەوا یاساکە بە پەسەندکراو دادەنرێت و رای پەرلەمان رەت ناکرێتەوە.
٢- ئەگەر پەرلەمان پێداگری لەسەر رای خۆی نەکات و یاساکە وەك خۆی دەنگی پێویستی بەدەست نەهێنا ئەوا داواکارییەکەی سەرۆکی هەرێم بۆ پێداچوونەوە لە یاسای ناوبراو بەم شێوەیەی خوارەوە تاوتوێدەکرێت و خاڵ بە خاڵ دەخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئاماژە بەو روونکردنەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی قانوونی ئێمە چەند تێبینیەکمان لە بەڕێزان بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە بۆ هاتووە سەبارەت بە یاسای ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠٢٠) یاسای بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکان لە هەرێمی کوردستان - عێراق، ئێمە بە پێی ئەم ماددەیە لەبەردەمی دوو ئەگەرین، ئەگەری یەکەم قبوڵکردنەوەی یاساکە وەك خۆی بە بێ وەرگرتنی هیچ تێبینیەك، ئەکەری دووەم وەرگرتنی تێبینیەکانە بەو تێبینیانەی کە لیژنەی یاسایی دەیخەنەڕوو بۆ بەڕێزتان، ئێستا یەکەمیان دەخەینە دەنگدان ئایا چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە یاساکە وەك ئەوەی لە پەرلەمانی کوردستان دەرچووە بە بێ وەرگرتنی هیچ تێبینییەك قبوڵبکرێتەوە؟ بەڵێ (٨) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، ئێستا لەبەردەم حاڵەتی دووەمین بەڵێ بەڕێزان لەبەردەمی حاڵەتی دووەمین چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەو تێبینیانەی کە هاتوون بۆ پەرلەمانی کوردستان بە نەزەری ئیعتبار وەربگیرێن یەك یەك بخرێنەوە دەنگدان؟ بەڵێ بەڕێزان بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان پێداچوونەوەکە دەچێتە بواری جێبەجێکردنەوە، ئێستا رێگا بە بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی دەدەین بۆ ئەوەی بۆمان بخوێنەوە، ئێستا دەرفەتت دەدەمێ کاك دکتۆر رێبوار بۆ ئەوەش لەبەردەمی دوو ئەگەرین یەکێکیان ئەوەی کە لە سەرۆکایەتی هەرێمەوە هاتووە وەك خۆی وەربیگرین، ئەگەر هیچ تێبینیەکی لیژنەی یاسایی لەسەر نییە ئەویتریشیان لیژنەی یاسایی لە هەندێ حاڵەتا، پێی وایە ئەوەی پەرلەمانی کوردستان دروستە و بەڕێزتان ئازادن ئەوکاتە دەنگ بە کامیان دەدەن، بەلێ فەرموو کاك دکتۆر رێبوار وەردەگرین وەکو نوقتەی نیزامی.

بەڕێز د.ریبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس بۆ ئەو دەرفەتە، من تێبینیەکەم لەسەر ئەوەیە کە هیچ کاتێك لەلایەن سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستانەوە تێبینی و سەرنج و پێشنیار هەبوو لەسەر ئەو پێشنیازە یاسایانەی کە خوێندنەوەی دووەمی بۆ کراوەو دەنگدانی لەسەر کراوەو خوێندنەوەی سێیەم، حەقە پێش ئەوە دانیشتن بکرێ بۆ قسەکردن لەسەر یا دەنگدان لەسەر پێشنیارو تێبینیەکانی سەرۆکایەتی هەرێم، ئێمە ئەو تێبینی و پێشنیارانەمان لەبەر دەست بێ، بۆ ئەوەی ئیختراعێکی بکەین لەسەری، بۆ ئەوەی لەسەر چ بڕگەیەك و چۆن چۆنی سەرنجیان هەبووە لەسەر بابەتەکە، ئێستا هیچمان لەبەر دەست نییە، یا راستە ئێمە دەنگمان لەسەر ئەوە بووە کە گفتوگۆ بکەین لەسەر

تێبینیەکانی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان، بەڵام ناکرێ بە شەفەیی بەزارەکی لەلایەن سەرۆکی لیژنەی یاسایەوە کاتێك بخوێندرێتەوە ئێمە ئیستیعابی بکەین، رەنگە ئیحتمالی هەیە ئیستیعابی نەکەین ئەگەر لەبەر دەست بێ باشتر ئیستیعابی دەکەین باشتر گفتوگۆی لەسەر دەکەین.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ دروستە و لەمەو دوا حاڵەتێکی وا هاتە پێشەوە ئەتوانین نوسخە بدەین بە ئێوەش و دراوە بە سەرۆك فراکسۆنەکان بەس بە درەنگەوە وابزانم ئەمرۆ پێیان دراوە حەقی خۆتانە لەمەولا دەتاندرێتێ بەردەوام بە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بەڕێزان ببورن ئێمە لە دەنگداندایین تەرکیز بکەن بۆ ئەوەی کە ئەم یاسایە یاسایەکی گرنگە ئەمرۆ تەواوی بکەین بۆ ئەوەی بتوانین بینێرین بۆ وەقایع فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم: لە بڕگەکانی (١٨و ١٩)دا لە ماددەی (١)ی یاساکە دەستەواژەی لە زانکۆیەکی عیراقیدا یان هاوتاکەی بگۆڕدرێت بۆ لە زانکۆیەك لە زانکۆکانی هەرێم یان هاوتاکەی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە نووسیومانە لە زانکۆیەك لە زانکۆکانی عیراق یان هاوتاکەی، بەڕێزیان پشنیاریان کردووە لە زانکۆیەك لە زانکۆکانی هەرێم یان هاوتاکەی، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەو گۆڕانکاریەیە با بفەرموێ دەنگ بدات؟ بەلێ سوپاس بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی دووەم: بڕگەی (٢٠) لە ماددەیی یەك لابرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بڕگەی (٢٠) لە ماددەی یەك لابرێت، بیخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (٢٠) لە ماددەی یەك لە یاساکە پێناسەیەکە بەم شێوەیەیە رادەستکردنی چاودێری کراو رێگە دانە بە تێپەربوونی گومان لێکراو لە ماددە هۆشبەر یان کار تێکارە عقلی و یان پێشینە کیمیاییەکان لە هەرێمەوە بەرەو دەوڵەتێکی دیکە بە ئاگاداری دەسەڵاتە تایبەتمەندەکان و لە ژێر چاودێریاندا بە مەبەستی زانینی کۆتا شوێنی مەبەستی بارەکەو بەدواگەران لە تاوانەکەو ئاشکراکردنی ناسنامەی ئەنجامدەرانی و ئەو کەسانەی دەستیان لەو کارەدا هەیە دەستگیرکردنیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان با زیاتر بۆتان روونبکەمەوە، ئێمە ماددەیەك لە ناو یاساکەدا هەبوو باسی لەوە دەکرد کە رادەستکردنی چاودێریکراو، واتا هێزە ئەمنییەکان دەسەڵاتی بابڵێین هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ حەقی ئەوەیان پێ بدرێ خۆیان یەکێك وا لێبکەن، بۆ ئەوەی کە بە ماددەکەوە بگیرێ، بەڕێزتان بە دەنگدان ئەو ماددەیەتان بە دەنگدان هەڵگرت، بەڵام تەعریفی رادەستکردنی چاودێریکراو کە لە هیچ شوێنێکی قانونەکەیا نەماوە لە ناو تەعریفەکاندا لا نەدرابوو، ئەوان پێیان وایە ئێستا ئەو تەعریفە مادام لە ناو قانوونەکە لادراوە باسەکەو حکومەکە، کەواتە دەبێ تەعریفەکەشی لابدرێ شتێك کە لەناو قانووندا نەبێ نابێ لە ناو تەعریفەکەشدا هەبێ، بەڵێ چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ لابردنییەتی لابدرێت؟ سوپاس بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان بڕگەی (٢٠) لە ماددەی یەك لا دەبرێ، بەلێ فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی سێیەم: بڕگەی (٢٢) لە ماددەی یەك لا ببرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بڕگەی (٢٢) لە ماددەی یەك پەیوەندی بە گەڕانەوەو بۆ تاوان هەیە، ئەم راپۆرتەی لەبەر دەستی من دا هەیە لیژنەی یاسایی پێیان وایە ئەو بڕگەیە ئەبێ بمێنێتەوە، چونکە ئەو کەسەی دەگەڕێتەوە بۆ تاوان دەبێ سزاکەی زیاتر بێ لە کەسێك کە یەکەم جارییەتی، تاوانەکە ئێمە ئێستا هەردووکی دەخەینە دەنگدان لابرێت دەخەینە دەنگدان و رایەکەی لیژنەی یاسایش دەخەینە دەنگدان، ئایا ئەو بڕگەیە لابرێت چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەو بڕگەیە لابرێت؟ کەی لەگەڵ نییە، چەند ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ رایەکەی لیژنەی یاسایە؟ زۆر سوپاس، بە دەنگی (٦٨) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان ئەو بڕگەیە وەك خۆی دەمێنێتەوە، واتا بڕگەی (٢٢) لە ماددەی یەك وەك خۆی دەمێنێتەوە، بەڵێ چوارەم بخوێنەوە.

بەڕێز ڕۆژان محمد کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی چوارەم: بڕگەی (٧) لە ماددەی (٦) بەم شێوەیەی لێ بکرێ ئاڵوگۆڕکردنی زانیاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان لە عیراق و وڵاتانی دراوسێ لەلایەنی نێو دەوڵەتی پەیوەندیدار بە مادده هۆشبەرەکان بۆ بەدەست هێنانی زانیاری سەبارەت بە تۆڕەکانی بازرگانی کردن بە مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقلییەکان بە پێی چوارچێوەو ڕێکارە یاساییەکان لە ڕێگەی دەسەڵاتە کارگێری و دیبلۆماسیەکان و تایبەتمەند لە هەرێم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان چ ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە دەقەکە بەو شێوەیەی لێ بکرێ، ئەمەی بۆ زیادکراوە کە دەڵێ بە پێی چوارچێوەو ڕێکارە یاساییەکان لە ڕێگەی دەسەڵاتە کارگێری و دیبلۆماسییەکانی تایبەتمەند لە هەرێم، خۆی ئەوەی لەگەڵ نییە نەنووسراوە لە ڕێگەی ڕێکارەکانەوە، ئێستا دەیخەینە دەنگدان، بەڕێزان هەر بەڕێزێك لە

ئەندامانی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە بڕگەی (٧) لە ماددەی (٦) ئەم دەستەواژەی بۆ زیادبکرێ، بە پێی رێکارە یاساییەکان و لە رێگەی دەسەڵاتی کارگێری و دیبلۆماسییەکانی تایبەتمەند لە هەرێم با دەنگبدات؟ سوپاس بە دەنگی (٦٠) ئەندام پەرلەمان وەرگیرا، دوای ئەوە خاڵی پێنجەم بخوێنەوە.

بەرێز رۆژان محمد كريم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی پێنجەم: دەستەواژەی حوکمە دادوەرییەکان لابرێ، رای لیژنەی یاسایی سەبارەت بە خاڵی پێنج پێمان باشە ئەم دەستەواژەیە لەم بڕگەیەدا وەکو خۆی بمێنێ لە ناو یاسایەکەدا.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە هەردووکی دەخەینە دەنگدان، بەرێزیان پێیان وایە دەستەواژەی حوکمە دادوەرییەکان لابرێ، لیژنەی یاسایی پێیان وایە وەك خۆی بمێنێتەوە، ئەمە لە بڕگەی هەشتەم لە ماددەی (٦) هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە حوکمە دادوەرییەکان لابرێ؟ بەرێزان دەبوو خۆتان یاسای موخەدەراتان پێبوایە بەڵێ فەرموون، چونکە ئەوە سێ رۆژە خراوەتە بەرنامەی کار هەر بەرێزێك لەگەڵ ئەوەیە دەستەواژەی حوکمە دادوەرییەکان لابرێ با دەنگ بدا؟ یەك دەنگ، هەر بەرێزێك لەگەڵ رایەکەی لیژنەی قانوونییە؟ (٦٢) دەنگ پەسەندکرا وەك خۆی دەمێنێتەوە، بەڵێ بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بەڵێ رۆژان خان.

بەرێز رۆژان ابراهيم على:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی شەشەم: لە بڕگەی نۆیەم دا لە ماددەی (٦) زیادکردنی دەقێك بۆکۆتایی بڕگەکەو بەم شێوەیەی خوارەوەی لێ بکرێ:

(جێبەجێکردنی رێکەوتەکانی هاوکاری یاسایی و دادوەری ئەمنی سەبارەت بە تۆمەتباران حوکمدراوانی نا عیراقی کە لە هەرێمدا لەسەر پرسەکانی بازرگانی کردن بە ماددە هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵییەکانیان خراپ بەکارهێنانیان دەستگیر کراون، رادەستکردنی تاوانباران لە نێوان عیراق و وڵاتانی دیکەدا بە پێی ئەو رێسایانەی لەم بارەیەوە پەیرەو دەکرێن بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی فیدراڵییەت پەیوەندیدارەکان لە رێگەی لایەنە باڵاکانی تایبەتمەند لە هەرێم).

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار ئەوە لە نەصەکەش لای خۆشمان هەر نووسیومانە نا عیراقی، قانوونەکە دەرچووە بەرێزتان بۆمان بخوێنەوە بڕگەی نۆیەم لە ماددەی (٦).

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

نۆیەم جێبەجێکردنی رێکەوتنامەکانی هاوکاری یاسایی و دادوەری و ئەمنی سەبارەت بە تۆمەتباران و حوکمدراوانی نا عیراقی کە لە هەرێمدا لەسەر پرسەکانی بازرگانی کردن بە ماددە

هۆشـبەرو کارتێکـارە عەقڵییەکـان و خـراپ بەکارهێنانیـان دەسـتگیرکراون و رادەسـتکردنی تاوانباران لە نێوان عیراق و وڵاتانی دیکە دا بە پێی ئەو ڕێسایانەی لەم بارەیەوە پەیڕەو دەکرێن بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە فیدراڵییەت و پەیوەندیدارەکان.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان دەیخەینە دەنگدان، بەڵام ئەو نا عیراقییە بگۆڕین بە بیانی، ئێمەش باشمان نەنووسیوە ئەوانیش باشیان نە نووسیوە، دەخـرێتە دەنگدان بەو شێوەیە ئەو دەستەواژەی بـۆ زیـادکراوە هەر ماددەکە خۆیەتی لە رێگەی لایەنە باڵایانەکانی تایبەتمەنـد لە هەرێـم ئەو موئەسەساتانەی بۆیان هەیە پەیوەندیان هەبێ لەگەڵ حکومەتی فیـدراڵیا، لە راسـتی ئـێمەش تێبینیمـان هەبـوو، بەڵام تێبینیەکانیـان یەعنـی زۆربەی زۆری هـی ئەوە نەبـوو پێـی وەربگیـرێ، لە راسـتیدا نـازانم لیـژنەی قـانوونی ئەوەیـان بـۆ ئەخـر رەئـی خـۆتە بمێنێـت لیـژنەی قـانوونی لەگەڵ ئەوەن بەو شـێوەیەی لێبکـرێ؟ بەرێـزان چ ئەنـدامێکی بەرێـز پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە بەو شـێوەیە بـێ کە خوێندیانەوە کە رۆژان خان خوێندیەوە؟ بەڵێ بیانییەکە نا عیراقـی دەکـرێ بە بیـانی بە دەنگـی (٥٩) ئەندامی پەرلەمان بڕگەکە دەگۆڕێ بەو شێوەیە، بەڵێ فەرموون بیخوێنەوە.

بەرێز رۆژان ابراهیم علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی حەوتەم: بڕگەیەك بە زنجیرەی شەشەم ماددەی (٧) زیاد بکرێ بەم شێوەیە: شەشەم کـۆرو ئەرکەکـانی سـەنتەرەکانی شـیان بـوونەوەی ئـاڵودەبوون بە پەیڕەوێـك رێـك دەخرێـت، لیـژنەی یاسایی پێی باشە ئەو ماددەیە وەك خۆی بمێنێت، لەناو یاساکەو پێویست بە زیادکردنی بـڕگەکە ناکات.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەردووکی دەخەینە دەنگدان، بەرێـزان سـەبارەت بەو بـڕگەی بەرێـزان لە سـەرۆکایەتی هەرێـم زیادیـان کـردووە کـارو ئەرکەکـانی سـەنتەرەکانی شـیاندنەوەو ئـاڵودەبوون بە پەیڕەوێـك رێـك دەخرێ، لیـژنەی یاسـایی لەگەڵ ئەوەن کە ئەم پەیـڕەوە پێویسـت ناکـا بەم شـێوەیە بنووسـرێت پێویست ناکا ئەم بڕگەیە زیاد بکرێ، چونکە ئەوان مەبەستیان لە پەیڕەوی نـاوخۆیە، لەبەر ئەوە کاك بژار ئەگەر بە پەیڕەوێکی ناوخۆ ناوخۆیی رێك دەخرێ، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان ئەوەی لیــژنەی یاســایی وەردەگــرین کە بەم شــێوەیە کــارو ئەرکەکــانی ســەنتەرەکانی شــیاندنەوەی ئاڵودەبووان بە پەیڕەوێکی ناوخۆیی رێك دەخرێ، چونکە پەیڕەو لە دەسەڵاتی سەنتەرەکە نیـیە هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە دەقەکەی سـەرۆکایەتی هەرێـم وەربگیـرێ کە باسی ناوخۆیی ناکا با دەنگ بدا، هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە کە دەقەکەی لیژنەی یاسایی وەربگیرێ بە زیادکردنی وشەی ناوخۆیی بـا دەنـگ بـدات؟ بەڵـێ بە دەنگـی (٦٣) ئەندامی پەرلەمان ئەوەی لیژنەی یاسایی دەمێنێتەوە وەك خۆی بڕگەی دوای ئەوە.

بەرێز رۆژان محمد کریم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

له ماددەی (١٤)دا زیاد کردنی دەستەواژەی یان پێشینە کیمیاییەکەی لە دوای ماددەی هۆشبەر یان کارتێکارە عەقلییەکان، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەستەواژەکە تەواوە بەڕێزان ئێمە ئەو یاسایە یاسای ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقڵییەکان و پێشینە کیمیاییەکانە لە دوو مادەدا دەستەواژەکەمان لە بیر چووە، ئەوان دەڵێن ئیزافەی بکەنەوە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە دەستەواژەکەی ئیزافە بکرێتەوە پێشینەی کیمیایی با دەنگبدا؟ سوپاس بەدەنگی (٥٩) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، نۆیەم.

بەڕێز ڕۆژان محمد کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەمدا لە ماددەی (٢٠) گۆڕینی ئەو دەقە ئەو مۆڵەتەی کە لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایەدا دەقنووسکراوە بۆ ئەم دەقەی خوارەوە، ئەو مۆڵەتەی بە هەمان هۆکار هاتوو لە ماددەی (٨)ی ئەم یاسایەدا دەقنوسکراوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ گۆڕینی ئەو سیاغەیە بەو شێوەیە با دەنگبدات؟ سوپاس بە دەنگی (٦٠) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، دە بخوێنەوە با ئەو نوقتە نیزامیە وەربگرم ڕۆبینا خان.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی نوقتەی نیزامی نییە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بەتەنیا داواکارییەکە، ئەگەر کە بەڕێزانی لیژنە ماددەکە دەخوێننەوە لە ڕاپۆرتەکە دواتریش لە یاساکە هەندێك چەند چرکەیەك کاتمان بدەیتێ تا لە ناو یاساکەدا دەیدۆزینەوەو دەیخوێنینەوەو، ئینجا بتوانین دەنگ بدەین، بۆ ئەوەی باشتر تێی بگەین باشتریش دەنگ بدەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ڕۆبینە خان.

بەڕێز ڕۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دە: لە بڕگەی دووەمدا لە ماددەی (٢٧) زیادکردنی دەستەواژەی پێشینەی کیمیاییەکان لە دوای ماددە هۆشبەرەکان و کارتێکارە عەقلییەکان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بە هەمان شێوە بە زیادکردنی دەستەواژەی پێشینە کیمیاییەکانە، ئێمە نەمان نووسیوە هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵییەتی با دەست بەرز بکاتەوە؟ بە دەنگی (٦٢) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، یانزە بخوێننەوە.

بەڕێز ڕۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یازدە: لە بڕگەی پێنجەم لە ماددەی (٢٧) زیادکردنی ئەم دەقە یان بە ساڵاچووان یان ماڵەکانی توندوتیژی خێزانی بەم شێوەیەی خوارەوە:

پێنجەم: ئەگەر تاوانەکە لە شوێنی خۆپاراستندا دامەزراوەیەکی سەربازی یان مەدەنی زیندانی یان گرتووخانە یان شوێنی ڕاگرتن چاکسازییەکی ناوجەوانان یان پەناگەیەکی لەخۆگرتنی کەسەکی بێ لایەن و بێ سەروبەرە بێ یان شوێنی چاودێریکردنی بێ باوك و دایکان یان بەساڵاچووان یان ماڵەکانی توندوتیژی خێزانی یان قوتابخانە یان فەرمانگە دامودەزگاییەکانی حکومەت یان یانەیەکی وەرزشی یان دامەزراوەیەکی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی ئەنجامدرابێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەمە بۆ توندکردنی باری ئەو کەسەیە کە تاوان ئەنجام دەدا لە هەندێ لەو شوێنانەی کە ئێمە لە قانوونەکەیا باسمانکردبوون، بەڕێزیان پێیبان وایە دوو شوێنی تریش گرنگە ئیزافە بکرێ ئەگەر یەکێك لەو شوێنانە ئیشی موخەدەراتی کرد عقوبەکەی توندبێ، ئەوانیش پەناگەکانی بە ساڵاچووان و ماڵەکانی توندوتیژی خێزانی، شوێنی پاراستنی بەساڵاچووان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە زیاد بکرێ با بفەرمێ دەنگ بدات؟ سوپاس بە دەنگی (٦١) دەنگی ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، نوقتەی نیزامی؟ فەرموو.

بەڕێز دیاری انور حمە رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بابەتە بابەتێکی گرنگ و هەستیارە، بۆخۆت دەزانی لەگەڵ ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنەکانی دیکەدا چەند کاتژمێرێکی دوورودرێژ مناقەشەی ئەو بابەتەمان کرد، پرسەکە پرسێکی هەستیارە لە ئێستادا بۆ ئەم گۆڕانکاریانەی کە هاتۆتەوە بۆ ناو پەرلەمانی کوردستان، نە ئەو گۆڕانکاریانە و لە ئێستادا نە نوسخە کۆنەکەی کە پەرلەمانی کوردستان ناردبووی بۆ سەرۆکایەتی هەرێم هیچیان ڕەنگە ئەو پەرلەمانتارانەی کە ئێستا ئامادەن بە خۆشمەوە ڕەنگە زۆربەی زۆرمان لامان نەبێت (٩٠%) ئەم پرسەش پرسێکی هەستیارە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم قەیچی ئەکات ئەگەر ئەمڕۆ نەبێت چەند مانگێکی بەسەرداڕۆشتوە با سبەینێ بێت با دوو سبەی بێت، بەڵام ئێستا شەرحکەیت و بەراستیمە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێمە بەڕێزتان هەمووتان قانوونەکەتان هەیە، ئەبوو خۆتان قانوونەکەتان ئێستا لەبەر دەست بوایە، ئێمە گۆرانکارییەکان جوان جوان شەرح دەکەین رەنگە مۆفەق نەبوین لەوەی ئەبوو کە نوسخەی گۆرانکاریەکەتان لە لابێ ئەم بابەتە هەستیارو زۆر گرنگە، بەڵام دەبوو داواتان بکردایە ئێستا ئێمە لە دەنگدانین بەردەوام بن بەڕێزان هەرکەس داوای کردبێت وەریگرتووە بەردەوام بن بەڕێزان با ساراخان بۆمان بخوێنێتەوە.

بەڕێز سارا دلشاد بکر:

بەڕێز سەرکی پەرلەمان.

دوانزە: لە بڕگەی دووەم لە ماددەی (٣١) لابردنی ئەم دەقە لە کۆتایی بڕگەکە بە مەرجی رەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای سزادان، دەربارەی بەشداریکردن و هەوڵ نەدان لەسەر تاوانەکان، بەڵام لیژنەی یاسایی پێی باشە بە گرنگی دەزانێت ئەم بڕگەیە وەك خۆی بمێنێتەوە لە ناو یاساکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە ماددەیەکمان داناوە لەناو قانوونەکە دەڵێین، ئەگەر ژنێك ئەگەر کوڕێك ئەگەر کچێك نەیزانی باوکی ئیشی موخەدەرات دەکات حوکم نادرێ، بەڵام ئەگەر زانی بۆ نمونە من دەزانم هاوسەرەکەم گریمان ئەو ئیشە دەکات، بەڵام هەواڵ نادەم ئەوکاتە مەعفو نیم عەفو ناکرێم لە عقوبە، بەڵام ئەگەر نەزان لە ناو هەمان ماڵیشدا بژی عقوبە وەرناگرم، چونکە لە راستیدا نایزانم بەڕێزان لە سەرۆکایەتی هەرێم داوا دەکەن ئەوە لابرێ بەمەرجی رەچاوکردنی حوکمەکانی یاسای سزادان، واتا ئەگەر هاوسەرێك زانیبوشی هاوسەرەکەی ئەو ئیشە دەکات قسەی نەکردبوو هەر بەر عەفوو بکەوێ لیژنەی قانوونی لەگەڵ ئەوەن نا ئەمە ئەوکەسەی کە دەزانێ هاوسەرەکەی ئیشی ماددەی هۆشبەرەکان دەکاو هەواڵ نادا دەبێ سزا وەربگرێ، هەردووکی دەخەینە دەنگدان یەکەم ئەوەی سەرۆکایەتی هەرێم بەڕێزیان داوایانکردوە ئەڵێ ئەگەر زانیشی هەواڵی نەدا ئەگەر منالێك کوڕێك زانی باوکی ئیشی ماددە هۆشبەرەکان دەکا لە هەمان ماڵدا دەژین هەواڵ نادا، رەئی ئەوان وایە عقوبە نەدرێ، بەڵێ (٨) دەنگ زۆر سوپاس، چەند کەس لەگەڵ رەئییەکەی لیژنەی قانوونییە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بەڵێ بە دەنگی (٥٨) دەنگی ئەندام پەرلەمان پەسەندکرا، کاك یاسین لەسەر ئەم بابەتە.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەدان کەس بێتاوانە گیراوە ئەو ماددەیە جەریمەیە، کابرا دەسەڵاتی بابی نییە، ژنەکە ناوێرێ قسە بکات گوناحە تاوانی لە کوێبوو بۆ بگیرێت؟ کاکە رۆژانە سەدان کەس ئاوا دەگیرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین تەواو دەنگماندا ئەم بابەتە لە کۆبوونەوەی پەرلەمان موناقەشەیەکی زۆری لەسەر کرا، تەواو ماددەکە دەنگی لەسەر دراوە قابیل نییە بۆ موناقەشە، جارێکی تر بڕگەی (١٣) بخوێنەوە فەرموون بەردەوام بە.

بەڕێز سارا دلشاد بکر:

بەڕێز سەرکی پەرلەمان.

سیانزە: بڕگەی دووەم لە ماددەی (٣٣) گۆڕینی دەقەکەی بۆ گشت ئەو ماددەو هۆشبەرە کارتێکارە ئەقڵییەکان، پێشینەی کیمیاییەکان راستەوخۆ بە لیژنەی پێکهات و بە پێی ماددەی (٤٠) ئەم یاسایە دەمێنێت، بەڵام لیژنەی یاسایی پێی باشە ئەم بڕگەیە وەك خۆی بمێنێت لەناو یاساکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە کاك یاسین خۆ ئێمە تازە موناقەشەی ئەو ماددەیە ناکەین، ئەم ماددەیە موناقەشەمان کردووە تەواو، لە دەرەوە قسە بکە کاك یاسین دەبێ ڕێزی رەفیقەکانت بگری، بەڵێ بەردەوام بن ئەمڕۆ هیچ ماددەیەك نەبووە ببێ موئتەمەری سەحەفی، پێدەچێ زەرووربێ موئتەمەری سەحەفی بکرێ، دەرفەتی کەس نادەم بەلێ ناچێتە پرۆتۆکۆڵەوە، ئەسڵەن خۆی بەرێزان ئێمە دەنگماندا، بەلێ فەرموون ئێمە دەنگماندا کاك هاورێ، کاك بژار بەردەوام بە رجائەن بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان سیانزەیەم دوانزەیەمان تەواوکرد، سیانزەیەم گشت ئەو مادده هۆشبەرو کارتێکارە ئەقلییانەو پێشینە کیمیاییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ لیژنەی پێکهاتوو بەبێ ماددەی (٤٠)ی ئەم یاسایە دەنێردرێت، بەڵام ئەمە رەئی سەرۆکایەتی هەرێمە دەڵێ دەقەکە بەو شکڵەی لێبکرێ، هەرچی لیژنەی یاسایە دەڵێ وەکو خۆی بمێنێتەوە، خۆیمان بۆ بخوێنەوە کاك بژار بڕگەی دووەم لە ماددەی (٣٣) ئەسل بڕگەی (٢) لە ماددەی (٣٣).

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم لە ماددەی (٣٣) گشت ئەو مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقلی و پێشینە کیمیاییانەی گیراون راستەوخۆ بۆ ئەو لایەنانەی تایبەتمەندن بە پاراستنیان دەنێردرێت و لەناو دەبرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

وشەی لەناو دەبرێت لیژنەی یاسایی پێی وایە دەبێت لە ناوببرێ، لە رەئی سەرۆکایەتی هەرێم پێیان وایە دەڵێ ئاراستەی لیژنە دەکرێ، هەر ئەندامێکی بەرێز لەگەڵ رەئی سەرۆکایەتی هەرێمە با دەنگ بدات فەرموون؟ دوو دەنگ، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ رەئییەکەی لیژنەی قانونییە با بفەرموویت دەنگ بدات؟ بەڵێ بە دەنگی (٦٢) ئەندامی پەرلەمان رەئییەکەی لیژنەی قانوونی وەك خۆی دەمێنێتەوە، چواردە بخوێنەوە کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چواردە: بڕگەی سێیەم لە ماددەی (٣٧) دەقەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت: ئەگەر کەسی حوکم دراو ئەو چارەسەریەی لەو ماددەیەدا بۆی بڕیاردراوە ڕەت بکاتەوە دادگا لەسەریەتی حوکمی بەسەردا بدات بەو سزایەی لە ماددەی (٣٠)ی ئەم یاسایە دەقنوسکراوە، بەڵام لیژنەی یاسایی پێی باشە ئەم بڕگەیە وەك خۆی بمێنێت لە ناو یاساکەو دادوەر دەسەڵاتی تەقدیری هەبێت و لەسەر هەڵومەرجی ناوچەکە بڕیار بدات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە لە ناو یاساکە مەجموعە ئیجرائاتی تەندروستیمان داناوە بۆ ئیسلاح بۆ چاککردنەوەو بۆ تەهیل، ماددەیەك هەیە دەڵێ ئەگەر ئێمە دامان ناوە دەڵێین ئەگەر یەکێك ئەوانەی قەبوڵ نەبوو دادوەر بۆی هەیە عقوبەی بەسەردا بدات، تەبعەن ئەوە سوڵتەی تەقدیریەو لە مبادی عامەیە، قازی خۆی دەسەڵاتی هەیە حوکم بدا یان حوکمی نەدا، بەڕێزان لە سەرۆکایەتی هەرێم دەڵێن ئەبێ نەصەکەی بەم شێوەیەی لێ بکرێ: کە پێویستە حوکمی بدات ئەمە لەمەیا هیچ دەسەڵاتێکی تەقدیری لای حاکم نامێنێتەوە، لەبەر ئەوە لیژنەی یاسایی پێیان وایە وەك خۆی بمێنێتەوە، یەکەم جار ئەوەی بەڕێز سەرۆکایەتی هەرێم دەخەینە دەنگدان چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە پێویستە حوکمی بدا؟ دوو دەنگ، چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە دەسەڵاتەکە بۆ قازی بەجێ بهێڵدرێ؟ سوپاس بەدەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، وەرتان ناگرم کاك هاورێ هیچ کەسێك وەرناگرم بەردەوام بن کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پانزە: لە بڕگەی یەکەمدا لە ماددەی (٣٨) گۆڕینی دەستەواژەی سکاڵای تاوانکاری لەسەر ناکرێت بۆ سکاڵای سزای لەسەر ناجولێندرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەو تێبینیە وەرگیرێ با دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان وەرگیرا دوای ئەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شانزە: بڕگەی سێیەم لە ماددەی (٤٠) گۆڕینی دەقەکە بەم شێوەیەی خوارەوە کاری ئەو لیژنەیەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقنوسکراوە بە پەیڕەوێك ڕێك دەخرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان ئەوەی کە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندیەوە تێبینیەکەی سەرۆکایەتی هەرێم وەك خۆی وەربگیرێت، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بە دەنگی (٦٥) ئەندامی بەڕێز پەسەندکرا.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەڤــدە: بــڕگەی دووەم لە مــاددەی (٤١) گــۆڕینی دەســتەواژەی یاســای بنمــا دادوەریــیە تاوانکارییەکـان یاسـای ڕێ و شـوێنی دادوەریـیە سـزاییەکان، رای لیـژنەی یاسـایی سـەبارەت بە خاڵی حەڤدە پێمان باشە ئەو دەستەواژە بگۆڕدرێت بە یاسای بنەمای دادوەرە سـزایەکان، بەرێـز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر دەرفەت بدەی جەنابێ تەو هەمی ئەنـدام پەرلەمـانێ دەزانـن نـاحیەی تەشـریعیدا هەنـدی تەوحیـدا موسـتەلەح و مـافی قـانوونی بێـتە کـرن، باشـترە فەنـی سـیاغەو دارشتن بێتە کرن، پێشتر هێندی پەرلەمانی بەرێز دوو یاسای دەرکەتین هەر وەکـو تەرجەمە بـۆ قـانوونی ئصـول محاکەمـاتی جەزائـی عیراقـی یاسـایەکی نـافەکی دەرکەتـی دوو یاسـای دی بناغەکی جیاواز دەرکەتی ئەڤرۆ نامی بیتن لەگەڵ یەك و دوو ژبەر هەندێ وەکو لیژنەی یاسـایی مە پباشە ڤی شێوەی یاسای بنەمای دادگـایە سـزایەکان بـیخەیە دەنگـدانێ و تەسـبیت بـێ تـاکو لەکەڵ هەرددو یاسـای ژمـارە (١٣) سـاڵی (٢٠١١) و هەروەهـا یاسـای ژمـارە (١٧) سـاڵی (٢٠١١) بگونجێ و ببتە یەك تەرجومە یەك ناوی یاسایی، زۆر سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان چ ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە کە بەو شێوەیەی کە لە سەرۆکایەتی هەرێم هـاتووە دابنـدرێتەوە یاسـای بنەمـادادوەرییە تاوانکارییەکـان بگـۆرێ بـۆ یاسای ڕێـو شـوێنە دادگـایکردنە سـزاییەکان لە دەنگـدانایین؟ کەس لەگەڵ نیـیە، چەنـد ئەنـدامی بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵ تێبینیـیەکەی لیـژنەی یاسـاییە کە بەرێـز سـەرۆکی لیـژنەی یاسـایی خوێندیەوە؟ بەدەنگی (٦٣) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا، هەژدە بخوێنەوە.

بەرێز عباس فتاح صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەژدەم: خـاڵی (٢) بـڕگەی سـێیەم مـاددەی (٤١) گـۆڕینی دەقـی کۆتـایی خـاڵەکە بەم شـێوەیەی خوارەوە:

دوو: هەڵکەنـدنی چێنـدراوە قەدەغەکراوەکـان بە هەمـاهەنگی دەبێـت لەگەڵ بەرێـوەبەرایەتی گشـتی نەهێشـتنی مـاددە هۆشـبەرو کۆنووسـەکانی پشـکنین و لێکـۆڵینەوە ئاراسـتەی لیـژنەی پێکهێندراو بە پێی ماددەی (٤٠)ی ئەم یاسایە دەکرێـت و عەمبـارکردنەکەش لە ژووری کـۆنترۆڵ دەبێت کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادەکراوە تا ئەو کاتەی لەلایەن لیـژنەی نـاوبراوە لە نـاو ببردرێـت، بەڵام لیژنەی یاسایی پێی باشە دەقی ئەم خـاڵە وەکـو خـۆی بمێنێـتەوە کە چـۆن هـاتووە لە نـاو یاساکە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان ئەمە لەبەر ئەوەی چێندراوەکانن ئەوانەن کە با بڵێین کە حەشـیش و جۆرەکـانی مـاددە هۆشبەرەکان ئەڕوێنێ، ئێمە لە یاساکەدا دەسەڵاتی لەناو بردنمان دابوو بە وەزارەتـی کشـتوکاڵ، بەرێـزان لە سـەرۆکایەتی هەرێـم دەسـەڵاتی لابردنەکەیـان داوە بە لیـژنەکە، هەر ئەنـدامێکی

بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە کە دەسـەڵاتەکە لای لیـژنەکە بـێ وەکـو ئەوەی سـەرۆکایەتی هەرێم داوا دەکات با دەنگبدات؟ (١٠) ئەندامی بەرێـز، هەر ئەنـدامێکی بەرێـزی پەرلەمـان لەگەڵ ئەوەیە دەقەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە وەکو ئەوەی لیژنەی یاسـایی داوایـانکروە؟ بەدەنگـی (٥٢) ئەندامی پەرلەمان ئەوەی لیژنەی یاسایی پەسەندکرا، نۆزدەهەم بخوێنەوە.

بەرێز عباس فتاح صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

نۆزدەهەم: لە بـڕگەی سـێیەمدا لە مـاددەی (٤٢) (أ) گـۆڕینی دەسـتەواژەی لە بڕگەکـانی یەکەم و دووەم بـۆ لە هەردوو بـڕگەی یەکەم و دووەم (ب) دەسـتەواژەی وەزیـری دارایـی بکرێـت بە وەزیری دارایی و ئابووری.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەم گۆرانکاریەیە با دەستی خـۆی بەرز بکـاتەوە؟ (أ) بە جیـا یەکەم جـار دەنـگ بە (أ) دەدەیـن کە گـۆڕینی بڕگەکـانە بـۆ هەردوو بـڕگە بە دەنگـی (٣٨) ئەندامی پەرلەمان،کێ دژە؟ کەس نیـیە وەك خـۆی، بـڕگەی (ب) گـۆڕینی دەسـتەواژەی وەزیـری دارایی بۆ وەزیری دارایی و ئـابووری، لەبەر ئەوەی لە نـاو قـانوونەکە بەو شـێوەیە هـاتووە، هەر ئەندامێکی بەرێزی پەرلەمانی لەگەڵە با دەست بەرز بکاتەوە؟ بە دەنگی (٥٣) ئەندامی پەرلەمـان وەرگیرا.

بەرێز عباس فتاح صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیست: ماددەی (٤٥) لە یاساکە لاببرێت، بەڵام لیژنەی یاسایی بە گرنگی دەزانێت کە ئەم ماددەیە وەك خۆی بمێنێتەوە لە ناو یاسایەکە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٤٥) دەخوێنێتەوە؟

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (٤٥) بڕگەی یەکەم: سندوقێك دادەمەزرێت دوای ئەوەی ئەو بـڕە پـارانەی لەو ژماردنـانەی لەم یاسایەدا دەق نووسکراوە و ئەوەی لە فرۆشتنی ئەو مایـانەی بە پێـی ئەم یاسـایە دەسـتیان بەسەردا دەگیرێت تیایدا سپاردە بکرێ.

دووەم: ئەو سندووقەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم مـاددەیە دەقنووسـکراوە بـۆ پـارە دەرکردنـی ئەو دامەزراوە تەندروستیانەی لە ماددەی (٣٨)ی ئەم یاسایەدا هاتون تەرخان دەکرێت.

سێیەم: لێژنەی باڵا بەرێوەبردنی سندووق لە ئەستۆ دەگرێت.

چـوارەم: وەزیـر بە هاوبەشـی لەگەڵ وەزیـری دارایـی رێنمـایی تـایبەت بە بەرێـوەبردنی ئەم سندووقە دەردەکات.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ماددەیە کە تایبەتە بە دامەزراندنی سندووقێك لابرێت با دەنگبدات؟ کەس لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە با دەنگ بدات؟ سوپاس بە دەنگی (٥٦) ئەندامی پەرلەمان وەرگیرا.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیست و یەك: ماددەی (٥٠) گۆڕینی دەستەواژەی پێش پەسەندکردنی ئەم یاسایە بۆ پێش ئەوەی ئەم یاسایە بچێتە بواری جێبەجێکردن، هەروەها گۆڕینی دەستەواژەی ئەگەر لە بەرژەوەندیان دابێت بۆ ئەگەر باشتر بوو بۆیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر کەس لەگەڵ گۆڕینی ئەم دەستەواژانەیە بەم شێوەیەی سەرۆکایەتی هەرێم داوا دەکەن با بفەرموێ دەنگبدات؟ بە دەنگی (٥٥) ئەندامی پەرلەمان وەرگیرا ئاخیر بڕگە.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیست و دوو: لە خشتەی ژمارە (١١) دا زیادکردنی خاڵی شەش بۆ لیستەکە بەم شێوەیە ڕەسمی وەرگیراو بەرامبەر پێدانی مۆڵەت بە دروستکردنی ئەو گیراوانەی مادده هۆشبەرو کارتێکارە عەقڵی و پێشینە کیمیاییەکانیان تێدایە (٥٠٠) هەزار دینارە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ زیادکردنی ئەو بڕگەیەیە بۆ پێدانی مۆڵەتی دروستکردنی ئەو گیراوانەی ماددەی هۆشبەرو کار تێکارە عەقلییەکان و پێشینە کیمیاییەکانیان تیدایە (٥٠٠) هەزار دینار وەربگیرێت با دەنگبدات؟ سوپاس بە دەنگی (٥١) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسەندکرا، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە لێرە کە پەخش رادەگرین لە حاڵەتێکی وا دەزانین ناوەڕۆکەکەی چییە- ئێمە لە دەرەوە خەڵك ڕەحممان پێناکات با خۆمان ڕەحم بە خۆمان بکەین، ئا ئەوە لە پەخشابوایە تا یەك هەفتەی تر ئێمە قسەمان لەسەر دەکرا، ووشەی ئابووریان بۆ وەزیر زیادکردووە، فڵان کەلیمەیان کرد بە فڵان کەلیمە، بۆیە ئەو قانوونەش ببێ بە قانوون شەش مانگە ئەو جوابانە هاتۆتەوە بۆ ئێمە، ئێمە نامانەوێ قانونێك بمرێ لەبەر جەلسەیەکی ئاوا کە (٢٠) دەقەی دەوێ قانوونێکی گرنگە کە ئێوە خۆتان بینیتان زۆربەی تێبینیەکان تێبینی نین ووشەن کە خەتای ئێمە نییە، خەتای ئێمە نییە زمانی کوردی دەستەواژەی قانوونی تا ئێستا بە تەواوەتی دا نەڕێژراوە، خەتای ئێمە نییە موستەلەحات و دەستەواژە قانوونیە بەکار هاتووەکان تا ئێستا مۆحەدو یەگرتوونین، بەڵام ئێمە دەمانەوێ ئەگەر خەڵك لەدەرەوە ڕەحمان پێ ناکات با خۆمان ڕەحم بە خۆمان بکەین، کاتێك قسە بە پەرلەمانم ئەوترێ یەکەم جار بە ئێمەیە، بەڵام بۆ هەمووشتانە بۆ هەموو ئەوانەی کە لە دەسەڵاتن ئەوانەشی کە لە موعارەزەن بۆ هەموومانە بۆ تەنانەت بۆ فەرمانبەرەکانیشمانە، لەبەر